

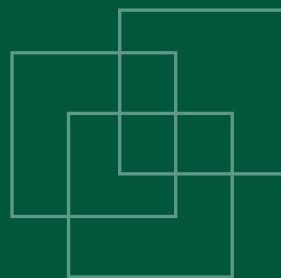
International
Labour
Office
Geneva

Κατευθυντήριες γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία

Τρίτη έκδοση αναθεωρημένη

Υπό Hagen Henrÿ

Κατευθυντήριες γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία

Τρίτη έκδοση αναθεωρημένη

Υπό
Hagen Henry

Η πρωτότυπη έκδοση αυτής της εργασίας δημοσιεύτηκε από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO), υπό τον τίτλο «Guidelines for Cooperative Legislation, third edition revised»

Μετάφραση και αναπαραγωγή κατόπιν αδείας
Πνευματικά δικαιώματα © 2012 Διεθνές Γραφείο Εργασίας

Ελληνικά πνευματικά δικαιώματα μετάφρασης © 2016
Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Περιφερειακής Ανάπτυξης (Δίκτυο Κ.Α.Π.Α.)
www.diktio-kapa.dos.gr

Μετάφραση κειμένου: Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου
Μετάφραση 1^{ου} Μέρους: Ιφιγένεια Δουβίτσα
Επιμέλεια - διόρθωση κειμένου: Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου
Μορφοποίηση κειμένου Δίκτυο: Κ.Α.Π.Α.
Επιμέλεια φωτογραφίας: Σίμος Δαλκυριάδης

Οι θέσεις που διατυπώνονται στις εκδόσεις της ΔΟΕ, οι οποίες είναι σύμφωνες με την πρακτική των Ηνωμένων Εθνών, και η παρουσίαση του υλικού σε αυτές δεν συνεπάγονται την έκφραση οποιασδήποτε γνώμης εκ μέρους του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας σχετικά με το νομικό καθεστώς οποιασδήποτε χώρας, περιοχής ή επικράτειας ή των αρχών της, ή σχετικά με την οριοθέτηση των συνόρων της.

Η ευθύνη για τις απόψεις που εκφράζονται στα ενυπόγραφα άρθρα, μελέτες και άλλες δημοσιεύσεις, βαρύνει αποκλειστικά τους συγγραφείς, και η δημοσίευση δεν αποτελεί υιοθέτηση από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας των απόψεων που εκφράζονται σε αυτά.

Αναφορά σε ονόματα εταιρειών και εμπορικά προϊόντα και διαδικασίες δεν συνεπάγεται την υιοθέτησή τους από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, και κάθε παράλειψη να αναφερθεί μια συγκεκριμένη επιχείρηση, εμπορικό προϊόν ή διαδικασία δεν είναι ένδειξη αποδοκιμασίας.

Δημοσιεύσεις της ΔΟΕ και ηλεκτρονικά προϊόντα μπορεί να αποκτηθούν μέσω των μεγάλων βιβλιοπωλείων ή τοπικών γραφείων της ΔΟΕ σε πολλές χώρες, ή απευθείας από την Υπηρεσία Δημοσιευμάτων της ΔΟΕ, International Labour Office, CH-1211, Geneva 22, Switzerland. Κατάλογοι ή παρουσίαση νέων εκδόσεων διατίθενται δωρεάν από την παραπάνω διεύθυνση, ή μέσω email: pubvente@ilo.org

Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα μας: www.ilo.org/publns

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	vii
Ευχαριστίες.....	ix
Εισαγωγή	1
Μέρος 1: Γιατί συνεταιρισμοί; Η λογική της συνεταιριστικής νομοθεσίας.....	8
1. Γενικά.....	8
2. Η εξέλιξη της συνεταιριστικής νομοθεσίας: απο τη διάκριση των μορφών επιχείρησης στον ισομορφισμό τους.....	8
3. Η βιωσιμότητα των συνεταιρισμών στην παγκόσμια οικονομία και ζητήματα νομοθετικής πολιτικής	16
3.1 Παγκοσμιοποίηση.....	16
3.2 Βιώσιμη ανάπτυξη.....	18
3.2.1 Οικονομική ασφάλεια	22
3.2.2 Οικολογική Ισορροπία	25
3.2.3 Κοινωνική Δικαιοσύνη	27
3.2.4 Πολιτική Σταθερότητα.....	29
4. Συμπεράσμα του Μέρους 1.....	29
Μέρος 2: Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς; Τι είδους συνεταιριστική νομοθεσία;	30
1. Γενικά.....	30
2. Τι είναι συνεταιρισμοί;	31
2.1 Οι συνεταιρισμοί και οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας	33
2.1.1 "Για κέρδος" ή "όχι για κέρδος"	36
2.1.2 Τρόπος διανομής κερδών.....	37
2.1.3 Η κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων.....	37
2.1.4 Κεφαλαιοποίηση	37
2.1.5 Παραδείγματα φορέων της κοινωνικής οικονομίας.....	38
2.2 Διάκριση μεταξύ συνεταιρισμών και κεφαλαιουχικών εταιρειών	39
3. Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς;	42
3.1 Γενικά	42
3.2 Άτυπη οικονομία και συνεταιριστική νομοθεσία	45
4. Τι είδους συνεταιριστικό νόμο;.....	48

4.1 Το ευρύτερο νομικό πλαίσιο	49
4.1.1 Περιφερειακή συνεταιριστική νομοθεσία.....	49
4.1.1.1 ΟΗΑΔΑ ενιαία νομική πράξη για τους συνεταιρισμούς.....	49
4.1.1.2 Κανονισμός του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού (SCE).....	49
4.1.1.3 Mercosur Κοινό Συνεταιριστικό Καταστατικό.....	49
4.1.2 Άλλα σχετικά περιφερειακά κείμενα	50
4.1.2.1 Ley Marco para las Cooperativas de América Latina / Νόμος-πλαίσιο για τους συνεταιρισμούς στη Λατινική Αμερική	50
4.1.2.2 WOCCU μοντέλο συνεταιριστικού νόμου	50
4.1.3 Δημόσιο διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο: Σύσταση 193 της ΔΟΕ.....	50
4.1.3.1 Η νομική αξία της Σύστασης 193 της ΔΟΕ	50
4.1.3.2 Το περιεχόμενο της Σύστασης 193 της ΔΟΕ όσο αφορά τον συνεταιριστικό νόμο	55
4.2 Συνεταιριστικές αξίες και αρχές	59
4.3 Πεδίο εφαρμογής του συνεταιριστικού νόμου.....	60
4.4 Φύση του συνεταιριστικού νόμου.....	61
4.4.1 Δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου;.....	61
4.4.2 Αναπτυξιακός Νόμος.....	61
4.4.3 Επιλογή της ενδεδειγμένης νομικής πράξης.....	63
4.4.4 Ένα συνεταιριστικός νόμος ή αρκετοί νόμοι;.....	64
4.4.5 Γλώσσα του συνεταιριστικού νόμου	65
4.4.6 Μορφή του συνεταιριστικού νόμου.....	66
4.4.7 Ακολουθία των θεμάτων που πρέπει να περιέχονται στο νόμο.....	66
Μέρος 3: Ένα Αλφαβητάρι για έναν συνεταιριστικό νόμο	67
1. Προοίμιο	67
2. Γενικές διατάξεις.....	68
2.1 Ορισμός των όρων που χρησιμοποιούνται στο νόμο	68
2.2 Εφαρμογή άλλων κανόνων.....	68
2.3 Ορισμός των συνεταιρισμών: Πεδίο εφαρμογής του νόμου	69
2.4 Συνεταιριστικές αρχές	71
3. Σύσταση Συνεταιρισμών.....	72
3.1 Καταχώρηση.....	72
3.2 Μορφές καταχώρησης	72
3.3 Αρχή καταχώρησης	72
3.4 Διαδικασία καταχώρησης.....	73
3.5 Φύση και αποτελέσματα της καταχώρησης	75
4. Η ιδιότητα μέλους.....	76
4.1 Χαρακτηριστικά για την απόκτηση της ιδιότητας μέλους	76
4.2 Περιορισμοί σχετικά με την ηλικία	77
4.3 Ελάχιστος αριθμός μελών σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς	78
4.4 Μέγιστος αριθμός μελών σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς	78

4.5 Εγγραφή μελών.....	78
4.5.1 Αρχές.....	79
4.5.2 Διαδικασία εγγραφής.....	79
4.6 Παραίτηση / αποχώρηση.....	80
4.7 Διαγραφή και αναστολή της ιδιότητας μέλους.....	80
4.8 Υποχρεώσεις και δικαιώματα των μελών.....	81
4.8.1 Αρχές.....	81
4.8.2 Υποχρεώσεις.....	81
4.8.2.1 Προσωπικές υποχρεώσεις.....	81
4.8.2.2 Οικονομικές υποχρεώσεις.....	81
4.8.2.3 Άλλες υποχρεώσεις.....	82
4.8.3 Δικαιώματα.....	83
4.8.3.1 Προσωπικά δικαιώματα.....	83
4.8.3.2 Οικονομικά δικαιώματα.....	83
4.9 Διατάξεις σχετικά με τους υπαλλήλους-μέλη.....	84
5. Όργανα και διαχείριση.....	85
5.1 Αρχές.....	85
5.2 Γενική Συνέλευση.....	87
5.2.1 Σύνθεση.....	87
5.2.2 Αρμοδιότητες.....	88
5.2.2.1 Καταστατικό / Κανονισμός.....	88
5.2.2.1.1 Αρχές.....	88
5.2.2.1.2 Περιεχόμενο του καταστατικού/ κανονισμού.....	89
5.2.2.1.2.1 Ελάχιστο υποχρεωτικό περιεχόμενο του καταστατικού/ κανονισμού.....	89
5.2.2.1.2.2 Πρόσθετο, μη-υποχρεωτικό περιεχόμενο του καταστατικού/κανονισμού.....	90
5.2.2.2 Άλλες αρμοδιότητες.....	91
5.2.3 Λήψη αποφάσεων.....	93
5.2.3.1 Απαρτία.....	93
5.2.3.2 Ψηφοφορία.....	93
5.2.3.3 Πλειοψηφίες.....	94
5.3 Διοικητικό Συμβούλιο.....	94
5.3.1 Αρχές.....	94
5.3.2 Διατάξεις σχετικά με το διοικητικό συμβούλιο.....	94
5.3.3 Αρμοδιότητες.....	96
5.4 Εποπτικό συμβούλιο.....	97
5.4.1 Σύνθεση.....	97
5.4.2 Διατάξεις σχετικές με το εποπτικό συμβούλιο.....	98
5.4.3 Αρμοδιότητες.....	98
6. Σχηματισμός κεφαλαίου και διανομή περιουσιακών στοιχείων.....	98
6.1 Οικονομικοί πόροι.....	98
6.1.1 Αρχές.....	99
6.1.2 Εσωτερικοί χρηματοδοτικοί πόροι.....	100
6.1.2.1 Μερίδες μελών.....	100
6.1.2.3 Ελάχιστο κεφάλαιο μερίδων.....	100

6.1.2.4 Τακτικό αποθεματικό.....	101
6.1.2.5 Συνεταιριστικοί όμιλοι.....	102
6.1.3 Εξωτερικοί οικονομικοί πόροι.....	102
6.1.4 Συναλλαγές με μη-μέλη χρήστες.....	103
6.2 Διανομή πλεονάσματος.....	103
6.3 Επιστροφή κεφαλαίου.....	104
7. Έλεγχος.....	104
8. Διάλυση.....	106
8.1 Διάλυση χωρίς εκκαθάριση: συγχώνευση, διάσπαση και μετατροπή.....	106
8.1.1 Αρχές.....	106
8.1.2 Συγχώνευση.....	107
8.1.3 Διάσπαση.....	107
8.1.4 Μετατροπή.....	107
8.2 Διάλυση με εκκαθάριση.....	108
9. απλουστευμένες συνεταιριστικές δομές.....	109
10. Οριζόντια και κάθετη ολοκλήρωση.....	110
11. Επίλυση διαφορών.....	111
12. Διάφορα.....	112
12.1 Διατάγματα εφαρμογής.....	112
12.2 Κυρώσεις.....	112
12.3 Καταργήσεις, μεταβατικές διατάξεις.....	112
Μέρος 4: Κατάρτιση νόμου για τους Συνεταιρισμούς.....	113
1. Νομοθετική διαδικασία.....	113
2. Εφαρμογή του Νόμου.....	114
3. Διεθνής διάσταση της συνεταιριστικής νομοθεσίας.....	114
Συμπέρασμα.....	116
Παράρτημα 1: Δήλωση της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA) για την συνεταιριστική ταυτότητα.....	117
Παράρτημα 2: Κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών που στοχεύουν στη δημιουργία υποστηρικτικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών (2001).....	119
Παράρτημα 3: Σύσταση Νο 193 του 2002 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO) για την προώθηση των Συνεταιρισμών.....	126
Βιβλιογραφία.....	137

Πρόλογος

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) προωθεί το συνεταιριστικό επιχειρηματικό μοντέλο για τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων επιχειρήσεων. Αναγνωρίζει ότι οι συνεταιρισμοί όχι μόνο δημιουργούν και διατηρούν απασχόληση και ως εκ τούτου παρέχουν εισόδημα, αλλά επίσης, ανοίγουν το δρόμο για ευρύτερη κοινωνική και οικονομική πρόοδο. Η ΔΟΕ, επίσης, αναγνωρίζει ότι οι συνεταιρισμοί εξυπηρετούν τα μέλη τους και ως εκ τούτου εξισορροπούν την ανάγκη για οικονομικό όφελος με τις ανάγκες των μελών τους, που κατέχουν και ελέγχουν τις επιχειρήσεις τους. (Οι συνεταιρισμοί) είναι διαφορετικοί από τις κεφαλαιουχικές εταιρείες και, επομένως, έχουν ανάγκη από νόμους που να αναγνωρίζουν τις ιδιαιτερότητές τους.

Το Γραφείο της ΔΟΕ και το Συνεταιριστικό Τμήμα του παρέχουν καθοδήγηση και συμβουλές σχετικά με τη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος για την συνεταιριστική ανάπτυξη σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Έχει παραγάγει δύο προηγούμενες εκδόσεις των Κατευθυντήριων Γραμμών για την Συνεταιριστική Νομοθεσία, που βοήθησαν την πολιτική και τους νομοθέτες καθώς και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη να ενημερώσουν την υφιστάμενη και να καταρτίσουν νέα συνεταιριστική νομοθεσία.

Η παρούσα νέα τρίτη έκδοση έχει παραχθεί για να ενσωματώσει νέες εξελίξεις που επηρεάζουν τον τρόπο εξέλιξης της συνεταιριστικής νομοθεσίας. Αυτές οι νέες εξελίξεις είναι πολλαπλές και περιλαμβάνουν μια γενική τάση όσον αφορά την εναρμόνιση της νομοθεσίας, την εμφάνιση διεθνών κανονισμών, οι οποίοι επηρεάζουν άμεσα τις επιχειρήσεις, νέα περιφερειακή συνεταιριστική νομοθεσία και περιφερειακούς νόμους-πλαίσια, καθώς και την καινοτομία στην συνεταιριστική μορφή της ίδιας της επιχείρησης. Από την τελευταία έκδοση, υπήρξε επίσης ένα ανανεωμένο ενδιαφέρον για τη συνεταιριστική μορφή επιχείρησης. Η στοιχειοθετημένη αντοχή των συνεταιρισμών στην κρίση και, συνεπώς, η βιωσιμότητα και η ιδιαιτερότητά τους να αποτελούν επιχειρήσεις που βασίζονται σε αρχές και οι οποίες ελέγχονται από τα μέλη τους, συνεχώς και περισσότερο, ελκύουν την προσοχή των κυβερνήσεων, των διαμορφωτών της πολιτικής και των πολιτών από όλον τον κόσμο.

Η δήλωση των Ηνωμένων Εθνών για το 2012 ως Διεθνούς Έτους των Συνεταιρισμών, με θέμα, «*Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις χτίζουν έναν καλύτερο κόσμο*», είναι μια εκδήλωση του ενδιαφέροντος για τους συνεταιρισμούς. Η ΔΟΕ συμβάλλει στην τήρηση του Έτους με τη δημοσίευση της παρούσας τρίτης έκδοσης των Κατευθυντήριων Γραμμών για την Συνεταιριστική Νομοθεσία. Συμβάλλει ειδικά σε έναν από τους κύριους στόχους του Έτους, που είναι να "ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις και τις ρυθμιστικές αρχές για τη εφαρμογή πολιτικών, νόμων και κανονιστικών διατάξεων που οδηγούν στη δημιουργία και την ανάπτυξη συνεταιρισμών».

Σύμφωνα με το πνεύμα του Έτους, οι Κατευθυντήριες Γραμμές έχουν διαμορφωθεί με την καθολικότητα κατά νου, στον ίδιο βαθμό με εκείνη της Σύστασης 193 της ΔΟΕ του 2002, για την Προώθηση των Συνεταιρισμών, η οποία επίσης ισχύει για

όλες τις χώρες και όλους τους τομείς και η οποία προτείνει, στην Παράγραφο 18. (δ), ότι η "Διεθνής συνεργασία θα πρέπει να διευκολυνθεί μέσω: [...] της διαμόρφωσης, όπου αυτό είναι δικαιολογημένο και δυνατό, και σε διαβούλευση με τους συνεταιρισμούς, τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις εργοδοτών και εργατών, περιφερειακών και διεθνών κατευθυντήριων γραμμών και νομοθεσίας προς υποστήριξη των συνεταιρισμών".

Τέλος, αυτές οι Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία έχουν παραχθεί με έναν αριθμό αναγνωστών υπ' όψη: νομοθέτες, εκπροσώπους συνεταιρισμών και άλλων ενδιαφερομένων μερών, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων εργαζομένων και των εργοδοτών, ερευνητών και σπουδαστών, μεταξύ άλλων. Αυτοί απευθύνουν τα ακόλουθα ερωτήματα:

Γιατί συνεταιρισμοί; Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί να υπάρχει νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς; Τι είδος συνεταιριστικού νόμου; Πώς να καταρτίζεται η νομοθεσία;

Simel Esim
Επικεφαλής, Τμήμα Συνεταιρισμών
Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO)

Mathieu De Poorter
Συντονιστική Επιτροπή
για την Προώθηση και την
Προαγωγή των Συνεταιρισμών
(COPAC)

Μεταφραστικές διευκρινίσεις

Ο συγγραφέας απευθύνεται σε ένα διεθνές κοινό και για τον λόγο αυτόν συχνά χρησιμοποιεί εναλλακτικούς όρους, λόγω των διαφορών στην ορολογία στις διάφορες Γλώσσες. Οι ακόλουθες διευκρινίσεις θεωρούνται χρήσιμες:

-Στην ανάλυση του διττού χαρακτήρα των συνεταιρισμών, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τους όρους "associational" και "enterprising" character. Το "associational" έχει αποδοθεί ως «δίκην σωματείου», ή «συνεργασιακός» ή «σωματειακός» χαρακτήρας. Το "enterprising" ως «επιχειρηματικός».

-Το "bylaws/statutes" έχει αποδοθεί ως «καταστατικό / κανονισμός» ή απλώς ως «καταστατικό». Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί και το «κανονισμός», λόγω του κανονισμού της ΕΕ, που αναφέρεται στο καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού.

Το "Cooperative society" έχει αποδοθεί ως «συνεταιρισμός». Είναι ατυχής η μετάφραση σε «συνεταιριστική εταιρεία» που χρησιμοποιήθηκε στον Κανονισμό 1435/2003.

-Το "organs/bodies" έχει αποδοθεί ως «όργανα» ή «όργανα/σώματα» ή «όργανα/επιτροπές».

-Το "indivisible" έχει αποδοθεί ως «αδιαίρετη» όταν πρόκειται για τη μερίδα και ως «αδιανέμητο» όταν πρόκειται για το αδιανέμητο αποθεματικό.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους με τους οποίους είχα το προνόμιο να εργάζονται σε θέματα συνεταιριστικού δικαίου εδώ και πολλά χρόνια. Όλοι συνέβαλαν στη βελτίωση αυτού του κειμένου. Δεν θα επαναλάβω τα ονόματα που είχα αναφέρει στις προηγούμενες εκδόσεις αυτών των Κατευθυντήριων Γραμμών.

Με τον κίνδυνο να ξεχάσω πολλούς, από τους οποίους ζητώ συγγνώμη, επιτρέψτε μου να προσθέσω εδώ (με αλφαβητική σειρά): Dr Paul Armbruster, Prof Dr Johnston Birchall, Mr Thomas Carter, Ms Maria Elena Chavez Hertig, Prof Dr Cracogna, Prof Dr Emanuele Cusa, Ms Christine Dötzer, Mr Mathieu De Poorter, Dr Clemencia Dupont Cruz, Dr François Espagne, Prof Dr Isabel Gemma Fajardo García, Prof Dr Antonio Fici, Ms Katharina Göbel, Prof Dr Nicole Göler von Ravensburg, Mr Mehmet Vehbi Günan, Ms Erika Gutierrez, Mr Bernd Harms, Mr Jan Harms, Prof Dr David Hiez, Mr Jan-Eirik Imbsen, Mr Andreas Kappes, Mr Idrissa Kéré, Mr Ada Suleyman Kibora, Mr Kari Lehto, Mr Iain Macdonald, Dr Manuel Mariño, Mr Sam Mshiu, Mr Ricardo Perez Luyo, Dr Enzo Pezzini, Mr Chea Saintdona, Ms Constanze Schimmel, Mr Pablo Segrera, Mr Jürgen Schwettmann, Mr Guy Tchami, Mr Jan Theron, Ms Ursula Titus, Dr Gabriele Ullrich, Mr Igor Vocation-Boldyrev, Ms Carlien van Empel, Mr Philippe Vanhuynegem, Prof Dr Govinraj Veerakumaran, Mr Raimo Vuori, Prof Dr Michèle Zirari-Devif.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω επίσης την κα Joan Macdonald για την επιμέλεια αυτών των Κατευθυντήριων Γραμμών.

Η ΔΟΕ με υποστήριξε και πάλι οικονομικά. Είμαι ευγνώμων γι' αυτό.

Εξακολουθώ να είμαι απόλυτα υπεύθυνος για το περιεχόμενο αυτής της τρίτης έκδοσης των Κατευθυντήριων Γραμμών για την Συνεταιριστική Νομοθεσία.

Kauniainen, Φινλανδία, Μάρτιος του 2012

Hagen Henry

Εισαγωγή

Σύνθημα

Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις χτίζουν έναν καλύτερο κόσμο, αλλά οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν – και δεν πρέπει - να σώσουν τον κόσμο.

Το σύνθημα χρησιμοποιείται για να δηλώσει το πνεύμα αυτής της τρίτης έκδοσης των *Κατευθυντήριων Γραμμών για την Συνεταιριστική Νομοθεσία (Κατευθυντήριες Γραμμές)*. Οι συνεταιρισμοί είναι ένας ειδικός τύπος ιδιωτικής επιχείρησης και ούτε αυτοί, ούτε οι συνεταιρισμοί στην ευρύτερη εκδοχή της λέξης, είναι πανάκεια για όλα τα κακά αυτού του κόσμου. Αυτό το πνεύμα με κανένα τρόπο δεν είναι εντελώς νέο, αλλά τώρα είναι καθολικό.

Το πρώτο μέρος του συνθήματος είναι το σύνθημα του Διεθνούς Έτους των Συνεταιρισμών, που όρισε ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) για το 2012 (IYC).¹ Η συμπερίληψη της λέξης "επιχείρηση" στο σύνθημα αποφασίστηκε σε αναγνώριση του διπλού χαρακτήρα των συνεταιρισμών. Είναι ενώσεις προσώπων, που επιδιώκουν τους στόχους τους μέσω της δικής τους επιχείρησης. Ο ορισμός αυτός αναγνωρίζεται από τα κύρια διεθνή όργανα που αφορούν τους συνεταιρισμούς, δηλαδή τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (ή Συμμαχία) (International Co-operative Alliance - ICA) με τη Δήλωση για τη Συνεταιριστική Ταυτότητα (Δήλωση ICA)² (1995), τις Κατευθυντήριες Γραμμές των Ηνωμένων Εθνών (του 2001) για τη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών (Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ)³ και τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) με τη Σύσταση 193 της ΔΟΕ⁴ του 2002 για την προώθηση των συνεταιρισμών.

Το ψήφισμα του ΟΗΕ για την ανακήρυξη, του IYC, αναφέρεται σε αυτά τα κείμενα. Αυτό σηματοδοτεί ότι τα Κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών συμφωνούν με κάπου ένα δισεκατομμύριο μέλη των συνεταιρισμών όλων των μεγεθών, των ειδών και όλων των τομέων της οικονομίας σε όλες σχεδόν τις χώρες, σχετικά με τη σημασία των συνεταιριστικών επιχειρήσεων για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Αυτό αποτελεί μια κατάκτηση.⁵ Για δεκαετίες, πολλές εθνικές κυβερνήσεις, περιφερειακές και διεθνείς, κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, ήταν απρόθυμες να αναγνωρίσουν τους συνεταιρισμούς ως βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο, που να αξίζει να προωθείται επί ίσοις όροις με αυτό που εξακολουθεί να παρουσιάζεται ως

¹ Ηνωμένα Έθνη. Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης Α / RES / 64/136, 2009.

² Βλέπε Παράρτημα 1.

³ 3 Έγγραφο ΟΗΕ / RES / 54/123 και Α / RES / 56/114 (Α / 56/73-Ε / 2001/68, Res / 56). Βλέπε Παράρτημα 2

⁴ ΔΟΕ Σύσταση 193 σχετικά με την προώθηση των συνεταιρισμών. Βλέπε Παράρτημα 3.

⁵ Πριν από αυτό, η Παγκόσμια Τράπεζα (βλέπε Έκθεση για την Παγκόσμια Ανάπτυξη του 2008) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (βλέπε Fonteyne, Wim, Cooperative Banks in Europe – Policy Issues, IMF Working Paper WP/07/159; Hesse, Heiko and Martin Cihak, Cooperative Banks and Financial Stability, IMF Working Paper WP/07/2), είχαν αρχίσει επανεξέταση των πλεονεκτημάτων των συνεταιρισμών σε σύγκριση με άλλους τύπους των επιχειρηματικών οργανώσεων. Βλέπε Επίσης, UNDP, "Creating values for all: Strategies for doing business with the poor", («Δημιουργία αξιών για όλους: Στρατηγικές για την επιχειρηματική δραστηριότητα με τους φτωχούς», 2008).

το πιο αποτελεσματικό είδος επιχείρησης, δηλαδή της κεφαλαιουχικής εταιρείας.⁶ Πράγματι, η σχετική σταθερότητα των συνεταιρισμών κατά τη διάρκεια της τρέχουσας λεγόμενης κρίσης, προκάλεσε δημοσιεύσεις που αποδεικνύουν ότι οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις δεν είναι λιγότερο αποτελεσματικές επιχειρήσεις και ότι η έννοια της αποτελεσματικότητας χρειάζεται επανεξέταση. Και, χωρίς αμφιβολία, οι συνεταιρισμοί θα είναι επίσης μια κατάλληλη μορφή δραστηριότητας σε ένα διαφορετικό επιχειρηματικό κόσμο στο μέλλον.

Το δεύτερο μέρος του συνθήματος είναι μια απάντηση στον πρωτοσέλιδο τίτλο ενός περιοδικού, που δημοσιεύθηκε πριν από μερικά χρόνια, που ρωτούσε «μπορούν οι συνεταιρισμοί να σώσουν τον κόσμο;»⁷ Οι συνεταιρισμοί είναι ένας από τους πολλούς τύπους επιχειρήσεων. Τα συγκριτικά ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα είναι, όπως είναι των κάθε είδους επιχειρήσεων, ανάλογα με τους στόχους που επιδιώκονται μέσω της επιχείρησης από αυτούς που την ελέγχουν. Οι στόχοι αυτοί είναι ποικίλοι. Ως εκ τούτου, το πλήθος των τύπων επιχειρήσεων θα πρέπει επίσης να είναι ποικίλο. Αυτή η ποικιλομορφία αποτελεί προϋπόθεση για την υγιή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Εκτός αυτού, η ποικιλομορφία αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών.⁸ Στην πραγματικότητα, αποτελεί προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα, το πλέον καθολικά αποδεκτό παράδειγμα ανάπτυξης.

Εκτός από την απεικόνιση των συνεταιρισμών, που ελέγχονται από τα μέλη τους, ως μέσου για την επίτευξη στόχων τους οποίους οι κεφαλαιουχικές εταιρείες δεν θεωρούν κερδοφόρους και τους οποίους οι κυβερνήσεις δεν είναι πλέον σε θέση ή δεν επιθυμούν να επιτύχουν (κοινώς συνοψίζονται ως «οι συνεταιρισμοί είναι παιδιά της ανάγκης»), τα διεθνή κείμενα που αφορούν τους συνεταιρισμούς, που ήδη αναφέρθηκαν παραπάνω, αντανakλούν επίσης μια άλλη εξίσου σημαντική αλλαγή, αναφορικά με τον τρόπο που νοούνται οι συνεταιρισμοί: όλο και περισσότερο, οι συνεταιρισμοί νοούνται ως επιλογή από τα (εν δυνάμει) μέλη, που ζητούν ένα συγκεκριμένο και ξεχωριστό είδος επιχείρησης. Συνεπώς, είναι επίσης «παιδιά της προτίμησης». Αυτή η επιλογή θα πρέπει εξίσου να προσεχθεί από την πολιτική και τους νομοθέτες. Η αιτιολόγηση αυτή δεν παραβλέπει το γεγονός ότι συχνά η ίδρυση συνεταιρισμών παραμένει η μόνη «επιλογή» που έχουν μειονεκτούντα άτομα. Η αλλαγή αυτή έχει επίσης συμβάλει να γίνουν τα μέτρα συνεταιριστικής πολιτικής λιγότερο ιδεολογικά.

Τα τρία βασικά μέσα για τους συνεταιρισμούς που αναφέρονται παραπάνω, επαναβεβαιώνουν τη σημασία της νομοθεσίας⁹ ως αναγκαίου, αν και όχι επαρκούς, μέσου για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Η παρούσα τρίτη έκδοση των

⁶ Η έννοια της "κεφαλαιουχικής εταιρείας" ποικίλλει από χώρα σε χώρα. Για το σκοπό αυτών των Κατευθυντήριων Γραμμών, ο όρος χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει μια εταιρεία που στηρίζεται στο κεφάλαιο, το σύνολο του οποίου υποδιαιρείται σε μετοχές και που τα δικαιώματα των μετόχων ορίζονται σε σχέση με τον αριθμό των μετοχών που κατέχουν.

⁷ Developments (Εξελίξεις): Το διεθνές περιοδικό ανάπτυξης. Ειδική έκδοση, 2000

⁸ Βλέπε για παράδειγμα Σύσταση 193 της ΔΟΕ, Παράγραφος 6, κλπ.

⁹ Χρησιμοποιώ τις λέξεις «νόμος» και «νομοθεσία» ως ταυτόσημες, εκτός αν η διαφορά έχει σημασία. Οι δύο βασικοί λόγοι για αυτό είναι ότι αυτές οι λέξεις σημαίνουν διαφορετικά πράγματα σε διαφορετικές χώρες και ότι αντιλαμβάνομαι τη νομοθετική διαδικασία (νομοθεσία), ως αναπόσπαστο μέρος του νόμου. Βλέπε ορισμό στο Πλαίσιο 2.

Κατευθυντήριων Γραμμών επικεντρώνεται στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ, διότι το πρότυπο αυτό της ΔΟΕ αποτελεί τον πυρήνα του δημόσιου διεθνούς συνεταιρισμού δικαίου. Όπως θα φανεί στη συνέχεια,¹⁰ η υιοθέτηση των δύο άλλων εργαλείων αποτελεί έναν λόγο που στηρίζει την άποψη αυτή.

Η υιοθέτηση της Σύστασης 193 της ΔΟΕ είναι μέρος μιας μακράς ιστορίας της εμπλοκής της ΔΟΕ στη συνεταιριστική νομοθεσία. Μια σύντομη αναδίφηση αυτής της ιστορίας μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση του σκεπτικού των Κατευθυντήριων Γραμμών.¹¹

Σχεδόν από την έναρξη της λειτουργίας του το 1920, το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (Γραφείο) έχει βοηθήσει τα Κράτη μέλη της ΔΟΕ να βελτιώσουν την συνεταιριστική τους νομοθεσία. Στην αρχή το Γραφείο κυρίως συγκέντρωνε πληροφορίες σχετικά με τους διάφορους συνεταιριστικούς νόμους και λειτούργησε ως φορέας ανταλλαγής πληροφοριών. Η πρώτη αποστολή τεχνικής συνεργασίας που είχε ως επίκεντρο τη συνεταιριστική νομοθεσία πραγματοποιήθηκε το 1950 στην Τουρκία. Μεταξύ 1952 και 1968¹² το Γραφείο πραγματοποίησε περίπου 200 αποστολές σε 65 χώρες, μέσω ενός μεγάλου προγράμματος τεχνικής συνεργασίας του Αναπτυξιακού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (UNDP).¹³ Κατά την περίοδο αυτή, περίπου 100 εμπειρογνώμονες πρόσφεραν συμβουλευτικές υπηρεσίες σε χώρες του Νότου. Συχνά, αυτές οι υπηρεσίες περιλάμβαναν και την συνεταιριστική νομοθεσία.¹⁴

Η υιοθέτηση το 1966 της Σύστασης Νο.127 της ΔΟΕ σχετικά με το ρόλο των συνεταιρισμών στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών (Σύσταση 127 της ΔΟΕ), με ένα ολόκληρο κεφάλαιο (Κεφάλαιο III) για τη συνεταιριστική νομοθεσία, περαιτέρω δικαιολογούσε αντίστοιχη τεχνική βοήθεια, αν και περιοριζόμενη στις «αναπτυσσόμενες χώρες» μέλη της ΔΟΕ.

Από το 1993, το Γραφείο έχει συστηματοποιήσει τη βοήθειά του που αναφέρεται στην συνεταιριστική νομοθεσία. Με το πρόγραμμα ΔΟΕ-DANIDA (Danish International Development Agency) για την συνεταιριστική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές, το Γραφείο ξεκίνησε εκείνο το έτος μια συγκεκριμένη δραστηριότητα, ονομαζόμενη COOPREFORM (Διαρθρωτικές Μεταρρυθμίσεις μέσω Βελτιωμένων Πολιτικών Συνεταιριστικής Ανάπτυξης και Νομοθεσίας). Η δραστηριότητα αυτή υποστήριξε "Αναπτυσσόμενες χώρες" κράτη μέλη της ΔΟΕ, αναφορικά με την αναθεώρηση των συνεταιριστικών πολιτικών και της νομοθεσίας. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής, η ΔΟΕ ανέθεσε το 1996 την εκπόνηση ενός κειμένου εργασίας στον συγγραφέα του παρόντος. Είχε τον τίτλο Πλαίσιο για την

¹⁰ Μέρος 2, Τμήμα 4.1.3.1 Η νομική αξία της Σύστασης 193 της ΔΟΕ.

¹¹ Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με αυτή την ιστορία, δείτε Henry, The Contribution of the International Labour Organization to the Formation of the Public International Cooperative Law. (Σε εκτύπωση).

¹² Βλ ΔΟΕ International Labour Review 6/1973, pp.539 ff.

¹³ UN Expanded Programme of Technical Assistance (EPTA; UNDP TA 164-4-d-3-1-1).

¹⁴ Για δραστηριότητες της ΔΟΕ που σχετίζονται με τη συνεταιριστική νομοθεσία στο παρελθόν δείτε International Labour Review 5/1925, 10/1948, 1959, 2/1965, 6/1969, 6/1973, 1992. Cooperative Information 2/1970, 4/1970, 3/1971, 3/1972. Orizet, σ.42, 45. ILO "Dix ans d'Organisation internationale du Travail", Chapter III, p.294 and the ILC Report VIII (1) 1965, Introduction, p. 3.

Συνεταιριστική Νομοθεσία. Αρχικά στα γαλλικά, το κείμενο εργασίας σταδιακά έγινε διαθέσιμο και στα αραβικά, κινεζικά, αγγλικά, πορτογαλικά, ρωσικά, ισπανικά και τουρκικά. Μετά την πρόταση της ICA, και ειδικότερα της Ομάδας Εμπειρογνομόνων Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας της ICA, η Επιτροπή για την Προώθηση και Βελτίωση των Συνεταιρισμών (COPAC)¹⁵ επιδίωξαν στη συνέχεια τη συμφωνία της ΔΟΕ να εκπονηθεί ένα αναθεωρημένο έγγραφο εργασίας. Στο πλαίσιο της προετοιμασίας της Γενικής Συνέλευσης του 2001 η ICA εξέδωσε την αναθεωρημένη εκδοχή ως Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία¹⁶. Η Γενική Συνέλευση της ICA του 2001, ενέκρινε τις εν λόγω Κατευθυντήριες Γραμμές.¹⁷

Έτσι, το αρχικό έγγραφο εργασίας έπαυσε να συζητείται μόνο στις ή από τις χώρες του Νότου. Αυτό ήταν ένα αποφασιστικό βήμα προς την υπερπήδηση μιας μάλλον ατυχούς διάκρισης. Η συνεταιριστική κίνηση είναι σαν μία. Οι συνεταιριστικές αρχές είναι ενιαίες.¹⁸ Έτσι, τα βασικά θέματα συνεταιριστικής νομοθεσίας πρέπει επίσης να είναι ως ένα. Η υιοθέτηση της Σύστασης 193 της ΔΟΕ από τη Διεθνή Διάσκεψη Εργασίας (ILC) το 2002, δικαίωσε αυτό το βήμα. Πράγματι, η ILC τόνισε αυτή την ενότητα, κάνοντας καθολικής εφαρμογής τη Σύσταση 193 της ΔΟΕ.

Υπό το φως των νέων Κατευθυντήριων Γραμμών που προσφάτως ενέκριναν τα Ηνωμένα Έθνη, της Σύστασης 193 της ΔΟΕ, καθώς και της αναθεώρησης μεγάλου αριθμού συνεταιριστικών νόμων, οι Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία αναθεωρήθηκαν και δημοσιεύθηκαν ως δεύτερη έκδοση από τη ΔΟΕ το 2005.¹⁹

Από τότε, μια σειρά από πολιτικές μεταβολές και εκείνες της παγκοσμιοποίησης έχουν οδηγήσει τη συνεταιριστική νομοθεσία σε ένα σταυροδρόμι. Η απόφαση για το ποια κατεύθυνση να λάβει - περαιτέρω προσαρμογή στις συνειδητοποιούμενες πιέσεις από τη χρηματαγορά, επιστροφή στις συνεταιριστικές αρχές ή νέες κατευθύνσεις - πρέπει να ληφθεί σε μια στιγμή πνευματικής κρίσης όσον αφορά τα οικονομικά. Σε μια αμοιβαία διαδικασία, η συνεταιριστική νομοθεσία συνέβαλε στην επέλευση αυτής της κρίσης.

Για να μπορεί ένας νόμος να καθρεφτίζει τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, ώστε να μπορεί να είναι αποτελεσματικός, πρέπει να αναλύεται με βάση αυτό το υπόβαθρο. Το αποτέλεσμα αυτής της ανάλυσης ώθησε στην αναθεώρηση της δεύτερης έκδοσης των Κατευθυντήριων Γραμμών, και αυτό το δικαιολογεί η δημοσίευση αυτής της τρίτης έκδοσης.

Αυτή η τρίτη έκδοση είναι επίσης μια απάντηση στις, ανάγκες εκείνων που χρησιμοποιούν τις προηγούμενες εκδόσεις, ιδιαίτερα εκείνων που εμπλέκονται στη συνεταιριστική νομοθεσία, οι οποίοι επίσης, έχουν ανάγκη να υποστηρίξουν τη θέση

---

¹⁵ Εκείνη την περίοδο, η Διεθνής Ομοσπονδία Παραγωγών Αγροτικών Προϊόντων (IFAP) ήταν επίσης μέλος της COPAC.

¹⁶ Henry, Guidelines for Cooperative Legislation (2001).

¹⁷ ICA. Review of International Co-operation, 95, 1/2002, pp.42 ff. (45).

¹⁸ ICA. Review of International Co-operation, 95, 1/2002, pp.42 ff. (45)

¹⁹ Henry, Guidelines for Cooperative Legislation (2005). Second edition of the French version in 2007, see Henry, Guide de législation coopérative .

τους στην πολιτική διαβούλευση. Η μορφή της τρίτης έκδοσης των Κατευθυντήριων Γραμμών για τη Συνεταιριστική Νομοθεσία διαφέρει κάπως από εκείνη των προηγούμενων εκδόσεων.

Όπως και με τις προηγούμενες εκδόσεις, αυτές οι Κατευθυντήριες Γραμμές δεν είναι μια συνταγή για να ακολουθηθεί. Ενώ παίρνουν σαφή θέση σχετικά με τα θέματα που πρέπει να ρυθμιστούν σε ένα συνεταιριστικό νόμο, αναφέρουν επίσης άλλες δυνατότητες και τις επιπτώσεις τους. Αφήνουν χώρο για ιδιαιτερότητες χωρών και για τις ιδιομορφίες των εθνικών ή περιφερειακών νομικών συστημάτων. Δεν κάνουν υποδείξεις ως προς τον αριθμό των γενικών ή ειδικών συνεταιριστικών νόμων που θα πρέπει να έχει μια χώρα, για τη μορφή του νόμου ή για τη διάταξη των τμημάτων, των κεφαλαίων ή / και των άρθρων.²⁰ Αρχίζοντας με την εκπόνηση του *Πλαισίου για την συνεταιριστική νομοθεσία*, η ΔΟΕ απέριψε την ιδέα της παρουσίασης ενός προτύπου νόμου. Πρότυποι νόμοι συχνά απλώς μεταβιβάζονται ή αντιγράφονται, χωρίς ο νομοθέτης να προσαρμόζει τις υποκείμενες νομικές έννοιές τους στις ιδιαιτερότητες της δικαιοδοσίας του. Τα αντίγραφα αυτά σπάνια γίνονται αποτελεσματικοί νόμοι.²¹ Οι τωρινές *Κατευθυντήριες Γραμμές*, από την άλλη πλευρά, προορίζονται να μην κάνουν τίποτε περισσότερο από το να υποκινούν τον νομοθέτη να δομήσει έναν συνεταιριστικό νόμο, με βάση τα διεθνώς αποδεκτά πρότυπα.

Οι παρούσες *Κατευθυντήριες Γραμμές* έχουν επίκεντρο τη Σύσταση 193 της ΔΟΕ. Αυτό είναι ένα αφιέρωμα στο δημόσιο διεθνές δίκαιο. Όπως έχει λεχθεί, θα υποστηριχθεί ότι η Σύσταση 193 της ΔΟΕ αποτελεί τον πυρήνα αυτού του διεθνούς δικαίου. Η εγγενής εναρμόνιση είναι τόσο συνέπεια όσο και προϋπόθεση για την τάση περαιτέρω περιφερειακής και διεθνούς οικονομικής ολοκλήρωσης και είναι μια αναπόφευκτη συνέπεια της παγκοσμιοποίησης. Εάν οι συνεταιρισμοί πρόκειται να παραμείνουν ανταγωνιστικοί, το ερώτημα δεν είναι αν η συνεταιριστική νομοθεσία θα πρέπει να ακολουθήσει / στηρίξει αυτή την τάση, αλλά πώς οι ιδιαιτερότητες μπορούν να διασφαλιστούν μέσα σε αυτή την τάση. Η τέχνη του νομοθέτη συνίσταται στην αποχή από την απλή μεταφορά αυτού του διεθνούς δικαίου και τη μετάφρασή του στη χώρα του.

Επιπλέον, μόνο κατευθυντήριες γραμμές για καθολική χρήση θα μπορούσαν να φέρουν το απαραίτητο βάρος για να συμβάλουν στην αντιστάθμιση της «ομοιομορφοποίησης» και της «εταιριοποίησης» όλων των μορφών των επιχειρηματικών οργανώσεων. Τα πλεονεκτήματα των συνεταιρισμών σε σύγκριση με άλλους τύπους επιχειρήσεων πρέπει να ενισχυθούν μέσω μιας κοινής παγκόσμιας προσπάθειας, η οποία για τις κεφαλαιουχικές εταιρείες έχει ήδη αναληφθεί. Η

²⁰ Η ποικιλία λύσεων – καθόλου συνεταιριστικός νόμος, συμπερίληψη του θέματος στο γενικό εμπορικό ή στον αστικό κώδικα, σε άλλους νόμους, για παράδειγμα στους νόμους περί ενώσεων προσώπων, ειδικό συνεταιριστικό νόμο, κλπ. - δεν έχει σημασία για τον επιδιωκόμενο από αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές σκοπό. Για αυτή την ποικιλία των λύσεων, βλέπε Montolio, *Legislación Cooperativa en América Latina*

²¹ Το επιχείρημα αυτό είναι αδικαιολόγητα σαρωτικό επιχείρημα. Άλλοι παράγοντες, όπως το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Πιστωτικών Ενώσεων (WOCCU), ακολουθούν με επιτυχία μια άλλη πολιτική. Στην περίπτωση της WOCCU αυτό μπορεί να οφείλεται σε ένα υψηλό βαθμό ομοιότητας των αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών σε όλον τον κόσμο. Βλέπε Μέρος 2, Τμήμα 4.1.2.2 WOCCU μοντέλο συνεταιριστικού νόμου. Η θέση που παίρνεται εδώ δεν πρέπει να εκληφθεί ως μια αξιολογική κρίση.

συζήτηση σχετικά με τους συνεταιρισμούς μετατίθεται. Σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, συνήθως επικεντρωνόταν στις διαφορές μεταξύ των διαφόρων τύπων συνεταιρισμών. Σε παγκόσμιο επίπεδο επικεντρώνεται τώρα περισσότερο στη διάκριση των συνεταιρισμών (οποιοδήποτε τύπου) από άλλους τύπους επιχειρήσεων. Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ, ιδίως η Παράγραφος 7 (2), πρέπει να διαβαστεί επίσης στο πλαίσιο αυτό. Ο διακρατικός χαρακτήρας των κανόνων της ΔΟΕ υπήρξε υποδειγματικός για την ανάδυση μιας παγκόσμιας νομοθεσίας κατά θέμα.

Οι προηγούμενες εκδόσεις των *Κατευθυντήριων Γραμμών*, που κυκλοφόρησαν ευρέως, χρησιμοποιήθηκαν ως υποστηρικτικό υλικό για συνεταιριστική πολιτική και για συμβουλευτικές υπηρεσίες στη νομοθεσία, σε μεγάλο αριθμό χωρών²², καθώς και σε εκδηλώσεις κατάρτισης, ιδίως στο πλαίσιο του Διεθνούς Κέντρου Κατάρτισης (ITC) της ΔΟΕ στο Τορίνο. Σχόλια έχουν ληφθεί υπόψη στην παρούσα επικαιροποιημένη έκδοση.

Η νομική ορολογία διαφέρει από χώρα σε χώρα, ακόμη και μεταξύ των χωρών που ομιλούν την αγγλική. Συχνά αναζητήσα καθοδήγηση από το γλωσσάρι συνεταιριστικών όρων που αναφέρεται στη βιβλιογραφία.²³ Αλλά δεν μπορώ να ανατρέψω το γεγονός ότι έχω ανατραφεί στον γερμανικό τρόπο νομικής σκέψης. Θα ήθελα να ζητήσω συγγνώμη από όσους ζουν κάτω από άλλους τρόπους σκέψης και να τους καλέσω να συνεχίσουμε τη συζήτηση των περιεχομένων αυτών των *Κατευθυντήριων Γραμμών*, προκειμένου να γίνουν πιο καθολικές, προς χάρη μιας επαρκούς συνεταιριστικής νομοθεσίας.

Μια πρόσθετη δυσκολία στη συγγραφή αυτών των *Κατευθυντήριων Γραμμών*, είναι ότι το αναγνωστικό κοινό δεν είναι εύκολα προσδιορίσιμο. Ελπίζω ότι οι *Κατευθυντήριες Γραμμές* ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα όλων όσων χρειάζονται να γνωρίζουν για τη συνεταιριστική νομοθεσία: νομοθέτες, συνεταιριστές, φοιτητές, ερευνητές και άλλους.

Οι *Κατευθυντήριες Γραμμές* χωρίζονται σε τέσσερα διακριτά μέρη:

Το Μέρος 1 εξετάζει το σκεπτικό για συνεταιριστική νομοθεσία. Παρέχει μια επανεξέταση των ζητημάτων που θα βοηθήσουν τους νομοθέτες και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη να εξηγήσουν και να υπερασπιστούν την ανάγκη για συνεταιριστικό νόμο και γιατί συγκεκριμένες περιοχές της συνεταιριστικής νομοθεσίας είναι σημαντικά. Αυτή η ενότητα είναι ένα νέο χαρακτηριστικό των

---

²² Αφρική (OHADA), Μπανγκλαντές, Μπουτάν, Πολυεθνικό Κράτος της Βολιβίας, Βουλγαρία, Μπουρκίνα Φάσο, Καμπότζη, Τσαντ, Κίνα, οι χώρες ΚΑΚ, Κολομβία, Κροατία, Κούβα, Αίγυπτος, Εσθονία, μια σειρά από κράτη μέλη της ΕΕ και στις χώρες της ΕΣΑ, Γουινέα (Κόνακρι), Ινδία (Αντρα Πραντές), Ιαπωνία, Ιορδανία, Κένυα, Κιργιστάν, Λάος, Λατινική Αμερική (Ley Marco para las Cooperativas de América Latina), Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Μαδαγασκάρη, Μαλάουι, Μάλι, Μεξικό, Μογγολία, Μαρόκο, Μοζαμβίκη, Νίγηρα, Νορβηγία, Κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη, Παραγουάη, Περού, Πολωνία, Ρουμανία, Ρουάντα, Ρωσική Ομοσπονδία, Σερβία, τη Νότιο Αφρική, το Νότιο Σουδάν, Τατζικιστάν, Τρινιδάδ και Τομπάγκο, Τουρκία, Ουγκάντα, Βανουάτου, Βιετνάμ, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, Ζάμπια, Ζανζιβάρη.

²³ Münkner, Hans-H., Vernaz, Catherine . 2005. Annotiertes Genossenschaftsglossar.

κατευθυντήριων γραμμών και ανταποκρίνεται στις εκφρασμένες ανάγκες των προηγούμενων χρηστών για περισσότερη συζήτηση, με βάση την οποία θα πρέπει να επανεξετάζεται η νομοθεσία.

Το Μέρος 2 παρέχει συγκεκριμένες πληροφορίες για την συνεταιριστική νομοθεσία. Περιλαμβάνει μια εισαγωγή στις βασικές αρχές της συνεταιριστικής νομοθεσίας, εξετάζει την τρέχουσα κατάσταση της συνεταιριστικής νομοθεσίας σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο, και αναφέρεται στη συνεταιριστική νομοθεσία στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας.

Το Μέρος 3 παρέχει ένα αλφαβητάρι ενός συνεταιριστικού νόμου, περιγράφει τα συγκεκριμένα στοιχεία που θα πρέπει να εξετάζονται σε κάθε συνεταιριστικό νόμο.

Το Μέρος 4, εξηγεί τη διαδικασία κατάρτισης συνεταιριστικού νόμου.

Παρά το γεγονός ότι η μελέτη των *Κατευθυντήριων Γραμμών* στο σύνολό τους θα είναι χρήσιμη σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, οι τωρινές *Κατευθυντήριες Γραμμές* έχουν συνταχθεί γνωρίζοντας ότι διαφορετικοί αναγνώστες θα αναζητούν συμβουλές και καθοδήγηση σχετικά με διαφορετικά θέματα. Κάθε τμήμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανεξάρτητα από τα άλλα. Ο σημαντικός αριθμός υποσημειώσεων σε όλο το κείμενο παρέχεται για να υποστηρίξει τα συζητούμενα και να προτείνει περαιτέρω μελέτη. Το κείμενο μπορεί, ωστόσο, να μελετηθεί χωρίς να ληφθούν αυτές υπόψη.

Τα Παραρτήματα 1-3 αποτελούν αναδημοσίευση κειμένων στα οποία αναφέρονται συχνά οι *Κατευθυντήριες Γραμμές*.

Μέρος 1: Γιατί συνεταιρισμοί; Η λογική της συνεταιριστικής νομοθεσίας

«Ο οικονομικός θεσμός που έχει περισσότερο μέλλον στο σύγχρονο κόσμο είναι η συνεταιριστική επιχείρηση.(...) οι θεσμοί αναπτύσσονται για να μετατρέψουν την οικονομική σκέψη σε πράξη.» (William Barnes²⁴).

1. ΓΕΝΙΚΑ

Η συνεταιριστική νομοθεσία έχει την τάση να περιφρονεί τους συνεταιρισμούς ως νομικούς θεσμούς. Για μερικούς, οι συνεταιρισμοί είναι ένα μεταβατικό είδος επιχείρησης. Η ερώτησή τους είναι, «και τι λοιπόν αν οι συνεταιρισμοί εξαφανιστούν ως νομική μορφή επιχείρησης;»

Όπως ειπώθηκε, η συνεταιριστική νομοθεσία βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι. Έχοντας δώσει μια εικόνα της τάσης που επικρατεί στη συνεταιριστική νομοθεσία, οι *Κατευθυντήριες Γραμμές* επιχειρούν να απαντήσουν στο ερώτημα σε ποια κατεύθυνση να στραφούν στη συνεταιριστική νομοθεσία. Αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το αν οι συνεταιρισμοί θα παραμείνουν ένα εναλλακτικό μοντέλο βιώσιμης επιχείρησης και αν η πολιτική επιχειρηματολογία υπέρ της διατήρησης αυτού του μοντέλου είναι ισχυρότερη από αυτήν που τοποθετείται εναντίον της. Μελέτες σχετικά με την παγκοσμιοποίηση επιδιώκουν να διερευνήσουν τη βιωσιμότητα των συνεταιρισμών στο μέλλον. Άλλες μελέτες σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, ψάχνουν να βρουν πολιτικά επιχειρήματα υπέρ της διατήρησης των συνεταιρισμών, ως ιδιαίτερο είδος επιχείρησης.

2. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ: ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΙΣΟΜΟΡΦΙΣΜΟ ΤΟΥΣ²⁵

Η εξέλιξη της συνεταιριστικής νομοθεσίας μπορεί να διαιρεθεί σε δύο, μερικώς αλληλεπικαλυπτόμενες, φάσεις – η μια από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα, η άλλη με αρχή στη δεκαετία του '70. Η πρώτη χαρακτηρίζεται από τον διαχωρισμό των συνεταιρισμών από τις κεφαλαιουχικές (μετοχικές) εταιρείες, η δεύτερη από τη σύγκλιση μεταξύ των συνεταιρισμών και των κεφαλαιουχικών εταιρειών.

Οι πρώτοι συνεταιριστικοί νόμοι θεσπίστηκαν κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα στις τότε εκβιομηχανιζόμενες χώρες²⁶. Εμφανίστηκαν ως αντίδραση, καθώς έγινε

---

²⁴ Barnes, σ.569.

²⁵ Η περιγραφή και ερμηνεία αυτής της εξέλιξης του τελευταίου ενάμισι αιώνα είναι από τη φύση της συνοπτική και γενικεύει κατά καιρούς στο βαθμό που να περιέχει σημαντικά κενά. Η σημασία των εθνικών, περιφερειακών, πολιτιστικών και άλλων διαφορών δεν υποτιμάται.

αντιληπτό ότι η νομοθεσία περί κεφαλαιουχικών εταιρειών ήταν ανεπαρκής για να ρυθμίσει τους συνεταιρισμούς και έτσι διαχωρίστηκαν οι συνεταιρισμοί από τις κεφαλαιουχικές εταιρίες²⁷. Σε αυτές τις χώρες, σύγχρονοι συνεταιρισμοί είχαν εμφανισθεί πριν από την θέσπιση της άνω νομοθεσίας. Σε άλλες χώρες, ιδίως στις πρώην αποικίες, τα πράγματα εξελίχθηκαν με την αντίστροφη σειρά και περίπου μισό αιώνα αργότερα. Ακόμη, σε άλλες χώρες η εμφάνιση των συνεταιρισμών και η εισαγωγή ρυθμιστικών κανόνων συνέβησαν ταυτόχρονα μέσω κυρίως των μεταναστών από την Ευρώπη ή μέσω επιλεκτικού δανεισμού²⁸.

Το κοινό αποτέλεσμα των συνεταιριστικών νόμων ήταν να επιτρέψουν σε κοινωνικά μη προνομιούχα στρώματα την πρόσβαση σε μια νομική μορφή, μέσω της οποίας θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τα οικονομικά και κοινωνικά τους προβλήματα. Η ποικιλία των ιστοριών προσέθεσε αρκετές ιδιαιτερότητες: οργανωτικούς νόμους αντιγράφοντας την κοινωνική πραγματικότητα στις τότε νέες εκβιομηχανισμένες χώρες, οργανωτικούς νόμους με ένα ισχυρό προωθητικό στοιχείο για τη δημιουργία, όπου ήταν απαραίτητο, των κοινωνιολογικών και κοινωνικο-ψυχολογικών παραμέτρων που ήταν αναγκαίες για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, στην περίπτωση των πρώην αποικιών²⁹ και ένα μίγμα των δύο στην τρίτη κατηγορία. Οι χώρες που εισήγαγαν ένα σύστημα σχεδιασμένης οικονομίας από τις αρχές της δεκαετίας του 1920, έχοντας γνωρίσει την ανάπτυξη στις βιομηχανικά αναπτυσσόμενες Ευρωπαϊκές χώρες σε μια πρώτη φάση, σχεδίασαν τους συνεταιρισμούς ως φορείς οι οποίοι προορίζονταν να εκτελέσουν κρατικά σχέδια σχετικά με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Γύρω στις αρχές του 1970, εμφανίζεται μια τάση «εταιριοποίησης»³⁰ των συνεταιρισμών μέσω πολιτικών και νομοθετικών μέτρων³¹. Αυτή (η τάση) επικαλύπτει τις εξελίξεις που επισημάνθηκαν παραπάνω. Στις παραμονές υιοθέτησης

---

²⁶ Για πρόσφατες επισκοπήσεις της συνεταιριστικής νομοθεσίας, βλέπε Montolio, *Legislación cooperativa en América Latina*; Münkner, Hans-H., “Worldwide regulation of cooperative societies: an overview”, Συμμετοχή στο Συνέδριο «Promoting the Understanding of Cooperatives for a Better World», το οποίο οργανώθηκε στις 15-16 Μαΐου 2012 στη Βενετία από την Euricse, το Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Ερευνών για τις Συνεταιριστικές και τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις. Για πρόσφατες αφηγήσεις ως προς το πώς η συνεταιριστική ιδέα ταξίδεψε σε όλο τον κόσμο, βλέπε Bialosgorski Neto, Sigismundo, “The History of the Rochdalian Cooperatives in Latin America” και Rhodes, Rita, “British Empire – the First Global Cooperative Development Agency”. Συμμετοχές στο Παγκόσμιο ερευνητικό συνέδριο του 2011 της ΔΣΕ “New Opportunities for Cooperatives ” 24-27 Αυγούστου, 2011 στο Mikkelí, Φινλανδία, υπό έκδοση στα πρακτικά του συνεδρίου.

²⁷ Βλέπε Egger. Οι νομοθέτες εκείνης της περιόδου μπορούσαν να βασιστούν σε μια ιδιαίτερα διακεκριμένη βιβλιογραφία η οποία ανέλυε αυτήν τη διάκριση.

²⁸ Παραδείγματα του τελευταίου είναι η Κίνα και η Ιαπωνία.

²⁹ Βλέπε ιδίως το αποκαλούμενο Βρετανικό-Ινδικό Μοντέλο συνεργατισμού στο οποίο ερευνητές αφιέρωσαν ένα σεμινάριο το 2004. Οι εισηγήσεις σε αυτό το σεμινάριο δημοσιεύθηκαν με τον τίτλο, “100 Years Cooperative Credit Societies Act, India 1904”, βλέπε επίσης Theron.

³⁰ Με την έννοια «εταιριοποίηση» εννοώ εκείνες οι διαδικασίες στη νομοθεσία με τις οποίες τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών προσεγγίζουν εκείνα των κεφαλαιουχικών εταιριών. Ο όρος «κεφαλαιουχική εταιρία» χρησιμοποιείται ως γενικός όρος για να προσδιορίσει εκείνους του τύπους επιχείρησης που επικεντρώνονται στο επενδυθέν κεφάλαιο. Ο όρος «επένδυση» χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει τη νομικώς στηριζόμενη προσδοκία του επενδυτή να εισπράττει τη μεγαλύτερη δυνατή απόδοση των επενδύσεων.

³¹ Οι πρώτες τροποποιήσεις με αυτήν την έννοια μπορούν να χρονολογηθούν το 1973, όταν τροποποιήθηκε ο συνεταιριστικός νόμος στη Γερμανία.

της Σύστασης 193 της ΔΟΕ, οι συνεταιριστικοί νόμοι βρίσκονταν ξανά υπό καθεστώς μεταρρύθμισης για αρκετά χρόνια. Τα αίτια των μεταρρυθμίσεων διέφεραν ανάλογα με τη διαίρεση του κόσμου, όπως γινόταν αντιληπτό τότε, δηλαδή σε εκβιομηχανισμένες χώρες, χώρες σε μετάβαση και αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτή η κατάσταση περιγράφεται επαρκώς στην προπαρασκευαστική αναφορά του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας στη Διεθνή Διάσκεψη Εργασίας, όπου επρόκειτο αργότερα να υιοθετήσει τη Σύσταση 193 της ΔΟΕ (βλ. Πλαίσιο 1).

Πλαίσιο 1: ΔΟΕ. Διεθνής Διάσκεψη Εργασίας, 89^η συνεδρίαση 2001, Έκθεση V (1) (η έμφαση από τον συγγραφέα)

«[...] Οι συνεταιρισμοί σε όλες τις βιομηχανικές χώρες αγωνίζονται για την οικονομική τους επιτυχία σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον, ενώ παραμένουν ταυτόχρονα κοντά στα μέλη τους. Γι' αυτό η σύγχρονη συνεταιριστική νομοθεσία των χωρών αυτών προσεγγίζει περισσότερο τη γενική εταιρική νομοθεσία, έτσι ώστε οι συνεταιρισμοί να λειτουργούν επί ίσοις όροις με τους άλλους τύπους ιδιωτικών επιχειρήσεων. Η πρόσφατη συνεταιριστική νομοθεσία στις βιομηχανικές χώρες [...] αναζητά τον συμβιβασμό μεταξύ της διαχείρισης με σκοπό την προσφορά υπηρεσιών και της διαχείρισης για την απόκτηση κερδών.

[...] Όταν οι κεντρικά σχεδιασμένες οικονομίες [...] άρχισαν να μετατρέπονται σε οικονομίες αγοράς, οι κυβερνήσεις τους ήρθαν αντιμέτωπες με την τεράστια πρόκληση επεξεργασίας ενός τελείως νέου νομικού, διοικητικού και θεσμικού πλαισίου για κάθε έκφανση της ζωής, συμπεριλαμβανομένης της συνεταιριστικής οργάνωσης και διαχείρισης. [...] Η σύγχρονη συνεταιριστική νομοθεσία [...] αναγνωρίζει γενικά τις διεθνείς αρχές του συνεργατισμού και προβλέπει, σε μεγάλο βαθμό, την συνεταιριστική αυτονομία. Ωστόσο, αυτοί οι νόμοι δεν προσαρμόζονται πάντα και πλήρως στις τοπικές συνθήκες και στο τοπικό νομικό σύστημα, από τη στιγμή που έπρεπε να διαμορφωθούν κάτω από μεγάλη πίεση χρόνου και (πολύ συχνά) κάτω από την έντονη επιρροή του Δυτικοευρωπαϊκού δικαίου. [...]

[...] Η πλειοψηφία των αναπτυσσόμενων χωρών στην Αφρική, την Ασία και την Λατινική Αμερική, αντιμετώπισαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 τις επιπτώσεις του οικονομικού φιλελευθερισμού, της παγκοσμιοποίησης και των διαρθρωτικών προσαρμογών, [...] ιδίως σε αυτές τις χώρες όπου οι συνεταιρισμοί θεωρούνταν μέρος του κυβερνητικού μηχανισμού ή βραχίονας του κυβερνώντος κόμματος. Κατά συνέπεια, η συνεταιριστική νομοθεσία πολλών αναπτυσσόμενων χωρών αποτέλεσε αντικείμενο βαθιών αλλαγών. [...] Όλοι οι συνεταιριστικοί νόμοι που υιοθετήθηκαν στον αναπτυσσόμενο κόσμο από το 1990, έχουν μειώσει την κρατική επιρροή και την κρατική υποστήριξη των συνεταιρισμών, αύξησαν τη συνεταιριστική αυτονομία και αυτο-στήριξη, και διέκοψαν δεσμούς που τυχόν υπήρχαν μεταξύ συνεταιρισμών και πολιτικών οργανώσεων.»

Εν πολλοίς ως επακόλουθο της υιοθέτησης της Σύστασης 193 της ΔΟΕ, η τάση στη συνεταιριστική νομοθεσία έγινε τρόπον τινά αντιφατική – από τη μια πλευρά ένας αυξανόμενος σεβασμός για το δημόσιο διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο με την υποχρέωση διατήρησης των συνεταιρισμών ως διακριτών νομικών προσώπων, από την άλλη πλευρά μια συνεχής εταιρικοποίηση.

Ως αποτέλεσμα προσπαθειών να δημιουργηθούν ίσοι όροι για κάθε τύπο επιχείρησης, η τάση εταιριοποίησης χαρακτηρίζεται από προσπάθειες σύγκλισης του συνεταιριστικού δικαίου³² με το εφαρμοστέο δίκαιο στις κεφαλαιουχικές εταιρείες, μέσω πολύπλευρων διαδικασιών που αλληλοενισχύονται. Αυτές οι διαδικασίες συνίστανται κυρίως:

- i. στην ενοποίηση ειδικών νόμων εφαρμοστέων σε διαφόρους τύπους συνεταιρισμών, σε εθνικό επίπεδο³³
- ii. στην ενοποίηση και εναρμόνιση των συνεταιριστικών νόμων, σε διακρατικό επίπεδο³⁴ και
- iii. στην αντιστοίχιση του συνεταιριστικού δικαίου με το δίκαιο κεφαλαιουχικών εταιρειών, ιδίως σε ό,τι αφορά στα συνυφασμένα θέματα κεφαλαιακής διάρθρωσης, διαχείρισης και ελεγκτικών μηχανισμών³⁵.

³² Για την έννοια με την οποία χρησιμοποιείται η λέξη Law (νόμος), βλέπε Πλαίσιο 2.

³³ Για παράδειγμα στη Γαλλία, βλέπε Münkner, Wege zu einer Vereinfachung des französischen Genossenschaftsrechts.

³⁴ Βλέπε Πλαίσιο 3.

³⁵ Οι συνεταιριστικοί νόμοι στην Ευρώπη και ο Κανονισμός της ΕΕ επιτρέπουν/απαιτούν από τις επιχειρήσεις να (τα άρθρα σε παρενθέσεις αναφέρονται στον Κανονισμό της ΕΕ):

- εκδίδουν μερίδες ελκυστικές στους επενδυτές, βλέπε ιδίως τις ακόλουθες νομοθεσίες: Η Σουηδία (1987) επιτρέπει την απόκτηση ομολόγων από μη μέλη, χωρίς να έχουν δικαιώματα ψήφου από αυτές. Δεν πρέπει, όμως τα ποσά των ομολόγων να υπερβούν το ποσό του κεφαλαίου των κοινών μερίδων των μελών. Φινλανδία (1990, 2002). Γαλλία (1992): μέσω των καταστατικών επιτρέπονται επενδύσεις από μη μέλη και ανατίμηση μερίδων μέσω ενσωμάτωσης αποθεματικών. Ιταλία (1992): τα μέλη που υποστηρίζουν με χρηματοδοτήσεις τον συνεταιρισμό, μπορούν να έχουν μέχρι 33% επί του συνόλου των δικαιωμάτων ψήφου και 49% των θέσεων του Διοικητικού Συμβουλίου. Γερμανία (1994)
- εκδίδουν ελευθέρως μεταβιβάσιμα (μερικές φορές ακόμη και στο Χρηματιστήριο) συνεταιριστικά επενδυτικά πιστοποιητικά. Βλέπε del Burgo, σ.71
- έχουν απεριόριστε συναλλαγές με μη μέλη (Άρθρο 1,4.)
- προσλαμβάνουν επαγγελματίες μανάτζερς που δεν είναι μέλη και αυξάνουν την εξουσία και αυτονομία τους έναντι του Διοικητικού Συμβουλίου και της Γενικής Συνέλευσης
- παραχωρούν στα μέλη περιορισμένα πολλαπλά δικαιώματα ψήφου (μέχρι 5 ψήφους) (Άρθρο 59,2.) χωρίς να βασίζονται σε κεφαλαιακές εισφορές. Βλέπε Chulía, σ. 40
- καθιερώνουν συνελεύσεις αντιπροσώπων, ενίοτε με ελεύθερη εντολή για τους αντιπροσώπους (Άρθρο 63)
- έχουν εργαζομένους μη μέλη στο Όργανο Εποπτείας, όπως για παράδειγμα στη Γερμανία υπό ορισμένες προϋποθέσεις
- έχουν ελάχιστο κεφάλαιο μερίδων (Άρθρο 3,2)
- συγχωνεύονται με άλλες και αποκτούν άλλες επιχειρήσεις
- παραχωρούν παρόμοια δικαιώματα με εκείνα των μελών σε μέλη επενδυτές (μη χρήστες), ακόμη και σε μη μέλη επενδυτές (Consideratum 9, αρ. 14. 1., 39. 3., 42. 2., 59. 3.). Βλέπε Chulía, σ. 38; del Burgo, σ. 68 ff., 79 ff.)
- διανέμουν το αποθεματικό τους κεφάλαιο κατά την εκκαθάριση ή την μετατροπή τους σε κεφαλαιουχική εταιρεία (άρθρο 75). Όσον αφορά το τελευταίο, βλέπε del Burgo, σ. 87 ff.
- διανέμουν το πλεόνασμά τους σύμφωνα με το ποσό του επενδεδυμένου από τα μέλη κεφαλαίου
- μετατρέπονται σε κεφαλαιουχικές εταιρείες, βλέπε ιδίως τη νομοθεσία στην Εσθονία, Φινλανδία, Γερμανία, Λετονία, Λιθουανία, Σουηδία.

Ο Κανονισμός της ΕΕ επιτρέπει/επιβάλλει, επιπρόσθετα:

- διαφορετικές κατηγορίες μελών με διαφορετικά δικαιώματα και υποχρεώσεις (Άρθρα 4.1, 5.4.)

Προφανώς, οι παράμετροι αυτών των διαδικασιών σύγκλισης διαφέρουν. Ωστόσο, αυτές σχηματίζουν ένα σύνολο υπό την έννοια ότι η σύγκλιση λαμβάνει χώρα εσωτερικά ή διαμέσου κάθε μιας από αυτές, και είναι τόσο αποτελεσματική όσο περισσότερο αφορά σε ήδη εναρμονισμένη ή ενοποιημένη νομοθεσία.

Πλαίσιο 2: Συνεταιριστική Νομοθεσία

Με τον όρο «συνεταιριστική νομοθεσία» αναφέρομαι σε όλους εκείνους τους νομικούς κανόνες - νόμους, διοικητικές πράξεις, δικαστικές αποφάσεις, τη νομολογία, τους συνεταιριστικούς κανονισμούς /καταστατικά ή οποιαδήποτε άλλη πηγή δικαίου – που ρυθμίζει τη δομή ή /και τη λειτουργία των συνεταιρισμών ως επιχειρήσεων με την οικονομική έννοια και ως θεσμών με τη νομική έννοια.

Ο ορισμός αυτός της συνεταιριστικής νομοθεσίας κατά συνέπεια αντανακλά μια ευρεία έννοια, η οποία περιλαμβάνει όχι μόνο τον καθαυτό συνεταιριστικό νόμο (νόμος περί συνεταιρισμών), αλλά και όλους τους άλλους νομικούς κανόνες που διαμορφώνουν αυτόν τον θεσμό και ρυθμίζουν τις λειτουργίες του. Τα παρακάτω πεδία, τα οποία είναι πολύ πιθανόν να έχουν αυτό το χαρακτηριστικό σε οιοδήποτε νομικό σύστημα, πρέπει να αναφερθούν: εργατική νομοθεσία, νομοθεσία ανταγωνισμού, φορολογία, (διεθνής) λογιστική/ εποπτικά πρότυπα, κανόνες τήρησης βιβλίων, κανόνες έλεγχου και πτώχευσης. Αυτή η συστημική άποψη αντανακλάται επίσης στο Κεφάλαιο III της Σύστασης 127 της ΔΟΕ. Συμπληρωματικά θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι κανόνες εφαρμογής και υλοποίησης, για παράδειγμα εποπτικοί μηχανισμοί, έλεγχος, και διαδικασίες και μηχανισμοί καταχώρησης. Περιλαμβάνονται ακόμη η δικαιοδοσία, όπως και οι νομοπαρασκευαστικές διαδικασίες και μηχανισμοί και η πολιτική χάραξης νομοθεσίας.

Η εναρμόνιση της συνεταιριστικής νομοθεσίας με τη νομοθεσία περί κεφαλαιουχικών εταιρειών, υπερβαίνει την εισαγωγή χαρακτηριστικών των κεφαλαιουχικών εταιρειών στην καθαυτό συνεταιριστική νομοθεσία. Μπορεί, επίσης, αυτό να γίνει αντιληπτό από την κατά καιρούς άνευ διακρίσεως εφαρμογή στους συνεταιρισμούς άλλων κανόνων, που ήταν σχεδιασμένοι για κεφαλαιουχικές εταιρείες και που συμβάλλουν στη διαμόρφωση των συνεταιρισμών ως θεσμών ή/και στον καθορισμό των λειτουργιών τους. Με την έννοια της ευρείας αντίληψης περί νομοθεσίας που χαρακτηρίζει εδώ τις Κατευθυντήριες Γραμμές, οφείλουμε γενικά να εξετάζουμε τη νομοθεσία για την εργασία, τη φορολογία και τον ανταγωνισμό³⁶, τα (διεθνή)

-
- κεφαλαιοποίηση των αποθεματικών και απόδοση των νέων μετοχών στα μέλη ανάλογα με τις μερίδιό τους στο προηγούμενο κεφάλαιο (Άρθρο 4.8.) και
  - έκδοση τίτλων (πέρα από τις μερίδες) ή ομολόγων για μέλη ή μη μέλη, χωρίς όμως δικαιώματα ψήφου (Άρθρο 64.1.)
  - Ο Münkner (Structural Changes in Cooperative Movements...) περιέγραψε/προέβλεψε αυτήν την εξέλιξη από το 1993.

³⁶ Εφαρμογή χωρίς διαφοροποιήσεις της εργατικής νομοθεσίας στην εργασιακή σχέση μεταξύ μελών-εργαζομένων και κάθε τύπου συνεταιρισμών. Ακατάλληλη φορολόγηση των συνεταιρισμών και των

λογιστικά/εποπτικά πρότυπα, τους κανόνες τήρησης βιβλίων³⁷, και τους κανόνες έλεγχου και πτώχευσης.

Επιπλέον, πρέπει κανείς να αναλογιστεί τη γενική επιδίωξη για «ελαστική» νομοθεσία. Ανταποκρινόμενοι σε αυτήν την επιδίωξη, οι νομοθέτες συμπεριλαμβάνουν όλο και λιγότερες αναγκαστικές διατάξεις (*ius cogens*) στη συνεταιριστική νομοθεσία. Πολλώ δε μάλλον υπό την πίεση της χρηματοπιστωτικής αγοράς³⁸, οι συνεταιριστές μπορεί να εκμεταλλευτούν την περιορισμένη έκταση των νομικών δεσμεύσεων και να συντάξουν καταστατικά / κανονισμούς που δίνουν περιθώριο στην εταιριοποίηση του συνεταιρισμού τους.

Πλαίσιο 3: Ενοποιημένη/ εναρμονισμένη συνεταιριστική νομοθεσία

Ένας αριθμός περιφερειακών οργανισμών έχουν θεσπίσει ομοιόμορφους νόμους, άλλοι έχουν επεξεργαστεί υπόδειγμα συνεταιριστικής νομοθεσίας ή τουλάχιστον κατευθυντήριες γραμμές ενόψει εναρμόνισης. Βλέπε για παράδειγμα, το 2008, τον Ley marco para las cooperativas de América Latina, το 1997, τον CIS «Πρότυπη Νομοθεσία για τους Συνεταιρισμούς, τις Οργανώσεις και τις Ενώσεις τους», την ενιαία νομοθεσία περί αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών της Δυτικής Αφρικανικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (UEMAO), την ενιαία συνεταιριστική πράξη του 2010 της «Οργάνωσης για την εναρμόνιση στην Αφρική του εταιρικού δικαίου» (OHADA), το 1997 την «Συνεταιριστική Πράξη Αναφοράς» της Ινδίας, τροποποιημένη το 2010, τη νομοθεσία της πιστωτικής ένωσης CARICOM, τον 1435/2003 Κανονισμό του Συμβουλίου της ΕΕ, του 2003 για το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού (SCE), το Estatuto de las Cooperativas των κρατών της ομάδας Mercosur (Mercosur/PM/SO/ANT.NORMA 01/2009). Για την ακρίβεια, τα δύο τελευταία δεν ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία, καθώς δημιουργούν ένα νέο τύπο συνεταιρισμού, χωρίς να αντικαθιστούν τους εθνικούς νόμους. Παρά ταύτα, μπορεί να υποστηριχθεί, τουλάχιστον στην περίπτωση της ΕΕ, ότι συμβάλλουν στην εναρμόνιση των εθνικών συνεταιριστικών νόμων.

μελών τους, χωρίς διαφοροποίηση μεταξύ πλεονάσματος και κέρδους. Ακατάλληλη εφαρμογή της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού στις σχέσεις μεταξύ των συνεταιρισμών και των μελών τους.

³⁷ Ιδίως εκείνων (των κανόνων) που έχει επεξεργαστεί το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB), το Συμβούλιο Προτύπων Χρηματοοικονομικής Λογιστικής (FASB) και η Επιτροπή Τραπεζικού Ελέγχου της Βασιλείας: εφαρμογή των ειδικών λογιστικών προτύπων των κεφαλαιουχικών εταιρειών και των κανόνων τήρησης βιβλίων στους συνεταιρισμούς, με ανεπαρκή εξειδίκευση των μερίδων των μελών, με την εφαρμογή κανόνων συγχώνευσης των κεφαλαιουχικών εταιρειών στους συνεταιρισμούς, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ότι οι μερίδες των μελών δεν μπορεί να αποσυνδεθούν από την ιδιότητα του μέλους, με την εφαρμογή των απαιτήσεων των αποκαλούμενων Basel II και III στους συνεταιρισμούς. Βλέπε Cracogna, Conclusiones sobre Normas Internacionales de Contabilidad; Glanz et al.; Luttermann, Rechnungslegung ist ein Rechtsakt, kein Marketing. Βλέπε επίσης Groeneveld, Hans, “The Value of European Cooperative Banks for the Future Financial System” και Ory, Jean Noël, Andrie de Serres and Mireille Jaeger, “Have Cooperative Banks Lost their Soul?” Εισηγήσεις στο παγκόσμιο ερευνητικό συνέδριο της ΔΣΕ του 2011 “New Opportunities for Cooperatives” 24-27 Αυγούστου, 2011, Mikkeli, Φινλανδία, υπό έκδοση στα πρακτικά του συνεδρίου.

³⁸ Βλέπε για παράδειγμα Bauchmüller; Kohler: “Doch der globale Finanzmarkt kennt kein Erbarmen mit jenen, die anderen als seinen Regeln folgen wollen”.

Γενικά, αυτό το φαινόμενο έχει περιπλέξει περαιτέρω τη νομοθεσία. Φαίνεται να υπάρχουν δύο, τρόπον τινά αντιφατικές, συσχετίσεις κατά την εξέλιξη της συνεταιριστικής νομοθεσίας: από τη μια πλευρά αυστηρή προσήλωση στις συνεταιριστικές αρχές, αλλά κυρίως *ius dispositivum* (ενδοτικού δικαίου), από την άλλη λιγότερο προσηλωμένο στις συνεταιριστικές αρχές, αλλά κυρίως *ius cogens* (αναγκαστικού δικαίου). Αυτές οι συσχετίσεις χρειάζεται ενδεχομένως να μελετηθούν καθαυτές αλλά και στις μεταξύ τους σχέσεις, για να βρεθούν κυρίως τα αίτια αυτής της εξέλιξης στη νομοθεσία και οι συνέπειες.

Τέλος, αρκετά φαινόμενα που δεν σχετίζονται άμεσα με την συνεταιριστική νομοθεσία πρέπει να αναφερθούν, καθώς αυτά – *ceteris paribus* - ενισχύουν αυτήν την εναρμόνιση: η εταιριοποίηση των συνεταιρισμών αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης διαδικασίας τυποποίησης όλων των τύπων επιχειρήσεων, και όχι μόνο των συνεταιρισμών, σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά των κεφαλαιουχικών εταιρειών, γεγονός που οδηγεί σε έναν νομικό ισομορφισμό των τύπων επιχείρησης. Στην πραγματικότητα, η διαδικασία αυτή είναι μέρος ενός ευρύτερου φαινομένου τυποποίησης νόμων³⁹. Η επιστήμη του συγκριτικού δικαίου υποστηρίζει εν μέρει αυτό το φαινόμενο. Συνεχίζει να προσδιορίζει ως αποστολή της την παροχή βοήθειας στους νομοθέτες για την εναρμόνιση και ενοποίηση των νόμων. Όπου οι νομικοί του συγκριτικού δικαίου αντιλαμβάνονται αυτές τις διαδικασίες ως τυποποίηση, ενώνουν τις δυνάμεις τους με εκείνους που θεωρούν τον πλουραλισμό και τη διαφορετικότητα των νόμων ως ζημιογόνο γεγονός, που θα πρέπει να περιοριστεί⁴⁰.

Κάθε μια από αυτές τις διαδικασίες εναρμόνισης έχει θετικές και αρνητικές επιπτώσεις που αμβλύνουν/ενισχύουν η μια την άλλη με έναν πολυσύνθετο τρόπο, διαφορετικό από τη μια δικαιοδοσία στην άλλη⁴¹. Εκ φύσεως, η ευθυγράμμιση της συνεταιριστικής νομοθεσίας με τη νομοθεσία περί κεφαλαιουχικών εταιρειών, έχει περισσότερο περίπλοκες επιπτώσεις από τις δυο άλλες διαδικασίες. Από τη μια

³⁹ Βλ. Henry, *Kulturfremdes Recht erkennen. Ein Beitrag zur Methodenlehre der Rechtsvergleichung*, pp.111 ff. Βλ. επίσης Simmons, Richard, "Cooperatives and Policy Transfer". Contribution to the 2011 Global ICA Research Conference on "New Opportunities for Cooperatives" 24-27 August, 2011 in Mikkeli, Finland, προς δημοσίευση στα πρακτικά του συνεδρίου.

⁴⁰ Ο Schanze (εισάγοντας ένα νέο curriculum οικονομικής ανάλυσης του δικαίου) γράφει: "Grundeinsicht (für das Studienprogramm) ist, dass rechtliche Institutionen nicht nur Rahmenfaktoren ökonomischer Entscheidungen sind, sondern vielmehr kostenträchtige Variablen."

⁴¹ Η ενοποίηση ειδικών νόμων που εφαρμόζονται σε διαφορετικούς τύπους συνεταιρισμών συνεργεία σε εθνικό επίπεδο στη δημιουργία πολιτικής συνοχής, στη μείωση της γραφειοκρατίας και στην ενίσχυση της συνεταιριστικής αυτονομίας. Η ενοποίηση και εναρμόνιση των συνεταιριστικών νόμων πέρα από εθνικά σύνορα θα μπορούσε ενίοτε να είναι απαραίτητη για να αποκατασταθεί και να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα με την κρατούσα οικονομετρική-χρηματοοικονομική έννοια του όρου, για να διευκολυνθεί η ευεργετική περιφερειακή και διεθνής (οικονομική) ενοποίηση και το εμπόριο και να ενισχυθεί η συνεταιριστική ενότητα εκτός συνόρων. Παρά ταύτα, οι διαδικασίες ενοποίησης και εναρμόνισης πάρα πολύ συχνά συνίστανται στη μεταφορά νόμου (νόμων) από τη μια χώρα στην άλλη. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για αυτό. Ορισμένοι νόμοι έχουν τη φήμη του «καλού νόμου» και αυτή η «άρτια τεχνολογία» είναι εκ των ουκ άνευ. Η υποβόσκουσα αιτία είναι, παρά ταύτα, ότι οι νομοθέτες δεν πρέπει να πειραματίζονται. Γι αυτό προτιμούν να βασίζονται σε δοκιμασμένα μοντέλα, ακόμη κι αν αυτά λειτουργούν σε άλλες κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες και, πάρα πολύ συχνά, σε διαφορετικές ιστορικές συνθήκες. Συνεπώς, οι εθνικές ιδιαιτερότητες παραβλέπονται, ασύμβατη εφαρμογή του νόμου είναι πιθανόν να προκύψει και, γι αυτό οι δυνατότητες του συνεταιρισμού είναι πιθανό να μην αξιοποιηθούν πλήρως, ή και καθόλου.

πλευρά, βοηθάει τους συνεταιρισμούς να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικοί, υπό τη στενή οικονομική, χρηματοοικονομική έννοια του όρου, δηλαδή να αναπτυχθούν οικονομικά, να αυξήσουν τα κεφάλαιά τους μέσω συγχωνεύσεων, να μειώσουν τα στοιχεία κόστους τους, να δημιουργήσουν οικονομίες κλίμακας, να αυξήσουν τα αποθεματικά τους και να αυξήσουν τα κέρδη τους, και ενίοτε, επίσης, το πλεόνασμά τους. Όμως, επιδρώντας και μερικές φορές μεταβάλλοντας την ειδική συνεταιριστική κεφαλαιακή διάρθρωση, τη διαχείριση και/ή τους μηχανισμούς ελέγχου, η διαφοροποίηση μεταξύ συνεταιρισμών και κεφαλαιουχικών εταιρειών φθίνει και οι νομοθέτες παραβιάζουν την υποχρέωσή τους, βάσει του δημόσιου διεθνούς συνεταιριστικού δικαίου, να (επανα)-θεσπίσουν και να διατηρήσουν τη συνεταιριστική ταυτότητα.

Παρά ταύτα, η παραβίαση του δημόσιου διεθνούς συνεταιριστικού δικαίου δεν είναι ένα επαρκές επιχείρημα κατά της εταιριοποίησης των συνεταιρισμών μέσω της νομοθεσίας. Η διασύνδεση πολιτικής/νομοθεσίας κάνει τα νομικά επιχειρήματα να συναγωνίζονται με τα πολιτικά. Ό,τι αποτελεί έναν γνήσιο συνεταιρισμό δεν είναι ζήτημα μόνο της νομοθεσίας, ούτε μόνο της πολιτικής⁴². Το θετικό δίκαιο που ρυθμίζει τύπους επιχειρήσεων, αν είναι εθνικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων των συνταγμάτων, το περιφερειακό ή το διεθνές δίκαιο⁴³, δεν αποτελούν εγγύηση ότι το περιεχόμενό τους δεν θα αλλάξει με τη πάροδο του χρόνου⁴⁴. Είναι ένα αρκετά διαφορετικό ζήτημα αν οι ήδη υφιστάμενες ατομικές επιχειρήσεις απολαμβάνουν μια τέτοια εγγύηση κατ' εφαρμογή γενικών νομικών αρχών. Παρομοίως, το γεγονός ότι ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι ανά τον κόσμο επιλέγουν να γίνουν μέλη ενός συνεταιρισμού, και εάν υποθεθεί ότι καταφέρνουν να γίνουν μέλη ενός γνήσιου συνεταιρισμού, δεν έχει περισσότερη κανονιστική ισχύ, ή έστω κάποια, από τους αναφερθέντες οικονομικούς λόγους για περαιτέρω εταιριοποίηση των συνεταιρισμών.

Το τμήμα που ακολουθεί εξετάζει το πλέγμα πολιτικής /νομοθεσίας. Σύμφωνα με την αρχή του κράτους δικαίου, το δίκαιο υπερισχύει έναντι της πολιτικής, μέχρι η πολιτική να αποφασίσει να αλλάξει το δίκαιο, μέσω μιας διαδικασίας προκαθορισμένης εκ του νόμου.

---

⁴² Σχετικά με ζητήματα επίσημης νομοθετικής πολιτικής, αρκεί να αναφερθεί το εξής: μπορεί να φαίνεται νομοθετικά παράλογο να υπάρχει μια νομοθεσία για τις κεφαλαιουχικές εταιρείες και μια για τους συνεταιρισμούς, επιτρέποντας η καθεμιά σε μια επιχείρηση καταχωρημένη στην έδρα της να οργανωθεί και να λειτουργεί με έναν τρόπο που μπορούν οι καταχωρημένες επιχειρήσεις με βάση την άλλη νομοθεσία. Η αρχή της οικονομίας της νομοθεσίας (Μοντεσκιέ) ίσως παραβιάζεται, αλλά τίποτε *contra legem* δεν προκύπτει από αυτό. Παρά ταύτα, η σαφήνεια και η καθοδήγηση για (πιθανά) μέλη συνεταιρισμών, τρίτα μέρη και τη διοίκηση χάνονται σε ένα τέτοιο χάος. Παρομοίως, «ελαστικοί» νόμοι, που περιέχουν ελάχιστους υποχρεωτικούς κανόνες (ο ποσοτικός όρος χρησιμοποιείται εδώ για να περιγράψει την περίπτωση, κι όχι για να υπονοήσει ότι η ποσότητα τέτοιων κανόνων θα είναι σχετική για το επιχείρημα), και που δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να επιβεβαιώνουν την ελευθερία της ένωσης, δεν είναι *contra legem* αλλά πιθανότατα περιττοί.

⁴³ Βλέπε για παράδειγμα αρ. 54 (2) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (TFEU) και την Σ. 193του ΔΓΕ.

⁴⁴ Ο αυξανόμενος αριθμός των συνταγμάτων που αναγνωρίζουν τους συνεταιρισμούς ως ένα διακριτό είδος επιχείρησης δυσχεράνει αρκετά την αλλαγή εθνικών νόμων εις βάρος των συνεταιρισμών. Βλέπε Montolio, *Legislación cooperativa mundial. Tendencias y perspectivas en América Latina*, σ.245.

3. Η ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η τρέχουσα αντιφατική εξέλιξη της συνεταιριστικής νομοθεσίας έχει οδηγήσει σε ένα σταυροδρόμι. Οι νομοθέτες πρέπει να αποφασίσουν σε ποια κατεύθυνση θα στραφούν:

- Προς μια περαιτέρω εταιρειοποίηση
- Πίσω σε μια συνεταιριστική νομοθεσία προσαρμοσμένη, όσο το δυνατόν εγγύτερα, στις παραδοσιακές συνεταιριστικές αρχές ή
- Προς μια νέα συνεταιριστική νομοθεσία.

Η πρώτη επιλογή βρίσκει εμπόδια στη νομοθετική λογική, καθώς ενδέχεται να καταστήσει τη συνεταιριστική νομοθεσία περιττή.

Οι άλλες είναι πράγματι επιλογές, αλλά εγείρουν έναν αριθμό ερωτημάτων. Έχουμε νομικές αρχές που θα μπορούσαν να γεφυρώσουν το κενό μεταξύ των διεθνώς αναγνωρισμένων συνεταιριστικών αρχών και της νομοθεσίας;⁴⁵ Έχουμε την απαιτούμενη νομική γνώση να δημιουργήσουμε μια καινούρια συνεταιριστική νομοθεσία;

Προτείνω στους νομικούς φορείς χάραξης πολιτικής να χρησιμοποιήσουν την παγκοσμιοποίηση και το παράδειγμα της βιώσιμης ανάπτυξης ως γνώμονα, όταν ασχολούνται με αυτά τα ζητήματα.

3.1 Παγκοσμιοποίηση

Το πιο καθοριστικό στοιχείο της παγκοσμιοποίησης⁴⁶ για τη συνεταιριστική νομοθεσία είναι μια διπλή μετατόπιση -στον τομέα της οικονομίας- της έμφασης από την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών στην παραγωγή υψηλής εντάσεως κεφαλαίου και υψηλής προστιθέμενης αξίας παραγωγή γνώσης⁴⁷, και από τη διεθνοποίηση των ανταλλαγών αγαθών και υπηρεσιών στην παγκοσμιοποίηση της παραγωγής καθεαυτής. Χωρίς να παραβλέπουμε πιο παραδοσιακές οικονομικές δραστηριότητες, είναι δίκαιο να πούμε ότι αυτή η διπλή μετατόπιση είναι πιθανόν να θέσει τις παραμέτρους για την κατεύθυνση της νομοθεσίας.

Πλαίσιο 4: Παγκοσμιοποίηση

⁴⁵ Αυτός είναι ένας από τους προβληματισμούς (που απασχολούν) την Ομάδα μελέτης για το Ευρωπαϊκό Συνεταιριστικό Δίκαιο, SGECOL. Σε μια πρώτη φάση η Ομάδα θα εκπονήσει, στη βάση των συνεταιριστικών μελετών, “Principles of European Cooperative Law (PECOL)”. Βλέπε at: www.euricse.eu/en/node/1960.

⁴⁶ Για τον ορισμό βλ. Πλαίσιο 4

⁴⁷ Βλέπε Simon, Herrmann, Abends verlässt das Vermögen die Firma, in: Frankfurter Allgemeine Zeitung, 8.3.2010, p.14.

Παγκοσμιοποίηση είναι η διαδικασία της κατάργησης συνόρων για τη διακίνηση των μέσων παραγωγής, ιδίως του κεφαλαίου και της εργασίας.

Πηγή: Με ελάχιστες αλλαγές ο ορισμός αυτός είναι δανεισμένος από τον Becerra, σ. 14.

Αυτή η αλλαγή ευνοεί τις κεφαλαιουχικές εταιρείες και εκείνες με μεγάλη κινητικότητα, δηλαδή είναι προφανές ότι λειτουργεί σε βάρος των συνεταιρισμών. Επιτρέπει στους παγκόσμιους παραγωγούς να απελευθερωθούν από χρονικούς και τοπικούς περιορισμούς, δηλαδή από τον κλασικό -σχεδόν θεατρικό- τρόπο παραγωγής, όπου η επιτυχημένη εγκατάσταση της μονάδας στο χώρο, χρόνο και στη δραστηριότητα ήταν κλειδί για την επιτυχία.

Παράλληλα, η παγκοσμιοποίηση της παραγωγής διαλύει την ενότητα του οικονομικού, πολιτικού και νομικού χώρου. Οι παγκόσμιοι παράγοντες δεν emπίπτουν στη σφαίρα του νόμου, όπως ακριβώς και ο αυξανόμενος αριθμός των φορέων της παραοικονομίας.⁴⁸ Ελλείπει παγκόσμιων νομοθετών και παγκόσμιων μηχανισμών επιβολής του διεθνούς δικαίου, δεν έχουμε (στην ουσία) διεθνές δίκαιο (ακόμη). Αντίθετα, οι εθνικοί, περιφερειακοί και διεθνείς νόμοι «ανταγωνίζονται» με παγκόσμιους κανόνες, που έχουν τεθεί από ιδιωτικούς φορείς. Ο πολιτικός χώρος, ο χώρος του νόμου και της δημοκρατίας, συρρικνώνεται και ιδιωτικοποιείται⁴⁹.

Η εξασθένιση του νόμου εν γένει έχει πολλαπλές επιπτώσεις στη συνεταιριστική νομοθεσία. Όπου εξασθενεί ο νόμος, γίνεται πιο δύσκολη η δημιουργία θεσμών βασισμένων στο νόμο. Όπου εξασθενεί ο νόμος, η συλλογικότητα που δημιουργεί δεσμούς αλληλεγγύης, όπως και η εταιρική κοινωνική ευθύνη (CSR), είναι δύσκολο να δημιουργεί και να αναδημιουργεί. Όπου εξασθενεί ο νόμος, η κυβέρνηση στερείται το καλύτερό της εργαλείο για την εφαρμογή πολιτικής⁵⁰.

Ενώ η παραγωγή διαχέεται και γίνεται εν μέρει εικονική, οι άνθρωποι έχουν την τάση να συγκεντρώνονται όλο και περισσότερο στις αστικές περιοχές, οξύνοντας τις επιπτώσεις της ανισόροπης και άνισης δημογραφικής ανάπτυξης εντός χωρών και διακρατικά. Πολυπολιτισμικές συγκεντρώσεις, ενισχυόμενες από τη μετανάστευση, ενεργούν αυξητικά στην περιπλοκότητα αυτών των καταστάσεων. Ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων παροτρύνει τη μετατροπή της ήδη εκτεταμένης εξατομίκευσης των ανθρώπων σε μια απομόνωση του ατόμου⁵¹. Αυτή η απομόνωση είναι ένας άλλος παράγοντας, που καθιστά δύσκολη την οικοδόμηση θεσμών, ιδίως θεσμών που βασίζονται στην αλληλεγγύη των μελών τους⁵².

⁴⁸ Βλ. κατωτέρω Μέρος 2, Τμήμα 3.2, Ανεπίσημη οικονομία και συνεταιριστικός νόμος

⁴⁹ Βλέπε Μέρος 4

⁵⁰ Ενώ η αλλαγή του ρόλου του κράτους έχει σκιαγραφηθεί στην εισαγωγή της 2^{ης} έκδοσης των Οδηγιών ως ένας από τους λόγους που δικαιολόγησε την αναθεώρηση των Κατευθυντήριων Γραμμών, η αλλαγή που επισημαίνεται εδώ είναι εντελώς διαφορετική ποιοτικά, αν θεωρήσουμε το κράτος δικαίου ως βασική αρχή και αν ταυτίσουμε το κράτος με το νόμο.

⁵¹ Βλέπε Rosanvallon.

⁵² Montolio, Legislación cooperativa mundial. Tendencias y perspectivas en América Latina, at footnote

7 cites Touraine and writes: “La globalización significa [...] la desvinculación entre actores y instituciones.” An early analyst of this was Miguel de Unamuno. Βλέπε και Rosanvallon.

Αλλά η παγκόσμια παραγωγή εντάσεως κεφαλαίου, η διαπολιτισμική κοινωνία και η απομόνωση, αποτελούν για τους συνεταιρισμούς τόσο μια πρόκληση όσο και μια ευκαιρία. Η παραγωγή γνώσης με υψηλή προστιθέμενη αξία δεν είναι μόνο εντάσεως κεφαλαίου αλλά επιπρόσθετα εξαρτάται και από την πνευματική εργασία. Δεν αποτελεί σύμπτωση το γεγονός ότι όλο και περισσότερα πνευματικά εργαζόμενα άτομα οργανώνονται σε συνεταιρισμούς⁵³. Ως ανθρωποκεντρικές επιχειρήσεις, οι συνεταιρισμοί έχουν όχι μόνο ένα συγκριτικό ανταγωνιστικό μειονέκτημα, αλλά και ένα πλεονέκτημα. Ο διαπολιτισμική κοινωνία αποτελεί μια πηγή γνώσης. Η απομόνωση θα μπορούσε να συνδυασθεί με εικονικές επιχειρήσεις, όπου η διασύνδεση μετράει περισσότερο από τη συλλογικότητα. Θα μπορούσε επίσης η συλλογικότητα, που δημιουργεί δεσμούς αλληλεγγύης, ίσως να μην αποτελεί (πλέον) ένα βασικό συστατικό των συνεταιρισμών.

Η βιωσιμότητα των συνεταιρισμών στην παγκόσμια οικονομία, αποδεικνύεται περίτρανα από νέες και επιτυχείς μορφές, που αναπτύχθηκαν κάτω από τις συνθήκες της παγκόσμιας οικονομίας. Ορισμένες ακόμη βασίζονται περισσότερο στην αλληλεγγύη, αλλά μεταβαίνουν από την επιδίωξη ενός σκοπού στην επιδίωξη περισσότερων σκοπών και από την ομοιογένεια των μελών σε πολυσυμμετοχικές δομές, εξυπηρετώντας είτε τα μέλη τους ή/και μη μέλη. Αυτή είναι η περίπτωση των κοινωνικών συνεταιρισμών (σχολικοί συνεταιρισμοί, συνεταιρισμοί κοινωνικής μέριμνας, συνεταιρισμοί υγείας) και των κοινοτικών συνεταιρισμών (συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών υπηρεσιών, π.χ. ενεργειακοί συνεταιρισμοί και στεγαστικοί συνεταιρισμοί κοινής ωφέλειας). Κάποιοι ήδη βασίζονται περισσότερο στη διασύνδεση: αγροτικοί συνεταιρισμοί σε αστικές περιοχές, συνεταιρισμοί ελευθέρων επαγγελματιών, επιστημονικά επιτελεία, ερευνητικά ιδρύματα, συστήματα ανταλλαγής προγραμμάτων λογισμικού ανοικτού κώδικα κλπ.

3.2 Βιώσιμη ανάπτυξη

Ο άλλος γνώμονας, για την ερμηνεία των συνθηκών που πρέπει να ληφθούν υπόψη για τη χάραξη νομοθετικής πολιτικής, είναι η βιώσιμη ανάπτυξη.

Τα Η.Ε, αφού βασίστηκαν στην Αναφορά της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη⁵⁴, που αποκαλείται Επιτροπή Brundtland⁵⁵, υιοθέτησαν το 1992 τη Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη⁵⁶. Η 27^η αρχή της Διακήρυξης αναδεικνύει το παράδειγμα της βιώσιμης ανάπτυξης. Η Διακήρυξη του Ρίο θεωρείται γενικώς ότι εισήγαγε τη βιώσιμη ανάπτυξη σε (διεθνές) νομικό κείμενο. Οι ρίζες (όμως) της βιώσιμης ανάπτυξης, ως νομικής έννοιας, βρίσκονται στις στρατηγικές ανάπτυξης των ΗΕ για τις τέσσερις (μετα-αποικιακές)

⁵³ Βλέπε Troberg.

⁵⁴ Έκθεση των ΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, 4.8.1987 UN Doc. A/42/427.

⁵⁵ Η έκθεση της Επιτροπής έγινε γνωστή με τον τίτλο "Our Common Future".

⁵⁶ Έκθεση των ΗΕ στην Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Παράρτημα I: Rio Declaration on Environment and Development, 12.8.1992, UN Doc. A/Conf. 151/24 (Vol.I); Annex II: Agenda 21, 12.8.1992, UN Doc. A/Conf.151/26 (Vol.II).

δεκαετίες ανάπτυξης (1960-2000). Η δέσμευση, το 2000, σχεδόν όλων των Κρατών μελών των ΗΕ στους Στόχους Ανάπτυξης της Χιλιετίας (MDG), συμβολίζει το τέλος αυτής της προσέγγισης και στρέφεται προς μια περισσότερο προσανατολισμένη στην πράξη προσέγγιση. Σηματοδοτεί πράγματι το τέλος της διάκρισης μεταξύ των «αναπτυγμένων/ αναπτυσσόμενων» κρατών. Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ το εκφράζει, με το να απευθύνεται σε όλα τα κράτη μέλη της ΔΟΕ

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, την πρώτη δεκαετία αυτού του αιώνα, επεκτείνεται για να συμπεριλάβει όχι μόνο οικολογικές πλευρές, αλλά και κοινωνικές και οικονομικές. Πολιτικές και στρατηγικές εφαρμογής λαμβάνουν υπόψη την αλληλοεξαρτώμενη και αμοιβαία ενισχυόμενη φύση αυτών των πλευρών. Η Παγκόσμια Διάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ, το 2002, προετοίμασε το έδαφος. Οι διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, τα Η.Ε., το G20 (η ομάδα των 20), και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD) και άλλοι, συμπεριλαμβάνουν την έννοια (της βιώσιμης ανάπτυξης) στις πολιτικές τους. Ψηφίσματα διεθνών και περιφερειακών οργανισμών, διεθνείς συνθήκες, π.χ. η Συνθήκη-Πλάισιο των ΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή, η Συνθήκη περί Βιοποικιλότητας, το σύμφωνο ίδρυσης του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου (WTO), το Βορειοαμερικανικό Σύμφωνο Ελεύθερου Εμπορίου (NAFTA), η Συνθήκη Λειτουργίας της ΕΕ (Άρθρο.11TFEU) και ακόμη εθνικά συντάγματα, για παράδειγμα το Σύνταγμα της Ελβετίας (Άρθ. 2), κάνουν το ίδιο. Το 2002 η Ένωση Διεθνούς Δικαίου συγκρότησε τη δική της επιτροπή, με αντικείμενο «Διεθνές Δίκαιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη»⁵⁷. Το 1997, το Διεθνές Δικαστήριο (ICJ) αναγνωρίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη ως «έννοια του διεθνούς δικαίου»⁵⁸.

Επίσης αξίζει να σημειωθεί η 7^η συνεταιριστική αρχή (Ενδιαφέρον για την Κοινότητα), που δηλώνει ότι «οι συνεταιρισμοί εργάζονται για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους μέσω πολιτικών αποδεκτών από τα μέλη τους». Από τη στιγμή που οι συνεταιριστικές αρχές αποτελούν ένα αναπόσπαστο μέρος της Σύστασης 193 της ΔΟΕ,⁵⁹ και δεδομένου ότι η Σύσταση 193 της ΔΟΕ είναι νομικά δεσμευτική, αυτές οι αρχές είναι μέρος του δικαίου. Επιπρόσθετα, η Παράγραφος 4 (ζ) της Σύστασης 193 της ΔΟΕ, αναγνωρίζει τη δυνατότητα των συνεταιρισμών να συνεισφέρουν σε μια βιώσιμη ανθρώπινη ανάπτυξη, και προτείνει την προώθηση αυτής της δυνατότητας.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης χρησιμεύει για να εκτιμηθεί ο βαθμός που μια συγκεκριμένη συμπεριφορά, πολιτική ή πράξη, εναρμονίζεται με τις απαιτήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης. Η αποτελεσματικότητα αυτής της έννοιας θα εξαρτηθεί από το αν και σε ποιο βαθμό θα εξελιχθεί σε νομικό κανόνα. Η δημόσια συζήτηση για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (CSR) επικεντρώνεται σε αυτό το ερώτημα. Το περαιτέρω ερώτημα που τίθεται εδώ, είναι αν υπάρχει μια λειτουργική σχέση μεταξύ της νομικής διάρθρωσης των συνεταιρισμών και της συνεισφοράς τους στη βιώσιμη ανάπτυξη⁶⁰. Με δεδομένη την νομική φύση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης, το

⁵⁷ Βλέπε Έκθεση της 69^{ης} διάσκεψης στο Λονδίνο το 2000.

⁵⁸ Βλέπε Υπόθεση Gabcikovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia), Judgment. I.C.J. Reports 1997, Παράγραφος 140.

⁵⁹ Βλέπε την Παράγραφο 3 και το Παράρτημά της.

⁶⁰ Βλέπε Henry, "The Legal Structure of Cooperatives: Does it Matter for Sustainable Development?".

ερώτημα καθεαυτό είναι φυσικά σχετικό. Η άποψη να εξετάζεται η νομική διάρθρωση των συνεταιρισμών, δεν στοχεύει να αντικαταστήσει τη θέση της CSR, αλλά να την υποστηρίξει και να την συμπληρώσει⁶¹. Και οι δυο απόψεις βασίζονται στην θέση ότι το ενδιαφέρον για τη βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να μεταφερθεί στο επίπεδο της επιχείρησης⁶². Η διαφορά είναι ότι:

- η CSR αφορά στη συμπεριφορά των επιχειρήσεων, ως υποκείμενων στο (δημόσιο -διεθνές) δίκαιο
- η άποψη της νομικής διάρθρωσης, όπως εξετάζεται εδώ, είναι να διοχετεύει αυτήν τη συμπεριφορά (ενίσχυση της άποψης της CSR) και
- η άποψη της νομικής διάρθρωσης, επικεντρώνεται στους νομοθέτες και στα όργανα επιβολής του νόμου ως πρωταρχικούς αποδέκτες (συμπλήρωση της άποψης της CSR).

Η υπόθεση συνίσταται στο ότι η νομική διάρθρωση των γνήσιων συνεταιρισμών προσφέρεται για να συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη και ότι η εταιριοποίηση των συνεταιρισμών αποδυναμώνει αυτήν την ικανότητα.

Τα ακόλουθα επιχειρήματα δεν είναι τίποτε άλλο παρά ενδείξεις ότι η υπόθεση αξίζει να επαληθευτεί/διαψευσθεί. Η επιχειρηματολογία, όμως, πάσχει από ένα σοβαρό επιστημολογικό ελάττωμα. Τα επιχειρήματα βασίζονται σε έναν ιδανικό τύπο συνεταιριστικού δικαίου, του οποίου η αιτιολογική βάση εξασθενίζει με την ίδια την εταιριοποίηση των συνεταιρισμών μέσω της νομοθεσίας. Αυτό σχετίζεται με τη σύνδεση μεταξύ εθνικής και περιφερειακής νομοθεσίας, από τη μια πλευρά, και δημοσίου διεθνούς δικαίου από την άλλη. Αν το πρώτο (εθνική και περιφερειακή νομοθεσία) απομακρυνθεί από την υποχρέωση που συνεπάγεται το δεύτερο για διατήρηση της συνεταιριστικής ταυτότητας, το πρώτο δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να τεκμηριώσει το επιχείρημα ότι το τελευταίο (το δημόσιο διεθνές δίκαιο) έχει πράγματι την ποιότητα (επίπεδο) νόμου.

Αυτό το επιστημολογικό ελάττωμα περιορίζει το ερώτημα σε ερώτημα νομοθετικής πολιτικής, από τη στιγμή που τα συμφέροντα των μελών των συνεταιρισμών και τα έννομα συμφέροντα των τρίτων μερών, ως προς την διατήρηση του συνεταιριστικού τύπου επιχείρησης, δεν απειλούνται. Αυτά μπορούν να εξασφαλιστούν με άλλους τρόπους, για τα πρώτα (τα μέλη των συνεταιρισμών) με το ανθρώπινο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, και για τα τελευταία (τους τρίτους) με οποιονδήποτε τύπο νομικού προσώπου. Αλλά πέρα από αυτούς τους δύο τύπους συμφερόντων, υπάρχει και ένα ζήτημα δημόσιας πολιτικής. Η πολιτική συζήτηση χρειάζεται να σταθμίσει το σκεπτικό της εταιριοποίησης των συνεταιρισμών μέσω νομοθεσίας, για το δημόσιο συμφέρον, μια έκφανση του οποίου είναι η βιώσιμη ανάπτυξη.

⁶¹ Σχετικά με τη συμπληρωματική αυτή λειτουργία, βλέπε Javillier.

⁶² Η 96^η συνεδρίαση της Διεθνούς Διάσκεψης Εργασίας (ILC) το 2007 ενέκρινε το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης (βλέπε ILC 96-PR 15-2007-06-0102-Fr.doc. Introduction, Paragraph 8; Conclusion Paragraph 3) και τον συνέδεσε με την προώθηση επιχειρήσεων από τη ΔΟΕ.

Ας υποθέσουμε ότι η εταιρειοποίηση είναι ένα μέτρο για να εκπληρωθεί η απαίτηση ίσης μεταχείρισης όλων των τύπων επιχειρήσεων και για να μπορέσουν οι συνεταιρισμοί να γίνουν/παραμείνουν ανταγωνιστικοί. Το επιχείρημα είναι αμφίβολο από μόνο του, καθώς συνεχίζει να περιορίζει την ανταγωνιστικότητα σε θέματα στα οποία οι κεφαλαιουχικές εταιρείες υπερέχουν, δηλαδή, στις οικονομικές πλευρές. Επιπλέον, αυτά τα οικονομικά ζητήματα δεν αποτελούν πλέον τα μοναδικά σημαντικά κριτήρια, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για την κινητήρια δύναμη της οικονομίας, που την αποτελούν το κεφάλαιο και η παγκόσμια παραγωγή γνώσης από φορείς εντάσεως ανθρώπινης πνευματικής εργασίας.

Η ευρύτερη πολιτική συζήτηση πρέπει να στραφεί στις επιπτώσεις της εταιρειοποίησης, που προκαλεί τον ισομορφισμό των τύπων επιχείρησης, καθώς συχνά αυτό το επιχείρημα σχετικά με την εταιρειοποίηση αντιμετωπίζεται με το ερώτημα: «και λοιπόν;» Και έτσι τίθεται η ακόλουθη ερώτηση: γιατί χρειαζόμαστε τους συνεταιρισμούς; Η άμεση απάντηση είναι ότι τους χρειαζόμαστε, γιατί προφανώς αποτελούν ένα μέρος της πολυμορφίας των τύπων επιχείρησης, που συσχετίζεται με ανάγκες, προσδοκίες και προτιμήσεις, την ικανοποίηση των οποίων φροντίζουν με διαφορετικούς τρόπους. Αυτή η απάντηση προέρχεται από το εμπειρικό, ιστορικό γεγονός ότι οι ανάγκες, οι προσδοκίες και οι προτιμήσεις ήταν ανέκαθεν ποικίλες. Ακριβώς εξαιτίας αυτού, αναπτύχθηκαν διάφοροι τύποι επιχειρήσεων. Είναι αμφίβολο, παρά ταύτα, αν μπορεί κανείς να εικάσει από την εμπειρία του παρελθόντος, αν θα είναι μελλοντικά αναγκαίοι οι συνεταιρισμοί. Και ουσιαστικά, η ερώτηση τίθεται σχετικά με το αν ο ισομορφισμός των επιχειρήσεων μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο αντιμετώπισης των συνολικών αναγκών, ιδίως της ανάγκης για βιώσιμη ανάπτυξη. Η βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτει ανάπτυξη. Η μόνη πηγή ανάπτυξης/ζωής είναι η πολυμορφία. Η πολυμορφία έχει δυο πτυχές: την βιολογική και την πολιτιστική. Χωρίς την πολιτιστική πολυμορφία, συμπεριλαμβανομένων και του πεδίου του δικαίου⁶³ και των τύπων επιχείρησης,⁶⁴ η βιολογική πολυμορφία θα μπορούσε ίσως να προστατευθεί, αλλά δεν μπορεί να διατηρηθεί. Χωρίς τη βιολογική πολυμορφία τα περισσότερα τεχνολογικά επιτεύγματα δεν θα είχαν υπάρξει και δε θα ήταν εφικτά. Είναι δύσκολο να φανταστούμε πώς οι κοινωνίες θα μπορούσαν να αναπτυχθούν χωρίς πολιτιστική πολυμορφία. Η ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη είναι, συνεπώς, ένα ποιοτικά διαφορετικό είδος ανάγκης από τις ανάγκες που ιστορικά ενέπνευσαν την αναζήτηση κατάλληλων τύπων επιχειρήσεων. Είναι μια υπαρξιακή ανάγκη, υπό την έννοια ότι η άρνηση ικανοποίησής της ισοδυναμεί με την αδυναμία επιδίωξης ικανοποίησης οποιαδήποτε άλλης ανάγκης. Αυτή είναι η ουσία της ανάπτυξης που φαίνεται να γίνεται ξανά ένα διεθνώς αποδεκτό όραμα.

---

⁶³ Για την εν γένει ιδέα βλέπε Gruzinski, *La pensée métisse*; Gervereau; Martí. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Henry, *Kulturfremdes Recht, especially D III*. Για τη σημασία της νομοθεσίας στην προκείμενη περίπτωση, βλ. Blackburn, pp.39 ff.; Henry, *Aktuelne tendencije*, p.49.

⁶⁴ Σχετικά με τη σταθεροποιητική επίδραση ενός ποικιλόμορφου τραπεζικού συστήματος, για παράδειγμα, βλέπε Burghof; Groeneveld, Hans, "The value of European Cooperative banks for the future financial system." Εισήγηση στο Παγκόσμιο ερευνητικό συνέδριο του 2011 της ΔΣΕ "New Opportunities for Cooperatives" 24-27 Αυγούστου, 2011 στο Mikkeli, Φιλανδία, υπό έκδοση με τα πρακτικά του συνεδρίου.

Η αρχή της πολυμορφίας δεν συνιστά τη διατήρηση συγκεκριμένων, υφιστάμενων τύπων επιχείρησης, των συνεταιρισμών στην περίπτωση μας. Συνιστά τη διατήρηση της δυνατότητας ύπαρξης διαφόρων και ποικίλων τύπων επιχείρησης. Ανάπτυξη είναι η δυνατότητα γι αυτό. Αυτή η δυνατότητα εξυπηρετείται καλύτερα από τον μέγιστο δυνατό αριθμό τύπων επιχείρησης. Αυτός ο αριθμός είναι μια συνάρτηση της γνώσης γύρω από τους διάφορους και ποικίλους τύπους επιχείρησης. Αυτή η γνώση (ανά)παράγεται μέσω της εμπειρίας με πραγματικούς, υφιστάμενους τύπους (επιχείρησης). Γι αυτόν τον λόγο πρέπει να τους «διατηρήσουμε». Αυτό φαίνεται αλλά δεν είναι αντίφαση. Δεν έχουμε κανένα μέσο να διαφυλάξουμε την πολυμορφία καθαυτή.

Η υποστήριξη της άποψης ότι υπερέχει η αρχή της πολυμορφίας έναντι της διατήρησης των ήδη υφιστάμενων τύπων επιχείρησης, περιλαμβάνει ταυτόχρονα την προφύλαξη εναντίον κάθε προσπάθειας απολίθωσης υφιστάμενων τύπων. Αυτοί (οι τύποι) πρέπει να αναπτύσσονται, και αναπτύσσονται μόνο ως μέρος μιας πολυμορφίας από (τύπους) και με άλλους τύπους.

Οι ακόλουθες ιδέες στοχεύουν στο να επαληθεύσουν την υπόθεση ότι ο «συνεταιρισμός», ως νομικά διαμορφωμένος τύπος επιχείρησης, προσφέρεται ιδιαίτερα για να συνεισφέρει στη βιώσιμη ανάπτυξη. Υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ότι η υπόθεση αυτή θα μπορούσε να αληθεύει. Τα επιχειρήματα που έχουν προβληθεί έχουν νομική-κανονιστική φύση. Τα περισσότερα από αυτά πρέπει να μην εκληφθούν ως έκθεση στην διαμορφωθείσα στάση των συνεταιρισμών από την εμπειρική συγκρότησή τους. Το μόνο που κάνουν είναι να υπογραμμίζουν τις δυνατότητες των συνεταιρισμών. Για τους νομικούς, τα ερωτήματα συνίστανται στο αν η - προδιαγεγραμμένη από τον νόμο- διάρθρωση των συνεταιρισμών είναι συμβατή με τη βιώσιμη ανάπτυξη, αν η συνεταιριστική νομοθεσία προσανατολίζει τους συνεταιρισμούς να προάγουν αυτόν τον σκοπό, και αν οι συνεταιρισμοί μπορούν να υποχρεωθούν με νομικά μέσα να το πράξουν, όπου οι αποκλίσεις αποτελούν λόγο ανησυχίας για τα μέρη που έχουν έννομο συμφέρον. Αυτό το τελευταίο σημείο έχει ιδιαίτερη σημασία στη συζήτηση για την αποκαλούμενη εταιρική κοινωνική ευθύνη ή εταιρική κοινωνιακή ευθύνη. Θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελέσει ένα σημαντικό διακριτικό γνώρισμα των συνεταιρισμών.

Γενικά, τρεις πτυχές βιωσιμότητας προβάλλονται: η οικονομική ασφάλεια, η οικολογική ισορροπία και η κοινωνική δικαιοσύνη. Προσθέτω την πολιτική σταθερότητα ως τέταρτη. Υπάρχει μια μερική επικάλυψη επιχειρημάτων στις πτυχές αυτές, όταν συγκρίνεται η σχέση που έχει η νομική διάρθρωση των συνεταιρισμών με εκείνη που έχουν οι κεφαλαιουχικές εταιρείες.

3.2.1 Οικονομική ασφάλεια

Οι συνεταιρισμοί δημιουργούν οικονομική ασφάλεια κυρίως μέσω της οικονομικής τους σταθερότητας, πολλώ δε μάλλον σε περιόδους κρίσης. Η οικονομική τους

σταθερότητα προκύπτει από την μακροβιότητά τους και τον μικρό αριθμό πτωχεύσεων⁶⁵. Η διάρθρωση και άλλα χαρακτηριστικά τους συμβάλλουν σε αυτό⁶⁶.

Πλαίσιο 5: Χαρακτηριστικά των συνεταιριστικών επιχειρήσεων που συμβάλλουν στην οικονομική σταθερότητα και ανθεκτικότητα.

- Η διαχρονική οικονομική σταθερότητα είναι το αποτέλεσμα της προσαρμοστικότητας που, με τη σειρά της, είναι συνάρτηση της ανταπόκρισης στις αλλαγές και στις αποτελεσματικά και δημοκρατικά εκφρασμένες ανάγκες των μελών.
- Καθώς οι απαιτήσεις σε κεφάλαια είναι χαμηλές και η απόκτηση δεξιοτήτων (όπου είναι απαραίτητο) είναι δυνατή στις περισσότερες περιπτώσεις, οι συνεταιρισμοί είναι μια μάλλον ευχερώς προσβάσιμη μορφή οργάνωσης, που μπορεί να καταχωρείται ως νομικό πρόσωπο, προσθέτοντας έτσι ένα επιπλέον στοιχείο σταθερότητας. Σε αντίθεση με μια ευρέως διαδεδομένη άποψη, το «ευχερώς προσβάσιμο» δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως «απλή οργανωτική και λειτουργική μορφή επιχείρησης».
- Η καταχώρηση όχι μόνο παρέχει την αναγνώριση του συνεταιρισμού ως νομικού προσώπου από επιχειρηματικούς εταίρους, αλλά θέτει επίσης σε λειτουργία μια ευρέως άγνωστη μετατόπιση οικονομικών κινδύνων, γεγονός το οποίο μπορεί δώσει ώθηση στην επιχειρηματική συμπεριφορά και έτσι να συμβάλει στην οικονομική ασφάλεια. Από όσο γνωρίζω, η σχέση μεταξύ της απόδοσης νομικής προσωπικότητας σε οργανώσεις, από τη μια πλευρά, και της «(οικονομικά) ριψοκίνδυνης» συμπεριφοράς, όπως και της ανάπτυξης, από την άλλη, σπάνια συζητείται. Ο Fikentscher αναφέρει συχνά αυτό το link (βλέπε Fikentscher, Wolfgang. 1995. *Modes of Thought*. (Tübingen, Mohr.) pp.183 et passim. Βλέπε και τα κείμενα Mary Douglas, Javillier). Τέτοιες μετατοπίσεις απαιτούν αποτελεσματικές γραμμές ευθύνης και υπευθυνότητας στη διάρθρωση του συνεταιρισμού, προκειμένου οι συνεταιρισμοί, ως νομικά αναγνωρισμένες επιχειρήσεις, να ανταποκριθούν στην εμπιστοσύνη που επέδειξαν σε αυτούς οι επιχειρηματικοί συνεργάτες.
- Οι συνεταιρισμοί έχουν χαμηλό κόστος συναλλαγών, γιατί τα μέλη είναι και οι κύριοι χρήστες. βλέπε Seiser; Watkins, σ.54 επ.
- Το κόστος λόγω περίπλοκων δημοκρατικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων αντισταθμίζεται από τα πλεονεκτήματα αυτών των διαδικασιών (βλέπε την πτυχή της «πολιτικής σταθερότητας» παρακάτω) και μπορεί να διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα με την παροχή ενός αποτελεσματικού καταμερισμού εξουσιών μεταξύ των διάφορων οργάνων του συνεταιρισμού. Η δημοκρατική συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων οικονομικού χαρακτήρα σε επίπεδο επιχείρησης, δεν μειώνει την

⁶⁵ Βλέπε για παράδειγμα, μελέτη από το Υπουργείο Οικονομικής Ανάπτυξης, Καινοτομίας και Εξαγωγών, Κυβέρνηση του Κεμπέκ, στο: [http://www.mdeie.gouv.qc.ca/index.php?id=187&tx_ttnews\(tt_news\)=1069&tx_ttnews\(backPid\)=2206&tx_ttnews\(currentCatUid\)=75](http://www.mdeie.gouv.qc.ca/index.php?id=187&tx_ttnews(tt_news)=1069&tx_ttnews(backPid)=2206&tx_ttnews(currentCatUid)=75)). Σύμφωνα με ανεπιβεβαίωτες αναφορές, η Γερμανική Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία (Statistisches Bundesamt) επιβεβαιώνει τις καναδικές στατιστικές.

⁶⁶ Βλέπε Πλαίσιο 5

ανταγωνιστικότητα αυτών των επιχειρήσεων (βλέπε την 2007/08 Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα, Bernardi, σ.16)

- Οι συνεταιρισμοί μπορούν γενικά να βασίζονται στην αφοσίωση των μελών και άρα στην αφοσίωση και δέσμευση ως χρηστών.
- Οι συνεταιρισμοί έχουν ένα εγγενές σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης μέσω του τακτικού ειδικού συνεταιριστικού, οικονομικού, σχετικού με τη διαχείριση /επίδοση, κοινωνικού (βλέπε Seiser), κοινωνιακού ελέγχου και μέσω των επαγγελματικών συμβουλών. Αυτό ισχύει βεβαίως μόνο όπου ο νόμος ρυθμίζει αποτελεσματικά τον έλεγχο, δηλαδή όπου επιπρόσθετα με τους εκάστοτε κανόνες, αποτελεσματικοί μηχανισμοί υλοποίησης έχουν τεθεί. Σχετικά με τον κοινωνιακό έλεγχο , βλέπε Münkner, “Bilan sociétal - einneuer Ansatz zur Messung des Erfolgs von Genossenschaften in Frankreich”.
- Οι συνεταιρισμοί αποφεύγουν τις αρνητικές πλευρές της σύγκρουσης μεταξύ των συμφερόντων των επενδυτών και των συμφερόντων των μελών-χρηστών μέσω του περιορισμού που τίθεται στην αποδοχή επενδυτών, είτε είναι μέλη του συνεταιρισμού είτε όχι.
- Οι συνεταιρισμοί πρέπει να προτιμούν την παραγωγή πλεονάσματος (σε συναλλαγές με μέλη σύμφωνα με συστήματα υπολογισμού των ειδικών συνεταιριστικών προγραμμάτων υπολογισμού κόστους) μεγαλύτερου από το κέρδος (σε συναλλαγές με μη μέλη σύμφωνα με εμπορικούς κανόνες).
- Οι περισσότεροι συνεταιρισμοί είναι ανθρωποκεντρικοί. Αυτό τους βοηθάει να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες (βλέπε ανωτέρω για τη σταθερότητά τους στο χρόνο), ιδίως στην τρέχουσα αλλαγή του κυρίαρχου μοντέλου παραγωγής, από το μοντέλο των αγαθών και υπηρεσιών στο μοντέλο της γνώσης και από το μοντέλο των φυσικά σταθερών επιχειρήσεων στο μοντέλο των εικονικών επιχειρήσεων (βλέπε ανωτέρω σχετικά με την παγκοσμιοποίηση, Μέρος 1, Τμήμα 3, η βιωσιμότητα των συνεταιρισμών στην παγκόσμια οικονομία και νομικά ζητήματα πολιτικής). Ενώ αληθεύει ότι οι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν δυσκολίες όταν πρόκειται για δραστηριότητες εντάσεως κεφαλαίου, όπως η παραγωγή γνώσης, καθώς η κεφαλαιοποίησή τους πάσχει από μειονεκτήματα (τα δικαιώματα ψήφου δεν είναι αναλογικά με την επένδυση, και οι επενδύσεις μη μελών –ακόμη και επιχειρήσεων μη μελών- περιορίζονται), είναι εξίσου αληθές ότι η παραγωγή γνώσης εξαρτάται από τους ανθρώπους, καθώς η γνώση παράγεται, εφαρμόζεται και μεταδίδεται από αυτούς και εδώ οι συνεταιρισμοί έχουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα. Βλέπε το εμπνευσμένο άρθρο του Snaitth. Παρομοίως, αλλά περιορισμένο στο επίχειρημα ότι οι επιχειρήσεις εντάσεως γνώσεως θα έχουν ένα πλεονέκτημα στο μέλλον, αν δεν το έχουν ήδη. (Bernardi, σ.18).
- Οι συνεταιρισμοί συνδέονται συχνά με νομικά διαρθρωμένους μηχανισμούς διασυνεταιριστικής αλληλεγγύης, για παράδειγμα τα ταμεία εγγύησης, τα οποία λειτουργούν σε περίπτωση οικονομικών δυσκολιών. Βλέπε Frankfurter Allgemeine Zeitung, 7.10.2008, 21: “Nach 1930 hat kein Kunde oder Gläubiger einer Volksbank durch Bankinsolvenz Geld verloren.”; “Die verschärften Eigenkapitalregeln”.
- Οι συνεταιρισμοί έχουν μια κεφαλαιακή διάρθρωση, που εγγυάται ότι τα βασικά συστατικά μέρη της, ιδίως οι μερίδες των μελών και τα αποθεματικά κεφάλαια, δεν είναι κινητή περιουσία: συνήθως, οι μερίδες των μελών δεν μπορούν να μεταβιβαστούν και να πωληθούν και τα αποθεματικά κεφάλαια είναι τουλάχιστον

μερικώς αδιανέμητα/κλειδωμένα. Και οι δύο παράγοντες ενισχύουν την τοπική σταθερότητα. Βλέπε Jeantet. Το ίδιο σημείο τονίζει η Παγκόσμια Επιτροπή Κοινωνικής Διάστασης της Παγκοσμιοποίησης, Γενεύη, ΔΟΕ, 2004 (βλέπε *A Fair Globalization: Creating opportunities for all*, ιδίως παράγραφο 307). Σε αντίθεση με τις κεφαλαιουχικές εταιρείες, οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν εύκολα να αλλάξουν τον τόπο εγκατάστασης της επιχείρησής τους.

- Οι συνεταιρισμοί έχουν την τάση να επανεπενδύουν τα θετικά αποτελέσματα των δραστηριοτήτων τους στο τοπικό επίπεδο, όπου βρίσκονται τα μέλη τους, επηρεάζοντας, συνεπώς, θετικά τις τοπικές οικονομίες. Αυτό, με τη σειρά του, τους βοηθάει να αναπτυχθούν. Ως παράδειγμα κάποιος μπορεί να αναφέρει την ιταλική νομοθεσία σύμφωνα με την οποία τα μέλη των συνεταιριστικών τραπεζών πρέπει να έχουν έναν εδαφικό δεσμό. Για περισσότερα παραδείγματα, βλέπε Bernardi.
- Τα δικαιώματα ψήφου, συνεπώς και ο έλεγχος, δεν μπορούν να αποκτηθούν με την αγορά μερίδων, παρά μόνο με την απόκτηση της ιδιότητας του μέλους.
- Το δεσμευμένο κεφάλαιο των συνεταιρισμών (αδιανέμητα αποθεματικά), ενώ το ελέγχουν τα μέλη, δεν έχουν πρόσβαση σε αυτό.
- Οι διευθύνοντες τις υπηρεσίες των συνεταιρισμών πρέπει να μεριμνούν, ώστε τα αποθεματικά να εξυπηρετούν τόσο τα παρόντα όσο και τα μελλοντικά μέλη. Παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι η διαγενεακή αυτή πτυχή υπήρχε επίσης και στην αφετηρία της συζήτησης περί βιώσιμης ανάπτυξης. Ενισχύει στις περισσότερες περιπτώσεις την οικονομική ασφάλεια των τοπικών κοινοτήτων.
- Σχετικά με τους χρηματοπιστωτικούς συνεταιρισμούς: όσοι καταθέτουν τις αποταμιεύσεις τους σε μια συνεταιριστική τράπεζα ή σε ένα αποταμιευτικό και πιστωτικό ίδρυμα είναι εν δυνάμει και δανειστές, και καθώς συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, η αξιολόγηση των κινδύνων, σχετικά τόσο με τον δανεισμό όσο και με τις επενδύσεις, διαφέρει από εκείνη των τραπεζών των επενδυτών. Αυτό θα μπορούσε εν μέρει να εξηγήσει στην παρούσα κρίση την αρκετά σταθερή κατάσταση των συνεταιριστικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (όχι μόνο σε περιόδους κρίσεων).
- Γενικά, η εκτίμηση κινδύνου διευκολύνεται μέσω των επιχειρησιακών πολιτικών, που περιορίζουν τις χρηματοδοτήσεις σε τοπικά έργα. (βλέπε για παράδειγμα τους κανονισμούς / τα καταστατικά των τραπεζών Raiffeisen στο Καντόνι της Γενεύης, όπως αναφέρει η καθημερινή εφημερίδα *Tribune de Geneve*, 25.3.2009, σ. 9).

3.2.2 Οικολογική Ισορροπία

Η οικολογική ισορροπία διατηρείται πιο εύκολα από επιχειρήσεις, όπως οι συνεταιρισμοί, που δεν υποχρεούνται από νομική άποψη να μεγιστοποιούν την οικονομική απόδοση των επενδύσεων, αποδόσεις που προέρχονται από τη χρήση μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Πάλι, ένας αριθμός διαρθρωτικών και άλλων χαρακτηριστικών των συνεταιρισμών εξωθούν σε αυτό⁶⁷.

Πλαίσιο 6: Χαρακτηριστικά των συνεταιριστικών επιχειρήσεων που συμβάλλουν στην οικολογική ισορροπία

⁶⁷ Βλέπε Πλαίσιο 6

Ένα από τα χαρακτηριστικά που αφήνουν περιθώρια στους συνεταιρισμούς για περαιτέρω κοινωνική δικαιοσύνη είναι η εξισορρόπηση μεταξύ συνεργασίας και ανταγωνισμού. Αυτό προετοιμάζει σε μεγάλο βαθμό το έδαφος για ένα αυξημένο ενδιαφέρον για τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας. Περαιτέρω, οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας μέσω των παρακάτω χαρακτηριστικών, μεταξύ άλλων:

- με το να έχουν ως επίκεντρο το μέλος. Αυτό εξασφαλίζει ότι οι αποφάσεις σχετικά με τις λειτουργίες της συνεταιριστικής επιχείρησης είναι περισσότερο διεξοδικές από εκείνες των κεφαλαιουχικών εταιρειών. Οι συνεταιρισμοί δεν επιτρέπουν λύσεις του τύπου «οικονομία ή οικολογία». Οφείλουν να βρουν λύσεις οικονομικές και οικολογικές.
- με το να καθοδηγούνται από τα μέλη-χρήστες. Τα μέλη συνεχώς επαναπροσδιορίζουν τις ανάγκες τους και με αυτό, πιθανότατα, συμπεριλαμβάνουν την έγνοια τους για ένα υγιές περιβάλλον και βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων. Τα μέλη τείνουν να παίρνουν αποφάσεις που ισορροπούν μεταξύ της ευημερίας τους και της ανάγκης για θετικά οικονομικά αποτελέσματα. Το παράδειγμα του Συνεταιρισμού Migros και το ενδιαφέρον του για βιοποικιλότητα στην εφοδιαστική αλυσίδα των καταναλωτικών συνεταιρισμών του, μπορεί να χρησιμεύσει ως παράδειγμα. Βλέπε Migros marazine, 8.9.2008, σ.37
- με την εξουδετέρωση του ρόλου του κεφαλαίου. Η ανάπτυξη ορίζεται κοινώς ως το αποτέλεσμα ενός ευνοϊκού συνδυασμού κεφαλαίου, τεχνολογίας και εργασίας. Ο πεπερασμένος χαρακτήρας των φυσικών, μη ανανεώσιμων πηγών, που αποτελούν τη βάση του μεγαλύτερου μέρους της παραγωγής μας, δεν είναι μέρος της «εξίσωσης». Όπου ο ρόλος του κεφαλαίου εξουδετερώνεται, δηλαδή όπου η οικονομική απόδοση των επενδύσεων, που θεωρείται ως ο βασικός δείκτης μεγέθυνσης, δεν είναι ο βασικός στόχος της επιχείρησης, και όπου η παραγωγή καθοδηγείται από τη ζήτηση, αντί να καθοδηγείται από την προσφορά,(;) η πίεση για να χρησιμοποιηθούν αυτές οι πηγές για την επίτευξη μεγέθυνσης μειώνεται. Παρά τις περισσότερο φιλικές στο περιβάλλον τεχνολογίες, που έχουν αναπτυχθεί τις τελευταίες δεκαετίες, και που κατέστησαν δυνατή την αύξηση της παραγωγικότητας χρησιμοποιώντας λιγότερους πόρους ανά μονάδα, εξακολουθεί ωστόσο να ισχύει το γεγονός ότι η κατανάλωση ενέργειας αυξάνει μέσω του σωρευτικού αποτελέσματος της αύξησης της κατά κεφαλήν κατανάλωσης ενέργειας και της αύξησης του αριθμού ανθρώπων που ζουν σε αυτόν τον πλανήτη. Βλέπε Becerra, σ.97, Schiffer
- με τη διαγενεακή αλληλεγγύη. Ένα ακόμη στοιχείο που συμβάλλει στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας είναι η διαγενεακή αλληλεγγύη, που επιτυγχάνεται από την αδιανέμητη φύση των αποθεματικών κεφαλαίων, που τροφοδοτούνται από το σύνολο των κερδών και ένα μέρος των πλεονασμάτων (βλέπε Μέρος 3, Τμήμα 6.2, Διανομή πλεονάσματος), και διέπονται επίσης από την υποχρέωση των καθ' ύλην υπεύθυνων να διαχειρίζονται τα περιουσιακά στοιχεία και υπέρ των μελλοντικών μελών.
- με την από κοινού εκτέλεση εργασιών. Για παράδειγμα, η κοινή μεταφορά εμπορευμάτων μειώνει τη ρύπανση. Συνεταιρισμοί μεταφορών, όπως ο Ελβετικός συνεταιρισμός «Mobility», είναι παραδείγματα του ότι αυτό είναι ένα παράπλευρο

αποτέλεσμα του βασικού τους σκοπού. (δανεισμένη ιδέα από τον Andreas Kappes κατά τη διάρκεια εκπαιδευτικού σεμιναρίου στο ITC, το Διεθνές Κέντρο Εκπαίδευσης της ΔΟΕ στο Τουρίνο)

- με την εισαγωγή ενός κοινωνιακού ελέγχου που περιλαμβάνει οικολογικές αξιολογήσεις της επίδοσης των συνεταιρισμών. Βλέπε Münkner, “Bilan societal”.
-

3.2.3 Κοινωνική Δικαιοσύνη⁶⁸

Η κοινωνική δικαιοσύνη υλοποιείται όπου υλοποιείται το ανθρώπινο δικαίωμα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων σχετικά με την παραγωγή και κατανομή του πλούτου. Επιχειρήσεις με δημοκρατική διάρθρωση, όπως οι συνεταιρισμοί, διαθέτουν την απαραίτητη οργανωτική δομή για να οργανώσουν αυτή την συμμετοχή⁶⁹. Αποτελεί κεντρική ιδέα του καταστατικού της ΔΟΕ, να μην αφήσει την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη να διαχωριστούν, εξ ου και η προσήλωση της ΔΟΕ στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών εν γένει και ειδικότερα στην συνεταιριστική νομοθεσία.

Πλαίσιο 7: Χαρακτηριστικά των συνεταιριστικών επιχειρήσεων που συμβάλλουν στην κοινωνική δικαιοσύνη

⁶⁸ Για τη σχέση μεταξύ νομοθεσίας και κοινωνικής δικαιοσύνης αξίζει να διαβάσει κανείς Supiot, L'esprit de Philadelphie. La justice sociale face au marché total; idem, Contribution a une analyse juridique de la crise économique de 2008. Αυτή η σχέση αποσαφηνίζει επίσης τη διαφορά μεταξύ κοινωνικής δικαιοσύνης, από τη μια πλευρά, και φιλανθρωπίας και CSR, από την άλλη. Για τα δομικά στοιχεία, βλέπε Πλαίσιο 7.

⁶⁹ Για παράδειγμα λόγω της αρχής της ταυτότητας, εκείνοι που διοικούν και εκείνοι που διοικούνται στους συνεταιρισμούς είναι εν δυνάμει τα ίδια πρόσωπα. Η κατανομή ρόλων που υπογραμμίζει στην έννοια της διακυβέρνησης με τις πιθανές της συγκρούσεις δεν απαντάται στους συνεταιρισμούς, τουλάχιστον όχι τόσο αισθητά όσο σε άλλες επιχειρηματικές οργανώσεις. Άλλα δομικά χαρακτηριστικά καλής διακυβέρνησης είναι:

- η διάκριση εξουσιών και λειτουργιών μεταξύ διάφορων ομάδων εντός του συνεταιρισμού και οι αμοιβαίοι έλεγχοι από και προς τις ομάδες αυτές, όπως επίσης και το ότι οι «διοικούμενοι» έχουν το δικαίωμα να εκλέξουν τους «διοικούντες». Το τελευταίο χαρακτηριστικό φαίνεται να παραβλέπεται συστηματικά όταν γίνονται συγκρίσεις των δομών διακυβέρνησης διάφορων τύπων επιχειρήσεων
- ο δημοκρατικός έλεγχος της συνεταιριστικής επιχείρησης από τα μέλη απαιτείται από τον ορισμό των συνεταιρισμών και από τις συνεταιριστικές αρχές
- ένας ειδικός μηχανισμός αυτοελέγχου σε όλα τα επίπεδα (πρωτοβάθμιο, δευτεροβάθμιο κλπ.), που εξασφαλίζει όχι μόνο βιωσιμότητα, αλλά επίσης αυτονομία και ανεξαρτησία από κάθε εξωτερική παρέμβαση
- μια δημοκρατική διάρθρωση. Αυτοπροσδιορισμός, αυτονομία μέσω της θέσπισης των δικών τους κανόνων (κανονισμοί /καταστατικά), αυτοδιαχείριση, ψηφοφορία σύμφωνα με την αρχή ένα μέλος/μια ψήφος, συμμετοχή των μελών σε όλες τις φάσεις της λειτουργίας του συνεταιρισμού, η αρχή ότι οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να συνεργάζονται και όχι να συνενώνονται, επιτρέποντας τη διατήρηση της αυτονομίας των μερών (βλέπε Σύσταση 193 της ΔΟΕ, Παράγραφος 6. (d)) και τέλος
- μια σημαντική λειτουργικότητα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στους συνεταιρισμούς. Βλέπε Partant, Henry, Cooperative Law and Human Rights; Laville.

Η κοινωνική δικαιοσύνη έχει δύο πτυχές: την ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών και την κοινωνική ισότητα.

Μεταξύ άλλων, τα παρακάτω χαρακτηριστικά εξασφαλίζουν ότι οι συνεταιρισμοί λαμβάνουν υπόψη τις κοινωνικές ανάγκες των μελών τους:

- *ο διεθνώς αναγνωρισμένος ορισμός των συνεταιρισμών, απαιτεί (νομικά) από αυτούς να ικανοποιούν «τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και προσδοκίες των μελών». Βλέπε για παράδειγμα Σύσταση 193 της ΔΟΕ, Παράγραφος 2)*
- *τα μέλη ορίζουν από μόνα τους αυτές τις ανάγκες και τους τρόπους ικανοποίησής τους. Κατά πόσο οι συνεταιρισμοί πετυχαίνουν να πραγματοποιήσουν αυτόν τον σκοπό, αξιολογείται μέσω του εξειδικευμένου συνεταιριστικού ελέγχου.*
- *ο σκοπός των συνεταιρισμών είναι η προώθηση των μελών, κι όχι η μεγιστοποίηση της οικονομικής απόδοσης των οικονομικών επενδύσεων.*
- *η επιλογή μεταξύ «μεγέθυνσης ή ισοτιμίας» στρέφεται προς την ισοτιμία, καθώς ο ρόλος του κεφαλαίου έχει εξουδετερωθεί*
- *οι αποφάσεις λαμβάνονται σύμφωνα με την αρχή ένα μέλος/μία ψήφος, ανεξάρτητα από το ποσό που έχουν «επενδύσει» τα μέλη*
- *τα κέρδη δε διανέμονται. Τα πλεονάσματα διανέμονται, όχι ανάλογα με τις οικονομικές «επενδύσεις» αλλά ανάλογα με τις συναλλαγές με τον συνεταιρισμό*
- *τα χαρακτηριστικά των βασικών συστατικών μερών του κεφαλαίου, μερίδες των μελών και αποθεματικά, αποτρέπουν –όπως προαναφέρθηκε- την αποδιάρθρωση και επιτρέπουν έτσι να λαμβάνονται περισσότερο υπόψη οι τοπικές κοινωνικές ανάγκες*
- *πολλοί συνεταιρισμοί παρέχουν κάλυψη κοινωνικής ασφάλειας για τα μέλη τους, διαθέτοντας μέρη του πλεονάσματος για αυτόν το σκοπό. Ορισμένα κείμενα το απαιτούν. Βλέπε για παράδειγμα το αρ. 42 του 2008 Ley marco para las cooperativas de América Latina (βλέπε Μέρος 2, Τμήμα 4.1.2.1 Ley marco para las cooperativas de América Latina).*

Οι συνεταιρισμοί επιτυγχάνουν την κοινωνική ισότητα μέσω, μεταξύ άλλων τρόπων:

- *του δίκαιου επιμερισμού του κόστους, του κινδύνου και του οφέλους και του (συν-)ελέγχου από τα μέλη, ανεξάρτητα από την οικονομική τους «επένδυση»*
- *της αρχής της ανοικτής πόρτας (η αποκαλούμενη «αρχή της ανοικτής πόρτας» είναι η πρώτη αρχή της ICA, που συχνά ερμηνεύεται ότι οποιοσδήποτε μπορεί να συμμετέχει σε έναν συγκεκριμένο συνεταιρισμό. Συνεπώς, αξίζει να θυμηθούμε το πλήρες κείμενο της αρχής αυτής. Αναφέρει ότι: «Εθελοντική και Ελεύθερη Συμμετοχή. Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλα τα άτομα που μπορούν να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αναλάβουν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικές, φυλετικές, πολιτικές ή θρησκευτικές».*
- *η αρχή της ανοικτής πόρτας προσφέρεται για τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας και, με δεδομένο τον σκοπό των συνεταιρισμών, αλλά και τα συστήματα διανομής πλεονάσματος, προσφέρονται για μια ευρύτερη κατανομή του πλούτου και συνεπώς μια κοινωνική ισότητα (βλέπε την επιχειρηματολογία στο τέλος αυτού του Τμήματος). Αυτό είναι ένα διαρθρωτικό μέσο για μια αποτελεσματική υλοποίηση του δικαιώματος συμμετοχής σε πολιτικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων: η δημιουργία της απαιτούμενης οικονομικής δύναμης, για το μεγαλύτερο δυνατό*

αριθμό πολιτών, πράγμα απαραίτητο, ώστε να μπορέσουν όλοι να κάνουν ουσιαστική χρήση αυτού του Ανθρώπινου Δικαιώματος. Η ανάγκη μείωσης της φτώχειας είναι συνεπώς για τους συνεταιρισμούς ένα σημάδι αποτυχίας, καθώς ίσως δεν είχαν πετύχει να αποτρέψουν τα μέλη τους από το να πέσουν εξαρχής στη φτώχεια. Η προσέγγισή τους είναι προσέγγιση πρόληψης της φτώχειας, και μόνο επικουρικά μείωσης της φτώχειας

- η έμφαση των συνεταιρισμών δίδεται στα φυσικά πρόσωπα-μέλη
- η άμεση πρόσβαση των μελών στη γνώση, καθώς και στα αποτελέσματα από την έρευνα και την ανάπτυξη που προέρχονται από τον συνεταιρισμό τους και
- η ισορροπία μεταξύ συνεργασίας και ανταγωνισμού.

3.2.4 Πολιτική Σταθερότητα

Η πολιτική σταθερότητα προστίθεται ως η τέταρτη διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κοινωνική δικαιοσύνη. Η πολιτική αστάθεια είναι πολύ λιγότερο αποτέλεσμα της φτώχειας από ότι αποτέλεσμα της κοινωνικής αδικίας. Η πολιτική σταθερότητα, από την άλλη πλευρά, είναι μια συνάρτηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και της δυνατότητας συμμετοχής σε δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων, που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή. Η συμμετοχή είναι εγγενές στοιχείο διάρθρωσης των γνήσιων συνεταιρισμών. Δεδομένου ότι συρρικνώνονται οι χώροι όπου η δημοκρατική συμμετοχή μπορεί να οργανωθεί, οι επιχειρήσεις συνεταιριστικού τύπου θα παίξουν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στη διατήρηση της πολιτικής σταθερότητας.

Θα μπορούσε κανείς να προσθέσει ένα επιχείρημα μακροοικονομίας, για να υποστηρίξει το πλέγμα κοινωνικής δικαιοσύνης /πολιτικής σταθερότητας με το να επαναλάβει ότι περίπου 1 δισεκατομμύριο άνθρωποι στον κόσμο είναι μέλη σε έναν συνεταιρισμό. Αν κάποιος προσθέσει τους οικονομικά εξαρτώμενους από αυτούς, μπορεί κανείς να διαβεβαιώσει ότι ένα ποσοστό μεταξύ του 1/3 και 1/2 του παγκόσμιου πληθυσμού βελτίωσε τη διαβίωση του μέσω των συνεταιρισμών, ενώ μόνο 330 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν μετοχές σε κεφαλαιουχικές εταιρίες.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ 1

Το Μέρος 1 αφορούσε την εξεύρεση απάντησης στο ερώτημα: «γιατί συνεταιρισμοί;». Οι προτεινόμενες απαντήσεις είναι: χρειαζόμαστε τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των συνεταιρισμών στην παγκόσμια οικονομία. Χρειαζόμαστε τη νομική τους διάρθρωση προκειμένου να είμαστε πιο αποτελεσματικοί να επιδιώξουμε την επιτακτική ανάγκη της βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτές οι απαντήσεις περιέχουν μια έκκληση να σταματήσει η εταιριοποίηση των συνεταιρισμών μέσω της νομοθεσίας. Τα ακόλουθα Μέρη αναφέρονται στο πώς μπορεί να γίνει αυτό.

Μέρος 2:

Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς; Τι είδους συνεταιριστική νομοθεσία;

*«Η ύπαρξη και μόνο ενός θεσμού [...] δεν αρκεί ποτέ από μόνη της για να ολοκληρωθεί η διαδικασία, θα πρέπει να προστεθεί και η δύναμη του νόμου. Είναι ο ρόλος του νομικού να επεξεργαστεί τις λεπτομέρειες των θεσμικών δομών της κοινωνίας.»
(William Barnes⁷⁰).*

1. ΓΕΝΙΚΑ

Οι προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης για την οικονομία και για τους πολιτικούς κανόνες επηρεάζουν τους συνεταιρισμούς και έχουν ήδη οδηγήσει, όπως αναφέρθηκε, στη δημιουργία νέων τύπων συνεταιρισμών, εκτός από τους παραδοσιακούς. Ο συνεταιριστικός νομοθέτης θα πρέπει να εξετάσει αν οι ακόλουθες βασικές αλλαγές απαιτούν ειδικό χειρισμό στο νόμο. Αλλαγή από:

- γεωργικούς μέσω αγροτικών σε αστικούς συνεταιρισμούς
- συνεταιρισμούς παροχής αγαθών σε συνεταιρισμούς ατόμων που προσφέρουν πνευματική εργασία
- οικονομικά προσανατολισμένους σε συνεταιρισμούς προσανατολισμένους στην κοινωνία και την κοινότητα⁷¹
- συνεταιρισμούς μιας ομάδας ενδιαφερομένων (ομοιογενείς) /ενός σκοπού σε συνεταιρισμούς πολλών ομάδων ενδιαφερομένων (ετερογενείς, συμπεριλαμβανομένων ιδιωτικών και δημόσιων εταιρειών) / πολλαπλού σκοπού, συναλλασσόμενους επίσης, ή αποκλειστικά, με μη μέλη, και/ή (επίσης) που να εξυπηρετούν τις ανάγκες μη-μελών.

Λαμβάνοντας αυτές τις μεταβολές υπόψη θα σήμαινε απομάκρυνση από ορισμένες παραδοσιακές παραδοχές, στις οποίες στηρίχθηκε μια πλούσια θεσμική συνεταιριστική εμπειρία. Εκτός από τις δυσκολίες και τους κινδύνους που ενυπάρχουν σε κάθε αλλαγή θεσμικών εμπειριών που στηρίζονται στις συνεταιριστικές Αρχές, οι τροποποιήσεις θα σήμαιναν κάτι περισσότερο από διακοσμητικές προσαρμογές.

Η δομή των συνεταιρισμών έχει παραδοσιακά μεταφράσει την προσέγγιση αυτοβοήθειας σε χειροπιαστά αποτελέσματα. Η αρχή της ταυτότητας κατεύθυνε τη

⁷⁰ Barnes, p.570

⁷¹ Δείτε παρακάτω Μέρος 2, Τμήμα 2.1, Οι συνεταιρισμοί και οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας.

λειτουργική σύνδεση μεταξύ των δύο στοιχείων των συνεταιρισμών, δηλαδή μιας ομάδας της οποίας τα μέλη χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες που παρέχονται από την επιχείρησή τους. Αυτή η αρχή μπορεί να χρειαστεί να αναθεωρηθεί. Στην πραγματικότητα, το μοντέλο έχει ήδη προσαρμοστεί, όπως βλέπουμε, για παράδειγμα, από φορείς της κοινωνικής οικονομίας να χρησιμοποιείται το συνεταιριστικό μοντέλο και από τους τομείς προσφοράς υπηρεσιών κοινής ωφέλειας.

Το ερώτημα είναι αν αυτός ο αναπροσανατολισμός απλώς αναγνωρίζει τη διαδικασία να επιτρέπεται όλο και περισσότερο να προσφέρονται υπηρεσίες σε μη-μέλη και αν αυτό οδηγεί σε ακραίες περιπτώσεις, όπου ένας συνεταιρισμός θα μπορούσε επίσης να εξυπηρετεί αποκλειστικά ανάγκες μη-μελών ή εάν αυτό συνιστά εγκατάλειψη βασικών εννοιών της συνεταιριστικής σκέψης. Η συνεταιριστική μορφή λειτουργεί καλά για να μεταφράζει την έννοια της αυτοβοήθειας σε πραγματικότητα. Η πραγματικότητα δείχνει ότι μπορεί επίσης να λειτουργήσει καλά για να μεταφράζει άλλες προσεγγίσεις. Αυτό υποστηρίζεται από τη στροφή προς την θεώρηση της ίδρυσης των συνεταιρισμών ως ελεύθερη επιλογή και όχι μόνο ως αναγκαία "επιλογή" («παιδιά της επιλογής» και «παιδιά της ανάγκης»). Σε αυτήν την περίπτωση, η συνεταιριστική διαφορετικότητα, σε σύγκριση με άλλους τύπους επιχειρήσεων, θα περιοριζόταν στην ιδιαίτερη δομή, ιδιαίτερα όσον αφορά τη διακυβέρνηση, το κεφάλαιο και τον έλεγχο. Αυτό εγείρει το ερώτημα «τι είναι συνεταιρισμοί;» Η "απάντηση" που ακολουθεί, καθώς επίσης και το Μέρος 3, «Αλφαβητάρι ενός συνεταιριστικού νόμου», βασίζονται στη μάλλον συντηρητική προσέγγιση να θεωρούνται οι συνεταιρισμοί ως επιχειρήσεις που κατευθύνονται από τα μέλη-χρήστες. Οι συνέπειες της παραπάνω συζήτησης, σχετικά με τη συνεταιριστική προσέγγιση όσον αφορά τη νομοθεσία, θίγονται περισσότερο επιφανειακά και δεν ανταποκρίνονται επαρκώς στο θέμα, καθόσον η ίδια η συζήτηση είναι ακόμα ανοικτή.

2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ;

Αν θέλουμε να νομοθετήσουμε για τους συνεταιρισμούς – παλιούς ή νέους, παλιούς και νέους – προφανώς πρέπει να γνωρίζουμε τι είναι συνεταιρισμοί. Η διαφορετικότητα των απόψεων για το τι είναι συνεταιρισμοί, ή θα έπρεπε να είναι, αποδεικνύει ότι μια υποτιθέμενη ουσία των συνεταιρισμών δεν είναι γραμμένη σε πέτρα.

Οι ουσιοκρατικές απόψεις αναφορικά με τους θεσμούς είναι επιζήμιες για την εξέλιξή τους. Αλλά, αν και εφόσον έχουμε έναν συμφωνημένο νομικό ορισμό, αυτή η ποικιλία των απόψεων έχει τη θέση της σε έναν πολιτικό διάλογο αλλά όχι στη συνεταιριστική νομοθεσία. Αυτός ο νομικός ορισμός περιέχεται στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ. Όπως αναφέρθηκε, η Σύσταση 193 της ΔΟΕ είναι ο πυρήνας του δημόσιου διεθνούς συνεταιριστικού δικαίου. Η παράγραφος 2 αναφέρει: «[...] ο όρος "συνεταιρισμός" σημαίνει μια αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους διαμέσου μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης (ελεγχόμενης) επιχείρησης».

Ο ορισμός αυτός, ή οποιαδήποτε προσαρμογή του, δεν πρέπει να νοηθεί ως απλώς ένας ορισμός. Αντίθετα, ο ορισμός καθοδηγεί τον νομοθέτη κατά τη διαμόρφωση όλων των τμημάτων του νόμου. Δεν ερμηνεύεται αφ' εαυτού. Οι συνεταιριστικές αξίες και αρχές, που αναφέρονται στην Παράγραφο 3 της Σύστασης 193 της ΔΟΕ και περιλαμβάνονται στο παράρτημα της Σύστασης, βοηθούν την κατανόηση του ορισμού, αλλά υπολείπονται της παροχής επαρκών στοιχείων για τη διατύπωση των νομικών αρχών που θα μπορούσαν να κατευθύνουν τον συνεταιριστικό νομοθέτη.⁷²

Δύο κύρια ιστορικά φαινόμενα περιπλέκουν περαιτέρω την κατάρτιση συνεταιριστικού νόμου: Πρώτον, η ανανεωμένη συζήτηση για την κοινωνική οικονομία, κυρίως ως συνέπεια της αδυναμίας των κρατών να συνεχίσουν να παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες, εξ αιτίας κυρίως της παγκοσμιοποίησης. Δεύτερον, η επικράτηση της κεφαλαιουχικής εταιρείας, ως του μοντέλου που διαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τις μορφές επιχειρήσεων. Η ανωτέρω περιγραφόμενη εταιριοποίηση των συνεταιρισμών μειώνει το πλήθος των τύπων επιχειρήσεων σε ένα μοντέλο. Αυτό αποτελεί μέρος μιας επιστημολογικής κρίσης.⁷³ Πρέπει να ξεπεραστεί.⁷⁴

Για να γίνει περισσότερο κατανοητό τι είναι συνεταιρισμοί, ακολουθεί μια σύντομη εξέταση, για να τους διακρίνουμε από τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, ως ένα υποτιθέμενο πλησιέστερο φαινόμενο από τη μια πλευρά, και από τις κεφαλαιουχικές εταιρείες, ως έναν υποτιθέμενο μακρινό τύπο, από την άλλη πλευρά. Οι συγκρίσεις είναι ασύμμετρες. Το πρώτο αφορά έναν νομικό τύπο – συνεταιρισμοί - και ένα ευρύτερο φαινόμενο, η συζήτηση επί του οποίου δεν έχει (ακόμη) οδηγήσει στην αναγνώριση ενός ειδικού νομικού τύπου κοινωνικής οικονομίας.⁷⁵ Το δεύτερο σχετίζεται με δύο νομικές μορφές. Οι συνεταιρισμοί και οι κεφαλαιουχικές εταιρείες

⁷² Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 45.

⁷³ Βλ. Henry, Cooperatives, Crisis, Cooperative Law. Για μια επεξήγηση του όρου «κρίση», βλέπε Serres.

⁷⁴ Στο πλαίσιο αυτό, τα ακόλουθα ίσως αξίζει να εξεταστούν: η αρχή της κεφαλαιακής εταιριοποίησης των συνεταιρισμών μέσω πολιτικών και νομοθεσίας της δεκαετίας του 1970 είναι ταυτόχρονη με τρία φαινόμενα.

Περίπου την ίδια περίοδο, και μόνο τότε, η οικονομική επιστήμη άρχισε να αναπτύσσει ένα συστηματικό ενδιαφέρον για το θέμα των επιχειρήσεων. Μέχρι τότε, το ενδιαφέρον είχε επικεντρωθεί στο πρόσωπο του επιχειρηματία, δηλαδή του ενός επιχειρηματία (βλ. Barreto σελ.187). Η οικονομική ανάλυση της νομοθεσίας κατέστη επείγουσα, όχι λίγο μέσω της δημιουργικής εργασίας του Posner σχετικά με την οικονομική ανάλυση της νομοθεσίας (βλ. Posner) και η ταχεία υπέρβαση της λεγόμενης πετρελαικής κρίσης εμπόδισε τη σοβαρή εξέταση της δημοσιευθείσας το 1972 Έκθεσης «Τα Όρια της Ανάπτυξης» (Έκθεση της Λέσχης της Ρώμης. Βλ. Meadows et al.).

Η έκθεση απέδειξε τα όρια της ανάπτυξης, αν η ανάπτυξη προέρχεται από τη χρήση μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, κυρίως αργό πετρέλαιο. Για να ξεπεραστεί αυτή η πνευματική κρίση, το πρώτο βήμα είναι να επανεξετάσουμε τον όρο «αποτελεσματικότητα», με βάση τη σύγκριση των τύπων επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν δύο μεθόδους: σύγκριση με κριτήρια τα οποία δεν είναι τα καθοριστικά τους χαρακτηριστικά, αλλά σχετίζονται με ένα τρίτο, και σύγκριση με ένα άλλο (σύμφωνα με τη σύγκριση). Η πρώτη μέθοδος είναι να προετοιμάσει επιλογές πολιτικής του ανωτέρω αναφερθέντος είδους. Το δεύτερο είναι να ξεκαθαρίσει το προφίλ των τύπων επιχειρήσεων και, συνεπώς, εξυπηρετεί τη νομοθεσία.

⁷⁵ Βλέπε για παράδειγμα η βρετανική νομοθετική Πράξη του 2004 σχετικά με τις Εταιρείες Κοινωνικού Συμφέροντος, ο φινλανδικός Νόμος του 2003 για τις κοινωνικές επιχειρήσεις (Laki sosiaalisista yrityksistä 1351/2003), ο ιταλικός Νόμος του 1991 για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς (Νόμος Νο. 381) και ο ισπανικός Νόμος 5/2011 de Economía Social (νόμος περί κοινωνικής οικονομίας).

αναγνωρίζονται από τα περισσότερα, αν όχι όλα, τα νομικά συστήματα, ως νομικά πρόσωπα.

2.1 Οι συνεταιρισμοί και οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας⁷⁶

Είναι σημαντικό να κατανοηθούν οι λόγοι για τους οποίους ξανάρχισε η συζήτηση σχετικά με την κοινωνική οικονομία.⁷⁷ Βιώνουμε έναν άνευ προηγουμένου κοινωνικό και πολιτικό αποκλεισμό μεγάλου αριθμού ανθρώπων σε όλον τον κόσμο. Τα μέσα παραγωγής και η ιδιοκτησία άλλων περιουσιακών στοιχείων συγκεντρώνονται, σε παγκόσμια κλίμακα, στα χέρια όλο και λιγότερων ανθρώπων και ανώνυμων φορέων, ως αποτέλεσμα των τεχνολογιών επικοινωνίας και της απορρύθμισης των αγορών.⁷⁸ Αυτοί οι φορείς είναι οι κύριοι παγκόσμιοι παράγοντες, που είναι σε θέση να επωφεληθούν από την παγκοσμιοποιημένη παραγωγή γνώσης. Η συγκέντρωση και ο αποκλεισμός μπορούν καλύτερα να αποδειχθούν από την κατοχύρωση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για τα αποτελέσματα της παραγωγής γνώσης. Αυτά τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας αποκλείουν όλους, εκτός από τους λίγους κατόχους, από τη χρήση τους και από τη χρήση των φυσικών πόρων, από τους οποίους συχνά προέρχονται αυτά τα πατενταρισμένα προϊόντα.

Σταδιακά, η δημόσια συζήτηση εκ νέου επικεντρώνεται στη συνεργασία, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την αλληλεγγύη, για την αντιμετώπιση αυτού του αποκλεισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η κοινωνική οικονομία αντιπροσωπεύει έναν άλλον τρόπο επιχειρηματικής δραστηριότητας. Αυτό που ενώνει τους ανθρώπους, οι οποίοι ταξινομούν τους εαυτούς τους μεταξύ εκείνων που εργάζονται στην κοινωνική οικονομία ή για την κοινωνική οικονομία, είναι η απόρριψη της άποψης ότι «μόνο χρήματα» είναι ο τρόπος μέριμνας για τις ανθρώπινες ανάγκες. Αυτό μεταφράζεται σε απροθυμία τους να δεχτούν, ότι όλο και περισσότερες ανάγκες παραμένουν ανικανοποίητες, ειδικά στους τομείς της υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών, όπου η αυξανόμενη απάνθρωπη μεταχείριση και οι γραφειοκρατικές διαδικασίες προκαλούν μεγάλη απέχθεια. Σε γενικές γραμμές, οι παραγωγοί και οι χρήστες θέλουν μεγαλύτερη επιρροή στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων που αφορούν τη ζωή τους.⁷⁹

⁷⁶ Για το σημείο αυτό υπάρχει περιορισμένη ενημέρωση. Όσον αφορά τα εμπειρικά δεδομένα, είναι κυρίως περιορισμένα στα στοιχεία που αναφέρονται στη βιβλιογραφία. Ο συγγραφέας είχε κάποια προσωπική εμπειρία κοινωνικών συνεταιρισμών στην περιοχή Τορίνο. Όσον αφορά τα νομικά ζητήματα, η ενημέρωση περιορίζεται στο δημόσιο διεθνές δίκαιο, το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο δίκαιο ορισμένων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για περισσότερες πληροφορίες, δείτε: CIRIEC España, Defourny, Defourny & Develtere, Defourny & Monzon Campos, Defourny & Nyssens, ΟΟΣΑ, De Poorter.

⁷⁷ Βλ. Jeantet and Münkner, "Panorama d'une économie sociale qui ne se reconnaît pas comme telle: Le cas de l'Allemagne". Ήδη από το 1905 ο Zivt (βλ. Gide) έγραψε: «Η κοινωνική οικονομία δεν βασίζεται σε ελεύθερη επίδραση φυσικών νόμων για να εξασφαλίσει την ευημερία της ανθρωπότητας, αλλά πιστεύει στην αναγκαιότητα μιας επιζητούμενης, αντίστοιχης και ορθολογικής οργάνωσης, που ανταποκρίνεται σε κάποια αίσθηση δικαίου.»

⁷⁸ Σύμφωνα με τον Geissler, σε όλο τον κόσμο 400 οικογένειες κερδίζουν περισσότερα από 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι συνολικά, δηλαδή σχεδόν το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού θα πρέπει να ζει με λιγότερα από αυτά που κατέχουν οι 400 οικογένειες. Δείτε Geissler

⁷⁹ Βλ. Kurimoto, Akira, "Cooperative solutions in health and social care: a participatory social enterprise model". Συμβολή στην Παγκόσμια Διάσκεψη της ICA για την Έρευνα του 2011, με θέμα "Νέες Ευκαιρίες για Συνεταιρισμούς", 24-27 Αυγ. 2011 στο Mikkeli, Φινλανδία. Πρόκειται να

Η συζήτηση σχετικά με το τι συνιστά την κοινωνική οικονομία βρίσκεται σε εξέλιξη. Διάφορα θέματα πρέπει να εξεταστούν.

Πρώτον, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της κοινωνικής οικονομίας ως πολιτικής έννοιας, που σχετίζεται με μια συγκεκριμένη δραστηριότητα ή έναν στόχο (οπότε έτσι αποτελεί αντικείμενο πολιτικών προώθησης) και ως νομικής μορφής των φορέων αυτής της κατηγορίας. Αυτή η διάκριση σπανίως γίνεται με σαφήνεια.⁸⁰ Εδώ η συζήτηση επικεντρώνεται στη νομική μορφή των φορέων της κοινωνικής οικονομίας.

Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς και παίρνουν διάφορες μορφές.⁸¹ Σε γενικές γραμμές, η περιγραφή της κοινωνικής οικονομίας περιέχει τουλάχιστον δύο στοιχεία. Από τη μια πλευρά, περιέχει απαρίθμηση των δραστηριοτήτων και των στόχων: υγειονομική περίθαλψη, μέριμνα για τους ηλικιωμένους και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, εκπαίδευση, δημιουργία θέσεων εργασίας, ένταξη ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας, επανένταξη πρώην χρηστών ναρκωτικών και αποφυλακισθέντων. Το κοινό στοιχείο αυτών των δραστηριοτήτων είναι ότι ικανοποιούν ανάγκες που είναι δύσκολο να ικανοποιηθούν ιδιωτικά και οι οποίες όλο και λιγότερο εξυπηρετούνται από δημόσια ιδρύματα. Από την άλλη πλευρά, η περιγραφή της κοινωνικής οικονομίας περιέχει μια απαρίθμηση

δημοσιευθεί στα Πρακτικά του Συνεδρίου. Δείτε επίσης το παραπάνω επιχείρημα που σχετίζεται με τους συνεταιρισμούς και την κοινωνική δικαιοσύνη, ως μέρος της συζήτησης για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

⁸⁰ Münkner ("Panorama d'une économie sociale qui ne se reconnaît pas comme telle: Le cas de l'Allemagne") γράφει, "Σύμφωνα με τις ιδέες των ακτιβιστών της κοινωνικής οικονομίας, οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας δεν καθορίζονται από τη νομική μορφή τους, αλλά περισσότερο από τη φιλοσοφία τους, το σύστημα αξιών τους και τον τρόπο που διαχειρίζονται μια επιχείρηση".

⁸¹ Για παράδειγμα, ιδρύματα διαχειρίζονται νοσοκομεία στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ενώ στην Αυστρία, τη Γαλλία και τη Γερμανία πολλά νοσοκομεία οργανώνονται με τη μορφή συλλόγων. Σύλλογοι επίσης έχουν δεσπόζουσα θέση στην παροχή κοινωνικής φροντίδας για τους ηλικιωμένους και αποκατάσταση αναπήρων τόσο ως εσωτερικών ασθενών όσο και μέσω κινητών μονάδων. Η Σουηδία είναι διάσημη για τις υπηρεσίες παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων με τη μορφή συνεταιρισμών των γονέων. Στον Καναδά, τα συνεταιριστικά νηπιαγωγεία και οι βρεφονηπιακοί σταθμοί αποτελούν τη δεύτερη μεγαλύτερη ομάδα συνεταιρισμών στη χώρα. Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής υγειονομική περίθαλψη μέσω συνεταιρισμών είναι ένας αναπτυσσόμενος τομέας. Στην Ιαπωνία, οι συνεταιρισμοί για την υγεία και την κοινωνική φροντίδα αναπτύσσονται ταχέως σε αριθμό, όχι μόνο σε υπο-εξυπηρετούμενες αγροτικές περιοχές, αλλά και σε μεγάλα αστικά κέντρα. Υπηρεσίες κοινής ωφέλειας παρέχονται από συνεταιρισμούς σε Αργεντινή, Βραζιλία, Φινλανδία και Ηνωμένες Πολιτείες. Στη Φινλανδία (βλ. Kostilainen, Harri and Pekka Pättiniemi, "State of Social Economy and Social Enterprise Concept in Finland". Συμβολή στην Παγκόσμια Διάσκεψη της ICA για την Έρευνα του 2011, με θέμα "Νέες Ευκαιρίες για Συνεταιρισμούς" 24 - 27 Αυγ. 2011 στο Mikkeli, Φινλανδία. Θα δημοσιευθεί στα Πρακτικά του Συνεδρίου), στη Γαλλία, την Ιταλία και η Ισπανία, οι άνεργοι ιδρύουν συνεταιρισμούς με κρατική στήριξη, προκειμένου να εξασφαλιστεί επανένταξή τους στην αγορά εργασίας ή, όλο και περισσότερο, για να μετατρέψουν τον συνεταιρισμό σε έναν αυτοσυντηρούμενο χώρο εργασίας. Και οι δύο στόχοι εξυπηρετούν την προσπάθεια κοινωνικής επανένταξης των συμμετεχόντων. Στην Ισπανία, οι αυτοαπασχολούμενοι συνεργάζονται για να αναζητήσουν από κοινού ελάχιστο όριο απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας (βλέπε ιδίως Agran, de la Cruz). Στην Πολωνία, την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, οι συνεταιρισμοί μεριμνούν για τα άτομα με διανοητική αναπηρία. Στην Ιταλία, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί αποσκοπούν στην ενσωμάτωση των διανοητικά ανάπηρων, των ναρκομανών, των ατόμων με αποκλίνουσα συμπεριφορά και των ανέργων στην κανονική αγορά εργασίας.

των φορέων μέσω των οποίων πραγματοποιούνται οι εν λόγω στόχοι και δραστηριότητες.

Η σημασία αυτής της διάκρισης είναι δύσκολο να μεταδοθεί, καθόσον οι δραστηριότητες είναι ορατές ενώ η μορφή ενός φορέα δεν είναι. Η νομική διάρθρωση παραμένει κρυμμένη, τουλάχιστον για όσο διάστημα δεν υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών. Η έλλειψη διάκρισης αυτών των στοιχείων εύκολα οδηγεί σε κακή χρήση ενός τύπου επιχείρησης, προκειμένου να αποκτηθεί πρόσβαση σε προνομιακή μεταχείριση.

Δεύτερον, η λειτουργική σχέση μεταξύ της νομικής διάρθρωσης και της δραστηριότητας είτε υποτιμάται ή υπερεκτιμάται, οδηγώντας πιθανώς σε δυσλειτουργίες. Ακραίο παράδειγμα είναι το σύγχρονο φαινόμενο κατά το οποίο από ιδιωτικές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών, αναμένεται όλο και περισσότερο και μερικές φορές ακόμα και απαιτείται, να φροντίσουν για υπηρεσίες δημοσίου ενδιαφέροντος, ενώ δημόσιοι φορείς υποχρεούνται να συμπεριφέρονται όπως οι ιδιωτικές εταιρείες.

Τρίτον, σε γενικές γραμμές, η συζήτηση σχετικά με τις κοινωνικές επιχειρήσεις επικεντρώνεται στην κατανομή του παραχθέντος πλούτου με τις δύο όψεις του: την αμοιβή του επενδυτή ή / και διανομή σε άλλους δικαιούχους σύμφωνα με κοινωνικά κριτήρια. Αυτό τείνει να αφήνει σε ένα δεύτερο στάδιο τον στόχο μιας επιχείρησης - οικονομικό ή / και κοινωνικό, τον τρόπο παραγωγής του πλούτου και τη φύση της σχέσης μεταξύ της επιχείρησης και εκείνων που την ελέγχουν - επενδυτική σχέση και / ή συναλλαγή / μέλος / χρήστης σχέση, καθώς και το ερώτημα κατά πόσον ο τελικός ωφελούμενος είναι το δημόσιο γενικά ή μια συγκεκριμένη ομάδα, για παράδειγμα τα μέλη του συνεταιρισμού.⁸²

Τέταρτον, η συζήτηση δεν αποκαλύπτει επαρκώς το σκοπό της. Όπως κάθε κατηγοριοποίηση, η προσπάθεια για την κατηγοριοποίηση των φορέων της κοινωνικής οικονομίας εξυπηρετεί ένα σκοπό. Ο σκοπός είναι η προώθηση αυτών των φορέων για πολιτικούς λόγους. Εκτός από σπάνιες περιπτώσεις, αυτή η προώθηση δεν απαιτεί αλλαγές στην υφιστάμενη νομική τυπολογία των φορέων. Στις περισσότερες χώρες, οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας είναι συνεταιρισμοί, ενώσεις, ιδρύματα και φορείς αλληλασφάλισης. Οι συνεταιρισμοί αποτελούν τον κύριο όγκο. Γενικά, ξεχωριστοί νόμοι ισχύουν για κάθε ένα από αυτούς.⁸³ Η νομική δομή των φορέων κοινωνικής οικονομίας επανεξετάζεται, προκειμένου να αξιολογηθεί η λειτουργικότητά τους, που σχετίζεται με τις απαιτήσεις της κοινωνικής οικονομίας και προκειμένου να προταθούν προσαρμογές, όπου είναι αναγκαίο και εφικτό.⁸⁴

---

⁸² Για τις διακρίσεις αυτές, βλέπε κατωτέρω Μέρος 2, τμήμα 2.2, Διάκριση μεταξύ συνεταιρισμών και κεφαλαιουχικών εταιρειών.

⁸³ Βλ. Cid.

⁸⁴ Βλέπε ανωτέρω Μέρος 2, Τμήμα 1. Γενικά. Αυτό είναι ένα άλλο αντικείμενο προβληματισμού της ομάδας μελέτης της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής νομοθεσίας, SGECOL (για το άλλο ένα βλέπε υποσημείωση 45 ανωτέρω). Πληροφορίες στο: <http://www.euricse.eu/en/node/1960>.

Αντίθετα με την ευρέως διαδεδομένη υπόθεση, το πεδίο δραστηριότητας δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κριτήριο ορισμού για τη νομική μορφή που μπορούν να πάρουν οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας. Είναι προφανές, για παράδειγμα, ότι η παραγωγή ή η παροχή μιας υπηρεσίας, η οποία ικανοποιεί μια κοινωνική ανάγκη, όπως η θεραπεία μιας ασθένειας, η φροντίδα για τους ηλικιωμένους ή η εκπαίδευση, δεν κάνει τον παραγωγό ή τον πάροχο υπηρεσιών μια κοινωνική επιχείρηση *per se*. Μια ανώνυμη εταιρεία μπορεί να παρέχει ιατρική περίθαλψη, αν και, με τον νομικό ορισμό, ο πρωταρχικός στόχος της είναι η μεγιστοποίηση της απόδοσης της επένδυσής. Το ίδιο ισχύει και για δημόσιες υπηρεσίες και για υπηρεσίες κοινής ωφέλειας.

Η συζήτηση σχετικά με τη νομική μορφή των οργανώσεων της κοινωνικής οικονομίας πρέπει μάλλον να βασίζεται στα διαρθρωτικά στοιχεία τους. Σύμφωνα με τον Χάρτη Κοινωνικής Οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη βιβλιογραφία σχετικά με το θέμα, για παράδειγμα, οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας είναι αυτόνομες οντότητες ιδιωτικού δικαίου και μοιράζονται τα ακόλουθα διαρθρωτικά / λειτουργικά χαρακτηριστικά:

- [...] υπεροχή του ατόμου και του κοινωνικού στόχου έναντι του κεφαλαίου
- Εθελοντική και ελεύθερη προσχώρηση
- Δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη του [εξ ορισμού δεν εφαρμόζεται στα ιδρύματα]
- [...] συνδυασμός των συμφερόντων των μελών / χρηστών και / ή το γενικό συμφέρον
- [...] υπεράσπιση και εφαρμογή της αρχής της αλληλεγγύης και της ευθύνης
- Αυτόνομη διαχείριση και ανεξαρτησία από τις δημόσιες αρχές
- [...] ουσιαστικό πλεόνασμα χρησιμοποιείται για την υλοποίηση στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, υπηρεσίες που ενδιαφέρουν τα μέλη ή για στόχους γενικού συμφέροντος.⁸⁵

Αυτά είναι τα κοινά χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας, αλλά υπάρχουν και διαφορές μεταξύ των κύριων τύπων των φορέων της κοινωνικής οικονομίας, δηλαδή των ιδρυμάτων, των συνεταιρισμών, των ενώσεων και των ταμείων αλληλασφάλισης. Όσα ακολουθούν έχουν ως στόχο να περιγράψουν αυτές τις διαφορές.

2.1.1 "Για κέρδος" ή "όχι για κέρδος"

Από τη στιγμή που ένας φορέας καταστεί, ή τουλάχιστον πρόκειται να καταστεί, οικονομικά αυθύπαρκτος και αφού ασχοληθεί με οικονομικές δραστηριότητες, ή, τουλάχιστον, αφού ασκεί μια επιχείρηση, πρέπει να παράγει θετικό οικονομικό

⁸⁵ Βλ. http://www.socialeconomy.eu.org/IMG/pdf/2007_08_20_EN_charte-2.pdf

Cid, Jeantet, Münkner ("Panorama d'une économie sociale qui ne se reconnaît pas comme telle: Le cas de l'Allemagne" και Vienney χρησιμοποιούν σχεδόν τα ίδια κριτήρια. Cid, αναφερόμενοι στις διαφορές στην πολιτικοοικονομική θεωρία, προσθέτει σε αυτά τα κριτήρια την εξής ενδιαφέρουσα πτυχή: ενώ στην καπιταλιστική, καθώς και στην κομμουνιστική οικονομική θεωρία, το κεφάλαιο προσλαμβάνει την εργασία, στην κοινωνική οικονομία συμβαίνει το αντίθετο (βλέπε Cid).

αποτέλεσμα. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο σκοπός, δηλαδή η μοναδική επιδίωξη της εν λόγω δραστηριότητας ή / και επιχείρησης, πρέπει να είναι να παράγει κέρδος με τη στενή έννοια του «καπιταλιστικού κέρδους».⁸⁶ Ως εκ τούτου, το ερώτημα είναι "(για) κέρδος" ή "όχι (για) κέρδος". Το ερώτημα είναι μάλλον σχετικά με το σκοπό της επιδίωξης κέρδους. Είναι η επιδίωξη του κέρδους ο κύριος σκοπός της δραστηριότητας ή η επιζήτηση κέρδους αποτελεί ένα μέσο για την επιδίωξη της βελτίωσης της κατάστασης των δικαιούχων του φορέα ή ένα μέσο για την επίτευξη ακόμη ευρύτερου κοινωνικού σκοπού;⁸⁷ Αλλά ακόμη και αυτή η διάκριση είναι ασαφής, δεδομένου ότι ασχολείται με προθέσεις / επιδιώξεις και όχι με απτά, ελέγξιμα κριτήρια.

2.1.2 Τρόπος διανομής κερδών

Η διάκριση μεταξύ των τύπων των φορέων της κοινωνικής οικονομίας, που αναλύεται εδώ και των κεφαλαιουχικών εταιρειών, έγκειται στην αντιμετώπιση από τους επενδυτές / συνεισφέροντες κεφάλαια, του θέματος της διανομής των κερδών.

Οι κεφαλαιουχικές εταιρείες διανέμουν κέρδη στους μετόχους κατ' αναλογία των χρημάτων που έχουν επενδύσει. Τα ιδρύματα, οι ενώσεις προσώπων και τα ταμεία αλληλασφάλισης δεν μπορούν να διανέμουν κέρδη. Αντ' αυτού, πρέπει να χρησιμοποιούν τα κέρδη για τη βελτίωση των προϊόντων / υπηρεσιών τους. Οι συνεταιρισμοί πρέπει να κάνουν διάκριση μεταξύ των συστατικών μερών του θετικού αποτελέσματος, δηλαδή του κέρδους (που προέρχεται από συναλλαγές με μη μέλη) και του πλεονάσματος (που προέρχεται, σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αρχές, από συναλλαγές με μέλη). Σύμφωνα με τις αυστηρές συνεταιριστικές αρχές, τα κέρδη θα μεταφερθούν σε ένα αδιανέμητο αποθεματικό κεφάλαιο. Το πλεόνασμα θα πρέπει να κατανέμεται μεταξύ των μελών, τουλάχιστον εν μέρει, κατ' αναλογία προς τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό κατά τη διάρκεια μιας καθορισμένης χρονικής περιόδου.⁸⁸

2.1.3 Η κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων

Μια άλλη διαφορά μεταξύ των τύπων που αναλύθηκαν εδώ βρίσκεται στην κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων. Τα μέλη των ενώσεων προσώπων, δεν επιτρέπεται να έχουν περιουσιακά στοιχεία από κοινού. Εξ ορισμού, τα ιδρύματα και τα ταμεία αλληλασφάλισης δεν έχουν περιουσιακά στοιχεία κοινής ιδιοκτησίας των συμμετεχόντων. Όσον αφορά τους συνεταιρισμούς, ορίζονται ως μια «[...] συνιδιόκτητη και δημοκρατικά ελεγχόμενη επιχείρηση.»

2.1.4 Κεφαλαιοποίηση

---

⁸⁶ Όπως ορθώς παρατηρεί ο Münkner, στο έργο του "

Panorama d'une économie sociale qui ne se reconnaît pas comme telle: Le cas de l'Allemagne

⁸⁷ Βλέπε Cid

⁸⁸ Ο Münkner «Panorama d'une économie sociale qui ne se reconnaît pas comme telle: Le cas de l'Allemagne») γράφει "Αν αυτοί δεν είναι οι ιδιοκτήτες του κεφαλαίου, αλλά όσοι έχουν πληρώσει το τίμημα, ή συνέβαλαν στην προσπάθεια και αποφασίζουν σχετικά με τη χρήση των θετικών αποτελεσμάτων, αυτό δεν είναι ένα καπιταλιστικό κέρδος."

Όπως και με τη διανομή κερδών, το συνεταιριστικό μοντέλο φαίνεται να είναι το πιο ευέλικτο, ως προς την κεφαλαιοποίηση. Ένας αυξανόμενος αριθμός συνεταιριστικών νόμων επιτρέπει τον απεριόριστο όγκο συναλλαγών με μη μέλη, ακόμη και για περιορισμένες επενδύσεις από μέλη και μη μέλη.⁸⁹

Οι «επενδύσεις» σε ιδρύματα δεν αποτελούν επένδυση, αλλά μάλλον μια απώλεια για τον επενδυτή με τη μορφή μιας επιπλέον συμβολής στο κεφάλαιο του ιδρύματος. Επιπλέον, απαιτούν μια περίπλοκη νομική διαδικασία. Μερικές νομοθεσίες επιτρέπουν μετοχές εταιρικής σχέσης στις ενώσεις προσώπων.⁹⁰

Τα αλληλασφαλιστικά ταμεία δεν σχετίζονται με το θέμα των επενδύσεων.

2.1.5 Παραδείγματα φορέων της κοινωνικής οικονομίας

Ανάμεσα στις πιο γνωστές μορφές επιχειρήσεων στην κοινωνική οικονομία είναι οι ιταλικοί κοινωνικοί συνεταιρισμοί, που μπορούν να περιγραφούν ως πολυσυμμετοχικοί συνεταιρισμοί. Αυτοί παρέχουν υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση ή κοινωνικές υπηρεσίες ή ένταξη των μειονεκτούντων ατόμων στην αγορά εργασίας. Χαρακτηρίζονται από ετερογένεια μελών/συμμετοχής, συγκεντρώνοντας παραγωγούς, χρήστες, υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, κυρίως τοπική αυτοδιοίκηση, ενώ όλοι αυτοί δεν οφείλουν κατ' ανάγκη να είναι μέλη του συνεταιρισμού. Καλύπτουν τις χρηματοδοτικές τους ανάγκες, εν μέρει μέσω μεταφοράς από το δημόσιο προϋπολογισμό, από συστήματα επιχορήγησης της ανεργίας ή / και από τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Επιπλέον, απολαμβάνουν ειδικής φορολογικής μεταχείρισης και ειδικής μεταχείρισης στις δημόσιες συμβάσεις. Ένας ειδικός νόμος για κοινωνικούς συνεταιρισμούς παρέχει τη νομική βάση τους.⁹¹

Το παράδειγμα δείχνει, επίσης, ότι το κοινό συμφέρον των μελών του συνεταιρισμού δεν θα πρέπει απαραίτητα να σχετίζονται με την υπηρεσία ή το προϊόν που παράγεται ή / προσφέρεται ως προϋπόθεση, προκειμένου η οργάνωση να χαρακτηριστεί ως συνεταιριστική. Το κοινό ενδιαφέρον των μελών μπορεί να αφορά, αντιθέτως, τον τρόπο που ένα αγαθό ή υπηρεσία παράγεται ή / και παρέχεται. Το ίδιο ισχύει και για τους συνεταιρισμούς εργαζομένων.

Η «Ιταλική λύση» έχει το πλεονέκτημα της αποφυγής πολλών από τις αρνητικές πτυχές ενός εναλλακτικού τομέα, του οποίου οι συμμετέχοντες μπαίνουν στον πειρασμό να επιδοθούν σε νομο-έρευνα για να επιλέξουν τη μορφή της οργάνωσης που τους επιτρέπει να ξεφύγουν από τους αυστηρούς κανόνες του εργατικού δικαίου και της κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και τήρησης βιβλίων και λογιστικών προτύπων. Η συμμετοχή της (τοπικής) κυβέρνησης σε αυτούς τους ιταλικούς συνεταιρισμούς εξασφαλίζει τουλάχιστον τον ελάχιστο δημόσιο έλεγχο.

⁸⁹ Για παράδειγμα, στον Καναδά, τη Φινλανδία, τη Γαλλία, την Ιταλία και τη Σουηδία.

⁹⁰ Για παράδειγμα, η γαλλική νομοθεσία

⁹¹ Ο νόμος του 1991 για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς (Νόμος 381).

Άλλα εμπειρικά παραδείγματα είναι οι ισπανικοί συνεταιρισμοί καταναλωτών και οι συνεταιρισμοί εργασιακής ένταξης, στους οποίους οι εργαζόμενοι-μέλη έχουν ένα ειδικό καθεστώς και εκπροσώπηση στα διοικητικά όργανα του συνεταιρισμού.

Οι διαβουλεύσεις και οι συζητήσεις που οδήγησαν στην υιοθέτηση της Σύστασης 193 της ΔΟΕ του 2002, ασχολήθηκαν με το ζήτημα κατά πόσον οι συνεταιρισμοί αποτελούν μέρος ενός τομέα κοινωνικής οικονομίας, ένας ειδικός τύπος κοινωνικής επιχείρησης ή ένα εντελώς ιδιόμορφο είδος (*sui generis*) οργάνωσης των επιχειρήσεων. Η διατύπωση της Σύστασης 193 της ΔΟΕ μπορεί να μην είναι υπερβολικά σαφής,⁹² αλλά δεν είναι δυνατόν να υπάρχει οποιαδήποτε αμφιβολία ως προς το γεγονός ότι το μέσο αυτό, παράλληλα με τα άλλα δύο βασικά διεθνή εργαλεία σχετικά με τους συνεταιρισμούς, δηλ. τη δήλωση της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA) και τις Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ, δεν επιτρέπει στους συνεταιρισμούς να θεωρηθούν ως ένα δυσδιάκριτο στοιχείο ενός τύπου που ονομάζεται επιχείρηση «κοινωνικής οικονομίας».⁹³

2.2 Διάκριση μεταξύ συνεταιρισμών και κεφαλαιουχικών εταιρειών⁹⁴

Οι συνεταιρισμοί και οι κεφαλαιουχικές εταιρίες μπορούν να συγκριθούν από την άποψη της δομής του κεφαλαίου τους, της διαχείρισης και του ελέγχου.⁹⁵

- Οι κεφαλαιουχικές εταιρείες έχουν επίκεντρο το επενδυμένο κεφάλαιο, κατευθύνονται από τους επενδυτές και καθορίζονται από τις επενδυτικές σχέσεις. Πρέπει να έχουν ένα ελάχιστο πάγιο κεφάλαιο. Οι συνεταιρισμοί έχουν επίκεντρο τον άνθρωπο, κατευθύνονται από τα μέλη-χρήστες και καθορίζονται από τις συναλλακτικές σχέσεις. Το κεφάλαιο που αποτελείται από μερίδες των μελών, ποικίλλει ανάλογα με τον αριθμό των μελών. Το σκεπτικό είναι να αποφεύγεται μια σύγκρουση μεταξύ των συμφερόντων του επενδυτή και των συμφερόντων των μελών και να δοθεί η δυνατότητα στον ενωσιακό (σωματειακό) χαρακτήρα της σχέσης μελών/συνεταιρισμού να υπερισχύσει των πιθανών πρόσθετων συμβατικών σχέσεων. Αυτό δεν συνεπάγεται περιορισμό της χρηματοδότησης των συνεταιρισμών στις μετοχές των μελών.

⁹² Βλ. Προοίμιο. Η παράγραφος 4 (η): "[...] διακριτός τομέας της οικονομίας, ο οποίος περιλαμβάνει τους συνεταιρισμούς [...]", Παράγραφος 6.: "[...] συνεταιρισμοί, αλληλασφαλιστικά ταμεία και ο λοιπός κοινωνικός και μη κυβερνητικός τομέας [...]". Οι διατάξεις των παραγράφων 6 (γ) και 7 (2): ("[...] άλλες μορφές επιχειρήσεων και κοινωνικών οργάνωσης").

⁹³ Βλέπε, για παράδειγμα, η Σύσταση 193 της ΔΟΕ παράγραφοι 4 (η), 5., 8 (2) (β).

⁹⁴ Για τη χρήση του όρου "κεφαλαιουχική εταιρεία", βλέπε υποσημείωση 30. Βλέπε επίσης συζήτηση στο Μέρος 2, Τμήμα 1. Γενικά, όσον αφορά νέες μορφές συνεταιρισμών. Σε αυτούς τους νέους τύπους ισχύουν τα ακόλουθα με τροποποιήσεις μόνο. Τα επιχειρήματα επαναλαμβάνουν εν μέρει όσα αναφέρονται στο Μέρος 1, Τμήμα 3, Η βιωσιμότητα των συνεταιρισμών σε μια παγκόσμια οικονομία και θέματα νομοθετικής πολιτικής (βιώσιμη ανάπτυξη).

⁹⁵ Πρόκειται για μια προκαταρκτική σύγκριση. Εξ όσων γνωρίζει ο συγγραφέας, λίγα έχουν δημοσιευθεί σχετικά με το θέματα τελευταία χρόνια. Αλλά δείτε για παράδειγμα Münkner (επιμ.), «Προσανατολισμός προς τον χρήστη έναντι προσανατολισμού στον επενδυτή» ("nutzer-orientierte" versus "Investor orientierte").

Μέρος 2: Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς;
Τι είδους συνεταιριστική νομοθεσία;

- Εκτός από το γεγονός ότι η φύση της σχέσης μεταξύ του επενδυτή και της κεφαλαιουχικής εταιρείας, αφενός, και μεταξύ του μέλους και του συνεταιρισμού, από την άλλη πλευρά, διαφέρει, το ίδιο το περιεχόμενο αυτών των σχέσεων επίσης διαφέρει. Όταν ένας επενδυτής μπορεί επίσης να είναι ο χρήστης των υπηρεσιών που παρέχονται από μια κεφαλαιουχική εταιρεία ή του αγοραστή / πωλητή των προϊόντων της, η θέση αυτή είναι μάλλον τυχαία. Σε συνεταιρισμούς, η θέση αυτή είναι, κατ' αρχήν, ένα δομικό στοιχείο. Μέλη είναι οι κύριοι χρήστες των υπηρεσιών του συνεταιρισμού τους ή αποτελούν την πλειοψηφία του εργατικού δυναμικού σε έναν συνεταιρισμό εργαζομένων.
- Μερίδες των μελών στους συνεταιρισμούς. Σε άλλες γλώσσες από την Αγγλική χρησιμοποιούν διαφορετικούς όρους για να διακρίνονται οι μετοχές των κεφαλαιουχικών εταιρειών από τις μερίδες των μελών στους συνεταιρισμούς για να αποφεύγεται η σύγχυση. Για παράδειγμα, στα Γαλλικά χρησιμοποιούνται οι όροι «actions» και «parts sociales». Δεν σημαίνουν ένα μερίδιο στα περιουσιακά στοιχεία, ούτε και αποτελούν μια επένδυση.
- Οι κεφαλαιουχικές εταιρείες αναμένεται, και κατά καιρούς έχουν τη νομική υποχρέωση, να επιτυγχάνουν την υψηλότερη δυνατή απόδοση των επενδύσεων. Ως εκ τούτου, αναζητούν ευκαιρίες στην αγορά. Ενδιαφέρονται για την ανταλλακτική αξία των προϊόντων (τους). Οι συνεταιρισμοί επιδιώκουν την εξυπηρέτηση των μελών τους. Τους ενδιαφέρει η αξία χρήσης των προϊόντων (τους). Ενώ οι συνεταιρισμοί, ως επιχειρήσεις, έχουν επίσης ανάγκη να παράγουν θετικά αποτελέσματα, είναι επιχειρήσεις «όχι για κέρδος» (το «όχι για κέρδος» σε αντιδιαστολή προς το «χωρίς κέρδος») - βλέπε παραπάνω), δηλαδή δεν επιδιώκουν το θετικό αποτέλεσμα αυτό καθαυτό (*per se*), αλλά επιδιώκουν ένα θετικό αποτέλεσμα προκειμένου να επιτύχουν το στόχο τους, που είναι η ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών των μελών τους. Το θετικό αποτέλεσμα πρέπει να υπηρετεί αυτόν το στόχο.⁹⁶ Ως εκ τούτου, τα αντικείμενα / επιδιώξεις αυτών των δύο τύπων επιχειρήσεων διαφέρουν.
- Το θετικό αποτέλεσμα των συνεταιρισμών αποτελείται, όπως έχει λεχθεί, από δύο διακριτά μέρη: κέρδη από συναλλαγές με μη μέλη, εάν υπάρχουν, που παράγονται σύμφωνα με εμπορικούς όρους και πλεόνασμα από συναλλαγές με τα μέλη, που δημιουργείται σύμφωνα με συνεταιριστικούς όρους. Ένας αριθμός νομοθεσιών της Λατινικής Αμερικής, καθώς και ο νόμος το 2008 Ley para las Cooperativas Marco de América Latina (Τμήμα 7), πληρούν τις προϋποθέσεις των συναλλαγών μεταξύ των μελών και των συνεταιρισμών τους ως συνεταιριστικές πράξεις⁹⁷, σε αντίθεση με τις εμπορικές πράξεις.
- Η διαφορά μεταξύ "κέρδους" και "πλεονάσματος" δεν σχετίζεται μόνο με τον τρόπο που αυτά παράγονται, αλλά επίσης, όπως προαναφέρθηκε, με τον τρόπο που διανέμονται. Οι κεφαλαιουχικές εταιρείες διανέμουν κέρδη στους

⁹⁶ Βλέπε ανωτέρω συζήτηση, Μέρος 2, Τμήμα 2.1. Οι συνεταιρισμοί και οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας.

⁹⁷ Βλ. Pastorino

μετόχους σε αναλογία με την επένδυσή τους. Οι συνεταιρισμοί δεν διανέμουν κέρδη και τουλάχιστον ένα μέρος των πλεονασμάτων τους προορίζεται προς διανομή στα μέλη και αυτό κατ' αναλογία προς τις συναλλαγές που είχαν τα επιμέρους μέλη με τον συνεταιρισμό κατά τη διάρκεια μιας καθορισμένης περιόδου (βλέπε τρίτη συνεταιριστική αρχή: Οικονομική συμμετοχή των μελών).

- Η διαχείριση των κεφαλαιουχικών εταιρειών επικεντρώνεται στις επενδύσεις κεφαλαίου και στην ανάπτυξή τους. Στους συνεταιρισμούς, η διαχείριση επικεντρώνεται στα μέλη. Το κεφάλαιο πρέπει να υπηρετεί όχι μόνο τις υπάρχουσες αλλά και τις μελλοντικές ανάγκες των μελών και οφείλει, συνεπώς, να διατηρηθεί στο πέρασμα του χρόνου. Αυτός είναι άλλος ένας λόγος για τον οποίο το κύριο μέρος του κεφαλαίου, το αποθεματικό, θα πρέπει να κλειδώνεται (αδιανέμητο) και να μην διανέμεται.
- Ο έλεγχος στους δύο τύπους επιχειρήσεων διαφέρει, επίσης. Στις κεφαλαιουχικές εταιρείες τα δικαιώματα ψήφου κατανέμονται ανάλογα με το επενδεδυμένο κεφάλαιο. Ως ενώσεις προσώπων, οι συνεταιρισμοί διαθέτουν ίσα δικαιώματα ψήφου για τα μέλη, ανεξάρτητα από την οικονομική τους θέση, δηλαδή οι συνεταιρισμοί ελέγχονται δημοκρατικά.

Εκτός από αυτές τις διαφορές ως προς τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη διαχείριση και τον έλεγχο, οι συνεταιρισμοί και οι κεφαλαιουχικές εταιρείες διαφέρουν επίσης σε πιο γενικά χαρακτηριστικά. Διαφέρουν με τον τρόπο που:

- αναφέρονται στην εργασία. Ενώ, σύμφωνα με την καπιταλιστική, καθώς και την κομμουνιστική οικονομική θεωρία, το κεφάλαιο προσλαμβάνει την εργασία, στην κοινωνική οικονομία, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών συμβαίνει το αντίθετο.⁹⁸
- οι συνεταιρισμοί αναφέρονται στην ικανοποίηση των ατομικών αναγκών μέσα από μια προσέγγιση της ομάδας, ενώ οι κεφαλαιουχικές εταιρείες αναφέρονται στην απόδοση των επενδύσεων.
- μεγαλώνουν. Ενώ οι κεφαλαιουχικές εταιρείες μεγαλώνουν μέσω της επέκτασης και/ή συγχωνεύσεων, οι συνεταιρισμοί αναπτύσσονται μέσω της επέκτασης ή / και μέσω της συνεργασίας οριζόντια ή σχηματίζοντας ενώσεις και ομοσπονδίες, εξυπηρετώντας τα συμφέροντα των μελών σε πρωτοβάθμιο επίπεδο και διασφαλίζοντας την αυτονομία των συνεργαζόμενων μερών και των συστατικών τους (βλ. Σύσταση 193 της ΔΟΕ, Παράγραφος 6 (δ)).
- αξιολογούν το αποτέλεσμα της δραστηριότητάς τους και με τον τρόπο με τον οποίο καθορίζουν τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν. Για τους συνεταιρισμούς, ο τρόπος έχει μεγαλύτερη σημασία από ότι, ή τουλάχιστον στον ίδιο βαθμό όπως και, το αποτέλεσμα της δραστηριότητας, και,

---

⁹⁸ Βλ Cid και Μέρος 2, Τμήμα 2.1 Οι συνεταιρισμοί και οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας

Μέρος 2: Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς;
Τι είδους συνεταιριστική νομοθεσία;

- σχετίζονται με τους προβληματισμούς για την κοινότητα και την κοινωνία γενικότερα. Αυτό, όλο και περισσότερο, γίνεται το θέμα στο οποίο θα αξιολογηθούν τα συγκριτικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των τύπων επιχειρήσεων. Η διάκριση αυτή θα είναι σχετικά με το κατά πόσον η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ένας όρος που χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο στη συζήτηση για την ΕΚΕ στο γαλλόφωνο κόσμο)⁹⁹ παραμένει κάτω από το επίπεδο του νόμου (ας το πούμε έτσι), ή αν μπορεί να διατυπωθεί ως νομικά δεσμευτική υποχρέωση¹⁰⁰ και / ή να είναι μέρος του κοινωνικού υποχρεωτικού ελέγχου, όπως συμβαίνει ήδη για ορισμένα είδη συνεταιρισμών σε μερικές χώρες.¹⁰¹

3. ΓΙΑΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ;

3.1 Γενικά

Στην ανωτέρω αναφερθείσα εισαγωγή στο άρθρο του τού 1951, σχετικά με το συγκριτικό συνεταιριστικό δίκαιο, ο Barnes όχι μόνο προβλέπει, κάπως απολογητικά, το μέλλον των συνεταιρισμών, αλλά συνοψίζει επίσης την ολοκλήρωση του σύγχρονου συνεταιριστικού δικαίου, ως γέφυρας μεταξύ των συνεταιρισμών, ως οικονομικού θεσμού, και της νομικής οργανωτικής δομής τους. Ανεξάρτητα από το ζήτημα του κατά πόσον είναι δυνατόν¹⁰² ή όχι¹⁰³ να αποτελέσουν δίκαιο, είναι δυνατόν να το περιγραφούν ως «ένας διαρκώς ανανεούμενος τρόπος να φαντάζεται κανείς την πραγματικότητα, [το] ενδιαμέσο μεταξύ του κόσμου των απτών γεγονότων και του κόσμου των ιδεών».¹⁰⁴

Ακόμα κι αν πολλοί είναι της γνώμης ότι, αντί να ρυθμίζονται οι θεσμοί, θα ήταν σημαντικό να ρυθμίζονται οι λειτουργίες και οι δραστηριότητες¹⁰⁵, η ίδια η φύση αυτών των Κατευθυντήριων Γραμμών παρουσιάζει το δίκαιο ως δομικό στοιχείο των συνεταιρισμών, δηλαδή τονίζει την κανονιστική πλευρά ενός φορέα, του οποίου οι διασυνδεδεμένες και επιχειρηματικές δραστηριότητες δημιουργούν μια θεσμική πραγματικότητα. Εκτός αυτού, η αντιπαράθεση των λειτουργιών / δραστηριοτήτων έναντι των θεσμικών ρυθμίσεων είναι μια ψεύτικη εναλλακτική επιλογή. Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ, ιδίως η παράγραφος 7 (2), είναι σαφής για το θέμα αυτό. Διαχωρίζει τις δραστηριότητες από τη μορφή, δηλαδή τη δραστηριότητα από τον δρώντα. Όμως,

⁹⁹ Βλ. Javillier.

¹⁰⁰ Βλ. Supiot, L'esprit de Philadelphie. La justice sociale face au marché total; idem, Contribution à une analyse juridique de la crise économique de 2008.

¹⁰¹ Για τον κοινωνικό έλεγχο, βλ. Münkner, "Bilan Sociétal - ein Neuer Ansatz zur Messung des Erfolgs von Genossenschaften σε Frankreich".

¹⁰² Βλ. Hart, σ.1. Δείτε επίσης Assier-Andrieu, σ.40, Πρακτικά του Συνεδρίου του Association Internationale de la Philosophie du Droit 2007 (IVR).

¹⁰³ Tamanaha, p.313

¹⁰⁴ Assier-Andrieu, σελ.38 (αναφερόμενος στο Gurvitch): [Ο νόμος είναι] ένας συνεχώς ανανεούμενος τρόπος να φανταστεί κανείς το πραγματικό. « [Η] ενδιαμέσος ανάμεσα στον κόσμο της πραγματικότητας και στον ιδανικό κόσμο». Αγγλική μετάφραση από τον συγγραφέα.

¹⁰⁵ Βλ. συζήτηση Cuevas και Fischer.

θεωρεί τα δύο θέματα ως εξίσου σημαντικά,¹⁰⁶ που έχουν ανάγκη ρύθμισης. Επιπλέον, ο λόγος ύπαρξης των διαφόρων τύπων επιχειρήσεων είναι η ποικιλία των λειτουργιών και δραστηριοτήτων προς τις οποίες ο τύπος της επιχείρησης δεν είναι ουδέτερος.

Σε ορισμένες χώρες, όπως η Δανία και η Ιρλανδία, οι συνεταιριστικές οργανώσεις ευημερούν χωρίς να διέπονται από δική τους νομοθεσία. Ωστόσο, δεν υπάρχουν συνεταιριστικές οργανώσεις που να ευημερούν χωρίς να ισχύουν νομικοί κανόνες γι' αυτές. Μερικοί από τους σημαντικότερους λόγους γι' αυτό είναι:

- Η ύπαρξη ενός συνεταιριστικού νόμου είναι μια αναγκαία, αλλά όχι ικανή συνθήκη, για να εφαρμοσθεί μια συνεταιριστική πολιτική. Στη νομική εκδοχή της λέξης, οι φορείς μπορούν να ιδρυθούν με δύο τρόπους: μέσω ενός αριθμού νομικών κανόνων, που γίνονται για να συνεργήσουν με τέτοιο τρόπο ώστε να υλοποιηθεί μια ορισμένη ιδέα ή / και με τη δημιουργία ενός νομικού προσώπου επί τη βάση μιας ιδέας. Αυτό το είδος της τυποποίησης βελτιώνει την αποτελεσματικότητα των οικονομικών φορέων, δεδομένου ότι, εκτός από τα φυσικά πρόσωπα, μόνο νομικά πρόσωπα μπορεί να έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις. Σπάνια αυτό γίνεται σαφές.¹⁰⁷ Μέσα από την απονομή της ιδιότητας του νομικού προσώπου σε έναν φορέα, η ευθύνη μετατοπίζεται από τα φυσικά πρόσωπα στον εν λόγω φορέα. Αυτό, όπως λέγεται, αποτελεί κίνητρο για την οικονομική δραστηριότητα, τα οφέλη της οποίας δεν μπορεί να υπερεκτιμηθούν. Απαιτούνται, όμως, αυστηρές γραμμές ευθύνης, καταλογισμού και ελέγχου, προκειμένου να μην τεθεί σε κίνδυνο αυτό καθαυτό το πλεονέκτημα της απόκτησης του καθεστώτος του νομικού προσώπου. Επιπλέον, τα νομικά πρόσωπα δεν μπορούν να συμμετέχουν μόνο ως συνεργάτες σε συναλλαγές στην αγορά, αλλά μπορούν επίσης να χρησιμοποιούν τη δυνατότητα να γίνουν μέλη συγκεκριμένων ενώσεων επιχειρήσεων, όπως οι συνεταιρισμοί υπηρεσιών ή συνεταιρισμοί επιτηδευματιών.¹⁰⁸ Σε αυτή την περίπτωση συνεισφέρουν και κάνουν χρήση των θετικών επιπτώσεων του φορολογικού και του εργατικού δικαίου, καθώς και των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και άλλων πολιτικών του δημοσίου.¹⁰⁹ Στις πολύπλοκες κοινωνίες, όπου ο κοινωνικός έλεγχος δεν μπορεί πλέον να βασίζεται στις στενές προσωπικές σχέσεις, η θεσμοποίηση των σχέσεων έχει αποδειχθεί ότι είναι το πιο επαρκές μέσον για τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων των οικονομικών παραγόντων. Εξ ορισμού, αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν οι οικονομικές σχέσεις δεν αφορούν μόνο φυσικά πρόσωπα, αλλά και νομικά πρόσωπα. Για να παρέχει νομική ασφάλεια, ο νόμος πρέπει να καθορίσει τα κριτήρια για τον προσδιορισμό των προσώπων αυτών, την

¹⁰⁶ Βλ. Σύσταση 193 της ΔΟΕ, παράγραφος 7 (2) και συζήτηση κατωτέρω των περιεχομένων της Σύστασης 193 της ΔΟΕ, Μέρος 2, Τμήμα 4.1.3.2, τα περιεχόμενα της Σύστασης 193 της ΔΟΕ όσον αφορά τη συνεταιριστική νομοθεσία.

¹⁰⁷ Βλέπε ανωτέρω, στο πλαίσιο της οικονομικής ασφάλειας ως στοιχείο της βιώσιμης ανάπτυξης, Μέρος 1, Τμήμα 3, Η βιωσιμότητα των συνεταιρισμών σε μια παγκόσμια οικονομία και νομικά θέματα πολιτικής (Βιώσιμη ανάπτυξη).

¹⁰⁸ Βλ. Göler von Ravensburg

¹⁰⁹ Assier-Andrieu, pp.39 ff.; Barnes, p.574? ΚβπίΓτιβΓβΓ, αναφερόμενος στον Eberhard-Schmidt Assmann, Wassermann, p.258.

Μέρος 2: Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς;
Τι είδους συνεταιριστική νομοθεσία;

εξουσία των οργάνων / οργανισμών τους και τις ευθύνες τους, αντί εκείνων των μελών ή των μεμονωμένων μετόχων. Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ προωθεί την ιδέα της θεσμοθέτησης των συνεταιρισμών, με την έννοια της χορήγησης νομικής προσωπικότητας.¹¹⁰

- Μεταξύ των σημερινών γενικών πολιτικών του κράτους, ξεχωρίζει η εγκαθίδρυση του κράτους δικαίου. Το κράτος δικαίου αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της νέας προσέγγισης για την ανάπτυξη, η οποία δίνει έμφαση στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτό προϋποθέτει ότι η σχέση μεταξύ των πολιτών και του κράτους βασίζεται στις πράξεις του κοινοβουλίου.
- Οι εθνικές νομοθεσίες είναι ένα απαραίτητο μέσο για την εφαρμογή του δημόσιου διεθνούς συνεταιριστικού δικαίου, του οποίου η Σύσταση 193 της ΔΟΕ αποτελεί τον πυρήνα.¹¹¹
- Στη διεθνή συνεργασία και μεταξύ των παγκόσμιων οικονομικών παραγόντων, το δίκαιο χρησιμοποιείται σε ένα συνεχώς αυξανόμενο βαθμό ως μέσο ενημέρωσης και επικοινωνίας. Ο νόμος είναι ένα σημείο αναφοράς και μια κατευθυντήρια γραμμή.
- Ο νόμος γεφυρώνει το χάσμα ανάμεσα στην πολυπλοκότητα της κοινωνικής ζωής και στον ορισμό και στην απόδοση των διαφόρων ρόλων στην κοινωνία, αφενός, και στη γνώση, ή μάλλον η έλλειψη γνώσης σχετικά με την τεχνολογία και τα κοινωνικά ζητήματα, που απαιτούνται για να κατανοήσουμε αυτές τις πολυπλοκότητες, από την άλλη.
- Ο νόμος είναι ένα κατάλληλο και δοκιμασμένο μέσο για να εκπροσωπεί και να διατηρεί μια δίκαιη ισορροπία μόνο μεταξύ της αυτονομίας των συνεταιριστών και των συνεταιρισμών, από τη μια πλευρά και των εξουσιών του κράτους, από την άλλη.

Ο νόμος είναι ένα μέσο για να μεταμορφώνει την άτυπη σε τυπική διαδικασία.

Περαιτέρω συζήτηση θα ακολουθήσει, έστω και έμμεσα μόνο, σε ορισμένες περιπτώσεις. Εξαιτίας της σημασίας της, αν μη τι άλλο για τη ΔΟΕ, η άτυπη μορφή και η συνεταιριστική νομοθεσία θα εξεταστούν χωριστά και σε κάποια έκταση στην επόμενη ενότητα.

¹¹⁰ Βλ. Σύσταση 193 της ΔΟΕ, παράγραφοι 2 («ένωση», «από κοινού ιδιοκτησία»), 5 και 6 (β) («αλληλεγγύη»), 6. (α) («Έγγραφή»), 6. (β) («αποθεματικά»), 6. (δ) («ένταξη», «μέλη»), 7. (2), 4. (δ), 8. (1) (i) και 11. (2) (γ) («πρόσβαση σε πιστώσεις», «δάνεια», «θεσμική χρηματοδότηση», «επενδύσεις»), 8. (2) (β) («νομικές υποχρεώσεις των συνεταιρισμών»), 10. (2), 11. (3), (4), 14., 17. (γ), (ε) («συνεταιριστικές οργανώσεις», «θυγατρικοί συνεταιρισμοί»), 12. (γ) (τραπεζικοί και ασφαλιστικοί συνεταιρισμοί») και, ιδιαιτέρως, παράγραφος 9. σχετικά με τη μετατροπή της άτυπης οικονομίας φορέων σε επίσημους φορείς. Επίσης, μια σειρά από νομοθεσίες απαγορεύουν τη χρήση του όρου «συνεταιρισμός» από οποιαδήποτε οικονομική οντότητα, η οποία δεν έχει καταχωρηθεί και αναγνωρίζεται ως τέτοια από το νόμο.

¹¹¹ Βλέπε Μέρος 2, σημείο 4.1.3, Δημόσιο διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο: Σύσταση 193 της ΔΟΕ.

3.2 Άτυπη οικονομία και συνεταιριστική νομοθεσία

Ο αριθμός των ανεπίσημων φορέων στην οικονομία αναπτύσσεται σε όλες σχεδόν τις χώρες. Μείζονες δραστηριότητες στην άτυπη οικονομία περιλαμβάνουν τον τουρισμό, πωλήσεις, υπηρεσίες, εμπόριο, γεωργία, μεταποίηση, μεταφορές, βιοτεχνίες, δανεισμό χρημάτων και κατασκευές. Συνεταιρισμοί υπάρχουν σε όλους αυτούς τους τομείς.

Πολλά έγγραφα της ΔΟΕ συνδέουν τους συνεταιρισμούς με τη μετάβαση φορέων από την άτυπη οικονομία σε τυπική και συνδέουν κάθε ένα από αυτά τα φαινόμενα με τη νομοθεσία.¹¹²

Η έμφαση εδώ είναι στην κανονιστική πλευρά της νομοθεσίας.¹¹³ Αυτό γίνεται για να αποφευχθεί ένα πρόωρο συμπέρασμα από την εμπειρική απόδειξη της μη εφαρμογής των νόμων εξ αιτίας τις ανεπάρκειες της νομοθεσίας, προς όφελος των φορέων της άτυπης οικονομίας.¹¹⁴

Πλαίσιο 8: Άτυπη Οικονομία

Σύμφωνα με τον ορισμό από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη Εργασίας του 2002, «ο όρος "άτυπη οικονομία" αναφέρεται σε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες των εργαζομένων και των οικονομικών μονάδων, οι οποίες - κατά το νόμο ή την πράξη - δεν καλύπτονται ή καλύπτονται ανεπαρκώς από επίσημες συμφωνίες. Οι δραστηριότητές τους δεν περιλαμβάνονται στον νόμο, πράγμα που σημαίνει ότι λειτουργούν εκτός της επίσημης πρόσβασης του νόμου ή δεν καλύπτονται στην πράξη, πράγμα που σημαίνει ότι - παρότι λειτουργούν στο πλαίσιο της επίσημης πρόσβασης του νόμου - ο νόμος δεν εφαρμόζεται ή δεν επιβάλλεται, ή ο νόμος αποθαρρύνει την συμμόρφωση, γιατί δεν είναι κατάλληλος, είναι επαχθής ή επιβάλλει υπερβολικό κόστος» (Βλέπε ψήφισμα και τα συμπεράσματα ... Παράγραφος 3).

Θεωρούνται ως άτυπες «όλες οι δραστηριότητες που εμπίπτουν *de facto* ή *de jure* έξω από την εμβέλεια του νόμου» (ΔΟΕ Διοικητικό Όργανο (GB), βλέπε GB298-ESP-4-2007-02-0118-1- En.doc, Παράγραφος 14).

¹¹² Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ, παράγραφος 9 έχει ως εξής: «Οι κυβερνήσεις πρέπει να προωθήσουν τον σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών για τον μετασχηματισμό αυτού που συχνά αποτελεί περιθωριακές δραστηριότητες επιβίωσης (μερικές φορές αναφέρεται ως η "άτυπη οικονομία" ») σε νομικά προστατευόμενο έργο, και πλήρως εντασσόμενο στην οικονομική ζωή." Δείτε επίσης: ΔΟΕ, Έκθεση με θέμα "Decent work and informal economy" («Αξιοπρεπής εργασία και άτυπη οικονομία»). Αναφέρει (σελ.92): «Όταν υπάρχουν σημαντικοί περιορισμοί στους φορείς άτυπης οικονομίας ή οι εργαζόμενοι που εντάσσονται σε υπάρχουσες οργανώσεις εργοδοτών ή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις ή ιδρύουν δικές τους οργανώσεις, η πιο αποτελεσματική ένταξη με βάση την οργανωτική δομή μπορεί να είναι αυτή ενός συνεταιρισμού» [...] και: «Η οργάνωση σε συνεταιρισμούς θα μπορούσε επίσης να θεωρηθεί ως ένα βήμα για την πορεία προς την επίσημοποίηση». Βλέπε επίσης Ψήφισμα και συμπεράσματα που αφορούν την αξιοπρεπή εργασία και την άτυπη οικονομία, Διεθνής Διάσκεψη Εργασίας του 2002, Παράγραφος 26.

¹¹³ Διάκριση μεταξύ νόμου και δικαίου, loi και droit, Gesetz και Recht, Ley και Derecho, Legge και diritto

¹¹⁴ Η επικριτική παρατήρηση από το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) της ΔΟΕ, δείτε GB298-ESP-4-2007-02-0118-1- En.doc, Para.45 μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια αυτή.

Το Διοικητικό Όργανο (GB) της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας ανέφερε στη σύνοδο του Μαρτίου του 2007 ότι «ο ίδιος ο χαρακτηρισμός της παραοικονομίας, στη συζήτηση της Διεθνούς Διάσκεψης Εργασίας του 2002, αναφέρεται στη σχέση με το νόμο ...». Την ίδια στιγμή, το GB εξέφρασε κάποιες αμφιβολίες ως προς την αποτελεσματικότητα της έμφασης στο "κανονιστικό πλαίσιο". Δείτε GB298-ESP-4-2007-02-0118-1- En.doc, Παράγραφος 14 και Παράγραφος 45 αντίστοιχα.

Τα μεγαλύτερα οφέλη από την ίδρυση συνεταιρισμών από φορείς της άτυπης οικονομίας θα πρέπει να αναμένονται από τα αποτελέσματα της συγκέντρωσης των πόρων τους. Όσο μικροί και αν είναι οι πόροι αυτοί, η συγκέντρωση αυξάνει τη διαπραγματευτική τους δύναμη και βοηθά τη μεταφορά γνώσης και τεχνογνωσίας. Τα δομικά χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών προσφέρονται γι' αυτή τη συγκέντρωση. Επιπλέον, οι συνεταιρισμοί αποτελούν σχετικά εύκολα προσβάσιμες επιχειρήσεις, καθώς οι κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι ελάχιστες και η αρχική έλλειψη δεξιοτήτων μπορεί να ξεπεραστεί με προγράμματα ενημέρωσης, κατάρτισης και εκπαίδευσης, που προσφέρονται στις περισσότερες χώρες από τις κυβερνήσεις, τις συνεταιριστικές κινήσεις, δωρητές και ΜΚΟ. Ωστόσο, το «εύκολα προσβάσιμη» δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως «απλή οργανωτική και λειτουργική μορφή της επιχείρησης».

Για τα τελευταία 160 χρόνια, οι συνεταιρισμοί έχουν αποδείξει ότι είναι ένα μέσο για την άτυπη οικονομία να ενταχθεί στην επίσημη οικονομία, σε πολλές χώρες σε όλον τον κόσμο. Η συνεταιριστική πολιτική και νομοθεσία διευκολύνει την αναγνώριση των συνεταιρισμών ως νομικών προσώπων με τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με τους υπόλοιπους νομικά αναγνωρισμένους επιχειρηματικούς φορείς. Μια επαρκής συνεταιριστική νομοθεσία, που περιλαμβάνει τη φορολόγηση των συνεταιρισμών, η οποία λαμβάνει υπόψη τη διαφορά μεταξύ του κέρδους και του πλεονάσματος, τη λογική της χορήγησης επιστροφής στα μέλη και τη δημιουργία αδιανέμητου αποθεματικού κεφαλαίου, καθώς και η εφαρμογή των ειδικών συνεταιριστικών λογιστικών προτύπων, είναι όλα τα μέτρα που προχωρούν, σε μεγάλο βαθμό, στην αποτροπή των άτυπων φορέων της οικονομίας από τη φοροδιαφυγή και την αποφυγή καταβολής εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.¹¹⁵

Η επισημοποίηση μέσω σχηματισμού συνεταιριστικών επιχειρήσεων, που αναγνωρίζονται ως νομικά πρόσωπα, εγείρει μια σειρά από εννοιολογικά ζητήματα. Πρώτον, η επισημοποίηση δεν πρέπει να είναι αυτοσκοπός. Σε όλες τις κοινωνίες, οι άτυπες δραστηριότητες και ρυθμίσεις είναι απαραίτητες για την κοινωνική και οικονομική ευημερία. Δεύτερον, παρά την καθολική τους αποδοχή, η έννοια των συνεταιρισμών ως νομικών προσώπων προϋποθέτει διατυπώσεις εννοιών,¹¹⁶ που δεν είναι καθολικής αποδοχής.

¹¹⁵ Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές προτείνουν μια τέτοια συστημική προσέγγιση. Δείτε επίσης ΔΟΕ, «The informal economy: enabling transition to formalization», Παράγραφος 45.

¹¹⁶ Έννοιες και αντιλήψεις ίσως γίνονται αντιληπτές από όλους τους πολιτισμούς αλλά η διαμόρφωσή τους φαίνεται ότι συνδέονται με το πολιτιστικό επίπεδο, δηλ. μπορούν να βοηθούν με τον ίδιο τρόπο παντού αλλά δεν νοούνται παντού με τον ίδιο τρόπο. Αυτό είναι εκείνο που διατυπώνεται με τις λέξεις δεκτικότητα και αποδοχή.

Σε πολλές κοινωνίες, ιδιαίτερα εκείνες με έντονη επικράτηση των άτυπων φορέων της οικονομίας, τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά για την αναγνώριση νομικών προσώπων δεν είναι δεδομένα.¹¹⁷ Όταν γίνεται διάκριση μεταξύ οργανωμένων και μη-οργανωμένων ομάδων αυτοβοήθειας, είναι σημαντικό να γίνεται διάκριση μεταξύ συνεταιρισμών, ως εθελοντικών ενώσεων προσώπων, δηλαδή ενός τρόπου οργάνωσης μιας ομάδας, και των κοινοτήτων, ή ενός τρόπου ζωής.¹¹⁸ Οι συνεταιρισμοί μπορούν να ευημερήσουν μόνο εάν τα μέλη τους είναι αυτόνομα στις οικονομικές δραστηριότητές τους και εάν η οικονομική ζωή, γενικά, διατηρείται χωριστά από άλλες κοινωνικές δραστηριότητες. Οι κοινωνίες στις οποίες η κοινότητα θεωρείται ως μια αδιαίρετη οντότητα, δυσκολεύονται να ενσωματώσουν την έννοια μιας νομικής προσωπικότητας, η οποία επιτρέπει σε αφηρημένα νομικά πρόσωπα να υπάρχουν ανεξάρτητα από τα μέλη τους. Δυσκολεύονται, για παράδειγμα, να καταλάβουν ότι η οικονομική ευθύνη των συνεταιριστών μπορεί να περιοριστεί στις μερίδες τους. Όπου οι έννοιες του σωματείου και της κοινότητας συγχέονται, μπορεί η εφαρμογή του συνεταιριστικού νόμου να παρεμποδίζεται από μηχανισμούς κοινοτικού τύπου. Αυτό το μίγμα τείνει να είναι επιβλαβές τόσο για τον συνεταιρισμό όσο και για την ομάδα κοινοτικού τύπου, στην οποία τα μέλη του συνεταιρισμού συνήθως θα συνεχίσουν να ζουν. Η διάκριση μεταξύ σωματείων και κοινοτήτων δεν πρέπει να συγχέεται με αυτήν μεταξύ συνεταιρισμών και απλοποιημένων συνεταιριστικών δομών, όπως προτείνεται περαιτέρω στις παρούσες Κατευθυντήριες Γραμμές. Τρίτον, η έννοια της νομοθεσίας χρειάζεται διευκρίνιση, προκειμένου να αποφευχθεί το προαναφερθέν πρόωρο συμπέρασμα από νόμους που είναι αναποτελεσματικοί, ότι οι νόμοι καθαυτοί είναι ένα ανεπαρκές μέσο. Εξετάζοντας μια σειρά από στοιχεία του ορισμού της άτυπης οικονομίας, προκύπτει ότι οι ανεπάρκειες είναι θέμα πολιτικής βούλησης και / ή παράλειψης εφαρμογής της νομοθεσίας και όχι ανεπάρκειας της νομοθεσίας. Αυτό μπορεί να αποδειχθεί από την εξέταση των ακόλουθων στοιχείων της συνηθισμένης περιγραφής των φορέων της άτυπης οικονομίας (παραοικονομίας):

1. «το πεδίο εφαρμογής του νόμου δεν καλύπτει τους φορείς της άτυπης οικονομίας ή τις δραστηριότητές τους»: τροποποιήσεις μόνο απαιτούνται από την πολιτική βούληση για να αλλάξει αυτό.
2. «ο νόμος είναι ακατάλληλος, είναι επαχθής ή επιβάλλει υπερβολικό κόστος»¹¹⁹: αυτά είναι αξιολογικές κρίσεις, οι οποίες απαιτούν ανάλυση πριν σχεδιαστούν και εφαρμοσθούν διορθωτικά μέτρα, καθώς οι αξιολογικές κρίσεις κατά πάσα πιθανότητα θα προβάλλονται από μια μεγάλη ποικιλία φορέων, συμπεριλαμβανομένων των απατεώνων φοροφυγάδων.

---

¹¹⁷ Βλ. π.χ. Henry, “Genossenschaften als juristische Personen – Konsequenzen für die internationale Beratung bei der Genossenschaftsgesetzgebung in Afrika”.

¹¹⁸ Βλ. Henry, “Co-operation in Cooperative Legislation – Some Provisional Remarks”; idem, “Genossenschaften als juristische Personen – Konsequenzen für die internationale Beratung bei der Genossenschaftsgesetzgebung in Afrika”. Βλ. Επίσης Münkner (ed.), *Towards Adjusted Patterns of Cooperatives in Developing Countries*.

¹¹⁹ Βλ. Ψήφισμα και Συμπεράσματα αναφορικά με την αξιοπρεπή εργασία και την άτυπη οικονομία, Παράγραφος 3.

Μέρος 2: Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς;
Τι είδους συνεταιριστική νομοθεσία;

3. «εφαρμοστικοί μηχανισμοί λείπουν ή αστοχούν»: για παράδειγμα, όταν δεν υπάρχουν καθόλου ή υπάρχουν μόνο ανεπαρκείς προληπτικοί μηχανισμοί εποπτείας, οι συνεταιρισμοί περιορίζονται, ή ακόμη αποκλείονται από την προσφορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ή την άσκηση τραπεζικών δραστηριοτήτων. Δεν υπάρχουν παρά μόνο ανεπαρκείς μηχανισμοί αποφυγής της εμφάνισης ψευδών συνεταιρισμών, που έχουν συσταθεί για την καταστρατήγηση της φορολογίας και της εργατικής νομοθεσίας. Σε περίπτωση που αυτές είναι σωστές παρατηρήσεις σε πολλές περιπτώσεις, που έχουν ανάγκη προφανούς θεραπείας, είναι εξίσου αλήθεια ότι σε πολλές περιπτώσεις οι μηχανισμοί αυτοί αποτυγχάνουν επειδή οι φορείς της άτυπης οικονομίας μένουν έξω ή εν μέρει έξω από τις κρατικές δομές, δηλαδή ζουν σε μια άλλη πολιτική τάξη ή / και κάτω ένα νομικό σύστημα το οποίο είναι διαφορετικό από εκείνο του κράτους. Αυτό μπορεί να σημαίνει καταστάσεις κατά τις οποίες δύσκολα μπορούν να διαχωριστούν η επίσημη από την ανεπίσημη οικονομία.
4. «οι φορείς της παραοικονομίας συχνά αναπτύσσουν στρατηγικές για την αποφυγή των επίσημων περιορισμών, κυρίως εισφορών σε συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και καταβολής φόρων»: Αυτό τους αφήνει όχι μόνο χωρίς κοινωνική προστασία, αλλά επίσης οδηγεί σε οικονομικές στρεβλώσεις μεταξύ των επίσημων και άτυπων φορέων της οικονομίας. Στερεί τους τελευταίους από τις οικονομικές ευκαιρίες, καθώς οι φορείς της επίσημης οικονομίας είναι απρόθυμοι, αν δεν είναι εντελώς εχθρικοί, για την αναγνώριση των φορέων της άτυπης οικονομίας ως επιχειρηματικών εταίρων. Επιπλέον, η άνιση κατανομή των υποχρεώσεων, οδηγεί σε κοινωνικές και, τελικά, σε πολιτικές τριβές.

Μέσω του Συνεταιριστικού Τμήματος, το Γραφείο της ΔΟΕ έχει εργαστεί για να αντισταθμίσει, τουλάχιστον εν μέρει, αυτές τις ελλείψεις. Το έπραξε, για παράδειγμα:

- συμβάλλοντας με την παροχή εκδοχών συνεταιριστικού νόμου στις καθομιλούμενες γλώσσες που ομιλούνται από τους αποδέκτες,
- συμβάλλοντας με την παροχή οδηγών για τον συνεταιριστικό νόμο για απλούς ανθρώπους,
- βοηθώντας στη σύνταξη συνεταιριστικών καταστατικών
- προτείνοντας περισσότερο προσαρμοσμένες πολιτιστικά μορφές συνεταιρισμών. Το σημείο εκκίνησης ήταν η συμπερίληψη των κοινών ομάδων οικονομικής πρωτοβουλίας στον νόμο του 1982 για τους συνεταιρισμούς στο Καμερούν. Αυτό οδήγησε επίσης το Συνεταιριστικό Τμήμα να συμπεριλάβει στην συνεταιριστική πολιτική του και συμβουλές για τη νομοθεσία σχετικά με το θέμα των απλοποιημένων συνεταιριστικών δομών (βλέπε Μέρος 3, τμήμα 9).

4. ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΝΟΜΟ;

4.1 Το ευρύτερο νομικό πλαίσιο

Το ευρύτερο νομικό πλαίσιο ορίζεται από τις ακόλουθες περιφερειακές και διεθνείς δομές. Αυτές ποικίλλουν όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής τους και τη νομική τους αξία¹²⁰. Μερικά από αυτά τα πλαίσια εφαρμόζονται μόνο σε ένα συγκεκριμένο τομέα. Είναι αλληλένδετα από το γεγονός ότι η αντίστοιχη νομική αξία τους συμβάλλει στην υποστήριξη της θέσης ότι η Σύσταση 193 της ΔΟΕ συνιστά δεσμευτικό δημόσιο διεθνές δίκαιο. Ωστόσο, αυτές οι διαφορετικές πτυχές πρέπει να σταθμίζονται, καθόσον τα μέσα αυτά περιορίζουν την αυτονομία των εθνικών νομοθετών.

4.1.1 Περιφερειακή συνεταιριστική νομοθεσία

4.1.1.1 OHADA ενιαία νομική πράξη για τους συνεταιρισμούς

Μετά από περισσότερα από δέκα χρόνια προετοιμασίας και διαπραγματεύσεων, τα δεκαέξι Κράτη Μέλη του OHADA (Οργανισμός για την Εναρμόνιση της Νομοθεσίας για τις Επιχειρήσεις στην Αφρική) εγκρίθηκε μια ενιαία πράξη για τους συνεταιρισμούς το 2010.¹²¹ Ο νόμος είναι άμεσα εφαρμόσιμος στα Κράτη μέλη της OHADA.

4.1.1.2 Κανονισμός του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού (SCE)

Το 2003, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), δημοσίευσε τον Κανονισμό 1435/2003 σχετικά με το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού (SCE), μετά από περισσότερα από τριάντα χρόνια προετοιμασίας. Ο Κανονισμός τέθηκε σε ισχύ το 2006. Ως κανονισμός, είναι άμεσα εφαρμόσιμος στα κράτη μέλη της ΕΕ. Σε αντίθεση με την ενιαία Πράξη της OHADA για τους Συνεταιρισμούς, δεν ρυθμίζει τις εθνικές νομοθεσίες των συνεταιρισμών, αλλά δημιουργεί ένα νέο είδος συνεταιρισμού, την SCE. Τα μέλη πρέπει να προέρχονται από δύο τουλάχιστον Κράτη μέλη της ΕΕ. Δεν ρυθμίζει όλες τις νομικές πτυχές των συνεταιρισμών. Με ένα περίπλοκο σύστημα παραπομπών, αναφέρεται στην εθνική νομοθεσία των συνεταιρισμών. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει δημιουργήσει 27 διαφορετικά είδη SCE, αντί της εισαγωγής μόνο ενός μόνο νέου τύπου.¹²²

4.1.1.3 Mercosur Κοινό Συνεταιριστικό Καταστατικό

---

¹²⁰ Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τον όρο «νομική αξία» για να δηλώσει πολλές πτυχές, δηλαδή "νομική φύση", "δεσμευτική δύναμη", "έννομα αποτελέσματα » και « νομική αξία », χωρίς να τις διακρίνει τα πάντα σωστά στο κείμενο. Για τις διακρίσεις αυτές, βλ Virally, σελ.174.

¹²¹ Acte stολές relatif au droit des sociétés coopératives. Διαθέσιμο στο:

<http://www.ohada.org/droitdes-sociétés-coopératives> .

¹²² Αυτό είναι το αποτέλεσμα μιας μελέτης που πραγματοποιήθηκε από μια κοινοπραξία αποτελούμενη από το European Research Institute on Cooperative and Social Enterprises (Euricse), το Mondragon Corporation and Mondragon University EZAI Foundation, as well as Cooperatives Europe - the European organization of the ICA. See "Study on the implementation of the Regulation 1435/2003 on the Statute for a European Cooperative Society (SCE), October 5, 2010".

Είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/social-economy> ή στη διεύθυνση: <http://www.euricse.eu/node/257>.

Μέρος 2: Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς;
Τι είδους συνεταιριστική νομοθεσία;

Οι χώρες της Mercosur είχαν από το 2009 ένα κοινό Συνεταιριστικό Καταστατικό.¹²³ Όπως και ο Κανονισμός της ΕΕ, είναι άμεσα εφαρμόσιμο στα Κράτη μέλη για να διευκολύνει τη διακρατική δημιουργία συνεταιρισμών, και δεν ρυθμίζει τους εθνικούς συνεταιρισμούς. Ωστόσο, η εφαρμογή του απαιτεί τη μετατροπή σε εθνικό δίκαιο. Μέχρι στιγμής, αυτό έχει γίνει μόνο από την Ουρουγουάη.

4.1.2 Άλλα σχετικά περιφερειακά κείμενα

4.1.2.1 Ley Marco para las Cooperativas de América Latina / Νόμος-πλαίσιο για τους συνεταιρισμούς στη Λατινική Αμερική

Ο νόμος του 2008 Ley para las Cooperativas Marco de América Latina¹²⁴, είναι μια πειστική μετάφραση της σύγχρονης συνεταιριστικής σκέψης σε έναν «πρότυπο νόμο». Με προέλευση έναν ιδιωτικό φορέα, την ICA Αμερικής, δεν έχει καμία δεσμευτική ισχύ για τους νομοθέτες. Μπορεί να γίνει δεκτό, ωστόσο, ότι θα παίζει τον ίδιο πειστικό ρόλο στις διεργασίες διαμόρφωσης της νομοθεσίας, όπως έκανε η πρώτη έκδοση του (1988) κατά τη διάρκεια των χρόνων. Επιπλέον, είναι ένα χρήσιμο εργαλείο, καθώς συνδυάζει προτάσεις για ένα κείμενο συνεταιριστικού νόμου με ένα συνοπτικό σχόλιο σε κάθε άρθρο.

4.1.2.2 WOCCU μοντέλο συνεταιριστικού νόμου

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Πιστωτικών Ενώσεων (World Council of Credit Unions - WOCCU) εκπόνησε ένα μοντέλο νόμου για τους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς.¹²⁵ Η νομική αξία και τα αποτελέσματά του είναι συγκρίσιμα με εκείνα του Ley Marco para las Cooperativas de América Latina. Εκφράζει μία από τις δύο μεγάλες «σχολές» σκέψης για τους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς, η άλλη είναι το μοντέλο "Raiffeisen".

4.1.3 Δημόσιο διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο: Σύσταση 193 της ΔΟΕ

4.1.3.1 Η νομική αξία της Σύστασης 193 της ΔΟΕ¹²⁶

¹²³ Estatuto de las Cooperativas (Mercosur / MM / AA / ANT.NORMA 01/2009).

¹²⁴ Το κείμενο είναι διαθέσιμο στα Αγγλικά, Πορτογαλικά και Ισπανικά στο: <http://www.aciamericas.coop/IMG/pdf/Ley-MarcoAL.pdf>.

¹²⁵ Το κείμενο είναι διαθέσιμο στα αγγλικά και ισπανικά στη διεύθυνση: <http://www.woccu.org/policyadvocacy/legreg>

¹²⁶ Τα ακόλουθα επιχειρήματα είναι ένα προσαρμοσμένο απόσπασμα από το Henry, Η Συμβολή της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας στη διαμόρφωση του Δημόσιου Διεθνούς Συνεταιριστικού Δικαίου. Τα επιχειρήματα που αναφέρονται είναι για να απομακρυνθούν οι δικές μου αμφιβολίες ως προς το αν αυτά αρκούν για να πούμε ότι ένα δημόσιο διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο υπάρχει ή αν δεν μπορεί κανείς παρά να μιλήσει για «αναδυόμενο» δίκαιο. Για την τελευταία περίπτωση πρβλ., Henry, Guidelines for Cooperative Legislation (2001) (Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία (2001). Από το 2005 η ΔΟΕ δημοσίευσε την άποψη ότι πράγματι, ένα τέτοιο δημόσιο διεθνές δίκαιο είχε αναδυθεί, βλ. Henry, Guidelines for Cooperative Legislation, second revised edition, p.5 (Henry, Κατευθυντήριες Γραμμές για την Συνεταιριστική Νομοθεσία, δεύτερη αναθεωρημένη έκδοση, σελ.5).

Τα επιχειρήματα που στηρίζουν την άποψη ότι η Σύσταση 193 της ΔΟΕ συνιστά δεσμευτικό δημόσιο διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο είναι τα εξής:

1. Τα ψηφίσματα και οι συστάσεις διεθνών οργανισμών μπορεί να είναι πηγές του δημοσίου διεθνούς δικαίου,¹²⁷ αν και δεν αναφέρονται μεταξύ των πηγών που αναφέρονται στο άρθρο 38 § 1 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου. Ο κατάλογος αυτός δεν είναι εξαντλητικός.¹²⁸
2. Το γεγονός ότι η ILC (International Labour Conference), κατά τη συζήτηση της Σύστασης 193 της ΔΟΕ, επέλεξε μια σύσταση, αντί της σύμβασης,¹²⁹ δεν πρέπει να ερμηνευθεί ως επιλογή για ένα νομικώς μη δεσμευτικό πρότυπο εργασίας. Αναφορικά με την αντίστοιχη νομική τους αξία, η διαφορά μεταξύ των συμβάσεων της ΔΟΕ και των συστάσεων της ΔΟΕ, δεν μπορεί να ερμηνευθεί στην πρώτη ως νομικά δεσμευτική και στη δεύτερη όχι. Τα άρθρα 19 και 30 του Συντάγματος της ΔΟΕ, καθώς και το άρθρο 7 του Κανονισμού της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας σχετικά με την Επιτροπή για την Εφαρμογή των Συμβάσεων και των Συστάσεων,¹³⁰ δεν επιτρέπουν τέτοια ερμηνεία.
3. Η ΔΟΕ έχει συνταγματική εντολή για την υιοθέτηση προτύπων για συνεταιρισμούς¹³¹ καθώς η εντολή της δεν περιορίζεται στην εργατική νομοθεσία με τη στενή έννοια του όρου. Το άρθρο 1 του Συντάγματος της ορίζει ότι: «Ιδρύεται μια μόνιμη οργάνωση για την προώθηση των αντικειμένων που εκτίθενται στο Προοίμιο του παρόντος Συντάγματος ... ». Το πρώτο αντικείμενο "που παρατίθεται στο Προοίμιο ..." είναι "η ειρήνη ... με βάση την κοινωνική δικαιοσύνη". Η εργατική νομοθεσία είναι σίγουρα ένα σημαντικό μέσο με το οποίο πρέπει να προωθείται η κοινωνική δικαιοσύνη, αλλά δεν είναι η μόνη. Η ΔΟΕ και τα Κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να αποφασίσουν σχετικά με τα μέσα που θα χρησιμοποιήσουν. Το ερώτημα, ως εκ τούτου, είναι αν η συνεταιριστική νομοθεσία αποτελεί κατάλληλο μέσο για την επίτευξη της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό μπορεί να βρεθεί σε μια ανάλυση των συνεταιριστικών νόμων και της εφαρμογής τους στις διάφορες χώρες. Παρατηρούμε ότι ένας αυξανόμενος αριθμός συνεταιριστικών νόμων υποχρεώνουν τους συνεταιρισμούς ρητώς να

¹²⁷ Βλ. Montt Balmaceda, p.138; Politakis et Markov, p.513; Shaw, pp.92 ff.; Verdross und Simma, Nrn. 518-523; Verhoeven, pp.355 ff. and p.447; Virally, pp.169 ff.. Η διατύπωση "ίσως" δείχνει ότι μια κατά περίπτωση αξιολόγηση είναι απαραίτητη..

¹²⁸ Βλέπε, για παράδειγμα, Kennedy, pp.18 ff. Μια άλλη «σχολή» προτιμά να ενσωματώσει τέτοιες άλλες πηγές σε μία από τις κατηγορίες του άρθρου 38, § 1. Δεδομένου ότι αυτό δεν θα αλλάξει την επιχειρηματολογία, δεν συνεχίζω περαιτέρω αυτό το σημείο.

¹²⁹ Συμβάσεις και Συστάσεις είναι τα δύο κύρια εργαλεία της ΔΟΕ. Δείτε Σύνταγμα ΔΟΕ, Άρθρο 19.

¹³⁰ Έμφαση του συγγραφέα

¹³¹ Αυτό έχει επιβεβαιωθεί από τους (ανεξάρτητους) Εμπειρογνώμονες της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των Συμβάσεων και Συστάσεων (Άρθ. 7 του Κανονισμού της Διεθνούς Διάσκεψης Εργασίας). Η «Γενική Επισκόπηση του 2010 για τα εργαλεία απασχόλησης, υπό το πρίσμα της Διακήρυξης της ΔΟΕ του 2008 σχετικά με την Κοινωνική Δικαιοσύνη για μια Δίκαιη Παγκοσμιοποίηση» τοποθετεί την Σύσταση 193 της ΔΟΕ σταθερά εντός των εργαλείων απασχόλησης της ΔΟΕ.

Μέρος 2: Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς;
Τι είδους συνεταιριστική νομοθεσία;

συμβάλλουν στην κοινωνική δικαιοσύνη.¹³² Παρατηρούμε επίσης ότι σε έναν αυξανόμενο αριθμό κρατών η εφαρμογή αυτών των κειμένων βελτιώνεται.

4. Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ εγκρίθηκε με συντριπτική πλειοψηφία. Μόνο τρεις αντιπρόσωποι απείχαν.¹³³
5. Οι συστάσεις της ΔΟΕ φέρουν μεγαλύτερο νομικό βάρος από εκείνες άλλων διεθνών οργανισμών, καθόσον η ΔΟΕ είναι ένας τριμερής οργανισμός, δηλαδή είναι πιο αντιπροσωπευτικός από άλλους διεθνείς κυβερνητικούς οργανισμούς.¹³⁴
6. Οι Συστάσεις της ΔΟΕ φέρουν ιδιαίτερη βαρύτητα, καθόσον θα έπρεπε τουλάχιστον να αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το άθροισμα των συμφερόντων των Κρατών μελών και κάτι άλλο εκτός από τον ελάχιστο κοινό παρονομαστή αυτών των συμφερόντων, επειδή η ΔΟΕ είναι επίσης μια «διακρατική» οργάνωση. Οι αντιπρόσωποι για την ILC έχουν μια ελεύθερη εντολή.¹³⁵ Η ενασχόληση με την προετοιμασία νομοθεσίας από τη ΔΟΕ είναι μια μοναδική περίπτωση διακρατικής νομοθεσίας.¹³⁶
7. Η Διεθνής Διάσκεψη Εργασίας (ILC) ενσωμάτωσε, όπως έχει λεχθεί, τα βασικά μέρη του Δήλωσης της ICA στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ: Ο ορισμός στην Παράγραφο 2, οι συνεταιριστικές αξίες στην Παράγραφο 3 και οι συνεταιριστικές αρχές στην Παράγραφο 3 και στο Παράρτημα. Με αυτόν τον τρόπο, προώθησε το κύρος της Δήλωσης της ICA, από ενός κειμένου μιας διεθνούς μη κυβερνητικής οργάνωσης σε ένα νομικό κείμενο μιας διεθνούς κυβερνητικής οργάνωσης, ενώ, την ίδια στιγμή, αύξησε την νομική αξία της ίδιας της Σύστασης 193 της ΔΟΕ. Σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από παγκοσμιοποίηση, μειούμενη δημοκρατική συμμετοχή στη νομοθετική διαδικασία, από μια αυξανόμενη παραοικονομία στις οικονομίες και από την αυξημένη επιρροή του ιδιωτικού καθορισμού των βασικών κανόνων στην νομοθετική διαδικασία του κράτους, η ενσωμάτωση της Δήλωσης της ICA στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα κατά την αξιολόγηση του νομικού χαρακτήρα αυτής της Σύστασης. Η Δήλωση της ICA πρέπει να εξετάζεται μέσα σε αυτό το πλαίσιο καθορισμού των βασικών κανόνων από

---

¹³² Ο ορισμός των συνεταιρισμών, όπως κατοχυρώνεται στην Σύσταση 193 της ΔΟΕ, Παράγραφος 2, απαιτεί κάτι τέτοιο. Συνεπώς, ο έλεγχος πρέπει να αξιολογήσει κατά πόσον αυτό έχει τηρηθεί. Μερικές (πρότυπες) νομοθεσίες προβλέπουν ότι ένα μέρος του πλεονάσματος θα διατεθεί για κοινωνικούς σκοπούς. Βλέπε για παράδειγμα το άρθρο 42 του Ley Marco para las Cooperativas de América Latina (βλέπε Μέρος 2, τμήμα 4.1.2.1, παρ Ley Marco las Cooperativas de América Latina). Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε παραπάνω σχετικά με τη δυναμική συνεισφορά των συνεταιρισμών στην κοινωνική δικαιοσύνη, Μέρος 1, τμήμα 3.2.3, Κοινωνική δικαιοσύνη.

¹³³ Βλ. <http://www.ilo.org/public/english/standards/re/m/ilc/ilc90/pdf/pr-23vote.pdf>

¹³⁴ Τα συστατικά μέση είναι οι κυβερνήσεις, οι εργοδότες και οι εργατικές οργανώσεις των κρατών μελών. Αυτή είναι μια μοναδική περίπτωση μεταξύ των διεθνών κυβερνητικών οργανώσεων.

¹³⁵ Βλ. Σύνταγμα της ΔΟΕ, Άρθρο 4, 1

¹³⁶ Βλ. Jessup, Schnorr. Ο Schnorr είδε αυτό το είδος της νομοθεσίας, ως εξέλιξη της διεθνούς κοινωνίας προς την κατεύθυνση μιας διακρατικής κοινότητας. Στην υποσημείωση 10 αναφέρεται στον Jessup (1947). Ομοίως ο Virally, pp.181 ff.

ιδιωτικούς φορείς. Η ICA υπήρξε ο θεματοφύλακας των συνεταιριστικών αξιών και αρχών από το 1895. Είναι η μεγαλύτερη και ίσως και η παλαιότερη διεθνής MKO. Αυτό της δίνει μια ιδιαίτερη νομιμοποίηση στη συζήτησή μας. Αλλά ακόμη πιο σημαντικό, η ICA είναι δημοκρατικά δομημένη και αντιπροσώπευε το 2002, όταν εγκρίθηκε η Σύσταση 193 της ΔΟΕ, κάπου 700 εκατομμύρια μελών. Σήμερα τα μέλη αριθμούν σχεδόν ένα δισεκατομμύριο. Η γνώμη αυτών των μελών των συνεταιρισμών, όπως συμπεκνώνεται και εκφράζεται μέσα από τη Δήλωση της ICA, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη.

8. Η νομική φύση της Σύστασης 193 της ΔΟΕ απορρέει επίσης από το ότι αντικατοπτρίζει μια επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά των κρατών μελών της ΔΟΕ έναντι της διεθνούς / διακυβερνητικής νομοθετικής διαδικασίας. Τα κράτη μέλη καταδεικνύουν έτσι τη βούλησή τους να δεσμεύονται από την εν λόγω νομοθεσία και καθιερώνουν μια πράξη που θα προκριθεί σύντομα - αν δεν έχει ήδη - ως πηγή δημόσιου διεθνούς δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 38, § 1 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου. Παραδείγματα τέτοιας επαναλαμβανόμενης συμπεριφοράς είναι:

- Το 1966 η ILC υιοθέτησε τη Σύσταση 127. Αυτό χρησιμοποιείται ως επιχείρημα, παρά το γεγονός ότι η Σύσταση 193 "την αναθεωρεί και την αντικαθιστά" (Σύσταση 193 της ΔΟΕ, Παράγραφος 19). Πρότυπα της ΔΟΕ χάνουν την ισχύ τους μέσω μιας τυποποιημένης διαδικασίας παρέκκλισης μόνο. Η Σύσταση 127 της ΔΟΕ δεν έχει ακόμη περιληφθεί σε μια τέτοια διαδικασία. Περιλαμβάνει ένα ξεχωριστό κεφάλαιο (Κεφάλαιο III) για την συνεταιριστική νομοθεσία, το οποίο σε μεγάλο βαθμό αντικατοπτρίζεται στην έκθεση του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας στην ILC στο πλαίσιο της προετοιμασίας για τη συζήτηση και την έγκριση της Σύστασης 193 της ΔΟΕ.¹³⁷
- Το 2001, οι Κατευθυντήριες Γραμμές των Ηνωμένων Εθνών είχαν εγκριθεί με συναίνεση, δηλαδή και με τη συγκατάθεση των Κρατών μελών της ΔΟΕ.

9. Ένα ανάλογο επιχείρημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την έγκριση περιφερειακών, διεθνών και υπερεθνικών εργαλείων της ΔΟΕ μετά τη Σύσταση 193. Για παράδειγμα,

- Ο Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης 1435/2003 περί του Καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού (SCE)
- Το Κοινό Συνεταιριστικό Καταστατικό για τις χώρες Mercosur, 2009
- Η Ενιαία Πράξη για συνεταιρισμούς¹³⁸ OHADA 2010.

¹³⁷ Διεθνής Διάσκεψη Εργασίας, 89η σύνοδος 2001, Έκθεση V (1), Κεφάλαιο II, 3

¹³⁸ Τα κείμενα που αναφέρονται στα σημεία 8 και 9 αναφέρονται συχνά το ένα στο άλλο, ενισχύοντας έτσι τη Σύσταση 193 της ΔΟΕ. Μερικά από αυτά τα κείμενα αναφέρονται σε αυτή, κάποια αντανakλούν, τις παγκοσμίως αναγνωρισμένες συνεταιριστικές αξίες και αρχές. Οι κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών και ο Κανονισμός της ΕΕ αναφέρονται στη δήλωση της ICA. Η

10. Το ίδιο ισχύει και για τη συμπεριφορά των κρατών ξεχωριστά:

- Ορισμένα κράτη υιοθέτησαν νομοθεσία για σεβασμό της Σύστασης 193 της ΔΟΕ¹³⁹ άλλα είναι σε διαδικασία να το κάνουν.
- Αντιπρόσωποι και βουλευτές των περισσότερων χωρών της Λατινικής Αμερικής συνεργάστηκαν στενά με τη διαδικασία κατάρτισης του Marco Ley para las Cooperativas de América Latina, παρά το γεγονός ότι αυτό το μοντέλο νόμου απορρέει από έναν μη-κυβερνητικό οργανισμό, τον ICA Americas.¹⁴⁰ Η συμμετοχή αυτή ήρθε για δεύτερη φορά, καθώς αυτό το μοντέλο είναι μια (αναθεωρημένη) επανάληψη του μοντέλου νόμου του 1988, με το ίδιο όνομα, που στη συνέχεια το επεξεργάστηκε ο αείμνηστος OCA, ο Οργανισμός των Συνεταιρισμών της Αμερικής.
- Ορισμένα κράτη έχουν αναφερθεί σε εργαλεία πολιτικής στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ. Βλέπε για παράδειγμα τα συμπεράσματα και τις συστάσεις της ICA Αφρικής, στην Υπουργική Συνέλευση για τους Συνεταιρισμούς¹⁴¹ και στις Υπουργικές Συνελεύσεις που οργανώθηκαν από το Περιφερειακό Γραφείο της ICA για την Ασία και τον Ειρηνικό (η πιο πρόσφατη σχετικά με το θέμα ήταν του 2007). Το 2011 οι Πρόεδροι και οι Υπουργοί Εργασίας των χωρών της Mercosur, αναγνώρισαν τη Σύσταση 193 της ΔΟΕ ως μέσο για την προώθηση των συνεταιρισμών.¹⁴²
- Στο πλαίσιο της προετοιμασίας για τη Γενική Επισκόπηση του 2010 της ΔΟΕ σχετικά με [την εφαρμογή των] εργαλείων απασχόλησης της ΔΟΕ του 2008, υπό το πρίσμα της "Δήλωσης σχετικά με την Κοινωνική Δικαιοσύνη για μια Δίκαιη Παγκοσμιοποίηση",¹⁴³ ένας μεγάλος αριθμός των Κρατών μελών της ΔΟΕ απάντησαν σε ερωτηματολόγιο που αφορούσε επίσης τη Σύσταση 193 της ΔΟΕ. Καμία από τις χώρες που

προπαρασκευαστική έκθεση για τον κανονισμό της ΕΕ αναφέρεται στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ (βλέπε ανακοίνωση 23/2/2004 από την Επιτροπή προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την προώθηση των συνεταιρισμών στην Ευρώπη). Όπως αναφέρθηκε, η Σύσταση 193 της ΔΟΕ ενσωματώνει την ουσία της Δήλωσης της ICA. Ο Ley Marco para las Cooperativas de América Latina αναφέρεται στη Δήλωση της ICA, στις κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών και στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ.

¹³⁹ Παραδείγματα είναι η Καμπότζη, το Κιργιστάν, η Μοζαμβίκη, η Νορβηγία, η Τανζανία, η Τουρκία, η Ουγκάντα, και η Ουρουγουάη.

¹⁴⁰ Βλ. Alianza Cooperativa Internacional (Ley Marco), Παρουσίαση.

¹⁴¹ Για παράδειγμα, από τις 16 Συστάσεις που εγκρίθηκαν από την ένατη Υπουργική Διάσκεψη της ICA Αφρικής, για τους Συνεταιρισμούς το 2009, δύο (No 1 και No 2) συνδέονται άμεσα με το θέμα της «Συνεταιριστικής Αναπτυξιακής Πολιτικής και Νομοθεσίας». Η Σύσταση No.2 έχει ως εξής: «Συνιστάται όπως η Σύσταση 193 της ΔΟΕ συνεχίζει να ενημερώνει τη βάση για τη [...] διαδικασία αναθεώρησης της νομοθεσίας στην περιοχή.»

¹⁴² Δείτε τον Δεκέμβριο του 2011 Conferencia Intergubernamental, "Hacia la internalización de la Recomendación 193 OIT Promoción de las Cooperativas", Cumbre de Presidentes y declaración de los Ministros de Trabajo de los Estados partes del Mercosur, αντίστοιχα.

¹⁴³ Βλ. Επιχείρημα 3

ανταποκρίθηκαν δεν αρνήθηκε την υποχρέωση να εφαρμόσει τη Σύσταση 193 της ΔΟΕ, υπό την έννοια που συζητήθηκε εδώ.¹⁴⁴

11. Ορισμένα από τα ανώτατα δικαστήρια έχουν αναφερθεί στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ ή τουλάχιστον στις συνεταιριστικές αρχές που είναι καταχωρημένες εκεί.¹⁴⁵

Θα μπορούσε κανείς να προσθέσει ότι η Σύσταση 193 της ΔΟΕ απλώς συγκεκριμενοποιεί νομικά δεσμευτικά διεθνή και περιφερειακά εργαλεία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,¹⁴⁶ τα οποία εμπεριέχουν όλες τις βασικές νομικές εγγυήσεις για την ελεύθερη ίδρυση και λειτουργία ενός συνεταιρισμού. Αυτό δεν συνιστά, ωστόσο, τη νομική αξία της Σύστασης 193 της ΔΟΕ.

4.1.3.2 Το περιεχόμενο της Σύστασης 193 της ΔΟΕ όσο αφορά τον συνεταιριστικό νόμο

Όσον αφορά το συνεταιριστικό δίκαιο, τα ακόλουθα περιεχόμενα της Σύστασης 193 της ΔΟΕ είναι σχετικά:

1. Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ απευθύνεται στις κυβερνήσεις, τους εργοδότες, τους εργαζόμενους, καθώς και στις συνεταιριστικές οργανώσεις όλων των Κρατών μελών της ΔΟΕ από κοινού και ιδιαίτερω. Έτσι, η ILC τόνισε ότι όχι μόνο οι κυβερνήσεις είναι υπεύθυνες για την προώθηση των συνεταιρισμών αλλά και ότι τα προβλήματα χρήζουν εξέτασης σε παγκόσμιο επίπεδο και συλλογικά.

¹⁴⁴ Δεν έχω επιβεβαιώσει τον αριθμό των απαντήσεων, ούτε το περιεχόμενό τους λεπτομερώς, κατά την προετοιμασία αυτών των κατευθυντήριων γραμμών.

Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της Γενικής Επισκόπησης ήμουν υπεύθυνος στη ΔΟΕ για τον έλεγχο και την αξιολόγηση των απαντήσεων που δόθηκαν από τα Κράτη μέλη της ΔΟΕ.

¹⁴⁵ Το 2009, και για πρώτη φορά, ένα ανώτατο δικαστήριο (Corte Suprema de Justicia de Argentina) αναφέρθηκε στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ, στην απόφασή του. Δείτε Corte Suprema de Justicia de Argentina στην περίπτωση Lago Κάστρο, Andrés Manuel c / Cooperativa Nueva Salvia Limitada y otros και το σχόλιο σχετικά με την απόφαση από τον Καθ. Dante Cracogna. Και τα δύο κείμενα, σε: La Ley (t.2010-A) pp.290 ff. Το 2011 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (EJC) στήριξε την απόφασή του στις υποθέσεις C-78/08 έως C-80/08 σχετικά με τον κανονισμό SCE και στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την Προώθηση των Συνεταιρισμών του 2004 για να προσδιορίσει τι βλέπει ως τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών. Η Ανακοίνωση αναφέρεται στην Σύσταση 193 της ΔΟΕ. Δείτε για συζήτηση της απόφασης του ΔΕΚ Mari, María Pilar Alguacil, "Φορολογία των συνεταιρισμών: οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης." Συμβολή στην Παγκόσμια Διάσκεψη της ICA για την Έρευνα του 2011 με θέμα "Νέες Ευκαιρίες για Συνεταιρισμούς" 24 - 27 Αυγ. 2011 στο Mikkeli, Φινλανδία, που θα δημοσιευθεί στα Πρακτικά του Συνεδρίου). Σύμφωνα με πληροφορίες, το Ανώτατο Δικαστήριο της Κεράλα (Ινδία), καθώς και το Ανώτατο Δικαστήριο της Ινδίας (2/9 // 2011) εξέδωσε απόφαση το 2011 υπό την έννοια αυτή, επίσης. Αυτό δεν κατέστη δυνατό να επιβεβαιωθεί.

¹⁴⁶ Βλέπε ειδικότερα το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, doc.999 UNTS 171 (1966) και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, Έγγρ. 993 UNTS 3 (1966). Βλέπε επίσης Henry, "Cooperative Law and Human Rights" (Συνεταιριστικό δίκαιο και Ανθρώπινα Δικαιώματα), στο The relationship between the state and cooperatives in cooperative legislation; idem, Wartosci I zasady spóldzielcze w legislacjach spóldzielczych. Panstw Czlonkowskich Unii Europejskiej dotyczacym Statutu Spóldzielni Europejskiej; and Ost, p.33.

Μέρος 2:Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς;
Τι είδους συνεταιριστική νομοθεσία;

2. Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ καλεί τους νομοθέτες να επιτρέπουν στους συνεταιρισμούς να δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς. Δεν υπάρχει αναφορά στο μέγεθος των συνεταιρισμών ή στα κοινωνικά στρώματα των μελών.
3. Οι παράγραφοι που αφορούν τη συνεταιριστική νομοθεσία μπορούν να χωριστούν σε εκείνες οι οποίες υποχρεώνουν τους νομοθέτες να θεσμοθετήσουν συνεταιρισμούς, εκείνες οι οποίες υποχρεώνουν τους νομοθέτες να θεσπίσουν νομοθεσία που (επανα-) καθορίζει τη συνεταιριστική ταυτότητα και εκείνες που ασχολούνται με τα περιεχόμενα ενός συνεταιριστικού νόμου.

Όσο για τη θεσμοθέτηση των συνεταιρισμών, η Σύσταση 193 της ΔΟΕ συνιστά οι συνεταιρισμοί να έχουν επίσημη αναγνώριση και μεταδίδει, όπως έχει λεχθεί, μια ιδέα του συνεταιρισμού, που είναι εκείνη ενός συνεταιρισμού με νομική προσωπικότητα. Τα πλεονεκτήματα της επίσημης δραστηριοποίησης των συνεταιρισμών, υπό την έννοια αυτή, έχουν περιγραφεί παραπάνω.

Αρκετές παράγραφοι (3., 6., 7.(2), 10.(1) κλπ.) θεσπίζουν την υποχρέωση των νομοθετών να (επανα-) καθορίζουν τη συνεταιριστική ταυτότητα μέσω νόμου, αλλά δεν διευκρινίζουν σε τι συνίσταται αυτή η ταυτότητα.

Η τρίτη ομάδα παραγράφων το κάνει αυτό σε ορισμένο βαθμό. Αυτές οι παράγραφοι αποτελούνται από νομικούς κανόνες, νομικές αρχές και γενικές συστάσεις. Παρέχονται τα ακόλουθα παραδείγματα:

- Ένα παράδειγμα νομικού κανόνα είναι η Παράγραφος 2, η οποία περιέχει τον προαναφερθέντα ορισμό των συνεταιρισμών, ως «αυτόνομη ένωση προσώπων που συνεργάζονται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και προσδοκίων τους μέσω μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης». Οι τρεις στόχοι των συνεταιρισμών που περιλαμβάνονται σε αυτόν τον ορισμό - οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί - είναι συμπληρωματικοί και ίσης νομικής βαρύτητας. Οι νομοθέτες μερικές φορές το βρίσκουν δύσκολο να επιτευχθεί μια κατάλληλη ισορροπία μεταξύ αυτών των τριών στόχων και να εξασφαλιστεί ότι η επίτευξη όλων αυτών να ελέγχεται, όπως απαιτείται από την Παράγραφο 8 (2) (β). Επίσης, το βρίσκουν μερικές φορές δύσκολο να επιτευχθεί μια κατάλληλη ισορροπία μεταξύ αυτών των τριών στόχων, από τη μία πλευρά, και των δύο στοιχείων που συνιστούν τη φύση των συνεταιρισμών, δηλαδή «ενώσεις προσώπων» και «επιχειρήσεις», από την άλλη πλευρά. Συχνά οι νομοθέτες θέτουν άνισα βάρη σε αυτά τα στοιχεία. Θέτοντας πάρα πολύ βάρος στο στοιχείο «ένωση προσώπων» εμποδίζει τους συνεταιρισμούς από το να γίνουν ανταγωνιστικές επιχειρήσεις στην αγορά. Θέτοντας πάρα πολύ βάρος στο στοιχείο «επιχείρηση», υποθέτοντας ότι η κεφαλαιουχική εταιρεία είναι ο μόνος τύπος επιχείρησης, αποδυναμώνονται τα χαρακτηριστικά του συνεταιρισμού. Το πρώτο στοιχείο προσδιορίζει τους

συνεταιρισμούς ως ειδικό τύπο ομαδικού επιχειρηματία. Η γενική τάση για μείωση όλο και περισσότερο του ελάχιστου αριθμού των μελών προκαλεί προβληματισμό. Ένας συνεταιρισμός με ένα μέλος θα ήταν μια αντίφαση από μόνη της. Μια άλλη πτυχή αυτού του στοιχείου είναι η φύση της σχέσης μεταξύ των μελών και του συνεταιρισμού. Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ θεωρεί ότι ο συνεταιρισμός αποτελεί μια συνεργασιακή σχέση. Πολλές χώρες την εκλαμβάνουν ως συμβασιακή σχέση.¹⁴⁷ Όσον αφορά το δεύτερο στοιχείο, η Σύσταση 193 της ΔΟΕ υπογραμμίζει πολλές φορές το χαρακτήρα της επιχείρησης των συνεταιρισμών (βλέπε παραγράφους 5., 6.(γ) και (δ), 7.(2), 8.(1)(β), 16.(δ)).

- Η παράγραφος 7.(2) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας νομικής αρχής, της αρχής της ίσης μεταχείρισης.¹⁴⁸ Είναι μια από τις κεντρικές παραγράφους της Σύστασης 193 της ΔΟΕ. Αναφέρει: «Οι Συνεταιρισμοί πρέπει να αντιμετωπίζονται [...] με όρους όχι λιγότερο ευνοϊκούς από εκείνους που παρέχονται στις άλλες μορφές επιχειρήσεων [...]. Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να εισαγάγουν υποστηρικτικά μέτρα [...] για τις δραστηριότητες των συνεταιρισμών που προσφέρουν συγκεκριμένες υπηρεσίες κοινωνικές και δημόσιας πολιτικής, όπως [...]»

Η διατύπωση της πρώτης πρότασης είναι κάπως παραπλανητική, καθώς φαίνεται να υποδηλώνει ότι οι συνεταιρισμοί θα μπορούσαν να απολαμβάνουν μια πιο ευνοϊκή μεταχείριση από ότι άλλες μορφές επιχειρήσεων. Η Σύσταση 127 της ΔΟΕ περιείχε την ίδια διατύπωση. Παρά το γεγονός ότι η διατύπωση αυτή διατηρήθηκε ενώ είχε δεχθεί πολλή κριτική με την πάροδο των ετών, δεν μπορεί κανείς να υποθέσει ότι η ILC συμφώνησε για προτιμησιακή μεταχείριση των συνεταιρισμών. Πράγματι, η έμφαση στον επιχειρηματικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών, ακόμη και στην ίδια την Παράγραφο 7. (2), κάνει λόγο για το αντίθετο. Το θέμα αυτό συνδέεται επίσης με εκείνο της θετικής διακριτικής μεταχείρισης των συνεταιρισμών από το κράτος. Είναι πλέον κοινώς αποδεκτό ότι η αρνητική διάκριση των συνεταιρισμών παραβιάζει τα βασικά δικαιώματα και τους κανόνες περί θεμιτού ανταγωνισμού και, επομένως, στρεβλώνει τις συνθήκες της αγοράς. Όλο και περισσότερο, επίσης, υποστηρίζεται ότι η θετική διάκριση, δηλαδή τη χορήγηση προνομίων και πλεονεκτημάτων, αποτρέπει τους συνεταιρισμούς από το να γίνουν ανταγωνιστικοί. Οι ανταγωνιστές δεν είναι πρόθυμοι να συνάψουν επιχειρηματικές σχέσεις με φορείς, οι οποίοι είναι γνωστό ότι τροφοδοτούνται από το κράτος. Περιφερειακοί και παγκόσμιοι οικονομικοί οργανισμοί, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, επιμένουν όλο και περισσότερο στα κράτη τηρούν το διεθνές δίκαιο του ανταγωνισμού. Επιπλέον, η θετική διακριτική μεταχείριση απαιτεί παρακολούθηση. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ

¹⁴⁷ Μάλλον συμβασιακή στην αγγλοσαξονική νομική παράδοση, συνεργασιακή στην παράδοση της ηπειρωτικής Ευρώπης και μια *suī generis* στη γερμανο-σκανδιναβική παράδοση, Κεντρική και Νότια Αμερική.

¹⁴⁸ Με τη νομική έννοια του όρου. Η Παράγραφος 6 (γ) το κάνει για μια συγκεκριμένη περίπτωση, ενώ η Παράγραφος 7 (2), περιέχει τη γενική αρχή.

παρακολούθησης και παρέμβασης στην αυτονομία των συνεταιρισμών είναι μερικές φορές δύσκολο να χαραχθεί. Η θετική διακριτική μεταχείριση συνοδεύεται επιπλέον από τον κίνδυνο ίδρυσης ψευδο-συνεταιρισμών.

Προφανώς, η αρχή της ίσης μεταχείρισης προϋποθέτει την ύπαρξη ενός τύπου επιχείρησης - συνεταιρισμού - ο οποίος μπορεί να είναι διακριτός από άλλες μορφές επιχειρήσεων. Αυτό, συνεπώς, ενισχύει την υποχρέωση να αποκαταστήσει και να διατηρήσει τη συνεταιριστική ταυτότητα. Το δεύτερο εδάφιο της Παραγράφου 7 (2), το οποίο χαράσσει τη διαφορά μεταξύ μορφής και δραστηριότητας, την υπογραμμίζει περαιτέρω. Η πρακτική σημασία της αρχής της ίσης μεταχείρισης, δείχνει, τόσο για την εφαρμογή του ίδιου του συνεταιριστικού νόμου, όσο και για την εφαρμογή εκείνων των άλλων κανόνων, που, μαζί με τον καθαυτό συνεταιριστικό νόμο, αποτελούν ότι αποκαλώ το συνεταιριστικό νόμο, την ευρύτερη έννοια (βλέπε Πλαίσιο 2).

- Η Παράγραφος 6 (δ) είναι ένα παράδειγμα γενικής σύστασης. Κατευθύνει τις κυβερνήσεις να "διευκολύνουν τη συμμετοχή των συνεταιρισμών σε συνεταιριστικές δομές που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των συνεταιρισμένων μελών...". Η δημιουργία ενώσεων και ομοσπονδιών των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών προς το συμφέρον των μελών των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών, αποτελεί έναν γνήσια συνεταιριστικό τρόπο για να επιτευχθούν οικονομίες φάσματος και κλίμακας, να έχουν εκπροσώπηση και να εγκαθιστούν γνήσια συνεταιριστικές αλυσίδες αξίας, οι οποίες συνδέουν τον παραγωγό με τον καταναλωτή, ενώ διατηρούν παράλληλα μια άλλη βασική αρχή, η οποία είναι η αυτονομία των συνεργαζομένων σε αυτές τις ενώσεις και ομοσπονδίες.¹⁴⁹ Ορισμένα από αυτά τα αποτελέσματα μπορούν επίσης να επιτευχθούν με την οριζόντια ολοκλήρωση, τηρώντας τις ίδιες αρχές. Συνεργασία σε αυτές τις μορφές είναι προτιμότερη από την συγκέντρωση. Παρά την επιτυχία σε πολλές χώρες, η κάθετη και η οριζόντια ολοκλήρωση δεν αποτελούν έναν ευρέως διαδεδομένο τρόπο ανάπτυξης των συνεταιρισμών. Ο κίνδυνος είναι ότι χωρίς αυτήν την ολοκλήρωση οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί παραμένουν με χαμηλού επιπέδου απλή παραγωγή και εμπορευματοποίηση. Οι λόγοι για αυτή την αδυναμία είναι εν μέρει πολιτικοί, αλλά και νομικοί, καθόσον η προσέγγιση αυτή επηρεάζεται από διαφορετικές νομικές παραδόσεις, που καθορίζουν τη σχέση μέλους-συνεταιρισμού, που προαναφέρθηκε.

Ένα άλλο παράδειγμα μιας γενικής σύστασης είναι η Παράγραφος 8 (2) (β) σχετικά με τον συνεταιριστικό έλεγχο. Αποτελεσματικό και αποδοτικό ειδικό συνεταιριστικό σύστημα ελέγχου λείπει γενικά. Αυτό είναι συχνά

¹⁴⁹ Το σύνθημα ενός συνεταιρισμού παραγωγής και επεξεργασίας κακάο στη Βολιβία, El Ceibo, είναι αντιπροσωπευτικό και αξίζει να αναφερθεί σε αυτό το πλαίσιο. Αναφέρει: «Από τα δέντρα μέχρι την σοκολάτα, δεν συνεργαζόμαστε με τους παραγωγούς, εμείς είμαστε οι παραγωγοί». Αυτό είναι σχεδόν λέξη προς λέξη επανάληψη της ρήτρας του ενός συνεταιρισμού καταναλωτών στη Ζυρίχη, που ιδρύθηκε το 1852. Βλ. Schiedt, σ.106.

το αποτέλεσμα της μη εφαρμογής διαδικασιών / μηχανισμών, ακόμη και όταν υπάρχουν επαρκείς κανόνες. Επιπλέον, η αντίληψη του ελέγχου που καταγράφεται στη Σύσταση 193 της ΔΟΕ δεν είναι ακόμη ευρέως γνωστή. Ο έλεγχος αυτός πρέπει να θεωρηθεί ως μέρος ενός αποτελεσματικού μηχανισμού αυτοελέγχου και ως ένα εργαλείο που επιτρέπει στα μέλη του συνεταιρισμού να ασκούν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους για έλεγχο, και ως εκ τούτου, ως μέσο για τη μείωση του αδικαιολόγητου εξωτερικού δημόσιου ελέγχου. Το ίδιο ισχύει και για την αντίληψη του εξωτερικού επίσημου ελέγχου, για τον οποίο, σύμφωνα με την Παράγραφο 6.(γ), της Σύστασης 193 της ΔΟΕ, η αρχή της ίσης μεταχείρισης πρέπει να εφαρμόζεται. Πρέπει να ασκείται με σκοπό την προώθηση των συνεταιρισμών, και όχι ως στάδιο της προετοιμασίας για αρνητικές κυρώσεις.

Όσον αφορά άλλα θέματα, ο νομοθέτης πρέπει να ζητά καθοδήγηση από τις συνεταιριστικές αξίες και τις αρχές που αναφέρονται στην Παράγραφο 3 της Σύστασης 193 της ΔΟΕ και περιέχονται στο Παράρτημά της. Αυτές οι αξίες και αρχές, ωστόσο, πρέπει να ενταχθούν στο δίκαιο, προκειμένου να χαρακτηρίζονται ως νομικές αρχές, του είδους της αρχής της ίσης μεταχείρισης.¹⁵⁰ Αυτό θα επιτρέψει μια πιο αποτελεσματική μετάφραση σε νομικούς κανόνες.

4.2 Συνεταιριστικές αξίες και αρχές

Ο ΟΗΕ, η ΔΟΕ και η ICA, δηλαδή εκείνες οι παγκόσμιες οργανώσεις, που έχουν ρητή εντολή για την περαιτέρω ανάπτυξη των συνεταιρισμών πάσης φύσεως, το πράττουν με βάση τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές, όπως κατοχυρώνονται στη Δήλωση της ICA και όπως έχουν ενσωματωθεί στη δεσμευτική Σύσταση 193 της ΔΟΕ. Τα κατωτέρω αποτελούν έναν σχολιασμένο κατάλογο των κύριων σημείων:

- Εθελοντική, ελεύθερη είσοδος εντός των ορίων του κοινωνικού στόχου, που ορίζεται στο καταστατικό / κανονισμό του εν λόγω συνεταιρισμού, καθώς και το δικαίωμα ελεύθερης αποχώρησης. Η ερμηνεία αυτής της αρχής της ανοικτής πόρτας - δηλαδή αρνητικά και θετικά απαγόρευση των διακρίσεων όσον αφορά το φύλο, την κοινωνική προέλευση, τη φυλή, τις πολιτικές πεποιθήσεις ή την θρησκεία - πρέπει να λάβει υπόψη τον συνεργασιακό χαρακτήρα των συνεταιρισμών. Η ελεύθερη βούληση των μελών να εργαστούν από κοινού αποτελεί ένα από τα κλειδιά των κινήτρων τους και ως εκ τούτου της επιτυχίας του συνεταιρισμού. Αυτό είναι ασυμβίβαστο με οποιαδήποτε προσπάθεια να επιβληθούν ορισμένα πρόσωπα ως μέλη.
- Αυτοβοήθεια, αυτοδιάθεση, αυτοδιαχείριση, αυτοέλεγχος και αυτευθύνη με δημοκρατικά μέσα («ένα μέλος / μία ψήφος»). Αυτή η αρχή αγκαλιάζει εκείνη της συνεταιριστικής αυτονομίας, γεγονός που σημαίνει ότι θα πρέπει να επιτρέπεται στους συνεταιρισμούς να ρυθμίζουν τις εσωτερικές τους

---

¹⁵⁰ Για τη διάκριση μεταξύ των νομικών κανόνων και αρχών του δικαίου, βλ. Alexy Chuliá, pp.36 ff. Σχετικά με το αντίστοιχο έργο της SGECOL, βλέπε υποσημείωση 45.

Μέρος 2: Τι είναι οι συνεταιρισμοί; Γιατί χρειάζεται νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς;
Τι είδους συνεταιριστική νομοθεσία;

υποθέσεις, χωρίς εξωτερικές επιρροές, είτε από την κυβέρνηση ή οποιοδήποτε άλλο φορέα

- Οικονομική συμμετοχή των μελών στις δραστηριότητες του συνεταιρισμού τους και συμμετοχή των μελών στην κατανομή των θετικών αποτελεσμάτων
- Πληροφόρηση για τα μέλη από τα συνεταιριστικά στελέχη
- Διασυνεταιριστική συνεργασία, και
- Ενδιαφέρον για την κοινότητα. Η ICA πρόσθεσε την αρχή «ενδιαφέρον για την κοινότητα» κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου της Εκατονταετίας της στο Μάντσεστερ το 1995, στο οποίο εγκρίθηκε η Δήλωση της ICA. Η μακροχρόνια συζήτηση, για το κατά πόσον οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να εξυπηρετούν αποκλειστικά τα μέλη τους ή αν πρέπει, επίσης, να εξυπηρετούν την κοινότητα γενικά, πάντως, δεν άνοιξε εκ νέου. Τίποτα δεν εμπόδισε τα μέλη ενός συνεταιρισμού στο παρελθόν να εργασθούν εθελοντικά προς όφελος της κοινότητάς τους. Η έβδομη αρχή της ICA αρχή (Μέριμνα για την Κοινότητα), εκτός από το ότι δεν είναι κανόνας δικαίου, αφήνει το "Μέριμνα για την Κοινότητα" να καθοριστεί «μέσα από πολιτικές που εγκρίνονται από τα μέλη τους». Σύμφωνα με το νόμο, οι συνεταιρισμοί στοχεύουν να προωθήσουν τα συμφέροντα των μελών τους. Εκτός από περιπτώσεις που πολιτικές και νομικές ρυθμίσεις αντισταθμίζουν ανταγωνιστικές ανισορροπίες, όπως στην περίπτωση των κοινωνικών επιχειρήσεων, οι επιχειρήσεις δεν είναι σχεδιασμένες να προωθούν τα συμφέροντα της κοινωνίας στο σύνολό της. Σύμφωνα με την συνεταιριστική εμπειρία, η ευημερία των μελών των συνεταιρισμών συμβάλλει στην ευημερία της κοινότητας.

4.3 Πεδίο εφαρμογής του συνεταιριστικού νόμου

Ο νομοθέτης πρέπει να εξετάσει το πεδίο εφαρμογής του συνεταιριστικού νόμου. Μια συχνή ερώτηση είναι αν ο νόμος πρέπει να εφαρμόζεται μόνο στους συνεταιρισμούς ή και σε άλλες μορφές φορέων αυτοβοήθειας ή / και κοινωνικής οικονομίας. Η απάντηση πιθανότατα θα ποικίλλει ανάλογα με το αν ο νόμος αναφέρεται στην προώθηση των δραστηριοτήτων / στόχων αυτών των φορέων, και / ή αν στοχεύει να ρυθμίζει τη νομική μορφή των εν λόγω φορέων. Η παραπάνω συζήτηση του φαινομένου της κοινωνικής οικονομίας, καθώς και εκείνη της Παραγράφου 7 (2) της Σύστασης 193 της ΔΟΕ, παρέχει κάποιες ιδέες. Η ρύθμιση της δραστηριότητας / στόχου μπορεί να αφορά πολλούς νομικούς τύπους.¹⁵¹ Πάντως, οι κανονισμοί νομικών τύπων θα πρέπει να περιορίζονται σε έναν τύπο. Η πιο ευρέως συναντώμενη

¹⁵¹ Αυτή είναι η περίπτωση με τον Βρετανικό Νόμο του 2004 σχετικά με Εταιρείες Κοινωνικού Συμφέροντος, τον Φινλανδικό Νόμο του 2003 περί κοινωνικών επιχειρήσεων (Laki sosiaalisista yrityksistä 1351/2003), τον Ιταλικό Νόμο του 1991 για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς (Νόμος No.381) και τον Ισπανικό Ley 5/2011 de Economía Social (νόμο περί κοινωνικής οικονομίας).

τυπολογία νομικών οντοτήτων¹⁵² και της διασύνδεσής τους με κυβερνητικές δομές δεν επιτρέπει την αναπαραγωγή της γνώσης που είναι απαραίτητη για τη διαχείριση περισσότερων από ένα είδος κάθε φορά. Επιπλέον, μια νομοθεσία για όλες τις μορφές αυτοβοήθειας ή / και φορείς της κοινωνικής οικονομίας σε ένα νόμο, θα έτεινε κατ' ανάγκη σε παραμέληση της άτυπης οικονομίας (που ορίζεται ως μη προσβάσιμη από τον νόμο του κράτους¹⁵³) και σε ενασχόληση με τον επίσημο τομέα. Εκτός αυτού, η διαχείριση πολλών τύπων μέσω ενός νόμου θα ήταν δαπανηρή.

4.4 Φύση του συνεταιριστικού νόμου

4.4.1 Δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου;

Όπου το νομικό σύστημα κάνει διάκριση μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, η κατηγοριοποίηση του συνεταιριστικού νόμου εξαρτάται από το πεδίο εφαρμογής του.

Αν πρόκειται να ρυθμιστεί ο συνεταιριστικός τομέας, όπως ορίζεται, θα είναι μέρος του δημόσιου οικονομικού δικαίου και θα πρέπει να περιλαμβάνει κανόνες σχετικά με την ίδρυση, την εγκατάσταση και τις αρμοδιότητες της εποπτικής αρχής, ενδεχομένως και την προωθητική αρχή, εκτός από τους κανόνες σχετικά με το σχηματισμό, τη δομή, τη λειτουργία και τη διάλυση των συνεταιρισμών. Εάν, από την άλλη πλευρά, είναι μόνο για να προτείνει στους δυνητικούς συνεταιίρους έναν τρόπο οργάνωσης που θα τους επιτρέψει να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους με έναν αυτόνομο τρόπο, τότε θα είναι μέρος του ιδιωτικού δικαίου.

Η ένταξη του συνεταιριστικού νόμου στο ένα ή στο άλλο από αυτά τα πεδία αντανακλά μια πολιτική επιλογή. Στο πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, το ιδιωτικό δίκαιο αποτελεί τη λογική επιλογή, καθόσον η κυβέρνηση δεν επιθυμεί να εμπλέκεται στις δραστηριότητες των συνεταιρισμών.

Αν και συνδέεται με το θέμα που συζητείται εδώ, το θέμα που συζητήθηκε νωρίτερα για μια νομική πολιτική επιλογή, που να ευνοεί έναν συνεταιριστικό νόμο που διατηρεί / αποκαθιστά τη συνεταιριστική διαφορετικότητα, δεν πρέπει να συγχέεται με αυτό.

4.4.2 Αναπτυξιακός Νόμος

Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ διακόπτει τη διάσπαση του κόσμου σε πρώτο, δεύτερο, αναπτυγμένες, λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.¹⁵⁴ Αυτό δεν είναι σαν να λέμε ότι όλες οι χώρες έχουν τις ίδιες ανάγκες ανάπτυξης. Η συνεταιριστική νομοθεσία θα μπορούσε κάλλιστα να φιλοξενήσει επίσης ειδικές αναπτυξιακές ανάγκες. Ωστόσο, οι περιορισμοί που επιβάλλονται στους συνεταιρισμούς και τα προνόμια που τους χορηγήθηκαν στο παρελθόν ενόψει της ανάπτυξης, ή στο όνομα της ανάπτυξης, δεν

¹⁵² Για λόγους νομικής σαφήνειας και ασφάλειας ο κατάλογος των νομικών προσώπων που αναγνωρίζονται από τα περισσότερα, αν όχι όλα, τα νομικά συστήματα, είναι περιορισμένος. Αυτό δεν διαφέρει ουσιαστικά από τη μία δικαιοδοσία στην άλλη.

¹⁵³ Βλέπε Μέρος 2, Τμήμα 3.2, Παραοικονομία και συνεταιριστικός νόμος.

¹⁵⁴ Βλέπε για παράδειγμα την Παράγραφο 4.

μπορούν πλέον να είναι αποδεκτά. Δεν είναι μόνο ασυμβίβαστα με το γεγονός ότι οι συνεταιρισμοί αποτελούν μέρος του ιδιωτικού τομέα.¹⁵⁵ Είναι επίσης ασυμβίβαστα με τις απαιτήσεις της ανάπτυξης.

Στο παρελθόν, οι αναπτυξιακές προσπάθειες κρατών συχνά κατέληξαν στη διαχείριση συνεταιρισμών σε καθημερινή βάση, προκειμένου να τους προσαρμόσουν σε σύγχρονο, κυρίως εισαγόμενο δίκαιο. Αυτό που προοριζόταν αρχικά να είναι προσωρινό, συχνά έγινε θεσμοθετημένο και μόνιμο. Η δημόσια χρηματοδότηση επέφερε τον αυστηρό έλεγχο, και έτσι κλείνει ο φαύλος κύκλος της κυβερνητικής εμπλοκής και της αυξανόμενης εξάρτησης του συνεταιριστικού συστήματος από το Κράτος. Χωρίς να είναι κύριοι της μοίρας τους, οι συνεταιρισμοί είδαν κρατικούς αξιωματούχους να εξετάζουν τον σχηματισμό και τη λειτουργία τους, να καθορίζουν τις δραστηριότητές τους ή να οργανώνουν την οριζόντια και την κάθετη ολοκλήρωσή τους και να χρησιμοποιούν τη συνεταιριστική νομοθεσία για τη διαμόρφωση της κοινωνίας ευρύτερα. Πιο συγκεκριμένα, η κατάσταση αυτή έχει συχνά χαρακτηριστεί από:

- Την υποχρέωση των συνεταιρισμών να περιορίζουν τις δραστηριότητές τους σε συγκεκριμένο χώρο, που συμπίπτει, τις περισσότερες φορές, με διοικητικά όρια. Η υποχρέωση αυτή, δήθεν για λόγους οικονομικής αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών, όχι μόνο παραβίασε την ελευθερία των συνεταιρισμών, αλλά συνέβαλε επίσης στην πολιτικοποίησή τους. Με την ίδια λογική, οι θετικές επιπτώσεις του ανταγωνισμού στην οικονομική αποτελεσματικότητα αποκλείστηκαν.
- Την υποχρεωτική συμμετοχή μελών, που παραβιάζει την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι.
- Την παρέμβαση στη διαχείριση των συνεταιρισμών, λιγότερο ή περισσότερο άμεσα. Για παράδειγμα, οι οργανωμένες από το Κράτος συναντήσεις για την ίδρυση συνεταιρισμών. Μερικές φορές απλώς δημιουργούνται συνεταιρισμοί εκ του μηδενός, καλούνται τα συνεταιρισμένα μέλη σε τακτικές ή έκτακτες γενικές συνελεύσεις, συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου ή άλλων οργάνων / επιτροπών του συνεταιρισμού ή / και εξουσιοδοτημένων εκπροσώπων του κράτους να συμμετάσχουν σε αυτές τις συναντήσεις, λαμβάνουν αποφάσεις στην θέση των οργάνων / επιτροπών του συνεταιρισμού και επιλέγουν, αμείβουν, εποπτεύουν στενά και κατά καιρούς αντικαθιστούν τα στελέχη ή το προσωπικό των συνεταιρισμών, τοποθετώντας κρατικούς επιτρόπους.

Οι υποστηρικτές της μεταμόσχευσης των λεγόμενων σύγχρονων νόμων στις χώρες του Νότου στο παρελθόν, καθοδηγούνταν από την «θεωρία της ανάπτυξης δια του νόμου». Ο νόμος θεωρήθηκε ως μια τεχνική, ικανή να αναπτυχθεί. Αγνόησαν την

---

¹⁵⁵ Η νομική κατηγοριοποίηση των συνεταιρισμών ότι ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αγνοεί τις κοινωνικο-πολιτικές και οικονομικές κατηγοριοποιήσεις, με τις οποίες οι συνεταιρισμοί θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως μέρος της κοινωνικής οικονομίας ή του τρίτου τομέα, σε ορισμένες χώρες.

«θεωρία του αναπτυξιακού νόμου», ο οποίος ασχολείται μάλλον με την εξεύρεση τρόπου με τον οποίο θα μπορούσε να προκληθεί ανάπτυξη με την υποστήριξη του νόμου. Ο νόμος δεν υπάρχει για να δημιουργήσει την κοινωνική πραγματικότητα. Είναι εκεί για να τη δομήσει και να διασφαλίσει ότι σε ένα ελεύθερο μέλλον οι συνεταιρισμοί μπορούν να ευδοκιμήσουν. Ειδικά για να συνδυαστεί με επιτυχία με την ταχεία κοινωνικο-οικονομική αλλαγή με τρόπο που να είναι επωφελής για τους επηρεαζόμενους από την αλλαγή, μια σειρά από κανόνες ίσως θα έπρεπε να υπάρχουν με τη μορφή προσωρινών ρητρών, δηλαδή ρητρών των οποίων η ισχύς παύει ή χρειάζονται τροποποιήσεις από τη στιγμή που επιτευχθεί ο στόχος που είχε τεθεί μέσω των κανόνων αυτών.¹⁵⁶

Συχνά, εσφαλμένα πιστεύεται ότι η πρόκληση να σχεδιασθεί ένας νόμος που ενισχύει την ανάπτυξη μπορεί να ικανοποιηθεί με την αποδοχή αποκλίσεων από τις συνεταιριστικές αρχές, μέσω των κυβερνητικών διαταγμάτων τροποποίησης βασικών στοιχείων των συνεταιριστικών αρχών.

4.4.3 Επιλογή της ενδεδειγμένης νομικής πράξης

Η επιλογή μεταξύ των διαφόρων νομικών πράξεων, δηλαδή του Συντάγματος,¹⁵⁷ του νόμου, του διατάγματος, της πράξης, του κανονισμού, της κυβερνητικής εντολής, του πρότυπου κανονισμού κ.λπ., δεν είναι ελεύθερη. Οι αρχές της συνεταιριστικής αυτονομίας και του κράτους δικαίου καθορίζουν την επιλογή.

Η αυτονομία των συνεταιρισμών θα επιτυγχάνεται και/ή θα διατηρείται μόνο με τον σεβασμό μιας άλλης αρχής, δηλαδή της αρχής της επικουρικότητας. Μόνο τα θέματα που ξεπερνούν την ικανότητα ενός συνεταιρισμού, τα οποία ανήκουν στη σφαίρα του δημοκρατικά καθοριζόμενου δημόσιου συμφέροντος ή εμπλέκουν συμφέροντα τρίτων μερών μπορούν να ρυθμίζονται μέσω κανόνων του δημοσίου, ενώ όλα τα υπόλοιπα θα πρέπει να αφεθούν να καθορίζονται μέσω καταστατικού / κανονισμού. Παρά το γεγονός αυτό, ο συνεταιριστικός νόμος πρέπει να είναι επαρκώς λεπτομερής προκειμένου να αποφεύγεται η αλλοίωση του χαρακτήρα του μέσω κυβερνητικών κανόνων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε χώρες όπου οι νόμοι ενεργοποιούνται μόνο όταν εκδοθεί το σχετικό κυβερνητικό διάταγμα.¹⁵⁸

Σύμφωνα με την αρχή του κράτους δικαίου, θέματα που αφορούν στις συνεταιριστικές αρχές πρέπει να ρυθμίζονται από το νόμο, ενώ τα διατάγματα ή άλλες διοικητικές πράξεις περιορίζονται σε θέματα λειτουργικότητας του νόμου για τον τρόπο λειτουργίας του νόμου, ιδίως σε θέματα που είναι προσωρινού χαρακτήρα ή υπόκεινται σε συχνές αλλαγές, όπως για παράδειγμα, οι κανόνες σχετικά με τα τέλη και σταθερά επιτόκια. Αφού εγγραφεί στο νόμο, ένας κανόνας δεν μπορεί να

¹⁵⁶ Ανάλογα μπορούν να βρεθούν στο δημόσιο διεθνές δίκαιο, για παράδειγμα, τις προσωρινές ρήτρες σε ορισμένες από τις πολυμερείς εμπορικές συμφωνίες στο πλαίσιο του καθεστώτος της GATT. Δείτε επίσης την παραμέληση αποτελεσματικής ρύθμισης της σταδιακής κατάργησης της κυβερνητικής συμμετοχής στο πλαίσιο του λεγόμενου Βρετανικού Ινδικού Προτύπου Συνεργασίας.

¹⁵⁷ Ένας αυξανόμενος αριθμός εθνικών συνταγμάτων αναγνωρίζουν τους συνεταιρισμούς. Βλέπε για παράδειγμα το Μπαγκλαντές, Βραζιλία, Κολομβία, Γουιάνα, Ιταλία, Μεξικό, Ναμίμπια, Πορτογαλία, Ισπανία, Ταϊλάνδη και Τουρκία

¹⁵⁸ Αυτό συμβαίνει κυρίως σε χώρες με Γαλλική νομική παράδοση

ανατραπεί, εκτός εάν η αρμόδια δικαστική αρχή το απαιτήσει ή ο νόμος αναθεωρηθεί. Ωστόσο, οι κανόνες, ανεξάρτητα από το νομικό τους χαρακτήρα, δεν μπορούν να εξαλείψουν αυτούς που περιέχονται σε άλλα κείμενα της ίδιας ή ανώτερης νομικής κατάταξης. Αυτός είναι ένας πρόσθετος λόγος για να λαμβάνεται υπόψη ο συστημικός χαρακτήρας του συνεταιριστικού νόμου στη νομοθετική διαδικασία.

4.4.4 Ένα συνεταιριστικός νόμος ή αρκετοί νόμοι;

Λαμβάνοντας υπόψη το ευρύ φάσμα των συνεταιρισμών, με διαφορετικές δραστηριότητες, ανάγκες, βάσεις μελών, στάδια ανάπτυξης, μεγέθη, βαθμούς πολυπλοκότητας, στόχους και διασυνδέσεις με άλλους φορείς, θα πρέπει να αποφασιστεί κατά πόσον θα πρέπει να υπάρχει ένας νόμος για όλους τους τύπους συνεταιρισμών (για παράδειγμα υπηρεσιών, εργαζομένων, καταναλωτών),¹⁵⁹ όλους τους τύπους δραστηριοτήτων (π.χ. γεωργία, τη στέγαση, την αλιεία, την κτηνοτροφία, αποταμίευση και δανειοδότηση, μεταφορές, προμήθεια, εμπορία κλπ.), όλα τα είδη των επαγγελματιών (για παράδειγμα αλιείς, τεχνίτες, γιατροί, δικηγόροι κλπ.), ενός ή πολλαπλού σκοπού και / ή πολλαπλών κατηγοριών ενδιαφερομένων συνεταιρισμών, και όλων των επιπέδων συνεταιριστικής οργάνωσης, ένας νόμος με χωριστά τμήματα / κεφάλαια για κάθε κατηγορία ή μερικές κατηγορίες συνεταιρισμών / δραστηριοτήτων ή περισσότεροι διαφορετικοί νόμοι. Θα μπορούσε ακόμη να υποστηριχθεί ότι δεν είναι καν ανάγκη για ένα ξεχωριστό συνεταιριστικό νόμο, αν ο αστικός κώδικας,¹⁶⁰ ο εμπορικός ή άλλοι νόμοι περιέχουν διατάξεις ρύθμισης των συνεταιρισμών.¹⁶⁰

Η επιλογή έχει επίδραση στη νομοθετική διαδικασία, για παράδειγμα, σχετικά με τον καθορισμό του αρμόδιου υπουργείου για τη διαμόρφωση του νόμου ή των τροποποιήσεών του.

Παγκόσμια βρίσκει κανείς κάθε νοητό συνδυασμό, από πολλούς νόμους μέχρι κανένα νόμο. Η τάση είναι προς την κατεύθυνση του ενιαίου γενικού νόμου που καλύπτει όλους τους τύπους των συνεταιρισμών, επειδή πιστεύεται ότι:

- Ένας νόμος για όλους τους τύπους συνεταιρισμών, ενδεχομένως με συγκεκριμένα τμήματα / κεφάλαια για συγκεκριμένους τύπους συνεταιρισμών / δραστηριοτήτων,¹⁶¹ για παράδειγμα για τους συνεταιρισμούς εργατών, στεγαστικούς συνεταιρισμούς, αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς ή πολυσυμμετοχικούς συνεταιρισμούς, εγγυάται καλύτερα την αυτονομία των συνεταιρισμών, δηλαδή την εξουσία τους να ρυθμίζουν τις υποθέσεις τους όσο το δυνατόν περισσότερο μέσω καταστατικού / κανονισμού, δεδομένου ότι ο βαθμός λεπτομέρειας σε ένα τέτοιο γενικό νόμο θα είναι χαμηλότερος από ό,τι σε ένα πλήθος νόμων.
- Αυτό το χαμηλό επίπεδο λεπτομέρειας μειώνει τη γραφειοκρατία.

¹⁵⁹ Για μια πρόσφατη δημοσίευση για τέτοια ταξινόμηση, βλ. Birchall

¹⁶⁰ Όπως, για παράδειγμα, στις αναφερόμενες περιπτώσεις της Δανίας και της Ιρλανδίας.

¹⁶¹ Μοντέλο προτεινόμενο από το Ley Marco para las Cooperativas de América Latina. Βλέπε Μέρος 2, Τμήμα 4.1.2.1, Ley Marco. para las Cooperativas de América Latina.

- Ένας γενικός νόμος αποφεύγει τον κατακερματισμό της συνεταιριστικής κίνησης, που μπορεί να συμβεί όταν διαφορετικοί τύποι συνεταιρισμών καταχωρούνται κάτω από διαφορετικές νομικές πράξεις και τελούν υπό την εποπτεία διαφορετικών δημόσιων αρχών, με, ίσως, ετερογενείς πολιτικές.
- Ένας γενικός νόμος συμβάλλει στην ασφάλεια δικαίου για όσους ασχολούνται με τους συνεταιρισμούς. Η νομική ασφάλεια σχετίζεται μάλλον με τις διαρθρωτικές πτυχές και την ευθύνη και όχι με τον συγκεκριμένο τύπο συνεταιρισμού ή δραστηριότητας
- Από την άποψη των περιορισμών της ανάπτυξης,¹⁶² ένας γενικός νόμος είναι το πιο επαρκές εργαλείο για την επίτευξη της συνάφειας μεταξύ των στόχων προσανατολισμού στην ανάπτυξη, προσανατολισμού στα μέλη και της αυτάρκειας των συνεταιρισμών.

Η συζήτηση πρέπει να λάβει επίσης υπόψη τη στροφή προς την αντίληψη των συνεταιρισμών ως επιλογής των (δυνητικών) συνεταιριστών για την οργάνωση των δραστηριοτήτων τους. Αυτή η επιλογή μπορεί να περιλαμβάνει την επέκταση πέρα από την αυτοβοήθεια και την εξυπηρέτηση (και) των αναγκών μη-μελών με συνεταιριστικό τρόπο. Προς χωριστή εξέταση είναι οι δραστηριότητες και οι στόχοι του τύπου της κοινωνικής οικονομίας. Αυτό μπορεί να είναι ένας λόγος για να υπάρχουν περισσότεροι νόμοι. Εξ ίσου, ίσως μπορεί να είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες ανάγκες των μικρών συνεταιρισμών.¹⁶³

4.4.5 Γλώσσα του συνεταιριστικού νόμου

Η κατανόηση του νόμου είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή του. Δεν είναι ασυνήθιστο ότι οι κύριοι αποδέκτες του συνεταιριστικού νόμου ούτε κατέχουν την επίσημη γλώσσα στην οποία είναι γραμμένο το κείμενο, ούτε κατανοούν την νομική ορολογία. Η δημοσίευση του νόμου στην καθομιλουμένη γλώσσα, η χρήση ενός κατανοητού στυλ ή η υιοθέτηση ενός νόμου που μπορεί καθένας να κατανοήσει, όσο το δυνατόν περισσότερο, χωρίς να χρειάζεται να καταφύγει σε άλλα κείμενα, είναι μερικά από τα μέσα για τη βελτίωση της πρόσβασης στον συνεταιριστικό νόμο. Όμως, ο συνεταιριστικός νόμος δεν μπορεί και δεν πρέπει να αποτελεί εξαίρεση στο νομικό σύστημα. Η γλώσσα του πρέπει να είναι συνεπής με εκείνη των άλλων νομικών κειμένων, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η συνοχή του νομικού συστήματος. Το ερώτημα αφορά επίσης το νομοθετικό στυλ. Υπάρχουν δύο κύριες μορφές: κώδικες και αυτόνομοι νόμοι.

Για τα υπόλοιπα, η κατανόηση του νόμου είναι ένα θέμα σωστής διάδοσης.

¹⁶² Βλέπε και Μέρος 2, σημείο 4.4.2, Αναπτυξιακός Νόμος

¹⁶³ Βλέπε Μέρος 3, Τμήμα 9, Απλοποιημένες συνεταιριστικές δομές. Βλ. επίσης Münkner, Reform des Genossenschaftsrechts ALS Reaktion auf die Herausforderungen des wirtschaftlichen und Sozialen Wandels.

4.4.6 Μορφή του συνεταιριστικού νόμου

Η μορφή του συνεταιριστικού νόμου μπορεί να φαίνεται δευτερευούσης σημασίας. Όμως, πρέπει να σημειωθεί ότι η μορφή και το περιεχόμενο είναι ένα. Ο βαθμός λεπτομέρειας πρέπει συνεπώς να εξεταστεί. Ένας σύντομος νόμος, που ορίζει μόνο ένα οργανωτικό πλαίσιο για τους συνεταιρισμούς, αναγκαστικά αναφέρεται σε άλλες διατάξεις, καθιστώντας τον λιγότερο αντιληπτό και επομένως σχετικά δύσκολο να κατανοηθεί (βλέπε προηγούμενο σημείο). Από πρακτική άποψη, ένας λεπτομερής νόμος φαίνεται συνεπώς προτιμότερος. Ωστόσο, στην πραγματικότητα λεπτομερή κείμενα, αποφεύγοντας παραπομπές σε άλλα κείμενα, αναπτύσσουν ένα βαθμό λεπτομέρειας που υπάρχει κίνδυνος να παρεμποδίζει την αυτονομία των συνεταιρισμών, περιορίζοντας σημαντικά το χώρο που μπορεί να συμπληρώσει με το καταστατικό / κανονισμό τους. Από την άλλη πλευρά, λεπτομερείς νόμοι συνεπάγονται αποφυγή της υπερβολικής προσφυγής σε κυβερνητικούς μηχανισμούς.¹⁶⁴

Η διάσταση του χρόνου θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη, όταν αποφασίζεται η μορφή. Συχνά, οι λεπτομέρειες στο συνεταιριστικό νόμο αναφέρονται σε συνδεδεμένα με το χρόνο πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα, τα οποία αλλάζουν περισσότερο ή λιγότερο γρήγορα με την πάροδο του χρόνου, απαιτώντας έτσι προσαρμογές του νόμου. Οι συχνές αλλαγές του νόμου όχι μόνο καταναλώνουν πόρους, αλλά επηρεάζουν επίσης την κοινή γνώμη για την αξία ενός νόμου. Νόμος δεν είναι, γίνεται με την πάροδο του χρόνου. Και οι συχνές αλλαγές δεν ταιριάζουν με την μακροπρόθεσμη προοπτική της συνεταιριστικής ανάπτυξης, για την οποία η νομική σταθερότητα / συνέχεια είναι ζωτικής σημασίας, και ικανοποιούν την αδράνεια των διοικούντων.

4.4.7 Ακολουθία των θεμάτων που πρέπει να περιέχονται στο νόμο

Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να παρουσιαστεί η ακολουθία των διαφόρων άρθρων / τμημάτων ενός νόμου. Η σειρά δεν έχει καμία επιρροή επί της νομικής αξίας των άρθρων / τμημάτων. Ωστόσο, η "ζωή" ενός συνεταιρισμού ή το αντικείμενο μπορεί να προκαθορίσουν σε έναν ορισμένο βαθμό αυτή την ακολουθία. Από την άλλη πλευρά, μπορεί κανείς επίσης να σκεφθεί την ακολουθία των διαφόρων άρθρων / τμημάτων από την άποψη εκείνων που θα εφαρμόσουν το νόμο, δηλαδή τα μέλη του συνεταιρισμού, τα όργανα / επιτροπές ή τους αξιωματούχους. Οι παρούσες Κατευθυντήριες Γραμμές προσπαθούν να συνδυάσουν αυτές τις δύο προσεγγίσεις, προτείνοντας μια σειρά, η οποία ακολουθεί τις φάσεις ενός συνεταιρισμού, από την ίδρυσή του ως τη διάλυσή του, από τη μία πλευρά, ενώ αναδιατάσσει εκείνα τα άρθρα / τμήματα τα οποία αφορούν είτε στα μέλη, στα όργανα / επιτροπές ή σε αξιωματούχους, από την άλλη. Αυτή η προσέγγιση καταλήγει μερικές φορές σε επαναλήψεις.

¹⁶⁴ Βλέπε Μέρος 2, Τμήμα 4.4.3, Επιλογή της κατάλληλης νομικής πράξης.

Μέρος 3: Ένα Αλφαβητάρι για έναν συνεταιριστικό νόμο ¹⁶⁵

Ως νομικά πρόσωπα, οι συνεταιρισμοί πρέπει να υπόκεινται στη νομοθεσία. Η δομή τους, η λειτουργία και ειδικά η θέση τους έναντι τρίτων θα πρέπει να ρυθμίζονται.

Τα ακόλουθα κύρια θέματα ενός συνεταιριστικού νόμου αφορούν όλους τους τύπους των συνεταιρισμών. Όπως αναφέρεται στο Μέρος 2, Τμήμα 4.4.4 (Ένας ή περισσότεροι συνεταιριστικοί νόμοι), αυτή η προσέγγιση δεν πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι θα πρέπει να υπάρχει ένας και μόνο νόμος, για όλους τους τύπους των συνεταιρισμών. Άλλες επιλογές είναι εξίσου έγκυρες.

Τα κύρια περιεχόμενα ενός συνεταιριστικού νόμου είναι τα εξής:

1. Πρόλογος
2. Γενικές διατάξεις
3. Συγκρότηση και εγγραφή
4. Σύνθεση μελών
5. Όργανα / επιτροπές και διαχείριση
6. Σχηματισμός κεφαλαίου, λογαριασμοί, διανομή του πλεονάσματος και κάλυψη ζημιών
7. Έλεγχος
8. Διάλυση
9. Απλοποιημένες συνεταιριστικές δομές
10. Οριζόντια και κάθετη ολοκλήρωση
11. Επίλυση διαφορών
12. Διάφορα

1. ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Αν το νομικό σύστημα της χώρας το επιτρέπει, και αν καθορίζεται σαφώς η νομική φύση του, ο συνεταιριστικός νόμος θα μπορούσε να αρχίσει με ένα πρόλογο. Ο πρόλογος θα καθοδηγεί την ερμηνεία του νόμου, και είναι πολύ σημαντικός εκεί όπου οι γνήσιοι συνεταιρισμοί ακόμη δεν έχουν στέρεες ρίζες. Ο πρόλογος θα μπορούσε να αναφέρεται στα ακόλουθα θέματα:

- ο ρόλος και η λειτουργία των συνεταιρισμών στην κοινωνία εν γένει και στην οικονομία της χώρας ειδικότερα
- ο χαρακτήρας των συνεταιρισμών ως ιδιωτικές και αυτόνομες οργανώσεις, οι οποίες έχουν πρόσβαση σε όλες τις νόμιμες δραστηριότητες

---

¹⁶⁵ Η διπλή χρήση του αόριστου άρθρου, γίνεται για να δοθεί πάλι έμφαση στο γεγονός ότι αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές προτείνουν μια δυνατότητα.

- η συμμετοχή της κυβέρνησης, η οποία θα πρέπει να περιορίζεται στις διαδικασίες καταχώρησης σε μητρώα, διάλυσης, προώθησης των συνεταιρισμών και στο γενικό κανονιστικό έλεγχο
- ίση μεταχείριση των συνεταιρισμών και των μελών τους σε σχέση με άλλες επιχειρηματικές οργανώσεις, δηλαδή δεν θα υφίστανται διακρίσεις εις βάρος τους, είτε με αρνητικό είτε με θετικό τρόπο, έτσι ώστε να αποφεύγονται οι στρεβλώσεις μεταξύ ανταγωνιστών και προκειμένου να αποφευχθεί ο σχηματισμός ψεύτικων συνεταιρισμών. Η ίση μεταχείριση υπό την νομική έννοια σημαίνει την ίδια μεταχείριση με άλλους επιχειρηματικούς φορείς, όπου είναι δυνατόν, αλλά διαφορετική όταν η συγκεκριμένη φύση των συνεταιρισμών το απαιτεί.¹⁶⁶

2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

2.1 Ορισμός των όρων που χρησιμοποιούνται στο νόμο

Ένα γλωσσάρι των βασικών νομικών όρων, οι οποίοι χρησιμοποιούνται στο κείμενο, θα μπορούσε να περιληφθεί ως παράρτημά του νόμου ή σε ένα χωριστό συμπλήρωμα. Αυτό είναι ακόμα πιο απαραίτητο, όπου ο νόμος σηματοδοτεί μια αλλαγή πολιτικής, ή εκεί όπου ένα ενιαίο γενικό κείμενο αντικαθιστά αρκετά άλλα πιο λεπτομερή. Ένα τέτοιο γλωσσάρι θα είχε επίσης το πλεονέκτημα της διευκόλυνσης της επικοινωνίας σε διεθνές επίπεδο. Αποκλίσεις από τους διεθνώς παραδεκτούς ορισμούς θα μπορούσαν να περιοριστούν στο ελάχιστο και μπορεί να χρειάζονται και ειδική ερμηνεία.¹⁶⁷

2.2 Εφαρμογή άλλων κανόνων

Λόγω μιας ευρείας διάδοσης εσφαλμένων εικασιών για το αντίθετο, ο νόμος πρέπει να δείχνει ότι η καταχώρηση στο Μητρώο ως επιχείρησης συνεταιριστικής μορφής δεν απαλλάσσει τους συνεταιρισμούς από την συμμόρφωση με άλλους νομικούς κανόνες της έννομης τάξης και ειδικότερα εκείνους που ρυθμίζουν τη δραστηριότητά τους. Για παράδειγμα, η καταχώρηση ίδρυσης βάσει του συνεταιριστικού νόμου, δεν απαλλάσσει τους συνεταιρισμούς από την υποχρέωση υποβολής αίτησης για τη

---

¹⁶⁶ Το πιο συζητούμενο θέμα σε αυτό το πλαίσιο είναι η φορολογία των δύο σχετιζόμενων στοιχείων τα οποία χαρακτηρίζουν στους συνεταιρισμούς, δηλαδή του πλεονάσματος (surplus) και της επιστροφής στους χρήστες (patronage refunds). Όπως έχει ειπωθεί, το πλεόνασμα που παράγεται από τις συναλλαγές με τα μέλη είναι το αποτέλεσμα ενός ειδικού για τους συνεταιρισμούς τρόπου υπολογισμού του κόστους (επιβάρυνση κοντά στο κόστος). Ο γαλλικός όρος “trop-perçu” είναι αυτονόητος σε αυτό το πλαίσιο. (Στην αγγλική γλώσσα, η καταβολή ποσού πέρα από το κόστος). Η επιστροφή στους χρήστες, που καταβάλλεται στα μέλη κατ’ αναλογία προς τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό τους, αποτελεί μια εκ των υστέρων μείωση της τιμής ή μια διόρθωση του υπολογισμού της τιμής στο τέλος του οικονομικού έτους, όταν ο επιχειρηματικός κίνδυνος που περιλαμβάνεται στον αρχικό υπολογισμό του κόστους δεν έχει υλοποιηθεί. Κατά συνέπεια το πλεόνασμα δεν μπορεί να θεωρηθεί ισοδύναμη έννοια με αυτή του κέρδους και δεν πρέπει να φορολογείται ως κέρδος. Βλ. επίσης Μέρος 3, παράγραφος 6.2, Διανομή Πλεονάσματος κατά το τέλος του οικονομικού έτους.

¹⁶⁷ Για ένα γλωσσάρι ειδικών συνεταιριστικών όρων, δείτε Münkner and Vernaz.

χορήγηση άδειας για την άσκηση τραπεζικών δραστηριοτήτων, όταν η τραπεζική νομοθεσία απαιτεί εξουσιοδότηση για την άσκηση της εν λόγω δραστηριότητας.

Η συνεταιριστική νομοθεσία ίσως θα πρέπει επίσης να παρέχει αναφορές σε άλλους νόμους σε περίπτωση κενών του νόμου.

2.3 Ορισμός των συνεταιρισμών: Πεδίο εφαρμογής του νόμου

Ο παγκοσμίως αναγνωρισμένος ορισμός των συνεταιρισμών που περιλαμβάνεται στην Σύσταση 193 της ΔΟΕ (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας – ILO), στην Παράγραφο 2, όχι μόνο αντανάκλα μια συγκεκριμένη αντίληψη για το τι είναι οι συνεταιρισμοί, αλλά επίσης προκαθορίζει τα περιεχόμενα όλου του νόμου. Αναφέρει: «Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων η οποία συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους μέσω μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης.»

Ο νομοθέτης θα μπορούσε να εξετάσει τις ακόλουθες προσθήκες. Εκτός από τη δυνατότητα να ενωθούν εθελοντικά τα υποψήφια μέλη θα πρέπει επίσης να ενώνονται με δική τους πρωτοβουλία. Θα ήταν επίσης χρήσιμο να εξεταστεί ο ορισμός που περιέχεται στην Σύσταση 127 της ΔΟΕ, δηλ. την "προηγούμενη Σύσταση" της ΔΟΕ από την Σύσταση 193, διότι περιέχει πολύτιμα πρόσθετα στοιχεία, ιδίως όσον αφορά την οικονομική συμμετοχή αλλά και την κατανομή του ρίσκου και του οφέλους.¹⁶⁸

Αντί να γίνει αντιγραφή αυτού ή ενός άλλου ορισμού, είναι προτιμότερο να διατυπωθεί ο ορισμός όπως ειδικά οι τοπικές συνθήκες το απαιτούν, με σεβασμό ταυτόχρονα του ευρύτερου νομικού πλαισίου που αναπτύχθηκε σύμφωνα με το Μέρος 2, Τμήμα 4,1 (Το ευρύτερο νομικό πλαίσιο).

Ο ορισμός θα εξαρτηθεί επίσης από την επιλογή του νομοθέτη μεταξύ ενός ενιαίου νόμου, ο οποίος θα διέπει όλους τους τύπους των συνεταιρισμών και μερικών ειδικότερων νόμων. Ο ορισμός και οι επακόλουθες διατάξεις, πρέπει να αντανάκλουν εκείνα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τα οποία διακρίνουν καλύτερα τους συνεταιρισμούς από άλλες μορφές επιχειρηματικών οργανώσεων, δηλαδή την αρχή της συνεταιριστικής ταυτότητας και την αρχή της προαγωγής των μελών.¹⁶⁹ Η αρχή της ταυτότητας σημαίνει ότι τα μέλη είναι οι συν-ιδρυτές, ότι τα μέλη συν- χρηματοδοτούν τον συνεταιρισμό, του οποίου είναι οι συν-ιδιοκτήτες, συν-

¹⁶⁸ Η Σύσταση 127 της ΔΟΕ μπορεί ακόμα να χρησιμοποιηθεί ως οδηγός, παρά το γεγονός ότι η Σύσταση 193 της ΔΟΕ «την αναθεωρεί και την αντικαθιστά» (Δείτε Σύσταση 193, Παράγραφος 19). Στην παράγραφο 12 ορίζει τους συνεταιρισμούς ως εξής: "[Οι συνεταιρισμοί είναι] ένωση [εις] προσώπων τα οποία ενώθηκαν εθελοντικά για να επιτύχουν ένα κοινό στόχο μέσω του σχηματισμού μιας δημοκρατικά ελεγχόμενης οργάνωσης, προσφέροντας ισότιμες εισφορές στο απαιτούμενο κεφάλαιο και αποδεχόμενοι ένα δίκαιο μερίδιο από τα οφέλη αλλά και τους κινδύνους του επιχειρήματος στο οποίο τα μέλη συμμετέχουν ενεργά".

¹⁶⁹ Δείτε ανωτέρω διαφοροποίηση των συνεταιρισμών και κεφαλαιουχικών εταιρειών, Μέρος 2, Τμήμα 2.2, Διάκριση μεταξύ συνεταιρισμών και κεφαλαιουχικών εταιρειών. Αυτό ισχύει μόνο υπό ορισμένους όρους, στους συνεταιρισμούς που εξυπηρετούν μη μέλη. Βλ. επίσης Μέρος 2, Τμήμα 1, Γενικά.

διαχειριστές, συν-ελεγκτές, από κοινού χρήστες, συν-δικαιούχοι και για τα χρέη συνυπεύθυνοι. Η αρχή της προαγωγής των μελών σημαίνει ότι η βελτίωση της κατάστασης των μελών είναι προτιμητέα έναντι της παραγωγής υψηλών αποδόσεων επί του επενδυμένου κεφαλαίου. Ο συνδυασμός αυτών των δύο αρχών συνθέτει τη διπλή φύση των συνεταιρισμών. Είναι ομάδες προσώπων (ενώσεις προσώπων, σωματεία) και οικονομικές επιχειρήσεις συγχρόνως, ή, ακριβέστερα, είναι ομάδες προσώπων που έχουν μια επιχείρηση, δηλ. οι συνεταιρισμοί δεν είναι επιχειρήσεις ελεγχόμενες από επενδυτές, αλλά ενώσεις προσώπων που εργάζονται για την επίτευξη κοινών στόχων μέσω μιας κοινής επιχείρησης. Παρ' ότι αυτή η επιχείρηση πρέπει να λειτουργεί με έναν τρόπο προσανατολισμένο προς το θετικό οικονομικό αποτέλεσμα, διαφέρει από τις κεφαλαιοκρατικές επιχειρήσεις στο ότι είναι προσανατολισμένη προς τα συμφέροντα των μελών της όχι προς τα συμφέροντα της επιχείρησης ή προς τα συμφέροντα επενδυτών.

Ο ορισμός των συνεταιρισμών χρησιμεύει όχι μόνο να τους διαφοροποιεί από τους κεφαλαιοκεντρικούς φορείς αλλά και από τις μη κερδοσκοπικές (non-profit) οργανώσεις, από τις φιλανθρωπικές οργανώσεις και από άλλες πιθανές μορφές οργανώσεων αυτοβοήθειας, καθώς και από άλλους φορείς κοινωνικών επιχειρήσεων.

Επιπλέον, ο ορισμός πρέπει να γραφεί στο νόμο καθώς αυτό βοηθά:

- την κυβέρνηση για να εκτελεί τις κανονιστικές λειτουργίες του κράτους
- τη διάκριση των γνήσιων συνεταιρισμών από τους νόθους
- τον καθορισμό των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μελών, καθώς επίσης και των οργάνων/επιτροπών του συνεταιρισμού
- τον καθορισμό των προσόντων και των καθηκόντων των συνεταιριστικών αξιωματούχων σχετικά με τη διαχείριση κεφαλαίων και την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των μελών, σύμφωνα με τη διττή φύση των συνεταιρισμών (ενώσεις προσώπων και επιχειρήσεις)
- τον προσδιορισμό των ελάχιστων κανόνων, σχετικά με την λογιστική και τον διαχειριστικό έλεγχο προκειμένου να προαχθεί η αποδοτική χρήση των οικονομικών πόρων, την επαρκή αναγνώριση και ανθρώπινων ικανοτήτων, καθώς και την εξασφάλιση της προαγωγής των μελών
- την επίλυση των συγκρούσεων που μπορεί να προκύψουν μεταξύ του συνεταιριστικού νόμου και εκείνων των άλλων νόμων που, σε συνδυασμό με τον καθαυτό συνεταιριστικό νόμο, αποτελούν την συνεταιριστική νομοθεσία με την ευρεία έννοια, όπως για παράδειγμα, οι φορολογικοί νόμοι, η εργατική νομοθεσία, ο νόμος ανταγωνισμού, τα λογιστικά πρότυπα, κλπ.¹⁷⁰

---

¹⁷⁰ Δείτε Πλαίσιο 2.

- τη δικαιολόγηση της ίσης μεταχείρισης των συνεταιρισμών, υπό την έννοια που εξηγήθηκε πιο πάνω
- τη διευκόλυνση της αποτίμησης του οικονομικού, κοινωνικού και κοινωνιακού αντίκτυπου των συνεταιρισμών και,
- την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας.

Ο ορισμός των συνεταιρισμών δεν περιορίζεται στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς. Ισχύει επίσης για τις ομοσπονδιακές δομές, δευτεροβάθμιους και τριτοβάθμιους συνεταιρισμούς ή ενώσεις και ομοσπονδίες, εάν τους επιτρέπεται να ασκούν οικονομική δραστηριότητα.

Τέλος, οι όμιλοι και οργανώσεις που ανταποκρίνονται σε παρόμοια κριτήρια όπως οι συνεταιρισμοί, που δεν υπάγονται στον συνεταιριστικό νόμο, θα μπορούσαν να αναφέρονται στον νόμο μέσω ενός αποκαλούμενου αρνητικού ορισμού, ειδικά εάν ρυθμίζονται από άλλους νόμους της χώρας.

2.4 Συνεταιριστικές αρχές

Οι παγκοσμίως αναγνωρισμένες συνεταιριστικές αρχές μπορούν να συμπεριληφθούν στο προοίμιο ή στον ορισμό του συνεταιρισμού, με την καταγραφή τους ή κάνοντας αναφορά σε αυτές.

Μια αναφορά έχει το πλεονέκτημα να είναι πιο ευέλικτη και να μην επιβάλλει μια αναθεώρηση του νόμου εάν αλλάξουν οι αρχές, αλλά καθιστά την εφαρμογή του νόμου πιο περίπλοκη, επειδή αναφέρεται σε εξωτερικά κείμενα. Μια άλλη λύση είναι να συνταχθεί ένας κατάλογος των συνεταιριστικών αρχών, φροντίζοντας να μην δοθεί στον κατάλογο αυτόν ένας περιοριστικός και απόλυτος χαρακτήρας. Αυτό θα μπορούσε να μεταφραστεί με την χρήση εκφράσεων όπως "μεταξύ άλλων..." ή "ειδικότερα...". Κατά συνέπεια η αναφορά θα συνεπαγόταν και τις πιθανές αλλαγές.

Όποια και αν είναι η λύση, είναι σημαντικό η φύση των παραπομπών ή των αναφερόμενων συνεταιριστικών αρχών να δηλώνεται ρητώς και οι συνεταιριστικές αρχές να μην γράφονται σαν να ήταν νομικοί κανόνες, επειδή αυτό θα περιόριζε τον νομοθέτη στην προσαρμογή αυτών των αρχών στις εθνικές συνθήκες και, στην πραγματικότητα θα ήταν μάλλον απίθανο να γίνουν σεβαστές αυτές οι αρχές. Θα περιόριζε επίσης την αυτονομία των συνεταιρισμών. Ομοίως, οι νομικές διατάξεις δεν πρέπει να γράφονται με την μορφή των αρχών, επειδή με αυτή την μορφή δεν είναι εφαρμόσιμες και πιθανότατα θα οδηγήσουν την κυβέρνηση να αντικαταστήσει τον νομοθέτη με την έκδοση ερμηνευτικών εγκυκλίων, οι οποίες ξεπερνούν το ρόλο τους να καταστήσουν λειτουργικούς τους κανόνες του νόμου, όπου απαιτείται, αλλά δεν πρέπει να ρυθμίζουν κάτι αντί του νόμου.

Αυτό που έχει σημασία δεν είναι κάθε μια από τις αρχές να ακολουθούνται κατά γράμμα, αλλά οι αρχές να γίνονται σεβαστές στο συνδυασμό μεταξύ τους στο πνεύμα και στο σύνολο. Για παράδειγμα: η πρώτη αρχή (εθελοντική και ελεύθερη είσοδος μελών), η λεγόμενη αρχή της ανοιχτής πόρτας, θα πρέπει να περιορίζεται όταν το

αποθεματικό κεφάλαιο είναι διανεμήσιμο. Η αρχή της ανοιχτής πόρτας χρειάζεται στάθμιση έναντι της απαγόρευσης των συναλλαγών με μη μέλη, η οποία περιέχεται σε ορισμένες νομοθεσίες. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη επίσης, ότι πέρα των επτά συνεταιριστικών αρχών, οι οποίες συζητούνται στις παρούσες Κατευθυντήριες Γραμμές, υπάρχουν και άλλες αρχές, με ποικίλο πεδίο εφαρμογής και που διαφέρουν σε στόχους και κύρος.

3. ΣΥΣΤΑΣΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

3.1 Καταχώρηση

Η αναγνώριση, και κατά συνέπεια η προστασία των συνεταιρισμών από το κράτος, εκδηλώνεται με την καταχώρηση του ονόματός τους και όλων των υπόλοιπων στοιχείων που αιτιολογούν την ιδιότητά τους ως νομικών προσώπων, σε ένα δημόσιο ή τουλάχιστον δημόσια αναγνωριζόμενο μητρώο.

Σημειώνοντας τι έχει συμβεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών σε ορισμένες χώρες, φαίνεται ότι ο νόμος πρέπει να προβλέπει αυστηρές κυρώσεις εναντίον οποιασδήποτε κατάχρησης της επωνυμίας "συνεταιρισμός".

Η χορήγηση του καθεστώτος νομικού προσώπου, κατά κανόνα, παρακινείται από την επιθυμία να ευνοηθεί η συμμετοχή φυσικών προσώπων σε οργανωμένες οικονομικές δραστηριότητες, καθόσον αυτές θεωρείται ότι είναι πιο βιώσιμες. Το γεγονός ότι τα συμμετέχοντα πρόσωπα δεν έχουν προσωπική οικονομική ευθύνη πέραν του ποσού των μερίδων που καταβάλλουν, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στο καταστατικό/κανονισμό, είναι παράγων που λειτουργεί ως κίνητρο συμμετοχής σε νομικά πρόσωπα. Όσον αφορά τους συνεταιρισμούς, θα μπορούσε κανείς να αντιτάξει ότι η διάκριση που γίνεται μεταξύ της οργάνωσης και των μελών της έρχεται σε αντίθεση με τη συνεταιριστική αρχή, σύμφωνα με την οποία ο συνεταιρισμός δεν πρέπει να διαχωρίζεται από τα μέλη του. Αλλά εάν τα μέλη δεν πρόκειται να φέρουν προσωπική ευθύνη για τις δραστηριότητες του συνεταιρισμού τους, τότε μόνο ένας τέτοιος διαχωρισμός θα επιτρέψει την μετατόπιση της ευθύνης σε μια ανεξάρτητη οντότητα με καθεστώς νομικού προσώπου.

3.2 Μορφές καταχώρησης

Υπάρχουν δύο βασικές μορφές καταχώρησης, η σχεδόν αυτόματη καταχώρηση και η καταχώρηση μετά από έγκριση μιας δημόσιας αρχής.

Σύμφωνα με την πρώτη επιλογή, η οποία ανταποκρίνεται καλύτερα με το κράτος δικαίου, ένας συνεταιρισμός πρέπει να καταχωρηθεί εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται από το νόμο. Εάν, για οποιονδήποτε λόγο, πρότερη έγκριση είναι απαραίτητη, η διακριτική ευχέρεια της εγκρίνουσας αρχής πρέπει αυστηρά και αποτελεσματικά να περιορίζεται από το νόμο.

3.3 Αρχή καταχώρησης

Ο διαχωρισμός των κρατικών εξουσιών, η νομική φύση του συνεταιριστικού νόμου, ο ορισμός των συνεταιρισμών και η διαδικασία καταχώρησης ως μέσου ενός εκ των προτέρων ελέγχου, είναι στοιχεία τα οποία πρέπει να εξετάζονται για την επιλογή της αρχής που θα οριστεί για τις εγγραφές στο μητρώο συνεταιρισμών.

Η αναγνώριση των συνεταιρισμών ως οικονομικών φορέων του ιδιωτικού τομέα θα επιτρέψει την καταχώρηση όλων των τύπων επιχειρήσεων σε ένα ενιαίο μητρώο.

Ακόμα κι αν η καταχώρηση είναι ένα διοικητικό έργο, θα μπορούσε να ασκείται από τα δικαστήρια, καθώς απαιτούνται νομικές γνώσεις και η απόδοση νομικής προσωπικότητας είναι μια πράξη με σημαντικές νομικές συνέπειες. Αλλά η εμπειρία επίσης έχει δείξει ότι μια αρχή εξειδικευμένη σε συνεταιριστικά θέματα, ενδεχομένως βοηθούμενη και από προσωπικό το οποίο αποσπάται από τη συνεταιριστική κίνηση, είναι η πιο κατάλληλη να χειριστεί σωστά τα ζητήματα καταχώρησης.

Ο νομοθέτης πρέπει να διασφαλίσει ότι η καταχώρηση θεωρείται ως μια τοπική υπηρεσία και ότι οι υποψήφιοι συνεταιριστές έχουν να αντιμετωπίσουν κατά προτίμηση μόνο μια ενιαία αρχή. Όπου εμπλέκονται διαφορετικές αρχές, αυτές πρέπει να επικοινωνούν μεταξύ τους και να παρέχεται η εξουσία μόνο σε μία από αυτές να χειρίζονται το θέμα των υποψήφιων συνεταιριστών.

3.4 Διαδικασία καταχώρησης

Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση η διαδικασία καταχώρησης να εμποδίσει τους πολίτες να σχηματίσουν φορείς με τον τρόπο που τους ταιριάζει καλύτερα.

Καμία καταχώρηση δεν πρέπει να γίνεται χωρίς ένα αίτημα από έναν εκλεγμένο αντιπρόσωπο του δημιουργούμενου συνεταιρισμού. Αυτό το αίτημα πρέπει να αρχειοθετηθεί μέσα σε καθορισμένο μικρό χρόνο, που καθορίζεται από το νόμο, μετά από την ιδρυτική γενική συνέλευση ή μετά από σχετική συνεδρίαση των ιδρυτικών μελών.

Έγγραφα που πρέπει να επισυνάπτονται στην αίτηση για την εγγραφή είναι γενικά:

- τα πρακτικά της ιδρυτικής γενικής συνέλευσης, με τις υπογραφές ή τα δακτυλικά αποτυπώματα όλων των ιδρυτικών μελών. Εάν το καταστατικό/ κανονισμός υιοθετήθηκε βάσει υποδείγματος καταστατικού/ κανονισμού, τα πρακτικά πρέπει να τεκμηριώνουν ότι υιοθετήθηκε μετά από μια λεπτομερή συζήτηση γι' αυτό το υπόδειγμα καταστατικού/ κανονισμού
- ένα υπόδειγμα των υπογραφών των προσώπων που έχουν δικαίωμα να εκπροσωπούν τον συνεταιρισμό
- αρκετά αντίγραφα του καταστατικού/ κανονισμού με τις υπογραφές ή τα δακτυλικά αποτυπώματα όλων των ιδρυτικών μελών

- έκθεση των αποτελεσμάτων μιας μελέτης οικονομικής σκοπιμότητας, σχετικά με τις σχεδιαζόμενες δραστηριότητες του συνεταιρισμού. Αυτή η μελέτη πρέπει να πραγματοποιηθεί από μια κορυφαία συνεταιριστική οργάνωση ή έναν άλλο αναγνωρισμένο φορέα. Όπου δεν υπάρχουν ακόμη τέτοιοι φορείς, η κυβέρνηση μπορεί προσωρινά να αναλαμβάνει αυτόν τον ρόλο. Αυτό το έργο δεν πρέπει να δοθεί στην αρχή καταχώρησης προκειμένου να αποφευχθεί να είναι ταυτόχρονα ο ελεγκτής και ο ελεγχόμενος. Ο στόχος αυτής της απαίτησης, η οποία δεν επιβάλλεται στους ιδρυτές άλλων επιχειρηματικών οργανώσεων, δεν είναι να παρακωλυθεί η ελευθερία των υποψήφιων συνεταιριστών, αλλά να φροντίσει για τα συμφέροντα των μελών, του μελλοντικού συνεταιρισμού και των πιθανών επιχειρηματικών εταίρων, δεδομένου ότι οι κίνδυνοι που αυτοί διατρέχουν είναι μεγαλύτεροι από εκείνους που υφίστανται συνήθως σε άλλους τύπους επιχειρήσεων, επειδή οι συνεταιρισμοί δεν έχουν ελάχιστο κεφάλαιο, και γενικά, η κεφαλαιακή τους βάση είναι αδύναμη. Ο νομοθέτης πρέπει, ωστόσο, να απέχει από τέτοια αποτρεπτικά μέτρα, εάν δεν είναι δυνατό να αποκλεισθεί η κατάχρηση εξουσίας σε σχέση με αυτήν την μελέτη σκοπιμότητας
- κατάλογο των προσώπων που έχουν την εξουσιοδότηση να καταθέσουν την αίτηση εγγραφής και να δηλώνουν στο μητρώο, όλες τις πιθανές αλλαγές (του καταστατικού) που μπορεί να γίνουν στο μέλλον
- ένα έγγραφο που να αποδεικνύει ότι ένα επαρκές μέρος του συνολικού ποσού των μερίδων των μελών έχει καταβληθεί και να δηλώνει τη χρονική περίοδο εντός της οποίας το υπόλοιπο πρέπει να πληρωθεί.

Η καθιέρωση μιας γρήγορης και αμερόληπτης διαδικασίας καταχώρησης είναι ένα πρώτο βήμα από το κράτος προς διευκόλυνση της ανάπτυξης μιας γνήσιας συνεταιριστικής κίνησης. Για τον σκοπό αυτό, προτείνεται η ακόλουθη διαδικασία:

- μια απόδειξη η οποία θα αποδεικνύει την κατάθεση αίτησης καταχώρησης και απαριθμεί τα έγγραφα που κατατέθηκαν, δεόντως υπογεγραμμένα και χρονολογημένα, θα χορηγείται με την προσκόμιση των προαναφερόμενων εγγράφων
- η καταχώρηση θα ολοκληρώνεται εντός ενός μικρού χρονικού διαστήματος. Ένα επικυρωμένο αντίγραφο του καταστατικού/ κανονισμού, το οποίο θα αναφέρει τον αριθμό και την ημερομηνία της καταχώρησης, θα παραδίδεται στο συνεταιρισμό. Αυτό θα αποτελεί απόδειξη της επίσημης αναγνώρισης του συνεταιρισμού ως νομικού προσώπου
- μια άρνηση καταχώρησης πρέπει να δικαιολογείται εγγράφως και να κοινοποιείται στα πρόσωπα που ζήτησαν την καταχώρηση
- στην περίπτωση μιας τέτοιας άρνησης, οι ιδρυτές μπορούν να ασκήσουν έφεση ενώπιον ενός δικαστηρίου (που θα προσδιοριστεί), το οποίο θα πρέπει να εκδίδει απόφαση εντός ενός σύντομου χρονικού διαστήματος

- εάν μέσα στις απαραίτητες χρονικές προθεσμίες, καμία άρνηση δεν έχει δηλωθεί, ή εάν το δικαστήριο δεν έχει εκδώσει την απόφασή του, η εγγραφή θα θεωρείται ότι έγινε αποδεκτή. Η αρχή εγγραφής, επίσης, σε αυτήν την περίπτωση, και εντός ενός ορισμένου και σύντομου χρονικού διαστήματος, θα στείλει ένα επικυρωμένο αντίγραφο του καταστατικού/κανονισμού, που θα αναφέρει τον αριθμό και την ημερομηνία της θεωρούμενης καταχώρησης του συνεταιρισμού.
- όποιος και αν είναι ο τύπος της, η καταχώρηση πρέπει να δημοσιευθεί επίσημα εντός ενός καθορισμένου και σύντομου χρονικού διαστήματος, σε ένα κατάλληλο επίσημο και εύκολα προσβάσιμο μέσο, που γενικά χρησιμοποιείται από τις αρχές. Η δημοσίευση θα πρέπει να ταιριάζει με τις απαιτήσεις των σύγχρονων επιχειρηματικών συναλλαγών, δηλαδή να καλύπτει τουλάχιστον τη γεωγραφική έκταση των δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού. Σε περίπτωση που η καταχώρηση δεν δημοσιευθεί μέσα στο καθορισμένο χρονικό πλαίσιο, ο συνεταιρισμός θα θεωρείται ως καταχωρημένος και το πρόσωπο που δεν έχει εκπληρώσει τα καθήκοντά του θα είναι οικονομικά υπεύθυνο για τις συνέπειες
- τα τέλη για την καταχώρηση και τη δημοσίευση δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να είναι απαγορευτικά.

Ειδικά, όπου η καταχώρηση τίθεται σε ισχύ μόνο μετά την δημοσίευσή της, οι συνεταιρισμοί πρέπει να έχουν το δικαίωμα να απαιτήσουν τα αναφερόμενα χρονικά διαστήματα να είναι σύντομα και να τηρούνται από την Αρχή καταχώρησης.

Μόνο η καταχώρηση, και σε μερικές περιπτώσεις η καταχώρηση και δημοσίευση, ή κοινώς γνωστές πληροφορίες, είναι δεσμευτικές για τρίτους. Μετά την καταχώρηση, οι συνεταιρισμοί πρέπει επομένως να εξασφαλίσουν ότι οποιεσδήποτε επόμενες αλλαγές στα καταχωρημένα στοιχεία στην Αρχή καταχώρησης (Μητρώο) θα κοινοποιούνται σε αυτήν, ειδάλλως, τα πρόσωπα που δεν έχουν εκπληρώσει αυτήν την υποχρέωσή τους, θα είναι οικονομικά υπεύθυνα για τις συνέπειες.

3.5 Φύση και αποτελέσματα της καταχώρησης

Με την καταχώρηση (και τη δημοσίευσή της, όπου απαιτείται), το κράτος παρέχει καθεστώς νομικού προσώπου στον συνεταιρισμό. Το νομικό καθεστώς σημαίνει ότι ο συνεταιρισμός είναι υπεύθυνος και υπόλογος ως νομικό πρόσωπο, ανεξάρτητα από τα μέλη του, και με απεριόριστη διαδοχή. Ως νομικό πρόσωπο, ο συνεταιρισμός έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Μπορεί να αποκτήσει ιδιοκτησιακά δικαιώματα, να αναλάβει υποχρεώσεις με συμβάσεις και χρέη, να αναπτύξει οικονομικές δραστηριότητες και να συμμετέχει σε νομικές διεκδικήσεις. Όπως και με τις εταιρείες και σύμφωνα με το συγκεκριμένο νομικό σύστημα, αυτή η νομική υπόσταση θα είναι απεριόριστη ή περιορισμένη¹⁷¹ σύμφωνα με τον σκοπό του συγκεκριμένου συνεταιρισμού.

¹⁷¹ Ειδικά σε χώρες με αγγλοσαξονική νομική παράδοση.

Το καθεστώς νομικού προσώπου περιλαμβάνει το δικαίωμα ίδρυσης θυγατρικών με άλλη νομική μορφή από αυτή του συνεταιρισμού.¹⁷²

Τα μέλη δεν θα είναι ούτε ατομικά υπεύθυνα για τις πράξεις που διενεργούνται στο όνομα του συνεταιρισμού, ούτε θα είναι υπόλογα πέρα από το ποσό των μερίδων εγγραφής για τα χρέη του συνεταιρισμού, εκτός αν έχει αποφασιστεί διαφορετικά και αναφέρεται στο καταστατικό/ κανονισμό.

Ο συχνά χρησιμοποιούμενος τύπος σύμφωνα με τον οποίο οι συνεταιρισμοί είναι "οι εντολοδόχοι των μελών τους" απαιτεί προσεκτική προσέγγιση. Το ερώτημα είναι αν οι συνεταιρισμοί ενεργούν για λογαριασμό των μελών τους ως αντιπρόσωποί τους ή αν οι συνεταιρισμοί ενεργούν για λογαριασμό τους, όταν συναλλάσσονται με τρίτους. Από τη μία πλευρά, οι συνεταιρισμοί είναι νομικά πρόσωπα. Μετά την καταχώρηση, οι ενέργειες που αναλαμβάνονται εξ ονόματός τους δεσμεύουν αποκλειστικά τους ίδιους, δηλαδή οι συνεταιρισμοί είναι ανεξάρτητοι από τα μέλη τους. Από την άλλη πλευρά, εξαιτίας της στενής εμπλοκής των μελών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και λόγω της ιδιαίτερης φύσης των συναλλαγών μεταξύ των μελών και του συνεταιρισμού τους, (οι συνεταιρισμοί) θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως απλός εκτελεστικός διαμεσολαβητής των μελών.

Το καθεστώς των πράξεων που εκτελούνται εξ ονόματος του συνεταιρισμού κατά τη διάρκεια της περιόδου από την ίδρυση μέχρι την καταχώρησή του (και την δημοσίευσή, όπου αυτό απαιτείται) πρέπει να ορίζεται με σαφήνεια.

4. Η ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΟΥΣ

Τα ζητήματα της ιδιότητας μέλους είναι τα πλέον σημαντικά που πρέπει να αντιμετωπιστούν από το νόμο, δεδομένου ότι οι συνεταιρισμοί είναι οργανώσεις με επίκεντρο τα μέλη τους.

4.1 Χαρακτηριστικά για την απόκτηση της ιδιότητας μέλους

Ο παγκοσμίως αναγνωρισμένος ορισμός των συνεταιρισμών επιτρέπει τόσο σε φυσικά όσο και σε νομικά πρόσωπα να είναι μέλη ενός πρωτοβάθμιου συνεταιρισμού. Έτσι, αυτοί οι συνεταιρισμοί μπορεί να αποτελούνται ή από φυσικά μόνο ή από νομικά πρόσωπα μόνο¹⁷³ ή από ένα μίγμα των δύο.

Ωστόσο, πολλές νομοθεσίες αποκλείουν την συμμετοχή νομικών προσώπων στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς. Σε γενικές γραμμές, δύο είναι οι τύποι των επιχειρημάτων που προβάλλονται για αυτόν τον περιορισμό.

---

¹⁷² Το ζήτημα αφορά, αλλά δεν ταυτίζεται με, τη ίδρυση των συνεταιριστικών ομίλων ως ένα από τα μέσα για τη βελτίωση της εξωτερικής χρηματοδότησης, βλ. Μέρος 3, Τμήμα 6.1, Οικονομικοί πόροι.

¹⁷³ Ο όρος «νομικό πρόσωπο», όπως χρησιμοποιείται εδώ περιλαμβάνει εκείνες τις επιχειρηματικές οντότητες οι οποίες δεν μπορούν να θεωρηθούν νομικά πρόσωπα, για παράδειγμα μια μονοπρόσωπη εταιρεία.

Ο πρώτος είναι ότι η ένταξη στους συνεταιρισμούς νομικών προσώπων που έχουν στο επίκεντρο το κεφάλαιο, έρχεται σε αντίθεση με την ίδια την ιδέα των συνεταιρισμών ως οργανώσεων «όχι για κέρδος». Αυτό το επιχείρημα συγχέει τη φύση των συνεταιρισμών και το κίνητρο των μελών του συνεταιρισμού. Το δεύτερο επιχείρημα αναφέρεται στον κίνδυνο ότι τα φυσικά πρόσωπα μέλη μπορεί να παραμεριστούν από τα νομικά πρόσωπα μέλη. Αυτός ο κίνδυνος είναι πραγματικός, αλλά μπορεί να περιοριστεί ως εξής:

1. Η μικτή συμμετοχή είναι προαιρετική και μπορεί να αποφευχθεί, εντός των ορίων των συνεταιριστικών αρχών από τα φυσικά πρόσωπα μέλη, που δεν θα αποδεχθούν την ένταξη νομικών προσώπων ως μελών.
2. Το δικαίωμα ψήφου των νομικών προσώπων μελών, σε αυτούς τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς οι οποίοι έχουν επίσης φυσικά πρόσωπα μέλη, μπορεί να περιοριστεί, έτσι ώστε να μην επιτρέπουν σε αυτά τα νομικά πρόσωπα μέλη να ξεπερνούν σε αριθμό τις ψήφους των φυσικών προσώπων μελών ή να παίρνουν αποφάσεις μόνα τους.

Το εάν η μικτή συμμετοχή είναι μια επιλογή που πρέπει να εξετάζεται, αυτό θα γίνει επίσης με όρους οικονομικών και άλλων ωφελημάτων, που μπορούν να προκύπτουν από την σύμπραξη διαφορετικών τύπων μελών, όσον αφορά το φάσμα δραστηριοτήτων και την κλίμακα, τη μεταφορά γνώσης, επιμερισμό του κινδύνου, κλπ.¹⁷⁴

Ορισμένες κοινωνίες οργανώνονται με βάση διευρυμένες οικογένειες, ή ακόμα και μεγαλύτερες ομάδες, ως τη μικρότερη κοινωνική μονάδα, η οποία δεν έχει καθεστώς νομικού προσώπου. Αυτές οι οντότητες μπορούν να γίνουν δεκτές ως μέλη στους συνεταιρισμούς, με την προϋπόθεση ότι είναι σταθερές. Κάποιος θα πρέπει να βεβαιωθεί, ωστόσο, ότι η διαδικασία λήψης αποφάσεων εντός του συνεταιρισμού δεν θα επηρεάζεται από την αποδοχή τέτοιων ομάδων ως μελών και ότι τα δημοκρατικά δικαιώματα των μεμονωμένων μελών δεν θα παραβιάζονται. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η αποδοχή τέτοιων ομάδων ως μελών θα μπορούσε να διευκολύνει τη λειτουργία του συνεταιρισμού, επιτρέποντάς του να σέβεται τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων του υφιστάμενου κοινωνικού περιβάλλοντος, ιδίως σε θέματα που αφορούν τη διαχείριση των φυσικών πόρων.

4.2 Περιορισμοί σχετικά με την ηλικία

Η αποδοχή ανηλίκων ως μελών είναι γενικά μια εξαίρεση στο αστικό δίκαιο της κάθε χώρας. Χωρίς πρόθεση να αποτρέπεται αδικαιολόγητα, η συμμετοχή ως μελών των οικονομικά ενεργών ανηλίκων, η δυνατότητα των ανηλίκων να συνδεθούν με ένα συνεταιρισμό, χρειάζεται μια προσεκτική μελέτη των επιπτώσεων, από πλευράς ανάληψης οικονομικής ευθύνης, δικαιώματος ψήφου και επιλεξιμότητας σε θέσεις ευθύνης. Προκειμένου να αποφευχθεί η ένταξη σε έναν συνεταιρισμό να γίνει ένα μέσο πρόσβασης σε μια θέση που νομικά δεν μπορεί να παρέχεται σε μεμονωμένους ανήλικους, ο αριθμός και τα δικαιώματά τους θα πρέπει να είναι περιορισμένα.

---

¹⁷⁴ Δείτε Göler von Ravensburg.

Ειδικότερα, οι ανήλικοι θα πρέπει να αποτρέπονται από το να μπορούν να πάρουν τον έλεγχο ενός συνεταιρισμού. Εξαιρέσεις μπορεί να υπάρχουν για σχολικούς και φοιτητικούς συνεταιρισμούς.

4.3 Ελάχιστος αριθμός μελών σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς

Για να είναι σεβαστή η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, οι περιορισμοί στον αριθμό των μελών ενός συνεταιρισμού θα πρέπει να είναι ελάχιστοι. Η οικονομική βιωσιμότητα των συνεταιρισμών με πολύ λίγα μέλη, ωστόσο, είναι γενικά αμφίβολη. Υπό αυτές τις συνθήκες, η χορήγηση καθεστώτος νομικού πρόσωπου ίσως να είναι αντίθετη προς το συμφέρον των πιθανών συνεργατών και των πιστωτών τους, όπως επίσης και των ίδιων των μελών. Γι' αυτό οι περισσότερες νομοθεσίες απαιτούν έναν ελάχιστο αριθμό μελών, τουλάχιστον τριών. Κάτω από αυτόν τον αριθμό ο ενωτικός ή συλλογικός επιχειρηματικός χαρακτήρας των συνεταιρισμών καθίσταται αμφισβητήσιμος.

Οι εμπειρίες μιας χώρας θα μπορούσαν να απαιτήσουν να καθορίζονται διαφορετικοί ελάχιστοι αριθμοί μελών, ανάλογα με τον τύπο του συνεταιρισμού ή σύμφωνα με άλλα κριτήρια. Κατά συνέπεια μπορεί ο αριθμός για τους συνεταιρισμούς καταναλωτών να είναι μεγαλύτερος από αυτόν για τους συνεταιρισμούς εργατών, και ο αριθμός για τους συνεταιρισμούς άλλων τύπων να βρίσκεται ενδιάμεσα.

4.4 Μέγιστος αριθμός μελών σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς

Θεωρητικά, η "αρχή της ανοικτής πόρτας", δεν επιτρέπει κανέναν περιορισμό στον αριθμό των μελών. Στην πράξη, ο αριθμός των μελών θα πρέπει να είναι συμβατός με τον σκοπό του συγκεκριμένου συνεταιρισμού. Ακριβώς όπως συμβαίνει με τον ελάχιστο αριθμό μελών, είναι δύσκολο να καθοριστεί ένα απόλυτο μέγιστο ή σχετικό όριο για τους διάφορους τύπους συνεταιρισμών.

Να σημειωθεί ότι, γενικά, τα προβλήματα της διοίκησης αυξάνονται ανάλογα με το πλήθος των μελών. Όσο περισσότερα είναι τα μέλη, τόσο δυσκολότερα διατηρείται ένας δημοκρατικός τρόπος διοίκησης, και τα μέλη ταυτίζονται λιγότερο με το συνεταιρισμό τους. Η αποκέντρωση, με την έννοια των περιφερειακών συνελεύσεων ή/και των συνελεύσεων τμημάτων, σε συνδυασμό με μια πιο αποτελεσματική διοίκηση, μπορούν να αναπληρώσουν μερικές από τις αρνητικές συνέπειες του μεγάλου αριθμού μελών, αλλά δεν μπορούν να τις εξαφανίσουν. Τα προβλήματα ποικίλλουν επίσης ανάλογα με τον τύπο του συνεταιρισμού. Έτσι, ένας μεγάλος αριθμός μελών σε έναν συνεταιρισμό καταναλωτών έχει μικρή επίδραση στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, ενώ ο απαραίτητος μεγάλος αριθμός μελών στους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς απαιτεί μάλλον σύνθετους μηχανισμούς οργάνωσης εργασίας. Οι συνεταιρισμοί παραγωγών και εργατών πιθανότατα θα υποφέρουν εάν το μέγεθος του αριθμού των μελών ξεπεράσει ορισμένα όρια. Το ζήτημα, θα πρέπει να αφευθεί στα μέλη για να αποφασίσουν, εάν αυτό είναι απαραίτητο.

4.5 Εγγραφή μελών

4.5.1 Αρχές

Σύμφωνα με την αρχή της ανοικτής πόρτας και εντός των ορίων του σκοπού του συγκεκριμένου συνεταιρισμού, όλα τα πρόσωπα που ζητούν να γίνουν μέλη θα πρέπει να γίνονται δεκτά. Ο δίκην σωματείου χαρακτήρας του συνεταιρισμού θα πρέπει, ωστόσο, να επιτρέπει στα μέλη να αποφασίσουν. Η αμοιβαία βούληση συνεργασίας από τα μέλη αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία του συνεταιρισμού.

Η πολιτική που υιοθετείται από τους συνεταιρισμούς σε θέματα διανομής των κεφαλαίων επηρεάζει τον αριθμό και την ποιότητα των μελών. Ο κίνδυνος οι αιτήσεις απόκτησης της ιδιότητας μέλους να υποκινούνται από την αναζήτηση μιας επικερδούς επένδυσης ή/και κερδοσκοπίας μπορεί να αποφευχθεί με τον περιορισμό της δυνατότητας συναλλαγών με μη-μέλη και με την μη διανομή των κερδών που αποκτώνται από τις συναλλαγές με μη μέλη χρήστες, και / ή με τον χαρακτηρισμό τουλάχιστον ενός μέρους του αποθεματικού ως κλειδωμένου, αδιαίρετου (αδιανέμητου) κεφαλαίου σύμφωνα με την τρίτη συνεταιριστική αρχή (της οικονομικής συμμετοχής των μελών), και / ή με την επιστροφή των μερίδων, σε περίπτωση αποχώρησης μέλους ή εκκαθάρισης (του συνεταιρισμού), στην ονομαστική τους αξία και μόνο.

Ο τόπος διαμονής του αιτούντος δεν πρέπει να είναι αποφασιστικός παράγοντας για την αποδοχή, εκτός αν ο σκοπός του συνεταιρισμού τον εμπεριέχει ως έναν από τους παράγοντες για την επιτυχία του, οπότε σ' αυτή την περίπτωση θα πρέπει να προβλέπεται από το καταστατικό/κανονισμό ως απαραίτητη προϋπόθεση.

Ένας αριθμός συνεταιριστικών νόμων επιτρέπουν τον αποκλεισμό από την ιδιότητα μέλους των προσώπων που δεν έχουν ένα καθαρό ποινικό μητρώο. Εκτός αν ο λόγος επιβολής της ποινής είναι πιθανό να βλάψει το συνεταιρισμό, τα μέλη πρέπει να αναλάβουν τις γενικές κοινωνικές υποχρεώσεις τους, βοηθώντας στην επανένταξη αυτών των ατόμων στην κοινωνία.¹⁷⁵

4.5.2 Διαδικασία εγγραφής

Λαμβάνοντας υπόψη τον δίκην σωματείου χαρακτήρα των συνεταιρισμών, η αποδοχή των νέων μελών πρέπει να αποφασίζεται από τη γενική συνέλευση. Για πρακτικούς λόγους, το διοικητικό συμβούλιο μπορεί να αποφασίζει, αλλά η γενική συνέλευση θα διατηρεί, εάν το επιθυμεί, το δικαίωμα της επιβεβαίωσης ή της άρνησης, το οποίο πρέπει να ασκείται κατά την διάρκεια της πρώτης γενικής συνέλευσης, μετά από την απόφαση που λήφθηκε από το διοικητικό συμβούλιο.

Προκειμένου να καθορισθούν με βεβαιότητα τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών, είναι σημαντικό να διευκρινίζεται στο νόμο η τελική πράξη, η οποία συνιστά την απόφαση ένταξης μέλους.

---

¹⁷⁵ Οι συνεταιρισμοί είναι μια μορφή επιχείρησης, μέσω της οποίας στην Αιθιοπία, για παράδειγμα, οι φυλακισμένοι μαθαίνουν πως να επανενταχθούν στην κοινωνία.

Οι αιτήσεις για την ένταξη μέλους πρέπει να φέρουν ημερομηνία και να επιβεβαιώνονται κατά την παραλαβή τους. Μια άρνηση αποδοχής θα πρέπει να αιτιολογείται εγγράφως και ο υποψήφιος πρέπει να ειδοποιείται άμεσα. Ο υποψήφιος θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να ασκήσει έφεση σε ένα δικαστήριο (που θα καθορίζεται). Εάν ο συνεταιρισμός ή το δικαστήριο δεν έχει τηρήσει τα χρονικά περιθώρια που ορίζονται από τον νόμο, η αίτηση ένταξης μέλους θεωρείται αποδεκτή.

4.6 Παραίτηση / αποχώρηση

Το δικαίωμα των μελών να παραιτηθούν ή να αποχωρήσουν πρέπει να διασφαλίζεται από το νόμο, ο οποίος πρέπει να φροντίζει, ώστε οι διοικητικές πράξεις ή τα καταστατικά / κανονισμοί των συνεταιρισμών δεν θα επιφέρουν αρνητικές συνέπειες.

Η αποχώρηση των μελών μπορεί να περιορίζεται μέχρι να εξαντληθεί μια ελάχιστη περίοδος παραμονής του μέλους, ή να υπόκειται στην εκπλήρωση των κυρίων οικονομικών υποχρεώσεών του, που προέκυψαν έναντι του συνεταιρισμού. Οι περιορισμοί αυτοί σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να είναι υπερβολικοί, και η απαιτούμενη χρονική περίοδος προειδοποίησης πρέπει να είναι εύλογη.

Το αποτέλεσμα της παραίτησης/αποχώρησης είναι η άμεση ή μετά την πάροδο συγκεκριμένου χρόνου παύση ισχύος των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του μέλους που παραιτείται / αποχωρεί. Παραμένοντας κάτω από ορισμένους όρους οικονομικά υπόλογο, το παραιτούμενο/ αποχωρούν μέλος έχει το δικαίωμα ανάληψης των μερίδων του, κατά κανόνα στην ονομαστική τους αξία. Ωστόσο, ο συνεταιρισμός πρέπει να έχει τη δυνατότητα να καθυστερήσει προσωρινά την επιστροφή τους, εάν μια άμεση επιστροφή θα μπορούσε να επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στη λειτουργία του. Σε αυτήν την περίπτωση, ο συνεταιρισμός θα πληρώσει έναν περιορισμένο τόκο επί του ποσού που επιστρέφεται. Το χρονικό διάστημα παρακράτησης του επιστρεφόμενου ποσού πρέπει να ορίζεται και να είναι εύλογο.

4.7 Διαγραφή και αναστολή της ιδιότητας μέλους

Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της ανοιχτής πόρτας, η διαγραφή πρέπει να είναι ένα εξαιρετικά σπάνιο μέτρο. Μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο όταν τα μέλη δεν αποχωρούν οικιοθελώς, ακόμα κι όταν δεν εκπληρώνουν πλέον τις προϋποθέσεις που συνεπάγεται η ιδιότητα του μέλους, εάν παραβιάζουν σοβαρά το καταστατικό/ κανονισμό ή εάν η συμπεριφορά τους με άλλον τρόπο είναι επιζήμια για τον συνεταιρισμό.

Ανάλογα με το είδος του παραπτώματος, ο συνεταιρισμός θα μπορούσε επίσης να αποφασίσει την μερική ή ολική αναστολή των δικαιωμάτων ενός μέλους, για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα.

Και στις δύο περιπτώσεις, πρέπει να παραχωρηθεί ακρόαση στο ενδιαφερόμενο μέλος και, κατόπιν αιτήματός του, οι λόγοι για την απόφαση του συνεταιρισμού θα πρέπει να κοινοποιηθούν στο μέλος εγγράφως. Το μέλος μπορεί να προσφύγει ενώπιον της γενικής συνέλευσης του συνεταιρισμού, να χρησιμοποιήσει τις διαδικασίες επίλυσης

διαφορών που προβλέπονται από τον νόμο ή το καταστατικό/ κανονισμό και να έχει το δικαίωμα ως τελευταία επιλογή να προσφύγει σε ένα δικαστήριο που θα καθορίζεται από τον νόμο.

Οι όροι και οι επιπτώσεις ενός αποκλεισμού (αποβολής) ή μιας αναστολής είναι οι ίδιοι με εκείνους για την παραίτηση/αποχώρηση.

4.8 Υποχρεώσεις και δικαιώματα των μελών

4.8.1 Αρχές

Πάλι, η σειρά με την οποία εξετάζονται τα θέματα στον νόμο είναι ενδεικτική και δεν υποδηλώνει οποιαδήποτε ιεράρχηση. Ωστόσο, απεικονίζει το βάρος που δίνεται κατά καιρούς σε ένα συγκεκριμένο θέμα. Έτσι, έμφαση δίνεται εδώ στις υποχρεώσεις των μελών που συζητούνται πολύ λιγότερο από τα δικαιώματα των μελών. Η ένταξη μέλους συνδέεται με δικαιώματα. Αυτά εξαρτώνται από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων. Ο συνεταιριστικός νόμος και η συνακόλουθη νομοθεσία πρέπει να εξασφαλίσουν, ότι αυτός ο κανόνας τηρείται, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου οι γενικοί κοινωνικοί κανόνες τείνουν να υπερισχύουν αυτών των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση οι οικογενειακοί δεσμοί, η φυλή, η ηλικία, η θρησκεία ή οποιαδήποτε άλλη σύνδεση με μια ομάδα, να επηρεάσει την ανεξαρτησία και την ισότητα των μελών. Αυτό αποτελεί ύψιστο φόρο τιμής στις συνεταιριστικές αρχές.

4.8.2 Υποχρεώσεις

4.8.2.1 Προσωπικές υποχρεώσεις

Με την ένταξή τους σε έναν συνεταιρισμό, τα μέλη δεσμεύονται:

- να τηρούν το καταστατικό/κανονισμό, τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τη γενική συνέλευση, ανεξάρτητα εάν ψήφισαν για την έγκρισή τους ή όχι, καθώς και τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τη διαχείριση (μánaτζμεντ), οι οποίες είναι σύμφωνες με τις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης
- να απέχουν από κάθε δραστηριότητα που ζημιώνει τους στόχους του συνεταιρισμού τους. Συχνά, η συμμετοχή μελών σε περισσότερους από έναν συνεταιρισμούς του αυτού σκοπού, είναι επιβλαβής για τον (τους) συνεταιρισμό (-ούς). Όμως, αυτό δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο
- να συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες του συνεταιρισμού. Αυτή η υποχρέωση, ωστόσο, ίσως δεν πρέπει να επιβάλλεται. (δείτε επίσης παρακάτω "Λοιπές υποχρεώσεις").

4.8.2.2 Οικονομικές υποχρεώσεις

Η απόκτηση της ιδιότητας μέλους σε έναν συνεταιρισμό συνεπάγεται τις ακόλουθες οικονομικές υποχρεώσεις:

- κάθε μέλος οφείλει να εγγραφεί και να πληρώσει για τον ελάχιστο αριθμό μερίδων που καθορίζεται στο καταστατικό/ κανονισμό
- κάθε μέλος είναι οικονομικά υπεύθυνο για τα χρέη του συνεταιρισμού. Η ελάχιστη ευθύνη είναι το ποσό των μερίδων που κατέβαλε κατά την ένταξή του. Αν δεν καθορίζεται από το νόμο, το είδος της περαιτέρω οικονομικής ευθύνης των μελών πρέπει να αντιμετωπίζεται από το καταστατικό/ κανονισμό, προκειμένου να προστατεύονται τα συμφέροντα των τρίτων μερών
- κάθε μέλος μπορεί να οφείλει να αγοράσει πρόσθετες μερίδες
- προκειμένου να βελτιώσουν την πιστοληπτική ικανότητα των συνεταιρισμών και προκειμένου να υποκινήσουν τα μέλη να συμβάλουν ενεργά στην επιτυχία του συνεταιρισμού τους, ο νόμος ή το καταστατικό/κανονισμός μπορούν να επιβάλλουν την υποχρέωση στα μέλη για συμπληρωματικές εισφορές. Το ίδιο μπορεί να ισχύει και στην περίπτωση ενός συνεταιρισμού, που δεν είναι σε θέση να πληρώσει τα χρέη του (αποκαλούμενο και "ευθύνη σε περίπτωση πρόσθετης πρόσκλησης" ή "βοηθητική ευθύνη"). Μαζί με έναν τέτοιο κανόνα στο καταστατικό/ κανονισμό, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μια απεριόριστη οικονομική ευθύνη των μελών. Το ποσό αυτών των συμπληρωματικών εισφορών μπορεί να είναι το ίδιο για κάθε μέλος, μπορεί να είναι ανάλογο με τις συναλλαγές που πραγματοποίησε το κάθε μέλος με τον συνεταιρισμό για ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα, που καθορίζεται με τη χρήση της ίδιας μεθόδου που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό της κατανομής των πλεονασμάτων, ή μπορεί να καθορίζεται ανάλογα με τον αριθμό των μερίδων που κατέχει το κάθε μέλος.

Λόγω του καθεστώτος των συνεταιρισμών ως νομικών προσώπων, η οικονομική ευθύνη των μελών δεσμεύει τα μέλη μόνο έναντι του συνεταιρισμού, και όχι έναντι των πιστωτών του συνεταιρισμού. Εκτείνεται και σε περίοδο μετά την αποχώρηση μέλους, για χρονικό διάστημα που καθορίζεται από το νόμο ή το καταστατικό/ κανονισμό. Κατά κανόνα, ένα μέλος πρέπει να συμβάλει για την απαλλαγή μόνο για εκείνα τα χρέη τα οποία αναγράφονται στον ισολογισμό του έτους της αποχώρησής του.

4.8.2.3 Άλλες υποχρεώσεις

Θα περίμενε κάποιος να υποχρεώνονται τα μέλη να χρησιμοποιούν, σε ορισμένο βαθμό τουλάχιστον, τις υπηρεσίες ή τις υποδομές του συνεταιρισμού τους. Αν και αυτό ευνοεί την ανάπτυξη των συνεταιρισμών βραχυπρόθεσμα, ένας τέτοιος κανόνας στην πορεία του χρόνου τείνει να ασκεί αρνητική επιρροή στην ανταγωνιστικότητα του συνεταιρισμού και μπορεί να παραβιάζει τον νόμο περί ανταγωνισμού, σε εκείνες τις περιπτώσεις όπου τα ίδια τα μέλη διαθέτουν μια επιχείρηση. Επομένως, αντί κάποιος να επιχειρηματολογεί για τις νομικές υποχρεώσεις, θα μπορούσε να θεωρήσει ότι τα μέλη έχουν την ηθική υποχρέωση να συνεργαστούν με τον

συνεταιρισμό τους. Επιπλέον, εξαρτάται από τα υπεύθυνα πρόσωπα του συνεταιρισμού να προσφέρουν αρκετά ελκυστικές υπηρεσίες στα μέλη.

Εξαιρέσεις είναι δυνατές, ιδιαίτερα στην περίπτωση όπου τα μέλη αποφασίσουν να κάνουν μια σημαντική επένδυση, η επιτυχία της οποίας εξαρτάται από τα μέλη που θα χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες της επένδυσης. Τότε θα μπορούσε να απαγορευθεί προσωρινά στα μέλη να αναζητούν αλλού τις σχετικές υπηρεσίες.

Προκειμένου να εγγυηθεί κάποια σταθερότητα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, ο συνεταιρισμός μπορεί να χρειαστεί να συνάψει ατομικές συμβάσεις με κάθε ένα από τα μέλη του.

4.8.3 Δικαιώματα

4.8.3.1 Προσωπικά δικαιώματα

Κάθε μέλος έχει το δικαίωμα:

- να ζητεί εκείνες τις υπηρεσίες που αποτελούν τον σκοπό του συνεταιρισμού
- να ζητεί εκπαίδευση και κατάρτιση από τον συνεταιρισμό, σύμφωνα με το καταστατικό/κανονισμό ή τις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης
- να χρησιμοποιεί τις εγκαταστάσεις και τις υπηρεσίες του συνεταιρισμού
- να συμμετέχει στη γενική συνέλευση, να κάνει προτάσεις για ψηφίσματα και να ψηφίζει
- να εκλέγει ή να εκλέγεται σε ένα αξίωμα του συνεταιρισμού ή σε μια δομή υψηλότερου επιπέδου, της οποίας ο συνεταιρισμός του είναι μέλος
- να λαμβάνει σε εύλογο χρόνο, από τα εκλεγμένα υπεύθυνα πρόσωπα του συνεταιρισμού, πληροφορίες για την κατάσταση του συνεταιρισμού, και
- να ζητεί την εξέταση των βιβλίων και των εγγράφων από το εποπτικό συμβούλιο, αν υπάρχει.
- από κοινού (ο αναγκαίος αριθμός πρέπει να καθορισθεί), τα μέλη μπορούν επίσης να συγκαλέσουν μια γενική συνέλευση ή/και να εντάσσουν ένα ζήτημα στην ημερήσια διάταξη της γενικής συνέλευσης, και
- να ζητούν έναν (πρόσθετο) διαχειριστικό έλεγχο.

4.8.3.2 Οικονομικά δικαιώματα

Τα μέλη έχουν το δικαίωμα:

- να λαμβάνουν ένα μερίδιο από το πλεόνασμα σε οικονομικά εύλογα διαστήματα, με την μορφή επιστροφών, το οποίο να καταβάλλεται αναλογικά προς τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό, ή/και έναν περιορισμένο τόκο για τις καταβληθείσες μερίδες
- να ζητούν, κατά την αποχώρησή τους, να τους επιστραφούν τα ποσά των μερίδων που κατέβαλαν στην ονομαστική τους αξία. Οι ζημίες ή οι υποτιμήσεις μπορούν να αφαιρεθούν από το ποσό αυτό. Ο περιορισμός στην ονομαστική αξία υπάρχει για να αποτραπεί η αποχώρηση των μελών για κερδοσκοπικούς λόγους. Όπως αναφέρεται ανωτέρω, η επιστροφή μπορεί να αναβληθεί σε περίπτωση που θα έθετε σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα του συνεταιρισμού. Ωστόσο, αυτή η αναβολή δεν πρέπει να υπονομεύει το δικαίωμα της αποχώρησης
- να λάβουν, σε περίπτωση εκκαθάρισης, ένα μερίδιο από το ποσό που απομένει, εάν υπάρχει, εκτός από τα ποσά που χαρακτηρίστηκαν ως αδιανέμητα από τον νόμο ή το καταστατικό/κανονισμό και όπως απαιτείται με την αυστηρή ερμηνεία των συνεταιριστικών αρχών (δείτε τρίτη συνεταιριστική αρχή, Οικονομική Συμμετοχή των Μελών). Σε αυτήν την περίπτωση, το υπόλοιπο των χρημάτων πρέπει να πιστωθεί σε έναν άλλο συνεταιρισμό, έναν συνεταιρισμό ανώτερης βαθμίδας της οποίας ο συνεταιρισμός ήταν μέλος, σε μια φιλανθρωπική οργάνωση ή σε ένα οργανισμό δημοσίου συμφέροντος.

4.9 Διατάξεις σχετικά με τους υπαλλήλους-μέλη

Η σχέση εργοδότη/ μισθωτού σε συνεταιρισμούς είναι ένα περίπλοκο θέμα, όταν οι εργαζόμενοι είναι μέλη του συνεταιρισμού και, κατά συνέπεια, εργοδότες του εαυτού τους. Τα μέλη αυτά μπορεί να έχουν αντικρουόμενα συμφέροντα, όσον αφορά τη ιδιότητα του μέλους αφενός, και τις συνθήκες εργασίας (ώρες εργασίας, μισθός, συνδικαλιστικά δικαιώματα, κλπ.), αφετέρου. Το πρόβλημα ποικίλλει ανάλογα με τα διάφορα είδη συνεταιρισμών.¹⁷⁶

- στους συνεταιρισμούς υπηρεσιών, είναι σπάνιο τα μέλη να είναι υπάλληλοι του συνεταιρισμού τους
- στους συνεταιρισμούς καταναλωτών, οι υπάλληλοι είναι συχνά μέλη του συνεταιρισμού τους. Ωστόσο, ο σκοπός του συνεταιρισμού δεν ταυτίζεται με αυτόν μιας σύμβασης εργασίας. Για να αποτραπεί να κυριαρχήσουν τα συμφέροντα των υπαλλήλων-μελών, τα δικαιώματα ψήφου αυτών των μελών πρέπει να περιορίζονται στις περιπτώσεις που συνδέονται με τους όρους εργασίας, ή η γενική συνέλευση θα πρέπει να αναθέτει την αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων για αυτά τα θέματα στο διοικητικό συμβούλιο. Η εκλογή των μελών αυτών σε θέσεις ευθύνης, ίσως θα πρέπει να ρυθμίζεται αναλόγως. Σε γενικές γραμμές, ο κίνδυνος σύγκρουσης είναι χαμηλός όσο τα μέλη-εργαζόμενοι θα αποφεύγουν να καταπατούν τα συμφέροντα του εργοδότη,

¹⁷⁶ Δείτε σε αυτό το πλαίσιο τη Σύσταση 193 της ΔΟΕ, Παράγραφος 8. (1) (β).

δεδομένου ότι οι ίδιοι είναι εργοδότες του εαυτού τους. Όμως, αυτό μπορεί μόνο να συμβεί όταν η ιδιότητα μέλους του καταναλωτικού συνεταιρισμού δεν είναι απλώς τυπική.

- στους συνεταιρισμούς εργαζομένων η σύγκρουση είναι προφανής. Εδώ, η συμφωνία για την εργασία «συνεταιριστικοποιείται». Είναι ταυτόσημη με τον σκοπό του συνεταιρισμού.

Οι διάφορες πτυχές της εργατικής νομοθεσίας μπορεί να χρειάζονται διαφορετική μεταχείριση. Όταν οι κανόνες κοινωνικής προστασίας, χώρου εργασίας και ασφάλειας προϊόντων θα πρέπει να τηρούνται για όλες τις περιπτώσεις, οι κανόνες της εργατικής νομοθεσίας, υπό στη στενή έννοια του όρου, μπορεί να απαιτούν προσαρμογή ή να μην εφαρμόζονται καθόλου σε αυτές τις σχέσεις, επειδή τα μέλη ελεύθερα συμφώνησαν να οργανώσουν την εργασία τους σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αρχές, αντί να αναζητήσουν να δημιουργήσουν μια σχέση εξαρτημένης εργασίας. Μερικές νομοθεσίες θεωρούν, ωστόσο, τον συνεταιρισμό – ένα χωριστό νομικό πρόσωπο - ως εργοδότη και τα φυσικά πρόσωπα μέλη ως εργαζόμενους, των οποίων η σχέση εργασίας διέπεται από σύμβαση εργασίας επιπρόσθετη της σχέσης μέλους, που καθορίζεται από το καταστατικό/κανονισμό και την οποία αποδέχονται κατά την εγγραφή τους.¹⁷⁷

5. ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

5.1 Αρχές

Η λειτουργία των συνεταιρισμών, αντίθετα με αυτήν των κεφαλαιοκρατικών επιχειρήσεων, εξαρτάται από την συμμετοχή των μελών, τα οποία πρέπει να είναι σε θέση να ασκήσουν μια αποτελεσματική επιρροή στις υποθέσεις του συνεταιρισμού. Ωστόσο, ως νομικό πρόσωπο που λειτουργεί ως επιχείρηση, ο συνεταιρισμός θα πρέπει να είναι σε θέση να ενεργεί, σε ορισμένο βαθμό, ανεξάρτητα. Ο νόμος πρέπει επομένως να προβλέπει την αρχή της δημοκρατίας και την αρχή της οικονομικής αποτελεσματικότητας να εφαρμόζονται ταυτόχρονα, δηλαδή πρέπει να φροντίσει και για τα δύο συστατικά που ορίζουν τους συνεταιρισμούς, του συστατικού «δίκην σωματείου» και του συστατικού της επιχείρησης. Η εσωτερική οργάνωση, η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφορετικών οργάνων, πρέπει να αντικατοπτρίζουν αυτή τη διπλή φύση. Σε γενικές γραμμές τα θέματα που αφορούν τον σωματειακό χαρακτήρα του συνεταιρισμού, για παράδειγμα οι εκλογές στα όργανα, όπως όλες οι σημαντικές αποφάσεις, πρέπει να αντανακλούν τη βούληση όλων των μελών, ανεξάρτητα από τη χρηματική συνεισφορά τους. Αυτά θα αντιμετωπίζονται από τη γενική συνέλευση. Τα θέματα που αφορούν τον συνεταιρισμό ως επιχείρηση, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται από ένα διοικητικό συμβούλιο. Η καθημερινή λειτουργία της επιχείρησης θα πρέπει να ανατίθεται από το διοικητικό συμβούλιο σε έναν (επαγγελματία) διαχειριστή (μάντζερ), ο οποίος θα εργάζεται υπό την εποπτεία του διοικητικού συμβουλίου. Αυτή η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων χρειάζεται για να αποφεύγεται η αναποτελεσματικότητα, που προκύπτει όταν ένα μη ενημερωμένο σώμα μελών διατηρεί υπερβολικά πολλές από

¹⁷⁷ Δείτε ILO, Meeting of Experts on Cooperatives; idem, Labour Law and Cooperatives.

τις αρμοδιότητες διαχείρισης και για να προλαμβάνεται η απώλεια της συνεταιριστικής ταυτότητας, όταν τα μέλη χάνουν τον αποτελεσματικό έλεγχο τους, επειδή ο διαχειριστής χρησιμοποιεί τις δυνατότητες ενημέρωσης που διαθέτει χωρίς τη σωστή διαβούλευση με τα μέλη.

Αυτές οι θεωρητικές σκέψεις πρέπει να επιβεβαιώνονται στην πραγματικότητα, όταν για διάφορους λόγους η πραγματική εξουσία όλο και περισσότερο μετατοπίζεται από τη γενική συνέλευση στο εποπτικό συμβούλιο, εάν υπάρχει (δείτε παρακάτω), και από εκεί στο διοικητικό συμβούλιο και περαιτέρω στον διαχειριστή (μάνατζερ). Η κατανομή των αρμοδιοτήτων, που μπορεί να απαιτούν οι σύγχρονοι συνεταιρισμοί, πρέπει να εξισορροπείται με αποτελεσματικό έλεγχο καθ' όλη αυτή τη μετατόπιση αρμοδιοτήτων. Αυτό προϋποθέτει, τουλάχιστον, επαγγελματισμό σε όλα τα επίπεδα, αρχίζοντας από τα μέλη, και αποτελεσματικούς μηχανισμούς εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου (audit).

Σε κάποιες κοινωνίες η θέση και ο ρόλος των ηλικιωμένων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε αυτή την αναζήτηση αποτελεσματικής κατανομής αρμοδιοτήτων.

- Ένας σαφής καταμερισμός αρμοδιοτήτων επιτρέπει, επίσης, να καθοριστεί ευκολότερα η αστική και η ποινική ευθύνη των υπευθύνων για την λειτουργία του συνεταιρισμού.
- Με βάση αυτές τις σκέψεις, οι αρμοδιότητες θα πρέπει να κατανεμηθούν μεταξύ τουλάχιστον:
  - ο μιας γενικής συνέλευσης και
  - ο ενός διοικητικού συμβουλίου, το οποίο μερικές φορές ονομάζεται επίσης "διαχειριστική επιτροπή".

Αν και από τους συνεταιρισμούς δεν απαιτείται να διαθέτουν μια μονάδα ελέγχου, συνιστάται τουλάχιστον να προβλέπεται η δυνατότητα ορισμού της και να αφήνεται η απόφαση στη γενική συνέλευση. Οι συνεταιρισμοί που έχουν ένα τέτοιο ανεξάρτητο όργανο, ένα «εποπτικό συμβούλιο», ή «εποπτική επιτροπή», ή «συμβούλιο ελέγχου» που ενεργεί εξ ονόματος των μελών ως μια μικρή γενική συνέλευση, φαίνεται ότι λειτουργούν καλύτερα από εκείνους που δεν διαθέτουν, επειδή τα μέλη συχνά στερούνται τα απαραίτητα προσόντα για να ασκήσουν έναν αποτελεσματικό και συνεχή έλεγχο στο διοικητικό συμβούλιο και στο διαχειριστή (μάνατζερ), αν υπάρχει.

178

Αυτό το διπλό σύστημα δεν αντικαθιστά τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου του διοικητικού συμβουλίου, όπως είναι οι εσωτερικοί ελεγκτές, ούτε αντικαθιστά τον υποχρεωτικό εξωτερικό διαχειριστικό έλεγχο του συνεταιρισμού.

---

¹⁷⁸ Για περισσότερες λεπτομέρειες, δείτε Münkner, "Cooperative Law as an Instrument of State Sponsorship of Cooperative Societies".

Όσον αφορά την προαιρετική θέση του διαχειριστή (μάνατζερ), δεν αποτελεί ένα όργανο του συνεταιρισμού, διότι οι αρμοδιότητές του είναι αρμοδιότητες που έχουν μεταβιβαστεί σε αυτόν από το διοικητικό συμβούλιο.

5.2 Γενική Συνέλευση

5.2.1 Σύνθεση

Η τακτική και η έκτακτη γενική συνέλευση, η οποία αποτελείται αποκλειστικά από τα μέλη του συνεταιρισμού, είναι το ανώτερο όργανο/σώμα λήψης αποφάσεων του συνεταιρισμού. Τρίτα μέρη, ειδικά επενδυτές, μπορεί ενδεχομένως να λαβαίνουν μέρος στις γενικές συνελεύσεις, αλλά δεν θα πρέπει να έχουν δικαίωμα ψήφου.

Η τακτική γενική συνέλευση πρέπει να συγκαλείται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο. Μια έκτακτη γενική συνέλευση μπορεί να πραγματοποιηθεί κατόπιν αιτήματος των προσώπων που έχουν το δικαίωμα να το πράξουν, σύμφωνα με το νόμο ή το καταστατικό/ κανονισμό.

Εάν το μέγεθος ενός συνεταιρισμού, όσον αφορά την εδαφική κάλυψη ή τον αριθμό των μελών, είναι τέτοιο που η απαιτούμενη απαρτία είναι δύσκολο να επιτευχθεί ή οι εργασίες της γενικής συνέλευσης καταστούν υπερβολικά δυσκίνητες, ή όπου τα διαφορετικά ενδιαφέροντα των συνεταιρισμών πολλαπλών σκοπών το απαιτούν, μπορούν να σχηματιστούν περιφερειακές συνελεύσεις ή/και συνελεύσεις τμημάτων. Αυτές οι αποκεντρωμένες συνελεύσεις εκλέγουν τους αντιπροσώπους τους σε μια συνέλευση των εκπροσώπων, που αντικαθιστά τη γενική συνέλευση. Η ημερήσια διάταξη αυτών των συνεδριάσεων καθώς επίσης και ο τρόπος εργασιών και ψηφοφορίας, θα αποφασιστούν σε κεντρικό επίπεδο, ώστε να διασφαλιστούν τα ίδια πρότυπα σε όλον τον συνεταιρισμό. Προκειμένου να ενισχυθεί η επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων μερών, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και του εποπτικού συμβουλίου, αν υπάρχει, θα πρέπει να συμμετέχουν στις συνεδριάσεις αυτών των αποκεντρωμένων συνελεύσεων.

Αυτοί οι βασικοί κανόνες για τη γενική συνέλευση ταιριάζουν με την πραγματικότητα των περισσότερων συνεταιρισμών. Σε γενικές γραμμές, οι συνεταιρισμοί έχουν τις ρίζες τους σε τοπικό επίπεδο, υπό τη φυσική έννοια του όρου. Ενώ αυτό είναι μια ασφαλιστική δικλείδα εναντίον γρήγορης μετατόπισης των δραστηριοτήτων τους στην αναζήτηση συγκριτικών επιχειρηματικών πλεονεκτημάτων, δεν πρέπει να αποκλείεται οι συνεταιρισμοί να λειτουργούν χωρίς ένα φυσικό κέντρο, έχοντας μέλη γεωγραφικά διεσπαρμένα, με τέτοιο τρόπο που να καθίσταται δύσκολη ή αδύνατη η πραγματοποίηση της γενικής συνέλευσης. Οι σύγχρονοι τρόποι παραγωγής και επικοινωνίας, δεν απαιτούν μια σταθερή μονάδα φυσικής παραγωγής ούτε διοικητικό κέντρο, ή τη φυσική παρουσία των μελών προκειμένου να πραγματοποιηθεί μια γενική συνέλευση. Όπου αυτό απαιτείται, τα μέλη μπορούν να το αποφασίσουν στο καταστατικό/κανονισμό τους. Διαφορετικά, θα πρέπει να είναι ελεύθερα να συζητούν και να ψηφίζουν, χρησιμοποιώντας οποιαδήποτε τεχνική συσκευή, εάν μπορούν να αποκλείουν καταχρηστική χρησιμοποίηση των δικαιωμάτων τους. Αυτό που έχει σημασία είναι ο δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη, όχι η φυσική παρουσία τους στις συνεδριάσεις, αν και αυτό

(δηλ. η φυσική παρουσία) μπορεί να βοηθήσει στο να δημιουργηθεί και να αναπαραχθεί η απαραίτητη αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών.

5.2.2 Αρμοδιότητες

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο διπλός χαρακτήρας των συνεταιρισμών, ως σωματειακών οργανώσεων και ως επιχειρήσεων, είναι ενδεικτικός του τρόπου με τον οποίο οι αρμοδιότητες πρέπει να κατανέμονται μεταξύ της γενικής συνέλευσης και του διοικητικού συμβουλίου. Σύμφωνα με τον ορισμό των συνεταιρισμών, τα μέλη χρησιμοποιούν την συνεταιριστική επιχείρηση για να επιτύχουν συγκεκριμένους οικονομικούς, κοινωνικούς ή πολιτιστικούς στόχους. Το διοικητικό συμβούλιο/ διαχειριστής πρέπει να διαθέτουν την αναγκαία ελευθερία, η οποία είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική διαχείριση, ενώ όλες οι αποφάσεις σχετικά με τον συνεταιρισμό ως σωματειακή οργάνωση θα πρέπει να λαμβάνονται από τη γενική συνέλευση.

Ξεκινώντας από αυτήν τη βασική διάκριση, μπορεί κανείς να καταρτίσει έναν κατάλογο των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων της γενικής συνέλευσης. Αυτές οι αρμοδιότητες δεν μπορούν να μεταφερθούν σε άλλο σώμα ή πρόσωπο, ούτε ακόμη και με ομόφωνη απόφαση όλων των μελών, δεδομένου ότι αποτελούν μέρος της συνεταιριστικής ιδιαιτερότητας, η οποία, με τη σειρά της, αποτελεί μέρος της νομικής σαφήνειας και ασφάλειας.

Μεταξύ αυτών των αρμοδιοτήτων, η πιο σημαντική είναι το δικαίωμα και η υποχρέωση έγκρισης και τροποποίησης του καταστατικού/ κανονισμού, εντός των ορίων του νόμου και των παγκοσμίως αναγνωρισμένων συνεταιριστικών αξιών και αρχών. Αυτός είναι ο λόγος που το καταστατικό/κανονισμός αναλύονται περισσότερο στις ακόλουθες παραγράφους.

5.2.2.1 Καταστατικό / Κανονισμός

5.2.2.1.1 Αρχές

Η γενική συνέλευση, ή η συστατική πρώτη συνεδρίαση των ιδρυτικών μελών, καθορίζει στο καταστατικό / κανονισμό θέματα τα οποία δεν χειρίζεται ο νόμος, για τα οποία ο νομοθέτης αφήνει την δυνατότητα επιλογής μεταξύ διάφορων εναλλακτικών λύσεων, καλεί (ο νομοθέτης) το καταστατικό / κανονισμό να εξειδικεύσει νομικές διατάξεις ή, όποτε τα μέλη αποφασίσουν, να αναδιατυπώσουν ορισμένα άρθρα του νόμου, προκειμένου αυτά να καταστούν ευκολότερα στην κατανόηση ή/και πιο λειτουργικά.

Αυτά που έχουν ειπωθεί σχετικά με τα υποδείγματα νόμων, ισχύουν εξίσου και για τα καταστατικά/κανονισμούς. Αν και η υιοθέτηση υποδειγμάτων καταστατικών/ κανονισμών, αναγνωρισμένων από τις Αρχές, καθιστά την καταχώρηση ευκολότερη, λόγω της υποτιθέμενης συμμόρφωσής τους με το νόμο, η υιοθέτησή τους (των υποδειγμάτων) δεν θα πρέπει να είναι υποχρεωτική. Μια περαιτέρω θεώρηση, είναι ότι η επεξεργασία του καταστατικού/ κανονισμού από τα (υποψηφία) μέλη είναι μια μοναδική ευκαιρία μάθησης/εκπαίδευσης. Η εμπειρία δείχνει ότι η ευκαιρία να

συζητηθούν οι συνεταιριστικές αξίες και αρχές μεταξύ των μελών, παρουσιάζεται μόνο κατά την ίδρυση ενός συνεταιρισμού και όσο περισσότερος χρόνος αφιερώνεται στη συζήτηση στην αρχή τόσο λιγότερο πιθανό είναι να προκύψουν συγκρούσεις για την ερμηνεία του καταστατικού/κανονισμού κατά τη φάση λειτουργίας του συνεταιρισμού.

5.2.2.1.2 Περιεχόμενο του καταστατικού/ κανονισμού

5.2.2.1.2.1 Ελάχιστο υποχρεωτικό περιεχόμενο του καταστατικού/ κανονισμού

Το καταστατικό/ κανονισμός πρέπει να αναφέρεται στα ακόλουθα θέματα:

- στο όνομα και την εμπορική επωνυμία του συνεταιρισμού, που μπορούν να επιλεγούν ελεύθερα, με τρόπο ώστε να μην υπάρχει καμία πιθανότητα σύγχυσης με το όνομα ενός άλλου νομικού προσώπου ήδη καταχωρημένου, και εφόσον δεν αφήνει στο κοινό αμφιβολίες για την περιορισμένη οικονομική ευθύνη του συνεταιρισμού και τον τύπο οικονομικής ευθύνης των μελών
- στην έδρα του κεντρικού γραφείου, εφόσον υπάρχει, την ταχυδρομική διεύθυνσή της και, ενδεχομένως, τις προϋποθέσεις για την μεταφορά της σε άλλο μέρος
- στον καθορισμό των σκοπών του συνεταιρισμού, συμπεριλαμβανομένης της ένδειξης εάν ο συνεταιρισμός είναι απλού σκοπού ή πολλαπλού σκοπού
- στους όρους και τις διαδικασίες για την εισδοχή, την παραίτηση/αποχώρηση, τη διαγραφή και την αναστολή της ιδιότητας μέλους. Αυτά τα κριτήρια πρέπει να απεικονίζουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του εν λόγω συνεταιρισμού, όπως επίσης εάν αποτελεί έναν πρωτοβάθμιο, δευτεροβάθμιο ή έναν ανώτερου επιπέδου συνεταιρισμό
- στην αξία, τον ελάχιστο και τον μέγιστο αριθμό των μερίδων που χρειάζονται για την εγγραφή κάθε μέλους. Πρέπει να εξασφαλιστεί ότι τα οικονομικά μέσα των λιγότερο εύπορων μελών αποτελούν την βάση για την απόφαση του ύψους της μερίδας και ότι η αξία της μερίδας είναι αρκετά υψηλή για να υποστηρίξει τους προβλεπόμενους στόχους του συνεταιρισμού και να παρακινεί το ενδιαφέρον των μελών να ασκούν τα δικαιώματα ελέγχου. Αυτό το τελευταίο σημείο θα πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα σε χώρες, οι οποίες επιτρέπουν στους συνεταιρισμούς να συσταθούν χωρίς κεφάλαιο μερίδων
- στη διαδικασία και τους όρους για την εγγραφή και την πληρωμή των μερίδων. Οι μερίδες μπορούν να καταβάλλονται σε μετρητά ή με την παραχώρηση στον συνεταιρισμό ενός μέρους του πλεονάσματος που δικαιούται το μέλος, σε είδος (με τη μεταφορά τίτλου ιδιοκτησίας, αν υπάρχει), σε εργασία ή σε προσφορά υπηρεσίας

- στον τύπο οικονομικής ευθύνης των μελών για τα χρέη του συνεταιρισμού
- στη διαχείριση του συνεταιριστικού μητρώου και των εγγράφων που τηρούνται
- στις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες για την σύγκληση και διεξαγωγή γενικών συνελεύσεων (μορφή ειδοποίησης, καθορισμό και κοινοποίηση της ημερήσιας διάταξης, εκλογή του προέδρου της συνέλευσης, κατά προτίμηση όχι ένα μη-μέλος του διοικητικού συμβουλίου, απαρτία και ψηφοφορία, κ.λπ.)
- στο περιορισμένο μέγεθος του διοικητικού συμβουλίου, τα κριτήρια επιλεξιμότητας για τα διάφορα αξιώματα, τη διάρκεια της θητείας, την αποζημίωση για τις δαπάνες των μελών του διοικητικού συμβουλίου και τις δαπάνες του διαχειριστή, αν υπάρχει, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των αξιωματούχων, τον τρόπο λήψης αποφάσεων
- στις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες για την σύγκληση του διοικητικού συμβουλίου και του εποπτικού συμβουλίου, εφόσον υπάρχει, (απαρτία, ψηφοφορία κ.λπ.)
- στη χρηματοδότηση: σχηματισμός κεφαλαίου, σύσταση τακτικού αποθεματικού και ταμείων
- στη διανομή του πλεονάσματος και την κάλυψη ζημιών
- στην επιστροφή του κεφαλαίου σε περίπτωση αποχώρησης ή διαγραφής, ή εκκαθάρισης του συνεταιρισμού
- στον καθορισμό του οικονομικού έτους
- στον έλεγχο (ειδικό χρηματοοικονομικό για συνεταιρισμούς, διαχειριστικό, κοινωνικό έλεγχο και συμβουλές, και ίσως επίσης κοινωνιακό έλεγχο), και τα προσόντα των ελεγκτών
- στους όρους και τις διαδικασίες για την εθελοντική διάλυση
- στις διαδικασίες επίλυσης των διαφορών
- στην εξειδίκευση οποιουδήποτε άλλου νομικού θέματος, και
- στη διαδικασία για την τροποποίηση του καταστατικού/κανονισμού.

5.2.2.1.2.2 Πρόσθετο, μη-υποχρεωτικό περιεχόμενο του καταστατικού/κανονισμού

Χωρίς να είναι υποχρεωτικό, τα καταστατικά/κανονισμοί μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν κανόνες σχετικά με:

- τη διάρκεια του συνεταιρισμού
- τη γεωγραφική περιφέρεια όπου δραστηριοποιείται
- την συμμετοχή του συνεταιρισμού σε μια ή περισσότερες δευτεροβάθμιες ή ανωτέρου βαθμού συνεταιριστικές οργανώσεις
- τον ορισμό εποπτικού συμβουλίου
- ενδεχομένως τη φύση και τον όγκο των συναλλαγών με χρήστες μη-μέλη. Πρέπει να υπάρχει ισορροπία μεταξύ της αποτελεσματικότητας και της αυτονομίας του συνεταιρισμού. Αυτό μπορεί να μεταφραστεί σε καθορισμό ενός ορίου (ποσοστό του συνολικού κύκλου εργασιών που οι συναλλαγές με χρήστες μη-μέλη δεν πρέπει να υπερβεί). Αυτές οι συναλλαγές πρέπει να διατηρούνται σε χωριστούς λογαριασμούς του συνεταιρισμού
- την αποζημίωση των αξιωματούχων. Ενώ είναι αλήθεια ότι σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αρχές οι αξιωματούχοι δεν πρέπει να αποζημιώνονται, είναι επίσης αλήθεια ότι έτσι τα οικονομικά αδύναμα μέλη ενδέχεται να μην μπορούν να αντιμετωπίσουν οικονομικά την ανάληψη αξιώματος. Η αποζημίωση δεν θα πρέπει να ορίζεται σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών ή το κέρδος / πλεόνασμα του συνεταιρισμού
- τον αριθμό πρόσθετων ή συμπληρωματικών μερίδων ανά μέλος και τους όρους εγγραφής και πληρωμής τους
- την αποδοχή επενδύσεων μη μελών και τα δικαιώματα που σχετίζονται με αυτές
- τον σχηματισμό περιφερειακών ή/και τομεακών συνελεύσεων, την λήψη αποφάσεων, την ψηφοφορία και τον αριθμό αντιπροσώπων που θα εκπροσωπούν τις περιφερειακές ή τομεακές συνελεύσεις σε κεντρικό επίπεδο
- την ψηφοφορία δι' αντιπροσώπου
- την καθιέρωση ταμείου για την εκπαίδευση, και άλλων κοινών ταμείων
- την συγκρότηση επιτροπών, τα καθήκοντά τους, την θητεία τους, τα προσόντα των μελών τους και
- οποιοδήποτε άλλο θέμα το οποίο εμπίπτει στην αυτονομία των συνεταιρισμών.

5.2.2.2 Άλλες αρμοδιότητες

Εκτός από την κατάρτιση και την τροποποίηση του καταστατικού/κανονισμού, η γενική συνέλευση έχει την αρμοδιότητα να αποφασίζει για τα ακόλουθα θέματα:

- την τήρηση των πρακτικών των συνεδριάσεών της
- την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφορετικών οργάνων, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες αρχές, και την υιοθέτηση για κάθε ένα από αυτά εσωτερικών κανονισμών
- την εκλογή και απόλυση των μελών του εποπτικού συμβουλίου (εάν υπάρχει) και του διοικητικού συμβουλίου, εκτός αν το τελευταίο τοποθετείται από το εποπτικό συμβούλιο. Όσο περισσότερες αρμοδιότητες έχει το συμβούλιο/διαχειριστής, τόσο πιο εύκολη θα πρέπει να είναι η απομάκρυνσή του από το αξίωμα
- τη διανομή πλεονάσματος και την κάλυψη ζημιών
- την συγχώνευση, κατάτμηση, μετατροπή του συνεταιρισμού σε μια άλλη νομική οντότητα ή διάλυση του συνεταιρισμού
- τις αποφάσεις σχετικά με τον πιθανό περιορισμό των δανείων, των καταθέσεων ή των επενδύσεων
- τον διορισμό ελεγκτών, τη διάρκεια της εντολής τους και την αποζημίωσή τους
- την εξέταση της έκθεσης του ελεγκτή καθώς επίσης και της ετήσιας έκθεσης (συμπεριλαμβανομένου του ετήσιου σχεδίου δράσης)
- τη χορήγηση ή την άρνηση απαλλαγής από την ευθύνη των μελών του συμβουλίου
- την έγκριση του ετήσιου προϋπολογισμού
- την τελική απόφαση για την αποδοχή, διαγραφή ή αναστολή της ιδιότητας μέλους
- την εκπαίδευση και κατάρτιση των μελών και των υπαλλήλων
- την παράταση της διάρκειας του συνεταιρισμού
- την απόφαση σχετικά με το εάν το διοικητικό συμβούλιο χρειάζεται να διορίσει έναν επαγγελματία διαχειριστή (μάνατζερ), μέλος ή μη μέλος του συνεταιρισμού, και
- την πιθανή συγκρότηση επιτροπών με ειδικά καθήκοντα, και τη διάρκεια της εντολής τους.

5.2.3 Λήψη αποφάσεων

5.2.3.1 Απαρτία

Ο τρόπος λήψης αποφάσεων πρέπει να σέβεται τις αρχές της δημοκρατίας και της οικονομικής αποτελεσματικότητας. Ο καθορισμός της απαρτίας, δηλ. ο ελάχιστος αριθμός των μελών, τα οποία πρέπει να είναι παρόντα ή να εκπροσωπούνται στη γενική συνέλευση για να είναι έγκυρη, να συνεδριάζει και να ψηφίζει, αποτελεί έναν συμβιβασμό μεταξύ αυτών των δύο αρχών.

Αυτή η απαρτία, η οποία εκφράζεται συνήθως είτε ως ποσοστό του αριθμού των μελών κατά τον χρόνο σύγκλησης της γενικής συνέλευσης είτε με έναν απόλυτο αριθμό, είτε με συνδυασμό των δύο, μπορεί να διαφέρει, ανάλογα με το θέμα στην ημερήσια διάταξη της γενικής συνέλευσης.

Πρέπει να προβλεφθεί η περίπτωση όπου η γενική συνέλευση αποτυγχάνει επανειλημμένα να συμπληρώσει την απαραίτητη απαρτία. Κατά κανόνα, μια δεύτερη συνεδρίαση, που συγκαλείται σε σύντομο χρονικό διάστημα και με την ίδια ημερήσια διάταξη, μπορεί να αποφασίζει ανεξάρτητα από τον αριθμό παρόντων ή εκπροσωπούμενων μελών.

5.2.3.2 Ψηφοφορία

Ο βασικός κανόνας για τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς είναι το "ένα μέλος/μία ψήφος". Αυτό ισχύει επίσης και για τα μέλη τα οποία είναι νομικά πρόσωπα.

Κατ' εξαίρεση (ένας περιορισμένος αριθμός), δικαιώματα πολλαπλής ψήφου μπορούν να χορηγηθούν μέσω του καταστατικού/ κανονισμού. Ο όγκος των συναλλαγών με τον συνεταιρισμό ή άλλα κριτήρια μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά τη χορήγηση των δικαιωμάτων αυτών. Σε καμία περίπτωση, ωστόσο, δεν μπορεί να χορηγηθούν δικαιώματα πολλαπλής ψήφου βάσει του κεφαλαίου που εισφέρεται από ένα μέλος. Τα δικαιώματα πολλαπλής ψήφου δεν μπορούν να ασκηθούν κατά την λήψη αποφάσεων για «σημαντικά θέματα», όπως ορίζεται από το νόμο. Τέτοια «σημαντικά θέματα» θα είναι, κατά πάσα πιθανότητα, αυτά που σχετίζονται με τον σωματειακό χαρακτήρα των συνεταιρισμών. Δικαιώματα πολλαπλής ψήφου θα πρέπει μάλλον να χορηγούνται σε θέματα που αφορούν τις δραστηριότητες της συνεταιριστικής επιχείρησης. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει ένα μόνο μέλος να είναι σε θέση να λαμβάνει αποφάσεις βάσει του αριθμού ψήφων που κατέχει ή εκπροσωπεί.

Στις δευτεροβάθμιες και στις ανωτέρου βαθμού συνεταιριστικές οργανώσεις, ένα σύστημα δικαιωμάτων πολλαπλής ψήφου μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς τους προαναφερθέντες περιορισμούς, αλλά σύμφωνα με τις δημοκρατικές αρχές (δείτε δεύτερη συνεταιριστική αρχή, Δημοκρατικός Έλεγχος από τα Μέλη).

Ο νόμος πρέπει να ρυθμίσει τα κριτήρια για τη χορήγηση δικαιωμάτων ψήφου στους αντιπροσώπους, δηλ. στα μέλη που εκλέγονται από τις περιφερειακές ή τομειακές συνελεύσεις, εάν υπάρχουν, στη συνέλευση των αντιπροσώπων.

Στην περίπτωση που μη μέλη ή μέλη μη-χρήστες, κυρίως επενδυτές έχουν δικαιώματα ψήφου, αυτά θα πρέπει να ρυθμιστούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλιστεί ότι αυτοί δεν μπορούν να υπερτερούν των τακτικών μελών. Πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί ότι το δικαίωμα ψήφου από τέτοια μέλη αποτελεί μια σοβαρή απόκλιση από τις συνεταιριστικές αρχές.

Για τους προαναφερθέντες λόγους, τα δικαιώματα ψήφου των υπαλλήλων μελών θα πρέπει επίσης να είναι περιορισμένα, ώστε να αποκλείονται από ψηφοφορίες για ζητήματα σχετικά με την απασχόλησή τους.

Εάν επιτρέπεται η ψηφοφορία δι' αντιπροσώπου, ο πληρεξούσιος πρέπει να είναι μέλος του συνεταιρισμού και δεν πρέπει να αντιπροσωπεύει περισσότερα από δύο ή τρία μέλη, συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου.

Τουλάχιστον οι σημαντικές αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με ψηφοφορία δια ψηφοδελτίων, προκειμένου να περιοριστεί η επιρροή ορισμένων μελών, κυρίως του πρόεδρου της γενικής συνέλευσης. Οι εκλογές πρέπει πάντα να πραγματοποιούνται με ψηφοδέλτια.

Η ψηφοφορία δι' αλληλογραφίας ή μέσω του διαδικτύου ή οποιουδήποτε άλλου τεχνικού μέσου, θα μπορούσε να είναι ένας τρόπος για τη διευκόλυνση της συμμετοχής όσο το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού μελών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, όταν η φυσική παρουσία των μελών δεν είναι απαραίτητη ή είναι αδύνατη και το δικαίωμα της συμμετοχής δεν είναι περιορισμένο.

5.2.3.3 Πλειοψηφίες

Γενικά, οι αποφάσεις μπορούν να λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία, όταν η απαιτούμενη απαρτία των μελών είναι παρούσα ή εκπροσωπείται. Αποφάσεις σχετικά με τον σωματειακό χαρακτήρα του συνεταιρισμού, είτε, π.χ. πρόκειται για μια τροποποίηση του καταστατικού/ κανονισμού ή για μια απόφαση για συγχώνευση, κατάτμηση, διάλυση, μετατροπή ή για ένταξη του συνεταιρισμού σε μια κορυφαία οργάνωση, πρέπει να λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία, κατά κανόνα τουλάχιστον με πλειοψηφία των δύο τρίτων.

5.3 Διοικητικό Συμβούλιο

5.3.1 Αρχές

Ως το εκτελεστικό όργανο/σώμα του συνεταιρισμού, το διοικητικό συμβούλιο πρέπει να λειτουργεί σύμφωνα με συγκεκριμένους νομικούς κανόνες

5.3.2 Διατάξεις σχετικά με το διοικητικό συμβούλιο

Ο νόμος πρέπει να περιέχει κανόνες σχετικά με:

- τα κριτήρια εκλογιμότητας, συμπεριλαμβανομένου και του θέματος κατά πόσο πρέπει ή όχι όλα τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου να είναι μέλη του συνεταιρισμού.
- τα ασυμβίβαστα, είτε είναι οικονομικής, προσωπικής, πολιτικής ή άλλης φύσης. Για παράδειγμα, το ασυμβίβαστο μεταξύ του να ανήκεις στο εποπτικό συμβούλιο, εάν υπάρχει, και στο διοικητικό συμβούλιο του τρέχοντος ή του οικονομικού έτους το οποίο υπόκειται σε έλεγχο από το εποπτικό συμβούλιο. Επίσης, μέλη της ίδιας οικογένειας (να ορισθεί), δεν πρέπει να συμμετέχουν στο εποπτικό συμβούλιο και/ή στο διοικητικό συμβούλιο του τρέχοντος ή του οικονομικού έτους το οποίο υπόκειται σε έλεγχο από το εποπτικό συμβούλιο
- τη διάρκεια της θητείας και τη δυνατότητα επανεκλογής
- την απαρτία και τον τρόπο ψηφοφορίας
- τα προσόντα των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Αυτά τα προσόντα πρέπει να είναι τεχνικά και προσωπικά. Τα μέλη του συμβουλίου μπορούν να καλύψουν το κενό ως προς τα τεχνικά προσόντα, με την πρόσληψη ενός επαγγελματία διευθυντή/μάνατζερ (μη μέλους), αλλά τίποτα δεν θα αντικαταστήσει μια έλλειψη εμπιστοσύνης των μελών στους εκπροσώπους τους. Επιπλέον, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου δεν ενεργούν μόνο προς το συμφέρον των σημερινών μελών, αλλά και προς το συμφέρον των μελλοντικών μελών, ιδιαίτερα όσον αφορά τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων
- ανεξάρτητα από το εάν ο συνεταιρισμός διαθέτει έναν επαγγελματία διευθυντή/μάνατζερ ή όχι, το διοικητικό συμβούλιο πρέπει να είναι επαγγελματικό, δηλ. τα μέλη των συμβουλίων πρέπει να έχουν εκείνα τα προσόντα που είναι απαραίτητα για τον συγκεκριμένο συνεταιρισμό.¹⁷⁹ Μια από τις διαφορές μεταξύ των συνεταιρισμών και των κεφαλαιουχικών επιχειρήσεων είναι ότι τα αρμόδια πρόσωπα πρέπει να είναι σε θέση να διαχειριστούν τα περιουσιακά στοιχεία του συνεταιρισμού, ενώ συγχρόνως παρέχουν υπηρεσίες στα μέλη, εντός των ορίων που καθορίζονται από το καταστατικό/ κανονισμό και τις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης
- την ευθύνη των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Η ευθύνη μεμονωμένου μέλους του διοικητικού συμβουλίου μπορεί να μην ισχύει εάν αυτό το μέλος του συμβουλίου διατύπωσε τη διαφωνία του, το αργότερο αμέσως όταν πληροφορήθηκε για την απόφαση. Η ευθύνη μπορεί να είναι πιο αυστηρή όταν το διοικητικό συμβούλιο ή μεμονωμένα μέλη του συμβουλίου λαμβάνουν μισθό από τον συνεταιρισμό.

---

¹⁷⁹ Δείτε Münkner, “Cooperative Law as an Instrument of State Sponsorship of Cooperative Societies”.

Στις περιπτώσεις που μη-μέλη ή μη-χρήστες μέλη, κυρίως επενδυτές, έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στο διοικητικό συμβούλιο, πρέπει να εξασφαλίζεται ότι δεν είναι ούτε σε θέση να λάβουν αποφάσεις από μόνοι τους, ούτε να αποτελούν αναστέλλουσα μειοψηφία.

5.3.3 Αρμοδιότητες

Ο κατάλογος των αρμοδιοτήτων/υποχρεώσεων του διοικητικού συμβουλίου, περιλαμβάνει εξ ορισμού, όλα τα θέματα που δεν εμπίπτουν ρητά στην αρμοδιότητα της γενικής συνέλευσης.

Περιλαμβάνει τις αρμοδιότητες/υποχρεώσεις:

- να εκπροσωπεί τον συνεταιρισμό σε όλες τις πράξεις της αστικής ζωής, να διοικεί και να διαχειρίζεται τον συνεταιρισμό. Αυτή η αρμοδιότητα περιορίζεται από τη δικαιοπρακτική ικανότητα του συνεταιρισμού¹⁸⁰ και τις αποφάσεις που λαμβάνονται από την γενική συνέλευση. Έτσι, η γενική συνέλευση μπορεί, για παράδειγμα, να καθορίσει ένα οικονομικό ανώτατο όριο, πέραν του οποίου το διοικητικό συμβούλιο δεν μπορεί να δεσμεύσει τον συνεταιρισμό, ή να αποφασίσει ότι ορισμένες αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου πρέπει να ληφθούν ομόφωνα. Ο νόμος ίσως πρέπει να διευκρινίζει αν τέτοιοι περιορισμοί έχουν επιπτώσεις σε τρίτους ή αν περιορίζονται στις εσωτερικές σχέσεις του συνεταιρισμού
- να τηρεί τα μητρώα και τα βιβλία του συνεταιρισμού και τα πρακτικά των συνεδριάσεών του
- να επιβεβαιώνει ότι οι λογαριασμοί και ο ισολογισμός καταρτίζονται σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τον ειδικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών
- να επαληθεύει ότι ο διαχειριστικός έλεγχος διενεργείται τακτικά και εντός των οριζόμενων χρονικών προθεσμιών, πριν από την συζήτηση των συμπερασμάτων με το εποπτικό συμβούλιο, εάν υπάρχει, και/ή τη γενική συνέλευση
- να διευκολύνει το έργο των ελεγκτών
- να συγκαλεί τις τακτικές και έκτακτες γενικές συνελεύσεις και να προετοιμάζει την ημερήσια διάταξή τους σύμφωνα με το καταστατικό/κανονισμό
- να προετοιμάζει την έκθεση διαχείρισης (συμπεριλαμβανομένου ενός προγράμματος δραστηριοτήτων για το επόμενο έτος) και τον ετήσιο προϋπολογισμό

¹⁸⁰ Δείτε Μέρος 3, Τμήμα 3.1, Καταχώρηση.

- να αποδέχεται και να διαγράφει μέλη ή να αναστέλλει, ενδεχομένως προσωρινά, την ιδιότητα μέλους εν αναμονή της σχετικής απόφασης της γενικής συνέλευσης
- να εντάσσει στην περίπτωση κενών θέσεων νέα μέλη, εκτός αν αυτή η αρμοδιότητα παρέχεται ρητά στη γενική συνέλευση ή στο εποπτικό συμβούλιο, αν υπάρχει
- να διευκολύνει την άσκηση των δικαιωμάτων των μελών και να επιβεβαιώνει ότι αναλαμβάνουν τις υποχρεώσεις τους
- να ορίζει, εάν είναι απαραίτητο, έναν διαχειριστή (μάντζερ) ή έναν διευθυντή, μέλος ή όχι του συνεταιρισμού, και να εξασφαλίζει ότι ο διαχειριστής ή ο διευθυντής εκτελεί σωστά τα καθήκοντα τα οποία του ανατέθηκαν. Στην πράξη, αυτό το στέλεχος πρέπει να αναλάβει τις λειτουργίες διαχείρισης, οι οποίες δεν αναφέρονται ρητώς ότι θα εκτελούνται από το διοικητικό συμβούλιο και μπορεί να απασχολεί και να διευθύνει το απαραίτητο προσωπικό. Όπου η εργασία του διοικητικού συμβουλίου απαιτεί τη χρησιμοποίηση των επαγγελματικών του γνώσεων ή την τεχνογνωσία του, ο διαχειριστής μπορεί να ενσωματωθεί στο διοικητικό συμβούλιο ως μέλος, με ή χωρίς δικαίωμα ψήφου, ανάλογα με το αν ο ίδιος είναι μέλος του συνεταιρισμού ή όχι ή από το αν το καταστατικό/ κανονισμός το προβλέπει
- να καταθέτει, εάν είναι αναγκαίο, αίτηση για την έναρξη των διαδικασιών πτώχευσης
- να επιβεβαιώνει ότι η λειτουργία του είναι διαφανής με την θέσπιση εσωτερικών κανονισμών, εκτός αν αυτοί καταρτίζονται από τη γενική συνέλευση
- να αναλαμβάνει εις ολόκληρον και από κοινού ευθύνη σε περιπτώσεις παραπτώματων και τελικά
- να αναλαμβάνει οποιαδήποτε άλλη αρμοδιότητα ή υποχρέωση, η οποία του ανατίθεται από τη γενική συνέλευση ή που περιλαμβάνεται στο καταστατικό/ κανονισμό.

5.4 Εποπτικό συμβούλιο

5.4.1 Σύνθεση

Όπου ο νόμος προβλέπει την υποχρεωτική ή εθελοντική ίδρυση εποπτικού συμβουλίου, αυτό το εποπτικό συμβούλιο ασκεί το έργο του ελέγχου προς το συμφέρον των μελών. Συνεπώς, αποκλείεται αποκλειστικά από μέλη του συνεταιρισμού. Μπορεί να περιγραφεί ως μια μικρή μόνιμη γενική συνέλευση. Η δημιουργία του μπορεί να θεωρηθεί ως μέρος ενός αποτελεσματικού αυτο-ελέγχου.

5.4.2 Διατάξεις σχετικές με το εποπτικό συμβούλιο

Ακριβώς όπως και για το διοικητικό συμβούλιο, το εποπτικό συμβούλιο πρέπει να ρυθμίζεται από ορισμένες διατάξεις, ειδικότερα όσον αφορά:

- τα κριτήρια εκλογιμότητας και την απαγόρευση να βρίσκονται συγχρόνως μέλη του στο διοικητικό συμβούλιο κατά το τρέχον ή να μετείχαν στο διοικητικό συμβούλιο ενός οικονομικού έτους που μπορεί να υπόκειται σε έλεγχο από το εποπτικό συμβούλιο. Η παρουσία πολλών μελών μιας οικογένειας (που θα ορισθεί) σε ένα ή περισσότερα όργανα πρέπει να αποφεύγεται (δείτε πιο πάνω)
- τα προσόντα των μελών του εποπτικού συμβουλίου. Προκειμένου να είναι σε θέση να ελέγχουν αποτελεσματικά το διοικητικό συμβούλιο και τη διαχείριση (management), αν υπάρχει, τα μέλη του εποπτικού συμβουλίου πρέπει να διαθέτουν τον απαραίτητο χρόνο και την κατάρτιση
- τη διάρκεια της θητείας
- την απαρτία και τον τρόπο ψηφοφορίας και
- την οικονομική ευθύνη.

5.4.3 Αρμοδιότητες

Κύριο έργο του εποπτικού συμβουλίου είναι να ελέγχει τις δραστηριότητες του διοικητικού συμβουλίου, της διαχείρισης (management), αν υπάρχει, και εκείνες κάθε άλλης επιτροπής. Για να είναι σε θέση να εκτελεί αυτό το έργο, θα έχει πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες ανά πάσα στιγμή. Δεδομένου ότι είναι υπόλογο μόνο στη γενική συνέλευση, μπορεί να λαμβάνει εντολές μόνο από αυτό το όργανο.

Εκτός από αυτά τα γενικά δικαιώματα μπορεί να έχει και άλλα ειδικότερα. Για παράδειγμα, εάν το διοικητικό συμβούλιο δεν συγκαλέσει κατάλληλα μια γενική συνέλευση, το εποπτικό συμβούλιο θα μπορούσε να το πράξει και να εκλέξει τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου σε περιπτώσεις που δεν εκλέγονται από τη γενική συνέλευση ή στην περίπτωση ενός κενού, εφόσον είναι αδύνατο για την γενική συνέλευση να πάρει μια γρήγορη απόφαση, υπό την επιφύλαξη της επιβεβαίωσης από την γενική συνέλευση.

6. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

6.1 Οικονομικοί πόροι¹⁸¹

¹⁸¹ Για τα διάφορα χρηματοδοτικά μέσα, δείτε Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo, 1996, 2001, 2003 και The World of Cooperative Enterprise, 1996.

6.1.1 Αρχές

Η αυτονομία των συνεταιρισμών δεν θα γίνει πραγματικότητα αν δεν διαθέτουν την απαραίτητη οικονομική ανεξαρτησία και, ειδικότερα, τη χρηματοδοτική ανεξαρτησία.

Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός θέτει τους συνεταιρισμούς σε μια δύσκολη κατάσταση σε πολλές χώρες. Οι σημερινές οικονομίες είναι παγκόσμιες, παρέχοντας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε εκείνους που έχουν εύκολη πρόσβαση σε κεφάλαια με τα οποία να συμμετάσχουν στην κορυφαία παραγωγή, που είναι η παραγωγή γνώσης, και / ή απόκτηση γνώσης ως μέσο παραγωγής. Αλλά ακόμη και σε τομείς χαμηλής εντάσεως κεφαλαίου, οι συνεταιρισμοί δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν την αναγκαία χρηματοδότηση για τις δραστηριότητές τους. Το κεφάλαιο ποικίλλει ανάλογα με τον αριθμό των μελών. Κατά κανόνα, τα μέλη των συνεταιρισμών έχουν περιορισμένους χρηματικούς ή άλλους πόρους. Δεδομένου ότι οι πρόσθετες εισφορές δεν αυξάνουν τη δύναμη ψήφου του μέλους, και δεδομένου ότι η απόδοση τόκου είναι περιορισμένη, τα μέλη γενικά δεν είναι διατεθειμένα να επενδύουν πέραν της υποχρεωτικής τους μερίδας και ακόμη λιγότερο είναι διατεθειμένα τα μη μέλη να το πράξουν.

Οι δυσκολίες στην άντληση ενός επαρκούς κεφαλαίου, θεωρείται από πολλούς ως το κύριο μειονέκτημα των συνεταιρισμών. Εάν οι κυβερνήσεις θέλουν να αποφεύγουν να περιορίζονται οι συνεταιρισμοί σε χαμηλή παραγωγικότητα, και να είναι εύκολοι μιμητές δραστηριοτήτων, οφείλουν να αναγνωρίσουν ότι η έμφυτη αδύναμη κεφαλαιακή βάση των συνεταιρισμών πρέπει να ανέλθει σε ένα επίπεδο, ώστε να αντέχουν στους δυνατούς ανέμους του εθνικού, περιφερειακού, διεθνούς, και βεβαίως παγκόσμιου ανταγωνισμού. Ειδικά στις βιομηχανικές χώρες, οι νομοθέτες έχουν συνεπώς ανοίξει το δρόμο για τον σχηματισμό κεφαλαίου με παρόμοιο τρόπο με αυτόν των κεφαλαιουχικών εταιριών, θέτοντας όμως την συνεταιριστική ταυτότητα σε κίνδυνο.¹⁸² Αν και είναι σημαντικό να γίνει καλύτερη χρήση των συγκριτικών / ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των συνεταιρισμών και να βρουν νέα και συμβατά συνεταιριστικά χρηματοδοτικά εργαλεία, προκειμένου να επιτραπεί στους συνεταιρισμούς να συμμετέχουν σε ανταγωνιστικές αγορές, είναι επίσης σημαντικό να τονιστεί ότι, εξ ορισμού, οι δυνατότητες χρηματοδότησης των συνεταιρισμών δεν μπορεί να ταιριάζουν με εκείνες των εταιρειών που έχουν στο επίκεντρο το κεφάλαιο.

Η αυτονομία των συνεταιρισμών εκπορεύεται κυρίως από ένα σύστημα προσεκτικά ισορροπημένης εσωτερικής και εξωτερικής χρηματοδότησης, με την τελευταία για παράδειγμα να πραγματοποιείται μέσω επιχειρήσεων μη-μελών, επενδύσεις μελών μη-χρηστών, επενδύσεις μη μελών. Η σύγκρουση μεταξύ των συμφερόντων των χρηστών και των συμφερόντων των επενδυτών, η οποία θα πρέπει να αποφεύγεται από το συνεταιριστικό μοντέλο, είναι πιθανό να προκύψει μέσω οποιουδήποτε τέτοιου εξωτερικού μηχανισμού χρηματοδότησης.

---

¹⁸² Δείτε Μέρος 1, Τμήμα 2, Η εξέλιξη του συνεταιριστικού δικαίου: από τη διάκριση των τύπων των επιχειρήσεων στην ομοιομορφοποίησή τους.

6.1.2 Εσωτερικοί χρηματοδοτικοί πόροι

6.1.2.1 Μερίδες μελών

Οι μερίδες των μελών δεν αποτελούν μια επικερδή επένδυση. Οι καταβληθείσες μερίδες αποτελούν χρήματα που τα μέλη θέτουν στην διάθεση του συνεταιρισμού τους κατά την περίοδο που είναι μέλη, προκειμένου ο συνεταιρισμός να επιτύχει τους κοινούς στόχους που καθορίστηκαν.

Οι μερίδες είναι ονομαστικές, αδιαίρετες, και μη μεταβιβάσιμες (εκτός αν αποφασιστεί διαφορετικά από την γενική συνέλευση), μη κατασχέσιμες και μη διαπραγματεύσιμες.

Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς το ποσό του κεφαλαίου που κατέχει ένα μέλος πρέπει να είναι περιορισμένο, ώστε, σε πραγματικούς όρους, η αρχή της ισότητας των μελών να μην τίθεται σε κίνδυνο. Όταν αυτή η ισορροπία διαταράσσεται μέσω της αποχώρησης ενός μέλους, ο συνεταιρισμός πρέπει να ανακαταλείπει τις μερίδες.

Προκειμένου να εξισορροπηθεί εκ νέου η σχέση μεταξύ της γενικής οικονομικής κατάστασης και της ονομαστικής αξίας των μερίδων, πρέπει να επιτρέπεται στους συνεταιρισμούς να επαναξιολογούν τις μερίδες τους, υπό την αυστηρή επίβλεψη των αρμόδιων αρχών.

Όπως ειπώθηκε, οι μερίδες μπορούν να καταβληθούν σε μετρητά ή αφήνοντας στον συνεταιρισμό ένα μέρος του πλεονάσματος που δικαιούται το μέλος, σε είδος (με μεταφορά τίτλων ιδιοκτησίας, εάν υπάρχουν), σε εργασία ή ως υπηρεσία.

Τα κριτήρια για την αποτίμησή τους θα πρέπει να καθορίζονται, καθώς και να ορίζεται ο αρμόδιος φορέας για την αξιολόγησή τους.

6.1.2.2 Πρόσθετες μερίδες μελών

Ένας τρόπος για τη βελτίωση της εσωτερικής χρηματοδότησης και την αύξηση της πιστοληπτικής ικανότητας των συνεταιρισμών, δηλαδή της ικανότητας να πάρουν δάνεια, είναι η έκδοση πρόσθετων μερίδων για τα μέλη. Μπορεί να είναι πλεονεκτικό να ενθαρρύνονται τα μέλη να εγγραφούν για πρόσθετες ή συμπληρωματικές μερίδες. Αυτές μπορούν να σχεδιαστούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην συνεπάγονται πρόσθετη οικονομική ευθύνη, να χορηγείται δικαίωμα καταβολής σταθερού επιτοκίου, να είναι δυνατό να επιστρέφονται όταν ζητηθούν, ή /και να παρέχεται δικαίωμα συμμετοχής στα αποθεματικά κατά την αποχώρηση από μέλος, έστω και αν τα αποθεματικά είναι κατά τα λοιπά αδιανέμητα.

6.1.2.3 Ελάχιστο κεφάλαιο μερίδων

Ένα άλλο μέσο για τη βελτίωση της ευθύνης και της πιστοληπτικής ικανότητας, είναι ο καθορισμός ενός ορίου κάτω από το οποίο δεν πρέπει να πέσει το κεφάλαιο των μερίδων, ακόμα και αν αυτό σημαίνει ότι όταν ένα μέλος αποχωρεί δεν θα επιστρέφεται αμέσως η μερίδα του, ή ότι είναι υποχρεωμένα τα υπόλοιπα μέλη να

συμβάλουν στην ανακεφαλαιοποίηση κάνοντας συμπληρωματικές εισφορές. Ένα τέτοιο σύστημα διαχωρισμού του ποσού του κεφαλαίου των μερίδων από τον αριθμό των μελών, φέρνει τον συνεταιρισμό πιο κοντά στην χρηματοοικονομική δομή των κεφαλαιοκρατικών επιχειρήσεων.

6.1.2.4 Τακτικό αποθεματικό

Αντίθετα, κίνητρα για τη συγκρότηση ενός αποθεματικού ταμείου αποτελούν έναν γνήσιο συνεταιριστικό τρόπο για να ξεπεραστεί, τουλάχιστον εν μέρει και με το χρόνο, η έμφυτη αδυναμία χρηματοδότησης. Το αποθεματικό κεφάλαιο λειτουργεί ως μαξιλάρι ενάντια τόσο σε μια έλλειψη ρευστότητας όσο και στην απώλεια αξίας των υποχρεωτικών μερίδων. Προστατεύει τα συμφέροντα των τρίτων, με τον ίδιο τρόπο που το επιτυγχάνει ο καθορισμός ενός ελάχιστου απαιτούμενου κεφαλαίου. Το αποθεματικό δεν πρέπει να μένει σε αδράνεια, αλλά να χρησιμοποιείται και αυτό πρέπει να είναι υποχρεωτικό. Αν είναι αδιανέμητο, τουλάχιστον μέχρι την ανεπιθύμητη εκκαθάριση, ένα τέτοιο κεφάλαιο εξασφαλίζει την ελάχιστη σταθερότητα και περιορίζει τον κίνδυνο ηθελημένης εκκαθάρισης, καθοδηγούμενης από κερδοσκοπία. Αυτό το «κλειδωμένο κεφάλαιο» χρησιμεύει επίσης ως ένας σύνδεσμος μεταξύ των γενεών, ως ένα στοιχείο βιωσιμότητας.¹⁸³

Το τακτικό αποθεματικό κεφάλαιο τροφοδοτείται από:

- την μεταφορά του συνολικού κέρδους που αποκτάται από τις συναλλαγές με τους χρήστες μη μέλη
- την μεταφορά ενός ελάχιστου ποσοστού του πλεονάσματος που αποκτήθηκε από τις συναλλαγές με τα μέλη, έως ότου φθάσει το κεφάλαιο τουλάχιστον σε ένα ποσό ισοδύναμο με το κεφάλαιο μερίδων. Το να μην υπόκεινται αυτά τα ποσά σε φορολογία εισοδήματος θα συνιστά κίνητρο για την καθιέρωση τέτοιων (αδιανέμητων) αποθεματικών. Αυτή η ειδική φορολογική μεταχείριση μπορεί να δικαιολογηθεί και για τα συμφέροντα των τρίτων μερών αλλά και του δημοσίου, λόγω της ειδικής δομής του κεφαλαίου των συνεταιρισμών, που δεν τους επιτρέπει την εύκολη πρόσβαση στη χρηματοπιστωτική αγορά. Αυτό είναι ένα παράδειγμα για την σημασία της κατανόησης της έννοιας της συνεταιριστικής νομοθεσίας με την ευρύτατη έννοιά της. Αυτό πρέπει τουλάχιστον να ισχύει, ενόσω το αποθεματικό κεφάλαιο είναι αδιανέμητο και
- την μεταφορά εσόδων από δραστηριότητες οι οποίες δεν σχετίζονται με το στόχο του συνεταιρισμού, όπως, για παράδειγμα, η πώληση πάγιων περιουσιακών στοιχείων.

Επιπλέον, ο νομοθέτης θα πρέπει να ενθαρρύνει την καθιέρωση λογαριασμών για την εκπαίδευση, την κατάρτιση την κοινωνική μέριμνα ή οποιουδήποτε άλλου λογαριασμού. Η προσδιορισμένη χρήση αυτών των κονδυλίων πρέπει να είναι υποχρεωτική.

¹⁸³ Δείτε ανωτέρω Μέρος 1, Τμήμα 3, Η βιωσιμότητα των συνεταιρισμών στην παγκόσμια οικονομία και ζητήματα νομικής πολιτικής

6.1.2.5 Συνεταιριστικοί όμιλοι

Μερικοί συνεταιρισμοί έχουν πειραματιστεί επιτυχώς με την ίδρυση των λεγόμενων συνεταιριστικών ομίλων, δηλαδή θυγατρικών εταιρειών, με τη μορφή κεφαλαιοκρατικών επιχειρήσεων, οι οποίες μπορούν να έχουν πρόσβαση στην χρηματοοικονομική αγορά. Όσο το καθεστώς αυτό εξυπηρετεί τα συμφέροντα των μελών του συνεταιρισμού και παραμένει ο έλεγχος των εργασιών τους στα μέλη, αυτός θα μπορούσε να είναι ένας τρόπος να αντιμετωπιστούν οι αυξημένες απαιτήσεις κεφαλαιοποίησης, ειδικά για υψηλής προστιθέμενης αξίας δραστηριότητες.

6.1.3 Εξωτερικοί οικονομικοί πόροι

Τα ομόλογα χαμηλής εξασφάλισης (debentures) και τα διαπραγματεύσιμα ομόλογα χαμηλής προτεραιότητας (subordinated bonds) έχουν ήδη επιτραπεί από μια σειρά νομοθεσιών εδώ και αρκετό καιρό. Υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνονται μερικές, μάλλον τεχνικές, προφυλάξεις και ότι το ποσό της εξωτερικής επένδυσης δεν δημιουργεί μια πραγματική εξάρτηση του συνεταιρισμού από τα κεφάλαια αυτά, δεν επηρεάζουν την αυτονομία των μελών δεδομένου ότι αυτά δεν συνδέονται με ψήφους ή με δικαιώματα συμμετοχής.

Ένας άλλος τρόπος προσέλκυσης εξωτερικής χρηματοδότησης είναι η έκδοση μεταβιβάσιμων πιστοποιητικών επένδυσης για τα μέλη (εσωτερικά) και τα μη-μέλη, τα οποία χορηγούν δικαίωμα συμμετοχής στη διανομή των κερδών και των πλεονασμάτων, καθώς και στην διανομή των περιουσιακών στοιχείων σε περίπτωση εκκαθάρισης. Όπου αυτά τα πιστοποιητικά δεν χορηγούν οποιαδήποτε αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων ή, στην περίπτωση των μελών, οποιαδήποτε πρόσθετη εξουσία στην λήψη αποφάσεων, μπορεί να αντιπροσωπεύουν άλλη μια αποδεκτή περίπτωση απόκλισης από τις συνεταιριστικές αρχές. Όπου, ωστόσο, αυτά τα πιστοποιητικά χορηγούν δικαιώματα ψήφου, ακόμη και μόνο σε περιορισμένο βαθμό, ο έλεγχος από τα μέλη βρίσκεται σε κίνδυνο.

Όπως έχει λεχθεί, όταν υπάρχει εξωτερική χρηματοδότηση, τα διακριτικά χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών βρίσκονται εύκολα σε κίνδυνο. Ιδανικά, οι συνεταιριστές είναι οι μόνοι «επενδυτές» και χρήστες (συνεταιριστική αρχή της ταυτότητας). Μη-χρήστες μέλη και χρήστες μη-μέλη έχουν γίνει αποδεκτοί ως "αποκλίσεις" από την αρχή της ταυτότητας. Η αποδοχή μελών επενδυτών και επενδυτών μη-μελών είναι ένα περαιτέρω βήμα μακριά από αυτήν την αρχή της ταυτότητας. Όπου, όπως μερικές νομοθεσίες επιτρέπουν, οι συνεταιριστικές μερίδες μπορούν να είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο χρηματιστήριο και οι μερίδες των μελών έχουν μια συμβολική και μόνο αξία, οι κάτοχοι του κεφαλαίου είναι ανώνυμοι και η (κεφαλαιακή) διάρθρωση των συνεταιρισμών δεν μπορεί να διακριθεί πλέον από αυτήν των κεφαλαιουχικών εταιρειών. Εκτός από την παραβίαση της αρχής της ταυτότητας, αυτές οι εξελίξεις βάζουν την συνεταιριστική αρχή της προαγωγής των μελών σε κίνδυνο.

6.1.4 Συναλλαγές με μη-μέλη χρήστες

Κατά κάποιο τρόπο οι συναλλαγές με μη μέλη μπορεί να θεωρηθεί ως μια εξωτερική χρηματοδότηση. Εξ ορισμού οι αποκαλούμενοι κλειστοί συνεταιρισμοί δεν συναλλάσσονται με χρήστες μη-μέλη. Συχνά οι συνεταιρισμοί των οποίων τα μέλη έχουν σχέση με πρόσθετα/ειδικά ομόλογα, για παράδειγμα σε αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς, οι οποίοι ιδρύθηκαν στο πλαίσιο μιας επιχείρησης ή μιας περιοχής, τείνουν στον αποκλεισμό των συναλλαγών με χρήστες μη-μέλη. Πέραν αυτού, και ανάλογα με τους στόχους και την κατάσταση, κάθε συνεταιρισμός πρέπει να αποφασίσει αν θέλει να προσφέρει τις υπηρεσίες του και σε μη-μέλη.

Αν επιτρέπονται οι συναλλαγές με χρήστες μη-μέλη, είναι σημαντικό να μην τεθεί σε κίνδυνο η αυτονομία και η ανεξαρτησία του συνεταιρισμού. Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο όγκος των συναλλαγών με μη-μέλη θα πρέπει, κατά συνέπεια, να είναι περιορισμένος. Αυτό θα μπορούσε να γίνει με τον καθορισμό ενός ποσοστού του συνολικού κύκλου εργασιών, πάνω από το οποίο καμία συναλλαγή δεν μπορεί να πραγματοποιείται με χρήστες μη-μέλη. Θα ήταν επίσης ίσως σημαντικό να αποφευχθεί μια κατάσταση κατά την οποία μη-μέλη χρήστες φθάνουν σε μονοπωλιακή ή μονοψωνιακή θέση έναντι του συνεταιρισμού.

Για τους σκοπούς της φορολογίας, τη διανομή του πλεονάσματος και την εισφορά στο τακτικό αποθεματικό, ο τρόπος λογιστικής καταχώρησης πρέπει να μπορεί να διακρίνει μεταξύ των συναλλαγών που πραγματοποιούνται με μέλη και εκείνων που πραγματοποιούνται με μη μέλη.

6.2 Διανομή πλεονάσματος

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ του κέρδους και του πλεονάσματος. Εξ ορισμού, οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να υπολογίζουν τις τιμές για τις συναλλαγές με τα μέλη τους κοντά στο κόστος.¹⁸⁴ Για την προστασία από τους κινδύνους που σχετίζονται με την αγορά, ένα χρηματικό ποσό (περιθώριο) πρέπει να περιλαμβάνεται στις τιμές και το οποίο, ωστόσο, θα πρέπει να επιστρέφεται στα μέλη κατά τη λήξη του οικονομικού έτους, εάν ο κίνδυνος δεν υπάρχει και ο ισολογισμός έχει πλεόνασμα. Αν καταβληθεί στα μέλη, η κατανομή αυτή με τη μορφή επιστροφών στους συναλλασσόμενους, υπολογίζεται κατ' αναλογία προς τις συναλλαγές με τον συνεταιρισμό, αποτελώντας έτσι μια μεταγενέστερη προσαρμογή των τιμών. Από πλευράς φορολογίας, η επιστροφή αυτή αποτελεί στοιχείο κόστους. Επομένως, αντί να μιλάμε για «κέρδος» ως προς το στοιχείο αυτό, θα πρέπει να μιλάμε για προσωρινά πλεονάσματα. Οι επιπτώσεις για τη φορολογία εισοδήματος είναι προφανείς: όταν δεν υπάρχει κέρδος, ένα τέτοιο "κέρδος" δεν μπορεί να φορολογηθεί.

Δύο τρόποι υπολογισμού του πλεονάσματος είναι δυνατοί: αφαίρεση των γενικών δαπανών ανά συναλλαγή, δηλαδή εξατομικευμένα, ή αφαίρεση του συνολικού ποσού

---

¹⁸⁴ Ο όρος "κοντά στο κόστος" χρησιμοποιείται εδώ με διαφορετικό τρόπο από ότι γενικά στην οικονομική θεωρία. Όπως αναφέρθηκε, αποκλείει μόνο το περιθώριο κέρδους από τον υπολογισμό του κόστους, αλλά περιλαμβάνει τις δαπάνες για επενδύσεις, κλπ.

των γενικών δαπανών από το συνολικό πλεόνασμα. Η επιλογή θα εξαρτηθεί επίσης από τον τύπο του συνεταιρισμού.

Το πλεόνασμα θα κατανέμεται με τον ακόλουθο τρόπο:

- μεταφορά στο τακτικό αποθεματικό κεφάλαιο
- μεταφορά στα θεσμοθετημένα ταμεία, αν υπάρχουν
- περιορισμένη καταβολή τόκου για τις καταβεβλημένες μερίδες, σε επίπεδο όχι υψηλότερο από εκείνο που καταβάλλεται από τις εμπορικές τράπεζες για ορισμένα είδη καταθέσεων και για επενδύσεις, εάν αποφασισθεί
- επιστροφές στα συναλλασσόμενα μέλη, υπολογιζόμενες κατ' αναλογία προς τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό και, ενδεχομένως,
- καταβολή μόνους στους εργαζόμενους.

Κάθε πληρωμή στα μέλη εξαρτάται από το εάν έχουν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους, ειδικά την υποχρέωση να εξοφλήσουν τις μερίδες τους.

6.3 Επιστροφή κεφαλαίου

Σε περίπτωση παραίτησης/αποχώρησης ή διαγραφής, οι μερίδες επιστρέφονται στην ονομαστική τους αξία, προκειμένου να αποφευχθεί η εγγραφή στον συνεταιρισμό με κίνητρο την κερδοσκοπία. Όταν τα οικονομικά συμφέροντα του συνεταιρισμού απειλούνται σοβαρά από μια άμεση επιστροφή των πλεονασμάτων ή όταν αυτό θα οδηγούσε σε παραβίαση ενός ελάχιστου απαιτούμενου κεφαλαίου (αν υπάρχει), μπορεί, όπως αναφέρθηκε ήδη, να παρακρατηθούν, αλλά για ένα εύλογο χρονικό διάστημα μόνο.

Κατά κανόνα, το ίδιο είδος της επιστροφής των μερίδων ισχύει και στην περίπτωση της εκκαθάρισης. Τα υπόλοιπα χρήματα μετά την εκκαθάριση μεταβιβάζονται στην συνεταιριστική κίνηση, σε μια φιλανθρωπική οργάνωση ή σε οργανισμό δημόσιου συμφέροντος ή, στην εξαιρετική περίπτωση που το τακτικό αποθεματικό είναι διανεμητέο, διανέμεται στα μέλη σύμφωνα με τη μέθοδο που χρησιμοποιείται στη διανομή του πλεονάσματος στο τέλος του οικονομικού έτους, όπου η διάρκεια συμμετοχής του μέλους στον συνεταιρισμό (αρχαιότητα) θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα επιπλέον κριτήριο.

7. ΕΛΕΓΧΟΣ

Η εφαρμογή ενός συστήματος εσωτερικού και εξωτερικού, έγκυρου, τακτικού και ειδικού για τους συνεταιρισμούς ελέγχου της χρηματοοικονομικής, διαχειριστικής, κοινωνικής και κοινωνιακής κατάστασης των συνεταιρισμών, από ειδικευμένους και ανεξάρτητους ελεγκτές, σε συνδυασμό με συμβουλές σχετικά με το πώς να βελτιωθεί

η διαχείριση και η διοίκηση, είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση για την σωστή ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Ο σκοπός του ελέγχου είναι πολλαπλός. Πρόκειται για έναν περιοδικό έλεγχο, ως προς το αν ο καθένας σέβεται τους κανόνες του παιχνιδιού. Είναι ένας έλεγχος του κατά πόσο η αναγνώριση της ιδιότητας του νομικού προσώπου εξακολουθεί να δικαιολογείται. Βοηθά στην παρακολούθηση κατά πόσον τα συμφέροντα των τρίτων, των διαχειριστών (μάνατζερ) και των μελών γίνονται σεβαστά.

Ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να διεξάγεται σε συνεχή βάση από μια ομάδα μελών. Ο αριθμός τους, η διάρκεια της εντολής τους, τα απαιτούμενα προσόντα, οι αρμοδιότητες, καθήκοντα και ο μισθός τους πρέπει να καθορίζονται από τη γενική συνέλευση. Οι αστικές και ποινικές ευθύνες πρέπει να διευκρινίζονται στην απόφαση της γενικής συνέλευσης. Οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν μπορεί να είναι ή να υπήρξαν μέλη συνεταιριστικού οργάνου/σώματος το οποίο είναι ή μπορεί να υπόκειται στον έλεγχο τους. Τα κριτήρια ασυμβατότητας που εφαρμόζονται για τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, ισχύουν και στην προκειμένη περίπτωση.

Ο εξωτερικός έλεγχος θα πρέπει να διεξάγεται από μια ανώτερου βαθμού συνεταιριστική οργάνωση ή από ιδιώτες, κατά προτίμηση ορκωτούς ελεγκτές. Αν η συνεταιριστική κίνηση δεν είναι ακόμη σε θέση να παρέχει την υπηρεσία αυτή, και αν οι ιδιωτικές υπηρεσίες δεν είναι διαθέσιμες ή οικονομικά προσβάσιμες, μια δημόσια αρχή μπορεί να ελέγχει προσωρινά τους συνεταιρισμούς. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει μια διοικητική μονάδα που είναι επιφορτισμένη με την προώθηση ή την καταχώρηση των συνεταιρισμών να ελέγχει τους συνεταιρισμούς. Μια δημόσια αρχή μπορεί να ασκεί την αρμοδιότητα ελέγχου μόνιμα, αν η ανεξαρτησία της από την κυβερνητική παρέμβαση είναι εγγυημένη.

Η ιδιαιτερότητα των συνεταιρισμών απαιτεί ο ελεγκτής να πραγματοποιήσει πρόσθετες διερευνήσεις, πέρα από ότι γίνεται σε άλλους τύπους επιχειρήσεων. Οφείλει να εξασφαλίσει ότι οι συνεταιρισμοί συμμορφώνονται με το σκοπό τους, που είναι η προαγωγή των μελών τους. Όταν οι οικονομικές εξελίξεις απαιτούν ένα σύστημα διαχείρισης των συνεταιρισμών που δεν επιτρέπει την άμεση συμμετοχή των μελών, γίνεται όλο και πιο σημαντική η ανάγκη για διαφάνεια στη διαχείριση, ώστε να διατηρηθεί η δημοκρατική φύση των συνεταιρισμών.

Το γεγονός ότι οι στόχοι των συνεταιριστών διαφέρουν από τα καθαρά οικονομικά συμφέροντα των μετόχων μιας εταιρείας, πρέπει ιδιαίτερος να λαμβάνεται υπόψη.

Ο έλεγχος ενός συνεταιρισμού κατά συνέπεια δεν θα μπορούσε να γίνει μόνο στη βάση των λογιστικών εγγράφων. Οι ελεγκτές πρέπει να επιβεβαιώνουν κατά πόσον οι γενικοί στόχοι, που θέτουν τα μέλη, έχουν επιτευχθεί ή τουλάχιστον έχουν προωθηθεί, και ότι οι αποφάσεις της διαχείρισης (μάνατζμεντ) ελήφθησαν σε συμμόρφωση με αυτούς (διαχειριστικός έλεγχος, προκειμένου να επιτευχθεί κοινωνική ισορροπία παράλληλα με τη χρηματοοικονομική ή οικονομική). Η εμπειριστατωμένη εξέταση των πρακτικών των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου θα μπορούσε να δώσει χρήσιμες πληροφορίες. Πρέπει να ζητείται και η γνώμη και οι συμβουλές των μελών πριν από την κατάρτιση της τελικής έκθεσής

τους. Σε γενικές γραμμές, ο ελεγκτής πρέπει να έχει πρόσβαση σε όλο το υλικό, εγκαταστάσεις και πρόσωπα, που είναι σε θέση να τον ενημερώσουν σχετικά με τις δραστηριότητες του συνεταιρισμού. Ο εξωτερικός ελεγκτής θα έχει επίσης πρόσβαση στα ευρήματα των εσωτερικών ελεγκτών.

Οι ελεγκτές δεν θα πρέπει να περιορίζουν τη δραστηριότητά τους σε έναν εκ των υστέρων έλεγχο, αλλά επίσης, θα πρέπει να δίδουν συμβουλές για το πώς θα βελτιωθεί η διαχείριση και η διοίκηση του συνεταιρισμού. Η πιθανή σύγκρουση μεταξύ των ρόλων της εποπτείας και της προώθησης δεν έχει οδηγήσει σε σημαντικά προβλήματα, σε χώρες όπου ο εν λόγω έλεγχος πραγματοποιείται επί σειρά ετών.

Ενώ ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να γίνεται σε συνεχή βάση, η συχνότητα των εξωτερικών ελεγχών μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με τον όγκο του κύκλου εργασιών, το είδος των δραστηριοτήτων, το μέγεθος του κεφαλαίου, τον όγκο των συναλλαγών με μη μέλη ή άλλα κριτήρια, παρόμοια με εκείνα που επιβάλλουν οι απλές συνεταιριστικές δομές.¹⁸⁵

Η έκθεση του ελεγκτή υποβάλλεται στο διοικητικό συμβούλιο και στο εποπτικό συμβούλιο, αν υπάρχει, εάν δεν το πράξει το διοικητικό συμβούλιο, με σκοπό να την εξηγήσει στην γενική συνέλευση. Θα πρέπει να είναι διαθέσιμη για έλεγχο από τα μέλη. Οι ελεγκτές πρέπει να έχουν το δικαίωμα του λόγου στη γενική συνέλευση και, σε περίπτωση που το διοικητικό συμβούλιο ή το εποπτικό συμβούλιο δεν έχουν συγκαλέσει τη γενική συνέλευση, ή δεν έχουν εξηγήσει (επαρκώς) το περιεχόμενο της έκθεσης του ελεγκτή, τότε οι ελεγκτές έχουν το δικαίωμα να το πράξουν.

Τα συμπεράσματα από τον έλεγχο πρέπει να κοινοποιούνται στην αρμόδια αρχή.

Η δημιουργία ενός αποτελεσματικού, αντικειμενικού συστήματος ελέγχου, στελεχωμένου με εξειδικευμένους σε θέματα συνεταιρισμών ελεγκτές, των οποίων οι υπηρεσίες θα είναι προσβάσιμες από όλους τους συνεταιρισμούς, θα πρέπει να είναι υποχρεωτική. Ένα ταμείο ελέγχου θα μπορούσε να δημιουργηθεί για το σκοπό αυτό.

8. ΔΙΑΛΥΣΗ

8.1 Διάλυση χωρίς εκκαθάριση: συγχώνευση, διάσπαση και μετατροπή

8.1.1 Αρχές

Η αυτονομία των μελών των συνεταιρισμών τους επιτρέπει να διαλύουν τον συνεταιρισμό τους χωρίς κανέναν περιορισμό, εφόσον προστατεύονται τα συμφέροντα των τρίτων. Έτσι, οι πιστωτές μπορούν να προβάλλουν αντιρρήσεις στη διάλυση εφόσον δεν έχουν ικανοποιηθεί.

Ο νόμος πρέπει να καθορίσει τα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν, από την απαρτία και την πλειοψηφία που απαιτείται για μια τέτοια απόφαση, μέχρι τις τροποποιήσεις που πρέπει να γίνουν στο δημόσιο μητρώο.

¹⁸⁵ Δείτε Μέρος 3, παράγραφος 9, Απλοποιημένες συνεταιριστικές δομές.

Σύμφωνα με την ελευθερία της αρχής του συνεταιρίζεσθαι, τα μέλη που αντιτίθενται στην διάλυση πρέπει να έχουν το δικαίωμα να παραιτηθούν.

8.1.2 Συγχώνευση

Υπάρχουν δύο τύποι συγχώνευσης:

1. Ένας ή περισσότεροι συνεταιρισμοί απορροφώνται από έναν άλλο. Αυτό είναι μερικές φορές δύσκολο από ψυχολογικής άποψης για τα μέλη των απορροφούμενων συνεταιρισμών.
2. Ένας νέος συνεταιρισμός γεννιέται με την συγχώνευση δύο ή περισσότερων συνεταιρισμών. Σε αυτήν την περίπτωση, ένα νέο καταστατικό/ κανονισμός θα πρέπει να εγκριθεί.

Συχνά, οι προσδοκίες ως προς τα οικονομικά αποτελέσματα (εξορθολογισμός της διαχείρισης και της διοίκησης, οικονομίες κλίμακας, κ.λπ.) δεν ικανοποιούνται και/ή η ταύτιση των μελών με το νέο νομικό πρόσωπο αποτυγχάνει, γεγονός που συνεπάγεται αποθάρρυνση και δυσκολίες στη λήψη αποφάσεων. Γι' αυτό, πριν αποφασιστεί η συγχώνευση, οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να εξετάσουν την οριζόντια ολοκλήρωση.¹⁸⁶

8.1.3 Διάσπαση

Ένας συνεταιρισμός μπορεί να χωριστεί σε δύο ή περισσότερους συνεταιρισμούς. Τα μέλη, τα περιουσιακά στοιχεία και τα χρέη πρέπει να χωριστούν, συμπεριλαμβανομένου του αποθεματικού.

8.1.4 Μετατροπή

Μόνο εκείνοι οι συνεταιρισμοί που έχουν ένα διανεμητέο αποθεματικό κεφάλαιο μπορούν να μετατραπούν σε μια άλλη μορφή επιχείρησης, εντός των ορίων των διατάξεων σχετικά με την νέα οργάνωση.

Στην περίπτωση που το τακτικό αποθεματικό είναι αδιανέμητο, τα μέλη έχουν την δυνατότητα να διαλύσουν τον συνεταιρισμό τους και να συστήσουν μια νέα οργάνωση. Το αποθεματικό κεφάλαιο, ωστόσο, δεν θα αποτελεί μέρος του κεφαλαίου της νέας οργάνωσης.

Σε περίπτωση που ο νόμος επιτρέπει την μετατροπή στους συνεταιρισμούς οι οποίοι διαθέτουν αδιανεμητο αποθεματικό, το αποθεματικό πρέπει να κηρυχθεί διανεμητέο από τη γενική συνέλευση, όταν αποφασίσει τη μετατροπή. Σε περίπτωση που ποσά από το πλεόνασμα μεταφέρονταν στο αποθεματικό χωρίς να φορολογούνται, μπορεί να προκύψουν πολύπλοκα ζητήματα φορολογίας. Εκτός αυτού, η νομιμότητα μιας

---

¹⁸⁶ Δείτε. Μέρος 3, Τμήμα 10, Οριζόντια και κάθετη ολοκλήρωση.

τέτοιας απόφασης θα μπορούσε να αμφισβητηθεί, στην περίπτωση που το αδιανέμητο αποθεματικό δεν είχε δημιουργηθεί από εκείνους που αποφάσισαν να γίνει διανεμητέο.

8.2 Διάλυση με εκκαθάριση

Στην περίπτωση της διάλυσης με εκκαθάριση, επίσης, η απόφαση μπορεί να ληφθεί ελεύθερα από τα μέλη. Ωστόσο, απαιτείται ειδική απαρτία και ειδική πλειοψηφία λόγω της σημασίας της απόφασης. Αρκετές νομοθεσίες απαιτούν ότι τουλάχιστον δύο διαδοχικές γενικές συνελεύσεις πρέπει να πραγματοποιηθούν και να αποφασίσουν σχετικά με το θέμα.

Η διάλυση μπορεί επίσης να αποφασιστεί από μια αρχή, *ex officio* ή κατόπιν αιτήσεως από ένα ενδιαφερόμενο πρόσωπο, όπως για παράδειγμα όταν ο συνεταιρισμός έχει επανειλημμένα παραβιάσει νόμους, κανονισμούς και/ή το δικό του καταστατικό/ κανονισμό. Μια τέτοια απόφαση μπορεί επίσης να πρέπει να ληφθεί όταν η γενική συνέλευση έχει αποτύχει να αποφασίσει για την διάλυση, παρά το γεγονός ότι:

- η διάρκεια του συνεταιρισμού, που προβλέπεται από το καταστατικό/ κανονισμό, έχει λήξει
- ο στόχος του συνεταιρισμού έχει επιτευχθεί ή είναι αδύνατον να επιτευχθεί
- οι όροι καταχώρησης στα μητρώα για το συνεταιρισμό δεν ισχύουν πλέον, για παράδειγμα όταν ο αριθμός των μελών βρίσκεται κάτω από το απαιτούμενο ελάχιστο για μια καθορισμένη χρονική περίοδο
- ο συνεταιρισμός βρίσκεται σε πτώχευση, αφού έχει ληφθεί υπόψη η ενδεχόμενη υποχρέωση των μελών να κάνουν συμπληρωματικές οικονομικές ενισχύσεις. Εάν δεν υπάρχει νομοθεσία σχετικά με την πτώχευση ή εάν είναι ανεπαρκής, θα είναι απαραίτητο να προστεθούν διατάξεις στον συνεταιριστικό νόμο
- ο συνεταιρισμός δεν είχε αναπτύξει καμία δραστηριότητα κατά την διάρκεια μιας ορισμένης χρονικής περιόδου ή
- υπάρχει οποιοσδήποτε άλλος λόγος, που καθορίζεται από το νόμο προκειμένου να αποφευχθεί η αυθαιρεσία.

Η διαδικασία εκκαθάρισης, από την επίσημη έναρξή της, ο διορισμός των εκκαθαριστών, ο καθορισμός των ισολογισμών έναρξης και λήξης, οι συναλλαγές με τους πιστωτές, η διανομή των περιουσιακών στοιχείων, ή εκπλήρωση των υποχρεώσεων κ.λπ., ως τη δημοσίευση της διαγραφής του συνεταιρισμού από το μητρώο, πρέπει να ρυθμίζονται. Η χρονική διάρκεια για την περάτωση της διαδικασίας εκκαθάρισης θα πρέπει να είναι περιορισμένη, ώστε η διαγραφή του υπό

εκκαθάριση συνεταιρισμού από το μητρώο να αποσαφηνισθεί το συντομότερο δυνατόν.

Ως αρχή, τα κεφάλαια που απομένουν μετά την εκκαθάριση θα πρέπει να μεταβιβασθούν σε έναν συνεταιρισμό ή μια φιλανθρωπική οργάνωση ή σε ένα δημόσιο ίδρυμα (αδιανέμητα αποθεματικά, κλειδωμένα κεφάλαια). Αυτό δικαιολογείται ιδιαίτερα όταν έχουν γίνει μεταφορές στο αποθεματικό που δεν φορολογήθηκαν ή / και για να προλαμβάνεται η κερδοσκοπική συμπεριφορά.

9. ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΜΕΝΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ

Για να ευνοηθεί η ταχεία ανάπτυξη των συνεταιρισμών ως μέρος συνολικών δημόσιων αναπτυξιακών προγραμμάτων, πολλές νομοθεσίες παρείχαν στο παρελθόν τη δυνατότητα της προσωρινής καταχώρησης κυρίως «προ-συνεταιρισμών». Μετά από δεκαετίες εμπειρίας, πρέπει, ωστόσο, να γίνει αποδεκτό ότι οι περισσότεροι από αυτούς τους προ-συνεταιρισμούς, συχνά προτιμώμενοι λόγω της απλής δομής τους και της απαλλαγής τους από έναν αριθμό περιορισμών, δεν έχουν εξελιχθεί σε αυτόνομους συνεταιρισμούς. Αντιθέτως, η εξάρτησή τους από εξωτερική υποστήριξη αυξήθηκε με την πρόθεση να μετατραπούν σε συνεταιρισμούς. Ο έλεγχος που έπρεπε να συνοδεύει την υποστήριξη έχει οδηγήσει σε απώλεια της αξιοπιστίας των κυβερνήσεων πολλών χωρών ως υποστηρικτών των συνεταιρισμών. Επιπλέον, η προσωρινή εγγραφή ήταν μια πηγή σημαντικής σύγχυσης, ειδικά μεταξύ των τραπεζών και άλλων επιχειρηματικών εταιρών, με τους οποίους είχε υποτεθεί ότι θα διευκολύνονταν οι σχέσεις, διότι η νομική φύση της προσωρινής εγγραφής παρέμενε ασαφής.

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι διατάξεις για μια λιγότερο πολύπλοκη μορφή οργάνωσης συνεταιρισμών δεν ήταν απαραίτητες. Η γαλλική "Groupement d'Intérêt Economique (GIE)" και οι ομάδες κοινής πρωτοβουλίας του Καμερούν μπορούν να χρησιμεύσουν ως μοντέλα για το πώς αυτή η ανάγκη μπορεί να εξυπηρετηθεί.¹⁸⁷ Σε αντιδιαστολή με τους προ-συνεταιρισμούς, δεν υπάρχει θέμα χορήγησης ενός προσωρινού καθεστώτος σε οργανώσεις οι οποίες θα πρέπει τελικά να γίνουν συνεταιρισμοί αλλά θέμα αναγνώρισης της ποικιλίας των αναγκών και των οργανωτικών δυνατοτήτων. Η πολιτεία θα μπορούσε, με μια απλουστευμένη διαδικασία, να αναγνωρίζει τέτοιες ομάδες, λαμβάνοντας υπόψη το περιορισμένο μέγεθος σε αριθμό μελών, τον κύκλο εργασιών, το κεφάλαιο (μερίδες), το βαθμό διασυνδέσεων με τρίτα μέρη, κλπ., τα οποία ενδέχεται να απαιτούν λιγότερο αυστηρούς κανόνες για λογιστική διαχείριση, έλεγχο, εσωτερικής διοίκησης (αριθμό οργάνων/σωμάτων, αριθμό μελών των οργάνων / σωμάτων, τα έγγραφα που πρέπει να τηρούνται, κλπ.). Τέτοιες δομές μπορεί να μην χρειάζονται, για παράδειγμα, ένα εποπτικό συμβούλιο, πλήρους

¹⁸⁷ Η Γαλλική Groupement d'Intérêt Economique (GIE) χρονολογείται από το 1967, από τις σχετικές νομοθεσίες του 1984 και 1985. Το 1992 ο Νόμος περί Συνεταιρισμών του Καμερούν εισήγαγε τις «κοινές ομάδες πρωτοβουλίας». Δείτε επίσης, το 1982 τον Συνεταιριστικό Νόμο της Νότιας Αφρικής, το 1997 τον Ιταλικό Συνεταιριστικό Νόμο («μικροί συνεταιρισμοί»), το 1999 τον Συνεταιριστικό Νόμο της Μπουρκίνα Φάσο ("groupements"), το 1999 τον Συνεταιριστικό Νόμο της Μαδαγασκάρης ("groupements à vocation économique") και το 2000 τον Συνεταιριστικό Νόμο του Μάλι. Ένας αριθμός γενικών συνεταιριστικών νόμων (Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία) απαλλάσσουν του "μικρούς" συνεταιρισμούς από ορισμένες απαιτήσεις ή υπό ορισμένες συνθήκες.

απασχόλησης διευθυντή, ένα περίτεχνο λογιστικό σύστημα ή ένα ορκωτό λογιστή ως ελεγκτή.

Αυτή η έννοια της απλουστευμένης δομής συνεταιρισμών, αντικαθιστά σταδιακά την έννοια των «προ-συνεταιρισμών».¹⁸⁸ Ορισμένες χώρες συζητούν σε αυτό το πλαίσιο, την καταλληλότητα να υπάρχει χωριστή νομοθεσία για τους λεγόμενους νέας-γενιάς μικρούς συνεταιρισμούς. Υπάρχει ένα ανάλογο ενδιαφέρον στη νομική ιστορία: στο παρελθόν, η νομοθεσία για τις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, όπως η γερμανική GmbH,¹⁸⁹ εισήχθη εξαιτίας του ότι οι κεφαλαιουχικές εταιρείες αποδείχτηκαν ότι είναι υπερβολικά πολύπλοκες οργανώσεις για πολλούς επιχειρηματίες.

10. ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΕΤΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

Η ελευθερία δημιουργίας ενώσεων περιλαμβάνει το δικαίωμα των συνεταιρισμών να συνεργάζονται οριζόντια και κάθετα και να σχηματίζουν ενώσεις, ομοσπονδίες ή/και συνομοσπονδίες. Οι τελευταίες ενίοτε ονομάζονται κορυφαίες οργανώσεις ή συνενώνουν πολυτομεακές ενώσεις, ομοσπονδίες, ή ακόμα και συνομοσπονδίες, ειδικά όταν εκπροσωπούν ένα συγκεκριμένο οικονομικό τομέα.

Η ένωση των δυνάμεων οριζόντια ή κάθετα γίνεται για να αποφευχθεί η συγκέντρωση και αποτελεί έναν τρόπο να διαφυλαχθεί η αυτονομία και η ανεξαρτησία των επιμέρους συνεταιρισμών, δημιουργώντας ταυτόχρονα τα πλεονεκτήματα των οικονομικών κλίμακας.

Όσον αφορά την κάθετη ολοκλήρωση, ο αριθμός των βαθμίδων πρέπει να αποφασίζεται από τους συνεταιρισμούς, λαμβάνοντας υπόψη την σχέση κόστους/οφέλους των εν λόγω δομών. Το κράτος θα πρέπει να απέχει από οποιαδήποτε παρέμβαση, εκτός από την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των οργανώσεων αυτών προς την υποχρέωσή τους να υποστηρίζουν και να εκπροσωπούν τα μέλη τους. Ειδικά, οι συνεταιρισμοί δεν πρέπει να υποχρεώνονται να εντάσσονται εντός των ορίων των διοικητικών υποδιαιρέσεων ή σύμφωνα με το είδος των δραστηριοτήτων, εάν οι ίδιοι επιλέγουν διαφορετικά. Προκειμένου να καθιερωθεί ένα σύστημα συνεργασίας μεταξύ κράτους και συνεταιρισμών, το κράτος θα πρέπει να προωθεί μια ανεξάρτητη και αξιόπιστη συνεταιριστική κίνηση.

Ο συνεταιριστικός νόμος πρέπει να καθορίζει την νομική μορφή των διαφόρων βαθμίδων και να προσδιορίζει τις δραστηριότητες που θα πρέπει να ασκεί κάθε βαθμίδα. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των ανωτέρου βαθμού συνεταιριστικών οργανώσεων περιλαμβάνουν:

- την εκπροσώπηση των μελών σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο
- την προώθηση, εκπαίδευση και κατάρτιση

¹⁸⁸ Για το τελευταίο, δείτε Münkner, The Legal Status of Pre-cooperatives.

¹⁸⁹ Gesellschaft mit beschränkter Haftung (εταιρία περιορισμένης ευθύνης).

- την παροχή συμβουλών, χρηματοδοτικές, ασφαλιστικές και οικονομικές υπηρεσίες (μάρκετινγκ, προμήθειες, εξαγωγές, εισαγωγές, κ.λπ.)
- την ανάπτυξη των δια-συνεταιριστικών σχέσεων
- την έρευνα και την ανάπτυξη
- τη διαίτησία
- την εποπτεία και τον διαχειριστικό έλεγχο, και τελικά
- την διάδοση της συνεταιριστικής νομοθεσίας.

Η ίδια η ιδέα των κάθετων δομών καθορίζει, επίσης, τις λειτουργίες τους ως υποβοηθητικές εκείνων των μελών τους, δηλ. οι δραστηριότητες ανωτέρου βαθμού συνεταιριστικών οργανώσεων θα πρέπει να συμπληρώνουν εκείνες των μελών τους. Η κατακόρυφη δομή παριστάνεται με τη μορφή πυραμίδας, όπου όλα τα επίπεδα πρέπει να εξυπηρετούν τα συμφέροντα των μελών του κατώτερου επιπέδου (δείτε. Σύσταση 193 της ΔΟΕ, Παράγραφος 6. (δ)). Ο μηχανισμός για την εξασφάλιση αυτής της υπηρεσίας συνίσταται στην οικοδόμηση και ιδιαίτερα στη χρηματοδότησή της πυραμίδας από τη βάση.

11. ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

Οι διαφορές στο εσωτερικό της συνεταιριστικής κίνησης, δηλ. διαφορές που αφορούν αποκλειστικά τα μέλη, τα όργανα των συνεταιρισμών, τους ίδιους τους συνεταιρισμούς ή τις ανώτερου βαθμού οργανώσεις τους, πρέπει να υπόκεινται στον συμβιβασμό, μεσολάβηση ή/και γενική ή ειδική διαδικασία διαίτησίας, πριν τα ενδιαφερόμενα μέρη προσφύγουν σε ένα γενικό ή ειδικό δικαστήριο.

Λόγω της σημασίας των καλών προσωπικών σχέσεων για την επιτυχία των συνεταιρισμών, οι περισσότερες νομοθεσίες, επομένως, προβλέπουν την υποχρέωση προσφυγής σε τέτοιες εξωδικαστικές διαδικασίες, πριν από την υποβολή μιας διαφοράς σε ένα δικαστήριο. Αυτό καθορίζεται είτε από το νόμο είτε από τα καταστατικά/ κανονισμούς των συνεταιρισμών.

Σε γενικές γραμμές, οι ενδιαφερόμενοι προτιμούν αυτές τις διαδικασίες από τις επίσημες, επειδή είναι φθηνότερες, πιο γρήγορες και επίσης επειδή επιτρέπουν να λαμβάνονται υπόψη τα τοπικά ανθρώπινα και κοινωνικά ζητήματα. Ειδικά λόγω των τελευταίων, ο νομοθέτης θα πρέπει να αναγνωρίζει τέτοιες διαδικασίες και να προσπαθεί να διατηρεί τους παραδοσιακούς τρόπους επίλυσης διαφορών.

Το κράτος δικαίου αποκλείει οποιαδήποτε υποχρέωση να υποβάλλονται οι διαφορές στις κυβερνητικές αρχές για τελική λύση. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει η πρόσβαση στο δικαστήριο, ως έσχατη λύση, να απαγορεύεται.

12. ΔΙΑΦΟΡΑ

12.1 Διατάγματα εφαρμογής

Όπως έχει ειπωθεί,¹⁹⁰ οι εκ του νόμου αρμοδιότητες της κυβέρνησης πρέπει να περιορίζονται στον καθορισμό των κανόνων εφαρμογής του νόμου και μόνο. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στην επαρκή σχέση μεταξύ του νόμου και των μέσων που χρησιμοποιεί η κυβέρνηση. Αυτά τα μέσα όχι μόνο τείνουν να υπερβούν τον ρόλο τους να κάνουν το νόμο λειτουργικό, αλλά επίσης χρησιμοποιούνται για την παράκαμψη των δυσκαμψιών του νόμου, σε μια κατάσταση η οποία απαιτεί ευελιξία και γρήγορη προσαρμογή στις ανάγκες της ανάπτυξης. Μαζί, ο νόμος και το διάταγμα εφαρμογής πρέπει να αφήνουν τον απαραίτητο χώρο στους συνεταιρισμούς, ώστε να μπορούν να εκφράσουν την αυτονομία τους μέσω των καταστατικών/ κανονισμών τους.

Κάθε τμήμα του εκτελεστικού διατάγματος πρέπει να αναφέρει το άρθρο του νόμου στο οποίο βασίζεται.

Ο νόμος θα πρέπει επίσης να παρέχει ένα χρονικό περιθώριο για την έκδοση των εκτελεστικών διαταγμάτων, ιδιαίτερα όταν η έναρξη ισχύος του ίδιου του νόμου εξαρτάται από την υπογραφή του διατάγματος, όπως συμβαίνει σε πολλές χώρες, οι οποίες ακολουθούν μια γαλλική νομική παράδοση.

12.2 Κυρώσεις

Ο συνεταιριστικός νόμος πρέπει να καταρτίζει έναν κατάλογο πράξεων που υπόκεινται σε ποινικές κυρώσεις, υποδεικνύοντας τα άρθρα του ποινικού κώδικα. Αυτό χρειάζεται ακόμη για να αποτρέψει κάθε πρακτική των συνεταιρισμών να αντιμετωπίζουν στα καταστατικά / κανονισμούς ορισμένες ενέργειες σαν να συνιστούν ποινικά αδικήματα. Οι συνεταιρισμοί μπορούν να προβλέπουν κυρώσεις στα καταστατικά/ κανονισμούς ή σε ατομικές συμβάσεις. Η καθημερινή λειτουργία των συνεταιρισμών εγγυάται τη δυνατότητα αποβολής μελών, μελών του διοικητικού συμβουλίου ή του εποπτικού συμβουλίου, αν υπάρχει.

12.3 Καταργήσεις, μεταβατικές διατάξεις

Όπως σε κάθε νέο νόμο, η κατάργηση των προηγούμενων νόμων μπορεί να χρειάζεται να ρυθμιστεί, όπως επίσης και η μεταβατική περίοδος, κατά τη διάρκεια της οποίας όλοι οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να πραγματοποιήσουν τις απαραίτητες ρυθμίσεις συμμόρφωσης με το νέο νόμο.

¹⁹⁰ Δείτε Μέρος 2, Μέρος 4.4.3, Επιλογή του κατάλληλου νομικού εργαλείου.

Μέρος 4: Κατάρτιση νόμου για τους Συνεταιρισμούς

1. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η κατάρτιση νόμου απαιτεί τον εντοπισμό των πραγματικών νομοθετών στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο κόσμο, όπου η έννοια του δικαίου αλλάζει ριζικά και όπου η κατάρτιση νόμου μεταβάλλεται ταχέως¹⁹¹ και απαιτεί να ληφθεί υπόψη μια ευρεία έννοια του δικαίου (βλέπε Πλαίσιο 2). Επί πλέον, η διαφορά μεταξύ της

---

¹⁹¹ Όσα ακολουθούν είναι μόνο παρατηρήσεις, οι οποίες χρειάζονται περισσότερο προβληματισμό. Σήμερα, εκτός από την βαθιά αλλαγή των παραγωγικών προτύπων, η παγκοσμιοποίηση αναστατώνει επίσης τις έννοιες του δικαίου και τις διαδικασίες κατάρτισης νόμων. Οι τεχνολογικές καινοτομίες των τελευταίων δεκαετιών έχουν σηματοδοτήσει έναν επαναπροσανατολισμό στα νέα χρονοδιαγράμματα και χωρική αναδιοργάνωση της κοινωνικής ζωής, με σημαντικές επιπτώσεις στο νόμο. Ενώ στο παρελθόν, οι συνθήκες του χώρου και χρόνου προκάλεσαν ένα πλήθος από γεωγραφικά χωρισμένες διακανονιστικότητες, η παγκοσμιοποίηση φέρνει σήμερα την εμπειρία της «διαπολιτισμικότητας». Αυτό συνεπάγεται μια ολοένα πιο συχνή και εντατική ανάμιξη ριζικά διαφορετικών πολιτισμών και, ως εκ τούτου, διαφορετικές διακανονιστικότητες, όπου η θέση του νόμου χρειάζεται συνεχή επαλήθευση. Η χωρική αναδιοργάνωση της κοινωνικής ζωής μέσω τεχνολογικών αλλαγών δεν έχει επηρεάσει μόνο το νόμο, αλλά και της κατάρτιση νόμων και τις πηγές του δικαίου. Το κράτος, το οποίο οι νομικοί συνεχίζουν να θεωρούν ως τον κύριο θεματοφύλακα του νόμου, έχει γίνει πολύ μικρή οντότητα για τους παγκόσμιους παράγοντες (actors), και πολύ μεγάλη για να διαχειριστεί τη διαπολιτισμικότητα. (Βλέπε Koizumi, Ost, σ.15. Villeneuve). Εθνικό, διεθνές, υπερεθνικό και διακρατικό επίπεδο αναμιγνύονται και συναντούν ένα σύνολο προτύπων που ορίζονται από ιδιωτικούς φορείς, οι οποίοι έχουν διαφορετικούς τρόπους να διαμορφώνουν κανόνες και να τους επιβάλλουν. Μια σαφής διάκριση μεταξύ αυτών των διαφορετικών κανόνων δεν είναι πλέον δυνατή. (Βλέπε Bogdandy, “Gubernative Rechtsetzung. Eine Neubestimmung der Rechtsetzung und des Regierungssystems unter dem Grundgesetz”; idem, “Democrazia, globalizzazione e il futuro del diritto internazionale”; Hecce: “...dichas empresas gloables dominan el panorama corporativo mundial”. Οι νόμοι, με την υλική έννοια γίνονται παγκόσμιοι. Αυτή η τάση ήταν ήδη ευδιάκριτη κατά τη δεκαετία του 1950. (Βλ. για παράδειγμα Jessup and Schnorr. Βλ. επίσης Henry, “Zur Ent-Rechtlichung sozialer Beziehungen. Das Beispiel der Bodenrechtsgesetzgebungen in Afrika südlich der Sahara: 20 Thesen”, Point 15.)

Άλλα παραδείγματα που επηρεάζουν άμεσα τη συνεταιριστική νομοθεσία είναι, όπως έχει λεχθεί, η οιοική πρότυπο-ρύθμιση από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB- International Accounting Standards Board), το Συμβούλιο Προτύπων Χρηματοοικονομικής Λογιστικής (FASB- the Financial Accounting Standards Board) και η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision), καθώς επίσης και οι κανόνες της χρηματοπιστωτικής αγοράς, στην οποία η παγκοσμιοποίηση της εντάσεως κεφαλαίου παραγωγής γνώσης υποτάσσει τους παραγωγούς και η οποία, η ίδια, λόγω της παγκοσμιοποίησής της, ξεφεύγει από την εμβέλεια του κράτους δικαίου. Να σημειωθεί στο πλαίσιο αυτό η μετατροπή των χρηματιστηρίων, από τη μορφή των ενώσεων προσώπων σε ανώνυμες εταιρείες.

Επιπλέον, η κατάρτιση νόμων μετατοπίζεται σε πολύπλευρες και πολύπλοκες διαδικασίες από τα κοινοβούλια στις κυβερνήσεις, από τις κυβερνήσεις στα δικαστήρια (για το τελευταίο, δείτε το Ισραήλ) και από το εθνικό στο περιφερειακό, διεθνές και διακρατικό επίπεδα. Όσο για μια αυξανόμενη ανησυχία σε σχέση με αντιδημοκρατικά νομιμοποιημένη κατάρτιση νόμων, βλ. "Gemein – wohldemontage". Ένα άλλο φαινόμενο είναι το "outsourcing" της εκπόνησης των νόμων των υπουργείων και των κοινοβουλίων από επιχειρήσεις ιδιωτικού δικαίου (βλ. Jahn).

κατάρτισης νόμου για τους φορείς που συγκροτούνται από μέλη, όπως οι συνεταιρισμοί, και της κατάρτισης νόμου για άλλους φορείς πρέπει να ληφθεί υπόψη.

Δεδομένου ότι η ίδια η ιδέα της συνεργασίας βασίζεται στη συμμετοχή, συνιστάται να υιοθετηθεί μια συμμετοχική προσέγγιση στην κατάρτιση νόμου για συνεταιρισμούς. Αυτή η μέθοδος αποτελεί την οργανική σύνδεση μεταξύ της κατάρτισης, διάδοσης και εφαρμογής του νόμου. Το δικαίωμα συμμετοχής στον ορισμό και το σχεδιασμό του νόμου, το δικαίωμα συμμετοχής στις ιδέες της δικαιοσύνης, κατά τη δημιουργία νομικών δομών, και το δικαίωμα να χρησιμοποιείται νόμος για την αλλαγή νόμου είναι ανθρώπινα δικαιώματα.¹⁹² Στην κατάρτιση νόμου για συνεταιρισμούς, τα δικαιώματα αυτά δεν περιορίζονται στους συνεταιριστές. Κάθε νόμος πρέπει να συμβιβάζει τα γενικά συμφέροντα με τα ιδιαίτερα συμφέροντα των συγκεκριμένων ενδιαφερόμενων μερών.

Αυτή η συμμετοχική προσέγγιση πρέπει να ενταχθεί στο πλαίσιο των διαδικασιών που προβλέπονται στο αντίστοιχο εθνικό Σύνταγμα, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι το κείμενο εντάσσεται στο νομικό σύστημα και είναι επίσης σεβαστό από μη συνεταιριστές.

2. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ο συνεταιριστικός νόμος, από μόνος του, δεν αλλάζει τίποτα. Για να αναδυθεί και / ή να ευημερήσει μια αποτελεσματική και αποδοτική συνεταιριστική κίνηση, ο νόμος πρέπει να εφαρμοστεί. Προκειμένου να εφαρμοστεί ο νόμος πρέπει να γίνει κατανοητός. Είναι γνωστό ότι σε πολλές χώρες η επίσημη γλώσσα και, ειδικότερα, το νομικό λεξιλόγιο, δεν έχει αφομοιωθεί από τους αποδέκτες του νόμου, οι οποίοι είναι συχνά ακόμα και αγράμματοι. Αν και δεν υπονοείται ότι οι δυσκολίες που σχετίζονται με την εφαρμογή του νόμου περιορίζονται σε ζητήματα γλώσσας, αντιλαμβάνεται κανείς ότι η μέγιστη προσοχή πρέπει να επικεντρωθεί στη διάδοση του συνεταιριστικού νόμου. Αυτός ο ρόλος ανήκει τόσο στην κυβέρνηση όσο και στην συνεταιριστική κίνηση.¹⁹³

Ορισμένες χώρες έχουν οδηγούς κατανόησης της κύριας καθομιλούμενης γλώσσας και οργανώνουν εκστρατείες εκλαΐκευσης σε εθνικό επίπεδο. Σε μια παρόμοια κίνηση, συνεταιριστικές οργανώσεις ανωτέρου επιπέδου έχουν ετοιμάσει οδηγούς ή σχολιασμένες εκδοχές της νομοθεσίας, και το διαδίκτυο χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο για να διαδώσει και να εξηγήσει νομοθετικές διατάξεις. Για τα υπόλοιπα, η επιτυχής εφαρμογή του νόμου εξαρτάται κυρίως από την κατάλληλη θεσμική υποστήριξη, όπως η αποτελεσματική καταχώρηση, ο έλεγχος, οι υπηρεσίες παρακολούθησης και προώθησης με τα απαραίτητα οικονομικά μέσα και εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό.

3. ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

¹⁹² Βλ. Paul, Dias. Δείτε επίσης Μέρος 1, Τμήμα 3, Η βιωσιμότητα των συνεταιρισμών στην παγκόσμια οικονομία και θέματα πολιτικής για τη νομοθεσία.

¹⁹³ Βλέπε επίσης Μέρος 2, Τμήμα 4.4.5, Γλώσσα του συνεταιριστικού νόμου.

Η Σύσταση 193 της ΔΟΕ, Παράγραφος 18. (δ), αναφέρει ότι «η διεθνής συνεργασία θα πρέπει να διευκολύνεται μέσω: [...] της ανάπτυξης, όπου είναι δικαιολογημένη και εφικτή, και μέσω διαβούλευσης με τους συνεταιρισμούς, τις ενδιαφερόμενες εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις, κοινές περιφερειακές και διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές και νομοθεσία για την υποστήριξη των συνεταιρισμών». Η παγκοσμιοποίηση και η κατάλληλη αξιολόγηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων των τύπων επιχειρήσεων διευκολύνονται από την εναρμόνιση των συνεταιριστικών νόμων. Η εναρμόνιση απαιτεί διασυνοριακή σύγκριση, όχι μόνο των υφιστάμενων νομικών κανόνων, αλλά και των αρχών που τις διέπουν.¹⁹⁴ Επίσης εθνικές και περιφερειακές μεταρρυθμίσεις νόμων απαιτούν συγκρίσεις, καθώς οι νομοθέτες δεν μπορεί να πειραματίζονται και ως εκ τούτου πρέπει να βασίζονται σε ξένη εμπειρία. Ωστόσο, είναι απαραίτητο να αποφεύγονται λάθη του παρελθόντος, τα οποία συχνά αποτελούνταν από απερίσκεπτες μεταφορές νομοθετικής τεχνογνωσίας. Περισσότερο από ό,τι πριν, η τέχνη των νομοθετών θα συνίσταται στην εναρμόνιση των νομοθεσιών, χωρίς να συγχέονται οι νόμοι με το δίκαιο και χωρίς να συγχέεται νόμος με νόμο.¹⁹⁵

Η αναζήτηση συνεταιριστικών νόμων, που αντικατοπτρίζουν καλύτερα την πολιτιστική πολυμορφία στο πλαίσιο μιας χώρας ή μεταξύ χωρών, είναι μια πρόκληση. Είναι ένα ευαίσθητο έργο, επειδή θα μπορούσε να βοηθεί ότι πηγαίνει ενάντια στην παγκοσμιοποίηση και θα μπορούσε να διατρέχει τον κίνδυνο να προκαλέσει τη διάλυση συνεταιριστικών κινήσεων, λόγω εγκατάλειψης πάρα πολλών από τα κοινά χαρακτηριστικά τους. Όμως, η επιλογή δεν είναι μεταξύ ενός ενιαίου συστήματος και της πολιτιστικής πολυμορφίας. Η επιλογή είναι πολιτιστική ποικιλομορφία στην ανθρώπινη ενότητα.

---

¹⁹⁴ Όσον αφορά τρόπους για την εναρμόνιση δείτε Henry, Henry, “Basics and New Features of Cooperative Law - The Case of Public International Cooperative Law and the Harmonisation of Cooperative Laws”.

¹⁹⁵ Για τη διάκριση αυτή, βλέπε Montesquieu, Première Partie, Chapitre I, 3.

Συμπέρασμα

Η στροφή προς την θεώρηση των συνεταιρισμών ως ιδιωτικών επιχειρήσεων ειδικού τύπου, που οι άνθρωποι επιλέγουν για να οργανώσουν τις δραστηριότητές τους, και όχι την οποία οι άνθρωποι αναγκάζονται να "επιλέξουν", διότι είναι η μόνη διαθέσιμη μορφή επιχείρησης, αντιμετωπίζει δύο μεγάλες προκλήσεις, μια πολιτική και μια νομική. Η πολιτική συνίσταται στην αποτελεσματική "απαγόρευση" της εργαλειοποίησης των συνεταιρισμών όπως στο παρελθόν. Πολλοί είναι εκείνοι που συνεχίζουν να προτείνουν το σχηματισμό ή / και την προώθηση των συνεταιρισμών ως πανάκειας. Πολλοί είναι εκείνοι που θα ήθελαν αυτή την πανάκεια, που θα εφαρμόζεται μόνο όταν επέλθει η κρίση, όταν οι κυβερνήσεις δεν ενδιαφέρονται για κοινωνική δικαιοσύνη ή, σε ένα πιο σύγχρονο πλαίσιο, όταν η οικονομία δεν είναι αρκετά πράσινη, ή όταν ο πλημμελής σχεδιασμός ιδιωτικοποιήσεων των δημόσιων υπηρεσιών αφήνει ένα αυξανόμενο αριθμό των ανθρώπων που δεν έχουν πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση, κλπ. Η νομική συνίσταται στο ξεθώριασμα της ιδιαιτερότητας των συνεταιρισμών στη νομοθεσία. Η αντιστροφή αυτής της τάσης απαιτεί συγκεκριμένες επιλογές πολιτικής, για τις οποίες οι επιστημονικές συμβουλές δεν είναι άμεσα διαθέσιμες. Η συνεταιριστική έρευνα, γενικά, και η συγκριτική έρευνα για την συνεταιριστική νομοθεσία ειδικότερα, δεν καταλαμβάνουν υψηλή θέση στο πρόγραμμα έρευνας και εκπαίδευσης.

Παράρτημα 1: Δήλωση της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA) για την συνεταιριστική ταυτότητα

Ορισμός

Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων η οποία συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους διά μέσου μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης.

Αξίες

Οι συνεταιρισμοί διέπονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας και της αλληλεγγύης. Ακολουθώντας την παράδοση των πρωτεργατών τα μέλη των συνεταιρισμών στηρίζονται στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της διαφάνειας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της μέριμνας για τους άλλους.

ΑΡΧΕΣ: Οι συνεταιριστικές αρχές αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές με τις οποίες οι συνεταιρισμοί θέτουν σε εφαρμογή τις αξίες τους.

1η Αρχή: Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή.

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλα τα πρόσωπα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικού επιπέδου, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας.

2η Αρχή: Δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών.

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις ελεγχόμενες από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής τους και στη λήψη των αποφάσεων. Άνδρες και γυναίκες που προσφέρουν υπηρεσίες ως αιρετοί εκπρόσωποι είναι υπόλογοι στα μέλη. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα ψήφου (κάθε μέλος μία ψήφο) και στους συνεταιρισμούς ανωτέρου βαθμού οργανώνονται επίσης με δημοκρατικό τρόπο.

3η Αρχή: Οικονομική συμμετοχή των μελών.

Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού. Ένα μέρος τουλάχιστον από το κεφάλαιο αυτό αποτελεί συνήθως την κοινή περιουσία του συνεταιρισμού. Τα μέλη συνήθως απολαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση ή καθόλου για το κεφάλαιο που καταθέτουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για οποιονδήποτε ή για όλους από τους ακόλουθους σκοπούς: α) Ανάπτυξη του συνεταιρισμού, ενδεχομένως με τη δημιουργία αποθεματικών, από τα

οποία μέρος τουλάχιστον θα είναι αδιανέμητα, β) Απόδοση στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό και γ) Υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη.

4η Αρχή: Αυτονομία και ανεξαρτησία.

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Εάν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή αντλούν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, είναι σ' αυτό ελεύθεροι, ακολουθώντας κανόνες που διασφαλίζουν τη δημοκρατική διοίκηση από τα μέλη και διατηρούν τη συνεταιριστική αυτονομία.

5η Αρχή: Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση.

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και κατάρτιση στα μέλη τους, στα αιρετά μέλη της διοίκησης, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Παρέχουν πληροφόρηση στο κοινό - ιδιαίτερα στους νέους και στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης - σχετικά με τη φύση και τα οφέλη της συνεργασίας.

6η Αρχή: Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών.

Οι συνεταιρισμοί υπηρετούν με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα τα μέλη τους και ισχυροποιούν τη συνεταιριστική κίνηση όταν συνεργάζονται μεταξύ τους δια μέσου οργανώσεων τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου.

7η Αρχή: Ενδιαφέρον για την κοινότητα.

Οι συνεταιρισμοί εργάζονται για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους, με πολιτικές που εγκρίνονται από τα μέλη τους.

(Εγκρίθηκε στο Μάντσεστερ (Ηνωμένο Βασίλειο) στις 23 Σεπτεμβρίου του 1995)

Παράρτημα 2: Κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών που στοχεύουν στη δημιουργία υποστηρικτικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών (2001)

Στόχοι

1. Τόσο στη Γενική Συνέλευση και στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο όσο και στις μεγαλύτερες πρόσφατες διεθνείς συνδιασκέψεις, οι Κυβερνήσεις έχουν αναφερθεί στη σημασία των συνεταιρισμών ως συλλόγων και ως επιχειρήσεων μέσω των οποίων οι πολίτες μπορούν αποτελεσματικά να βελτιώσουν τη ζωή τους, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλουν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική αναβάθμιση των κοινοτήτων και των χωρών τους. Έχουν αναγνωρίσει τη συνεταιριστική κίνηση ως ένα διακριτό και σημαντικό εταίρο, τόσο σε εθνικές όσο και σε διεθνείς υποθέσεις.
2. Οι Κυβερνήσεις αναγνωρίζουν ότι η συνεταιριστική κίνηση είναι έντονα δημοκρατική, τοπικά αυτόνομη αλλά διεθνώς διαρθρωμένη, και αποτελεί μια μορφή οργάνωσης συλλόγων και επιχειρήσεων μέσω των οποίων οι ίδιοι οι πολίτες στηρίζονται στην αυτοβοήθεια και στη δική τους ευθύνη για να πετύχουν στόχους που περιλαμβάνουν όχι μόνο οικονομικούς αλλά κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς σκοπούς, όπως η υπέρβαση της φτώχειας, η εξασφάλιση παραγωγικής απασχόλησης και η ενθάρρυνση της κοινωνικής ενσωμάτωσης.
3. Ως εκ τούτων, οι Κυβερνήσεις επιδιώκουν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον στο οποίο οι συνεταιρισμοί να μπορούν να συμμετέχουν επί ίσοις όροις με τις άλλες μορφές επιχειρήσεων και να αναπτύσσουν μια αποτελεσματική συνεργασία, ώστε να επιτυγχάνουν τους στόχους τους. Τα μέτρα πολιτικής οφείλουν να προστατεύουν και να προάγουν το δυναμικό των συνεταιρισμών στην υποβοήθηση των μελών τους να επιτυγχάνουν τους ιδιαίτερους στόχους τους και με αυτόν τον τρόπο να συμβάλλουν στα ευρύτερα οράματα της κοινωνίας.
4. Όμως, τέτοια μέτρα πολιτικής μπορούν να είναι αποτελεσματικά μόνο εάν παίρνουν υπ' όψη τους τον ειδικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών και της συνεταιριστικής κίνησης, η οποία διαφέρει σημαντικά από τον χαρακτήρα των συλλόγων και των επιχειρήσεων που δεν είναι οργανωμένες με βάση τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές.
5. Σκοπός των κατευθυντήριων γραμμών του παρόντος είναι να προσφέρει συμβουλευτικές υπηρεσίες στις Κυβερνήσεις και να διατυπώσει γενικές αρχές στις οποίες θα μπορούσε κάλλιστα να στηριχθεί η εθνική συνεταιριστική πολιτική, αναγνωρίζοντας ότι πιο ειδικά και λεπτομερειακά μέτρα εθνικής πολιτικής εμπίπτουν στην ευθύνη κάθε

Κυβέρνησης. Εξαιτίας των προσδοκιών των κυβερνήσεων από τους συνεταιρισμούς και των ταχέως μεταβαλλομένων παγκοσμίων συνθηκών και των αλλαγών στην ίδια τη συνεταιριστική κίνηση, πολλά μέτρα πολιτικής στα περισσότερα από τα Κράτη Μέλη των Ηνωμένων Εθνών θα είχαν να ωφεληθούν από μια επανεξέταση, και, σε μερικές περιπτώσεις, από μια ουσιαστική αναθεώρηση.

Πολιτική αναφερόμενη στους συνεταιρισμούς και στη συνεταιριστική κίνηση

6. Ο σκοπός της πολιτικής είναι να δώσει τη δυνατότητα αναγνώρισης των συνεταιρισμών ως νομικών προσώπων και να εξασφαλίσει, σε αυτούς και σε όλες τις οργανώσεις και φορείς που ιδρύονται από τη συνεταιριστική κίνηση, πραγματική ισότητα με συλλόγους και άλλα νομικά πρόσωπα. Για την εξασφάλιση ισότητας, οι ειδικές αξίες και αρχές των συνεταιρισμών πρέπει να τύχουν πλήρους αναγνώρισης, ως επιθυμητές και επωφελείς για την κοινωνία και να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να είναι βέβαιο ότι τα ειδικά χαρακτηριστικά και οι πρακτικές τους να μην αποτελούν αιτία για οποιαδήποτε διάκριση ή δυσμενή μεταχείριση.

7. Για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, οι Κυβερνήσεις ασχολούνται με τη δημιουργία, και τη συντήρηση, καθώς οι συνθήκες αλλάζουν, ενός ενθαρρυντικού περιβάλλοντος για τη συνεταιριστική ανάπτυξη. Ως μέρος ενός τέτοιου περιβάλλοντος, θα μπορούσε να εξετασθεί μια αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ Κυβερνήσεων και της συνεταιριστικής κίνησης.

Δημόσια αναγνώριση

8. Είναι ορθό και χρήσιμο οι Κυβερνήσεις να γνωστοποιήσουν δημοσίως την ειδική συμβολή, τόσο σε ποσοτικούς όσο και σε ποιοτικούς όρους, της συνεταιριστικής κίνησης στην εθνική οικονομία και κοινωνία. Ο από κοινού εορτασμός της Παγκόσμιας Ημέρας των Συνεταιρισμών και της Παγκόσμιας Συνεταιριστικής Ημέρας, που οργανώνεται από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση, ως επακόλουθο των ψηφισμάτων 47/90, 49/155 και 51/58 της Γενικής Συνέλευσης, μπορούν να αποτελέσουν την ευκαιρία κατά την οποία να παρέχεται δημόσια ενημέρωση για τη συνεταιριστική κίνηση.

Νομικές, δικαστικές και διοικητικές

9. Κατάλληλη πρόβλεψη είναι αναγκαία στη νομική, δικαστική και διοικητική πρακτική, για να μπορούν οι συνεταιρισμοί να συμβάλλουν θετικά στη βελτίωση της ζωής των μελών τους και των κοινοτήτων στις οποίες λειτουργούν. Οι νομικές διατάξεις μπορούν να λάβουν τις διάφορες μορφές που είναι κατάλληλες στα επιμέρους εθνικά νομικά συστήματα. Η θέση, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συνεταιρισμών και της συνεταιριστικής κίνησης γενικότερα, και, εάν απαιτείται, ειδικών κατηγοριών συνεταιρισμών ή ευδιάκριτων στοιχείων του συνεργατισμού, πρέπει να εξετάζονται.

10. **Εθνικά συντάγματα:** Η νομιμότητα των συνεταιρισμών και της συνεταιριστικής κίνησης θα μπορούσε να αναφέρεται σε αυτά τα νομικά κείμενα, εάν απαιτείται. Διατάξεις που περιορίζουν την ίδρυση και λειτουργία συνεταιρισμών, πρέπει με κατάλληλο τρόπο να τροποποιηθούν.

11. Γενικός νόμος για συνεταιρισμούς ή το γενικό μέρος ενός ενιαίου νόμου για συνεταιρισμού:

Ένας γενικός νόμος για τους συνεταιρισμούς ή ειδικοί νόμοι για τους συνεταιρισμούς ή νόμοι στους οποίους υπάγονται οι συνεταιρισμοί, θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι συνεταιρισμοί απολαμβάνουν πραγματική ισότητα με τα άλλα είδη συλλόγων και επιχειρήσεων και να μην υφίστανται δυσμενή μεταχείριση εξαιτίας του ειδικού χαρακτήρα τους. Οι νόμοι οφείλουν να περιλαμβάνουν το ακόλουθο βασικό σύνολο θέσεων, ορισμών και διατάξεων:

- Αναγνώριση ότι η οργάνωση συλλόγων και επιχειρήσεων επί τη βάση των συνεταιριστικών αξιών και αρχών είναι νόμιμη.
- Αναγνώριση της χρησιμότητας της συνεταιριστικής προσέγγισης στους συλλόγους και στις επιχειρήσεις, της συμβολής της στην εθνική ζωή και τη θέση της συνεταιριστικής κίνησης ως ενός σημαντικού εταίρου στην κοινωνία.
- Ορισμό των συνεταιρισμών, χρησιμοποιώντας τη «Δήλωση για τη συνεταιριστική ταυτότητα», που έχει υιοθετηθεί από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση το 1995.
- Αναγνώριση της μοναδικής φύσης των αξιών και των αρχών του συνεργατισμού και ως εκ τούτου της ανάγκης για ξεχωριστή μεταχείριση από το νόμο και στην πράξη.
- Δέσμευση ότι ούτε η ιδιαίτερη φύση τους ούτε η ξεχωριστή και διακριτή μεταχείρισή τους από το νόμο και την πράξη πρέπει να αποτελέσουν την αιτία δυσμενούς μεταχείρισή τους, σκόπιμης ή όχι.
- Δέσμευση ότι δεν θα υπάρξει νόμος ή πρακτική που θα περιορίζει τα δικαιώματα των πολιτών για πλήρη συμμετοχή στη συνεταιριστική κίνηση, με οποιαδήποτε ιδιότητα που είναι

συμβατή με τις αξίες και τις αρχές της και δεν θα περιορίζει τη δραστηριοποίηση αυτής της κίνησης.

- Μέριμνα ώστε ένας γενικός νόμος θα ισχύει σε όλες τις κατηγορίες συνεταιρισμών, αλλά για να υπάρξει πρόνοια για την κατάσταση σε ορισμένες κατηγορίες συνεταιρισμών, ειδικοί νόμοι είναι δυνατό να θεσπίζονται, συμβατοί με τον γενικό νόμο.

- Προϋπόθεση είναι ότι όλοι οι δικανικοί και διοικητικοί κανόνες και πρακτικές θα στηρίζονται στον γενικό ή στους ειδικούς νόμους για τους συνεταιρισμούς, ότι όλοι οι κανόνες ευκρινώς θα καθορίζουν τις διατάξεις του νόμου στις οποίες στηρίζονται και τον σκοπό για τον οποίο καθιερώνονται.

- Αναγνώριση της πλήρους αυτονομίας και της δυνατότητας αυτορρύθμισης της συνεταιριστικής κίνησης.

- Διαβεβαίωση ότι παρεμβάσεις από τις Κυβερνήσεις στα εσωτερικά ζητήματα της συνεταιριστικής κίνησης, θα περιορίζονται αυστηρά σε μέτρα που ισχύουν γενικά και εξίσου για όλους τους συλλόγους και τις επιχειρήσεις, με σκοπό να διαπιστωθεί η τήρηση του νόμου.

- Προσαρμογές μπορούν να γίνονται μόνο για να διασφαλισθεί πραγματική ισότητα μεταχείρισης.

- Προσδιορισμό των ευθυνών της συνεταιριστικής κίνησης για αυτορρύθμιση σε όλα τα θέματα που χαρακτηρίζουν ιδιαίτερα αυτή.

- Πρόβλεψη ώστε τα κείμενα των νόμων και των κανόνων να είναι διαθέσιμα σε όλα τα συνεταιρισμένα μέλη και στους υπαλλήλους.

- Πρόβλεψη ώστε εκπρόσωποι της συνεταιριστικής κίνησης να μετέχουν πλήρως στην προετοιμασία ειδικών νόμων ή δικανικών ή διοικητικών

κανόνων και οδηγιών αναφερόμενων στην πρακτική.

- Πρόβλεψη τήρησης δημόσιου μητρώου συνεταιρισμών, ως μέρους της διαδικασίας καταγραφής όλων των ενώσεων προσώπων και επιχειρήσεων.

- Πρόβλεψη για διαδικασίες συνεχούς παρακολούθησης και τακτικής επανεξέτασης του νόμου και της πρακτικής, που πρέπει να περιλαμβάνουν την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή εκπροσώπων της συνεταιριστικής κίνησης και για ενθάρρυνση της έρευνας για την επίδραση του νόμου και της πρακτικής στο περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς.

- Εδραίωση της ευθύνης των Κυβερνήσεων να διαμορφώνουν και να εφαρμόζουν μια πολιτική για τους συνεταιρισμούς, η οποία να επιδιώκει να διαμορφώσει ένα υποστηρικτικό και ενθαρρυντικό περιβάλλον, ενώ θα αποφεύγεται οποιαδήποτε εμπλοκή στην αυτονομία της συνεταιριστικής κίνησης και οποιοσδήποτε περιορισμός της δυνατότητάς της για υπεύθυνη αυτορρύθμιση και θα επιζητείται επίσης η συμμετοχή σε αποτελεσματική και ισότιμη συνεργασία με την κίνηση σε όλα τα θέματα, όπου μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη διαμόρφωση και εφαρμογή της κρατικής πολιτικής.

-Αναγνώριση της αξίας της κυβερνητικής υποστήριξης για τη διεθνή συνεταιριστική κίνηση, στην οποία περιλαμβάνεται υποστήριξη μέσω διακυβερνητικών δραστηριοτήτων, και

- καθορισμός των τομέων ευθύνης της συνεταιριστικής κίνησης ως ενός μεγάλου εταίρου στην κοινωνία, στο βαθμό που οι ευθύνες αυτές είναι συμβατές προς την πλήρη της αυτονομία.

12. Ειδικοί νόμοι για ορισμένες κατηγορίες συνεταιρισμών: Σε

αρμονία με τις βασικές διατάξεις της γενικής συνεταιριστικής νομοθεσίας, και σε αναγνώριση της ιδιαίτερης φύσης δραστηριοτήτων ορισμένων

συνεταιρισμών, ενδέχεται να κρίνεται ορθό να γίνουν ειδικές διατάξεις στο νόμο για ορισμένους τύπους κατηγοριών συνεταιρισμών προς διαφύλαξη της δυνατότητάς τους να απολαμβάνουν πραγματική ισότητα με άλλους τύπους συλλόγων και επιχειρήσεων και να μην υφίστανται δυσμενή μεταχείριση εξαιτίας του ειδικού τους χαρακτήρα.

13. Δικαστική και διοικητική πρακτική αναφερόμενη ειδικά στους συνεταιρισμούς: Οι πρακτικές αυτές οφείλουν να είναι συμβατές με τον γενικό νόμο για τους συνεταιρισμούς και ειδικότερα με τις διατάξεις του που αναφέρονται σε αυτές τις πρακτικές.

14. Άλλοι νόμοι και πρακτικές, που ενδέχεται να επηρεάζουν τους συνεταιρισμούς. Οι Κυβερνήσεις οφείλουν να αποκλείουν ή να αφαιρούν διατάξεις οποιουδήποτε νόμου που κάνουν διακρίσεις εις βάρος των συνεταιρισμών ή είναι προκατειλημμένες ειδικά εναντίον τους. Οι Κυβερνήσεις οφείλουν να δημιουργούν ένα περιβάλλον που να δίνει τη δυνατότητα στους συνεταιρισμούς να εντοπίζουν και να αναφέρουν περιπτώσεις που χρειάζονται τροποποίηση.

15. Παρακολούθηση επανεξέταση και αναθεώρηση νόμων και δικαστικών και διοικητικών πρακτικών: Αυτό είναι αναγκαίο για να διασφαλισθεί ότι η επίπτωση των νόμων και των δικαστικών και διοικητικών πρακτικών για τη συνεταιριστική κίνηση είναι απολύτως θετική. Εφόσον εντοπισθούν, διατάξεις που εισάγουν διακρίσεις πρέπει να καταστούν αδρανείς όσο το

δυνατό ενωρίτερα ενόψει ψήφισης αναθεωρημένου νόμου ή έκδοσης αναθεωρημένων κανόνων και κατευθύνσεων εφαρμογής. Η διαδικασία αυτή οφείλει να επιδιώκει έγκαιρη και πλήρη αποσύνδεση της Κυβέρνησης από τα εσωτερικά ζητήματα των συνεταιρισμών και της συνεταιριστικής κίνησης, όπου κάτι τέτοιο ακόμη υπάρχει, και πλήρη λειτουργική εφαρμογή της αρχής ότι οι συνεταιρισμοί, αν και διαφορετικοί, είναι ίσοι με άλλες επιχειρήσεις και αστικές ενώσεις.

16. Για τους σκοπούς αυτούς, επίσημες διαδικασίες διαβούλευσης και συνεργασίας πρέπει να θεσπισθούν και να περιλαμβάνουν τακτική και πλήρη συμμετοχή της συνεταιριστικής κίνησης. (Η συνεταιριστική κίνηση) μπορεί επίσης να επωφεληθεί από τα ειδικά προγράμματα και τις οδηγίες που προσφέρονται από εξειδικευμένους διεθνείς συνεταιριστικούς οργανισμούς και διακυβερνητικές οργανώσεις.

Έρευνα, στατιστική και πληροφόρηση

17. **Έρευνα.** Με δεδομένη τη σημασία της συνεταιριστικής κίνησης, ίσως είναι εύλογο να προσδοκάται συνεργασία στην έρευνα μεταξύ φορέων της κυβέρνησης και της συνεταιριστικής κίνησης σε θέματα σχετικά με τη δημόσια πολιτική, τη δημοσιότητα, την ευρεία διάδοση των ερευνητικών αποτελεσμάτων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προέρχονται από τη διεθνή συνεταιριστική κίνηση, από διακυβερνητικούς οργανισμούς και τα Ηνωμένα Έθνη. Έμφαση πρέπει να δίδεται σε εφαρμοσμένη έρευνα άμεσης χρησιμότητας για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών, τη διοχέτευση ωφελημάτων στην κοινωνία και στη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ της

συνεταιριστικής κίνησης και των Κυβερνήσεων.

18. **Στατιστική:** Αρκετά μέτρα μπορούν να ληφθούν για να βελτιώσουν τα στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς και αναφορικά με αυτούς, ενόψει της υπαγωγής των στατιστικών στοιχείων των συνεταιρισμών στα τακτικά προγράμματα της εθνικής στατιστικής υπηρεσίας και συμμετοχής σε διεθνείς προσπάθειες βελτίωσης των στατιστικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένης της καθιέρωσης ενός ομοιόμορφου συνόλου ορισμών προς χρήση των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών.

19. **Πληροφόρηση.** Με δεδομένο ότι οι Κυβερνήσεις ρυθμίζουν και γενικά επηρεάζουν τη διάχυση των πληροφοριών, κάποια μέτρα μπορεί ν' αποδειχθούν χρήσιμα για τη διεύρυνση της γνώσης της συνεταιριστικής κίνησης και την υπέρβαση προκαταλήψεων και παρανοήσεων:

- επέκταση της τεχνικής και της χρηματοδοτικής βοήθειας σε έκταση ίση με τη διατιθέμενη σε άλλα ενδιαφερόμενα μέρη,

- διασφάλιση ότι δεν υπάρχει διάκριση εξαιτίας της διαφορετικής φύσης των συνεταιρισμών,

- ίση και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση από τη συνεταιριστική κίνηση σε όλα τα δημόσια μέσα ενημέρωσης, κατ' αναλογία με τη συμβολή της στην εθνική ζωή,

- χρησιμοποίηση θετικών ενεργειών για την υπέρβαση της προκατάληψης και της παραπληροφόρησης όπου ο όρος συνεταιρισμός συνδέεται με προηγούμενη και ακατάλληλη χρήση,

- διάδοση μέσω των δημόσιων μέσων ενημέρωσης υλικού για διακυβερνητικές δραστηριότητες, που αναλαμβάνονται σε

συνεργασία με συνεταιρισμούς ή με την υποστήριξη των συνεταιρισμών, -διάδοση έντυπων ή ηλεκτρονικών πληροφοριών, που προετοιμάζονται από κυβερνητικούς ή διακυβερνητικούς φορείς, με την ίδια προτεραιότητα και τους ίδιους πόρους που διαθέτονται για πληροφόρηση για άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

Εκπαίδευση

20. Δεδομένης της σημαντικής συμβολής της συνεταιριστικής κίνησης στην εκπαίδευση, ένας αριθμός ενθαρρυντικών μέτρων θα μπορούσαν να είναι χρήσιμα, περιλαμβανομένης της χορήγησης δημόσιων πόρων εάν διατίθενται για άλλες μορφές επιχειρήσεων για εκπαιδευτικά προγράμματα. Οι Κυβερνήσεις μπορούν επίσης να εξετάσουν τη υπαγωγή στα εθνικά προγράμματα σπουδών όλων των επιπέδων, των αξιών, των αρχών, της ιστορίας, την σημερινή και την δυνητική συμβολή της συνεταιριστικής κίνησης στην εθνική κοινωνία, και ενθάρρυνση και υποστήριξη εξειδικευμένων σπουδών για συνεταιρισμούς στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Χορήγηση δημόσιων πόρων

21. Χρηματοδοτική αυτο-στήριξη, συνολική υπευθυνότητα και πλήρης ανεξαρτησία αποτελούν ζωτικά χαρακτηριστικά για μια αποτελεσματική συνεταιριστική επιχείρηση.

Η άριστη αντιμετώπιση από απόψεως πολιτικής, είναι εκείνη κατά την οποία οι συνεταιρισμοί απολαμβάνουν την ίδια μεταχείριση όπως οποιαδήποτε άλλη μορφή επιχείρησης. Μερικά άλλα μέτρα έχουν αξία:

-Αναγνώριση και προστασία του ειδικού χαρακτήρα των συνεταιρισμών και

αποφυγή, στο νόμο ή στην πρακτική, οποιασδήποτε διάκρισης ως απόρροια του ειδικού χρηματοδοτικού καθεστώτος, την οργάνωση και το μανατζμεντ των συνεταιρισμών.

-Αποφυγή οποιασδήποτε, άμεσης ή έμμεσης εμπλοκής στα εσωτερικά χρηματοδοτικά ζητήματα των συνεταιρισμών ή της συνεταιριστικής κίνησης και αναγνώριση της πλήρους υπευθυνότητας της κίνησης για τα δικά της χρηματοδοτικά ζητήματα, και

- προώθηση συνεργασιών με συνεταιριστικούς χρηματοδοτικούς φορείς, σε θέματα όπως κοινοτική και περιφερειακή ανάπτυξη, με στήριξη στην εμπειρία τους στην κινητοποίηση και στη διαχείριση κεφαλαίου, με τρόπο και για σκοπούς ενισχυτικούς του δημόσιου οφέλους.

Θεσμικές ρυθμίσεις για συνεργασία και συμπόρευση

22. Όλες οι Κυβερνητικές μονάδες και τα όργανα που έχουν επαφές με τη συνεταιριστική κίνηση, πρέπει να έχουν ενημέρωση και να ενεργούν εναρμονισμένα με την εθνική πολιτική για τους συνεταιρισμούς. Για να επιτευχθεί εναρμόνιση, θα απαιτηθούν ορισμένες συντονιστικές δραστηριότητες στο εσωτερικό της Κυβέρνησης καθώς και σύνδεσμος με τη συνεταιριστική κίνηση.

23. Είναι ενδεδειγμένο να υπάρχει ένα ενιαίο τμήμα ή γραφείο υπεύθυνο για τον κεντρικό συντονισμό, με δραστηριότητες σημείου αναφοράς και διασύνδεσης και κυρίως τις ακόλουθες:

-επεξεργασία μιας ενιαίας εθνικής διεξοδικής πολιτικής για τους συνεταιρισμούς,

-διαμόρφωση κατευθύνσεων για συνεπή εφαρμογή από το σύνολο της

Κυβέρνησης, συμπεριλαμβανόμενης της παρακολούθησης και επανεξέτασης της εφαρμογής.

-συνεργασία με τα νομικά τμήματα στην προετοιμασία σχεδίων γενικού και ενδεχομένως ειδικών νόμων, και -λειτουργία ως σύνδεσμος για συμβουλές και συνεργασία με τη συνεταιριστική κίνηση.

24. Η πιο αποτελεσματική οργανωτική τοποθέτηση της εν λόγω οντότητας θα ήταν στο τμήμα που ήδη ευθύνεται για δραστηριότητες στρατηγικής και συντονισμού, όπως το γραφείο του πρωθυπουργού ή του προέδρου ή του

υπευθύνου για την οικονομική διαχείριση ή τον αναπτυξιακό σχεδιασμό.

25. Μια θεσμική διάρθρωση η οποία παρέχει τη δυνατότητα τακτικής διαβούλευσης και αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ Κυβερνήσεων και της συνεταιριστικής κίνησης θα ήταν πολύτιμη.

26. Η ύπαρξη ενός συνδέσμου μεταξύ διακυβερνητικών προγραμμάτων και της διεθνούς συνεταιριστικής κίνησης θα πρέπει να υποστηριχθεί.

**Παράρτημα 3: Σύσταση Νο 193 του 2002
της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας
(ILO) για την προώθηση των
Συνεταιρισμών**

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σύσταση 193

**ΣΥΣΤΑΣΗ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗΝ
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ**

Η Γενική Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας

Η οποία συγκλήθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας και συνήλθε στη Γενεύη στις 3 Ιουνίου 2002 στην ενενηκοστή -δεύτερη σύνοδο,

Αφού ανεγνώρισε την σημασία των συνεταιρισμών για την δημιουργία θέσεων εργασίας, για την κινητικότητα του ανθρωπίνου δυναμικού και για την ενεργοποίηση των επενδύσεων καθώς επίσης και για την συμβολή τους στην οικονομία,

Αφού ανεγνώρισε ότι οι συνεταιρισμοί υπό τις ποικίλες μορφές τους συμβάλλουν στην πλήρη συμμετοχή ολόκληρου του πληθυσμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη,

Αφού ανεγνώρισε ότι η παγκοσμιοποίηση είναι για τους συνεταιρισμούς πηγή πιέσεων, προβλημάτων και προκλήσεων αλλά και πηγή νέων και ποικίλων ευκαιριών και ότι κατ' αυτήν επικρατούν πιο ισχυρές μορφές ανθρωπίνης αλληλεγγύης σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο ούτως ώστε να ευνοείται μια δικαιότερη διανομή των πλεονεκτημάτων της παγκοσμιοποίησης,

Αφού έλαβε υπ' όψη την Διακήρυξη της Δ.Ο.Ε., η οποία αφορά στις αρχές και στα θεμελιώδη δικαιώματα σχετικά με την εργασία και η οποία υιοθετήθηκε από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη Εργασίας στην ογδοηκοστή -έκτη σύνοδό της (1998),

Αφού έλαβε υπ' όψη τα δικαιώματα και τις αρχές, τα οποία έχουν διατυπωθεί στις διεθνείς συμβάσεις και συστάσεις για την εργασία, ιδιαιτέρως δε : την σύμβαση για την αναγκαστική εργασία (1930), την σύμβαση για την συνδικαλιστική εργασία (1930), την σύμβαση για την συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία της συνδικαλιστικής

ελευθερίας (1948), την σύμβαση για την συλλογική οργάνωση και διαπραγμάτευση (1949), την σύμβαση για την ισότητα μισθών και ημερομισθίων (1951), την σύμβαση για την κοινωνική ασφάλιση (ελάχιστο όριο) (1952), την σύμβαση για την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας (1957), την σύμβαση για την πολιτική της απασχόλησης (1964), την σύμβαση για το ελάχιστο όριο ηλικίας (1973), την σύμβαση και την σύσταση για τις οργανώσεις των εργατών της γης (1975), την σύμβαση και την σύσταση για την αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού (1975), την σύμβαση και την σύσταση για την απασχόληση (συμπληρωματικές διατάξεις) (1984), την σύσταση για την δημιουργία θέσεων εργασίας στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (1998) και την σύμβαση για τις χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας (1999),

Υπενθυμίζοντας την αρχή της Διακήρυξης της Φιλαδελφείας, σύμφωνα με την οποία «η εργασία δεν αποτελεί εμπόρευμα»,

Υπενθυμίζοντας ότι η επίτευξη αξιοπρεπούς εργασίας για τους εργαζομένους, όπου και αν ευρίσκονται αυτοί, αποτελεί πρωταρχικό στόχο της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας,

Αφού αποφάσισε να υιοθετήσει διάφορες διατάξεις για την προαγωγή των συνεταιρισμών, θέμα το οποίο αποτελεί το τέταρτο σημείο της ημερήσιας διάταξης της συνόδου,

Αφού αποφάσισε οι διατάξεις αυτές να λάβουν την μορφή μιας Σύστασης,

Υιοθετεί σήμερα εικοστή ημέρα του Ιουνίου του έτους δύο χιλιάδες -δύο την ακόλουθη Σύσταση η οποία θα αναφέρεται ως Σύσταση για την Προαγωγή των Συνεταιρισμών (2002).

I. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

1. Αναγνωρίζεται ότι οι συνεταιρισμοί δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Η Σύσταση αυτή εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες και μορφές συνεταιρισμών.

2. Στα πλαίσια της Σύστασης αυτής, με τον όρο «συνεταιρισμός» νοείται μια αυτόνομη και εθελοντική ένωση προσώπων με σκοπό την ικανοποίηση κοινών τους οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και προσδοκιών διαμέσου κοινής ιδιόκτητης και με δημοκρατικό τρόπο, διοικούμενης επιχείρησης.

3. Η προώθηση και ισχυροποίηση της συνεταιριστικής ταυτότητας θα πρέπει να γίνει με βάση τα εξής :

(α) τις συνεταιριστικές αξίες της αυτοβοήθειας, της αλληλεγγύης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, όπως επίσης και τις ηθικές αξίες της τιμιότητας, της ελευθερίας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της μέριμνας για τους άλλους, και

(β) τις συνεταιριστικές αρχές όπως αυτές διατυπώθηκαν από το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα και όπως αυτές αναφέρονται σε προσαρτώμενο Παράρτημα. Οι αρχές αυτές είναι: η προαιρετική και ελεύθερη συμμετοχή των μελών, η αυτονομία και ανεξαρτησία, η

οικονομική συμμετοχή των μελών, η εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση, η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και η μέριμνα για την περιρρέουσα κοινότητα.

4. Πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα για να προωθηθεί ο συνεταιριστικός θεσμός σε όλες τις χώρες και τούτο ανεξαρτήτως του βαθμού ανάπτυξής τους, με σκοπό να ενισχυθούν οι συνεταιρισμοί και τα μέλη τους για να:

(α) ιδρύσουν και αναπτύξουν οικονομικές δραστηριότητες και βιώσιμη και αξιοπρεπή απασχόληση

(β) αναπτύξουν τις δυνατότητες του ανθρωπίνου δυναμικού και την γνώση των συνεταιριστικών αξιών καθώς και τα πλεονεκτήματα και τα ευεργετικά αποτελέσματα του συνεταιριστικού κινήματος διαμέσου της συνεταιριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

(γ) αναπτύξουν τις επιχειρησιακές δυνατότητες, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών και διοικητικών δεξιοτήτων,

(δ) ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους και επιτύχουν επίσης την πρόσβασή τους στις αγορές και στους χρηματοδοτικούς θεσμούς,

(ε) αυξήσουν την αποταμίευση και τις επενδύσεις,

(στ) βελτιώσουν την κοινωνική και οικονομική ευημερία, λαμβάνοντας υπ' όψη την ανάγκη για εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων,

(ζ) συμβάλουν στην αειφόρο ανάπτυξη του ανθρώπου, και

(η) ιδρύσουν και διευρύνουν ένα βιώσιμο και δυναμικό, διακριτό δε, τομέα της οικονομίας ο οποίος να περιλαμβάνει τους συνεταιρισμούς, σε τρόπο που αυτός να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της κοινωνίας.

5. Η υιοθέτηση ειδικών μέτρων, πρέπει να υποστηριχθεί σε τρόπο που να επιτρέψει στους συνεταιρισμούς να ανταποκριθούν, ως αλληλέγγυες επιχειρήσεις και οργανώσεις, στις ανάγκες των μελών της αλλά και στις ανάγκες της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των μη-προνομιούχων ομάδων με σκοπό την κοινωνική τους ένταξη.

II. ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

6. Για λόγους κοινωνικής αρμονίας, επιβάλλεται να υπάρχουν ισχυροί δημόσιοι και ιδιωτικοί τομείς (της οικονομίας) καθώς και ισχυρός συνεταιριστικός και αλληλοβοηθητικός τομέας, αλλά και άλλες κοινωνικές και μη-κυβερνητικές οργανώσεις. Οι κυβερνήσεις οφείλουν, στα πλαίσια αυτά, να υιοθετήσουν μια ευνοϊκή πολιτική και ένα νομικό καθεστώς, τα οποία να συμφωνούν με την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών, και να έχουν ως βάση τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 3, με σκοπό να:

(α) καθιερώσουν ένα θεσμικό πλαίσιο το οποίο να εξασφαλίζει την ταχύτερη, απλούστερη, μη δαπανηρή, και όσο είναι δυνατόν σίγουρη έγκριση των συνεταιρισμών,

(β) προωθήσουν πολιτικές οι οποίες θα έχουν ως σκοπό να επιτρέψουν την δημιουργία καταλλήλων συνεταιριστικών αποθεματικών των οποίων ένα τουλάχιστον μέρος θα πρέπει να είναι αδιαίρετο, καθώς και δημιουργία ταμείου αλληλεγγύης

(γ) προβλέψουν μέτρα εποπτείας των συνεταιρισμών τα οποία να συμβαδίζουν με την ταυτότητα και τις χαρακτηριστικές τους λειτουργίες, να προστατεύουν την αυτονομία τους, να είναι σύμφωνα με την νομοθεσία και την πρακτική του κράτους στο θέμα αυτό και, τέλος, τα μέτρα αυτά να μη είναι λιγότερο ευνοϊκά από εκείνα που εφαρμόζονται σε άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και οργανώσεων κοινωνικού χαρακτήρα.

(δ) διευκολύνουν την προσχώρηση των συνεταιρισμών σε συνεταιριστικές δομές ανταποκρινόμενες στις ανάγκες των μελών τους,

(ε) ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών ως αυτονόμων και αυτοδιοικουμένων επιχειρήσεων, ιδίως σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι συνεταιρισμοί μπορούν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο ή να προσφέρουν υπηρεσίες τις οποίες δεν μπορούν να προσφέρουν άλλοι φορείς.

7. (1) Η προώθηση των συνεταιρισμών, βασισμένη στις αξίες και αρχές οι οποίες διατυπώνονται στην παράγραφο 3, πρέπει να θεωρείται ως ένας από τους πυλώνες της εθνικής και παγκόσμιας οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

(2) Οι συνεταιρισμοί οφείλουν να επωφεληθούν από εκείνες τις συνθήκες οι οποίες ενώ είναι σύμφωνες με την νομοθεσία και τις εθνικές πρακτικές, δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από αυτές που αφορούν σε άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και κοινωνικών οργανώσεων. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να λάβουν, αν τούτο επιβάλλεται, μέτρα στήριξης των συνεταιριστικών δραστηριοτήτων οι οποίες αφορούν σε ορισμένους στόχους κοινωνικής και κρατικής πολιτικής, όπως η προώθηση της απασχόλησης ή η ανάπτυξη δραστηριοτήτων προς όφελος κοινωνικών ομάδων ή περιοχών υποβαθμισμένων. Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν, μεταξύ άλλων και στο μέτρο του δυνατού, φορολογικές ελαφρύνσεις, δάνεια, δωρεές και διευκολύνσεις για συμμετοχή σε προγράμματα δημοσίων έργων καθώς και ειδικές διατάξεις για θέματα αγορών του Δημοσίου.

(3) Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο ζήτημα της αυξημένης συμμετοχής των γυναικών σε όλα τα επίπεδα του συνεταιριστικού κινήματος, ιδιαίτερα δε στον τομέα διοίκησης και διεύθυνσης.

8. (1) Η εθνική πολιτική στο θέμα των συνεταιρισμών οφείλει κυρίως :

(α) να προωθήσει τις βασικές νομικές διατάξεις εργασίας της Δ.Ο.Ε. καθώς και την Διακήρυξη της Δ.Ο.Ε. την σχετική με τις βασικές αρχές και τα δικαιώματα εργασίας για όλους τους εργαζομένους των συνεταιρισμών, χωρίς εξαίρεση καμία,

(β) να λάβει μέτρα σε τρόπο που να μη μπορούν να δημιουργηθούν συνεταιρισμοί ή να μη μπορούν να χρησιμοποιηθούν (οι υπάρχοντες) για την καταστράτηγηση της εργατικής νομοθεσίας και για την δημιουργία καμουφλαρισμένων εργασιακών σχέσεων, απαγορεύοντας έτσι τους ψευδο-συνεταιρισμούς οι οποίοι παραβιάζουν τα δικαιώματα

των εργαζομένων και φροντίζοντας ούτως ώστε τα εργατικά δικαιώματα να εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις παντός είδους,

(γ) να προωθήσει την ισότητα των φύλων στους συνεταιρισμούς και στις δραστηριότητές τους,

(δ) να λάβει τα κατάλληλα μέτρα ούτως ώστε στον τομέα της οικονομίας οι συνεταιρισμοί να εφαρμόζουν τις καλλίτερες εργασιακές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσβασης στην ενημέρωση επί επικαίρων θεμάτων,

(ε) να αναπτύξει τις τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες, τις επιχειρησιακές και διευθυντικές ικανότητες, τις γνώσεις για τις δυνατότητες των συναλλαγών και γενικώς την οικονομική και κοινωνική πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης των μελών, των εργαζομένων και των διευθυντών των συνεταιρισμών, βελτιώνοντας τους όρους πρόσβασής τους στην τεχνολογία της πληροφόρησης και της επικοινωνίας

(στ) να προωθήσει την διδασκαλία των συνεταιριστικών αρχών και των υφισταμένων πρακτικών εφαρμογής τους καθώς και της επιμόρφωσης που αφορά σε αυτές, σε όλα τα επίπεδα όλων των εθνικών συστημάτων παιδείας και κατάρτισης και σε ολόκληρη την κοινωνία,

(ζ) να προωθήσει την λήψη μέτρων σχετικών με την ασφάλεια και την υγεία στους χώρους εργασίας,

(η) να λάβει μέτρα για την επιμόρφωση και για την βοήθεια κάθε άλλης μορφής σε τρόπο που να βελτιωθεί το επίπεδο της παραγωγικότητας και συναγωνιστικότητας των συνεταιρισμών όπως επίσης και η ποιότητα των αγαθών και υπηρεσιών τα οποία προσφέρουν αυτοί,

(θ) να διευκολύνει την πρόσβαση των συνεταιρισμών στη δανειοδότηση, (ι) να διευκολύνει την είσοδο των συνεταιρισμών στις αγορές,

(κ) να διευκολύνει την ενημέρωση του κοινού για τους συνεταιρισμούς,

(κα) να επιδιώξει να βελτιωθούν τα στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς με σκοπό την χρησιμοποίησή τους για την μελέτη και εφαρμογή της αναπτυξιακής πολιτικής.

(2) Η εθνική πολιτική θα πρέπει, επίσης :

(α) να αποκεντρώσει τις δομές και την εφαρμογή της πολιτικής ρυθμίσεων και διοίκησης οι οποίες αφορούν στους συνεταιρισμούς, μεταφέροντας αυτές, εάν υπάρχει ανάγκη, στο περιφερειακό και τοπικό επίπεδο,

(β) να προσδιορίσει τις νομικές υποχρεώσεις των συνεταιρισμών σε θέματα όπως η εγγραφή τους σε μητρώο, ο οικονομικός και κοινωνικός έλεγχός τους και η επίτευξη αδειών κάθε μορφής,

(γ) να προωθήσει τις δέουσες πρακτικές σε θέματα αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών.

9. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να προωθήσουν τον σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών στην μετατροπή δραστηριοτήτων οι οποίες συχνά είναι βραχύβιες (δραστηριότητες οι οποίες ενίοτε χαρακτηρίζονται με τον όρο «άτυπη οικονομία») σε άλλες μορφές οι οποίες απολαμβάνουν νομικής προστασίας και εντάσσονται πλήρως στην οικονομική ζωή.

III. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

10. (1) Τα Κράτη – Μέλη οφείλουν να υιοθετήσουν νομοθεσία και ειδικούς κανονισμούς για τους συνεταιρισμούς βασισμένους στις συνεταιριστικές αξίες και αρχές οι οποίες διατυπώνονται στην παράγραφο 3 καθώς και να αναθεωρούν αυτή την νομοθεσία και αυτούς τους κανονισμούς όταν επιβάλλεται τούτο.

(2) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να συμβουλεύονται τις συνεταιριστικές οργανώσεις όπως επίσης τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, σε θέματα εκπόνησης και αναθεώρησης της νομοθεσίας, της πολιτικής και των κανονισμών επί των συνεταιρισμών.

11. (1) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών σε υπηρεσίες στήριξης με σκοπό να ενισχύσουν και να βελτιώσουν την οικονομική τους βιωσιμότητα και την ικανότητά τους να δημιουργούν θέσεις εργασίας και διαχείρισης εισοδημάτων.

(2) Στο μέτρο του δυνατού, οι υπηρεσίες στήριξης των συνεταιρισμών πρέπει να συμπεριλαμβάνουν τα εξής :

α) προγράμματα αξιοποίησης του ανθρωπίνου δυναμικού

β) έρευνες και συμβουλές για την διαχείριση

γ) συμμετοχή στη δανειοδότηση και στις επενδύσεις

δ) λογιστικά και έλεγχος

ε) ενημέρωση σε θέματα διαχείρισης

στ) πληροφόρηση και δημόσιες σχέσεις

ζ) συμβουλές σε θέματα τεχνολογίας και εκσυγχρονισμού

η) νομικές και φορολογικές συμβουλές

θ) υπηρεσίες στήριξης και εμπορίας

ι) λοιπές υπηρεσίες στήριξης, εάν παρίσταται ανάγκη.

(3) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την οργάνωση υπηρεσιών στήριξης. Οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις τους πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στην οργάνωση και στη διαχείριση αυτών των υπηρεσιών και αν τούτο είναι δυνατό και ωφέλιμο, στη χρηματοδότησή τους.

(4) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να αναγνωρίζουν το ρόλο των συνεταιρισμών και των οργανώσεών τους, δημιουργώντας το κατάλληλο πλαίσιο και τα μέσα για να ιδρυθούν και να αναπτυχθούν οι συνεταιρισμοί σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

12. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να υιοθετούν, σε περίπτωση ανάγκης, κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών στη χρηματοδότηση των επενδύσεών τους καθώς και στη δανειοδότηση. Τα μέτρα πρέπει κυρίως :

α) να επιτρέπουν την πρόσβαση σε δανειοδοτήσεις και σε άλλες πιστωτικές πηγές
β) να απλοποιούν τις διοικητικές διαδικασίες, να θεραπεύουν σε κάθε επιβαλλόμενη περίπτωση την ανεπάρκεια των κεφαλαίων των συνεταιρισμών και να μειώνουν το κόστος των συναλλαγών δανειοδότησης.

γ) να προτιμούν ένα αυτόνομο σύστημα δανειοδότησης των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων των αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών, τις συνεταιριστικές τράπεζες και τους ασφαλιστικούς συνεταιρισμούς.

δ) να προβλέπουν την υιοθέτηση ειδικών διατάξεων για τις λιγότερο ευνοημένες κατηγορίες ατόμων.

13. Για την ανάδειξη του συνεταιριστικού κινήματος, οι κυβερνήσεις οφείλουν να διαμορφώνουν συνθήκες οι οποίες να ευνοούν την ανάπτυξη τεχνικών, εμπορικών και χρηματιστικών δεσμών μεταξύ όλων των κατηγοριών συνεταιρισμών με σκοπό να διευκολυνθούν η μεταξύ τους ανταλλαγή εμπειριών και η συμμετοχή στα πλεονεκτήματα και στους κινδύνους.

IV. ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ, ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

14. Οι οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών σε θέματα υλοποίησης των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης, οφείλουν να αναζητήσουν, σε συμφωνία με τους συνεταιρισμούς, τις διαδικασίες και τα μέσα περαιτέρω προώθησης των συνεταιρισμών.

15. Οι οργανώσεις εργοδοτών οφείλουν να προβλέπουν, όταν τούτο επιβάλλεται, την διεύρυνση της συμμετοχής σε αυτές των συνεταιρισμών οι οποίοι επιθυμούν να γίνουν μέλη τους, όπως επίσης και να τους προσφέρουν κατάλληλες υπηρεσίες στήριξης, με τους ίδιους όρους που τις προσφέρουν στα μέλη τους.

16. Οι οργανώσεις των εργαζομένων οφείλουν να :

α) συμβουλεύουν και να στηρίζουν τους εργαζομένους των συνεταιρισμών για να γίνουν μέλη τους

β) να βοηθούν τα μέλη τους να ιδρύουν συνεταιρισμούς με στόχο, εκτός των άλλων, να προμηθεύονται αγαθά και να απολαμβάνουν υπηρεσίες πρώτης ανάγκης.

γ) να συμμετέχουν σε επιτροπές και ομάδες εργασίας σε επίπεδο τοπικό, εθνικό και διεθνές, οι οποίες είναι αρμόδιες για θέματα οικονομικής και κοινωνικής σημασίας με συνέπειες για τους συνεταιρισμούς

δ) να βοηθούν και να συμμετέχουν στην ίδρυση νέων συνεταιρισμών με σκοπό την δημιουργία θέσεων εργασίας ή την διατήρηση των υφισταμένων σε περίπτωση διακοπής λειτουργίας επιχειρήσεων

ε) να βοηθούν και να συμμετέχουν σε προγράμματα τα οποία στοχεύουν στην βελτίωση της παραγωγικότητας των συνεταιρισμών στ) να προωθούν την ισότητα ευκαιριών για τους εργαζομένους στους συνεταιρισμούς

ζ) να προάγουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων- μελών των συνεταιρισμών

η) να αναλάβουν κάθε άλλη δραστηριότητα για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της εκπαίδευσης και κατάρτισης.

17. Οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις οι οποίες τους εκπροσωπούν, πρέπει να προσπαθούν :

α) να δημιουργούν δραστήριες σχέσεις με τις εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις καθώς και με τους κυβερνητικούς και μη-κυβερνητικούς φορείς με σκοπό την διαμόρφωση ενός ευνοϊκού κλίματος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών

β) να διαχειρίζονται τις δικές τους υπηρεσίες στήριξης των συνεταιρισμών, συμβάλλοντας και στη χρηματοδότηση αυτών των υπηρεσιών

γ) να προσφέρουν στους συνεταιρισμούς-μέλη τους εμπορικές και χρηματοδοτικές υπηρεσίες

δ) να βοηθούν και να κάνουν επενδύσεις στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των συνεταιρισμών-μελών τους, των εργαζομένων και των διευθυντών

ε) να βοηθούν στην δημιουργία εθνικών και διεθνών συνεταιριστικών οργανώσεων και να συμμετέχουν σε αυτές ως μέλη

στ) να εκπροσωπούν το συνεταιριστικό κίνημα της χώρας τους εντός αυτής αλλά και διεθνώς

ζ) να αναλαμβάνουν κάθε άλλη δραστηριότητα αναγκαία για την επέκταση των συνεταιρισμών.

V. ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

18. Ο διεθνής συνεργατισμός πρέπει να αναπτυχθεί διαμέσου των εξής ενεργειών :

α) την ανταλλαγή πληροφοριών για την πολιτική και τα προγράμματα τα οποία απεδείχθησαν αποτελεσματικά για την δημιουργία θέσεων εργασίας και την απόκτηση εισοδήματος από τα μέλη των συνεταιρισμών

β) την υποβοήθηση και την προαγωγή των σχέσεων μεταξύ εθνικών και διεθνών συνεταιριστικών φορέων οι οποίοι συμμετέχουν στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών, προκειμένου να διευκολύνουν:

i) τις ανταλλαγές προσωπικού και ιδεών, εκπαιδευτικού υλικού και υλικού για την κατάρτιση και μεθοδολογία καθώς και λοιπό σχετικό υλικό.

ii) την συγκρότηση και χρήση υλικού για έρευνες καθώς και άλλων δεδομένων για τους συνεταιρισμούς και την ανάπτυξή τους

iii) την οργάνωση διεθνών ενώσεων και κοινοπραξιών μεταξύ των συνεταιρισμών

iv) την ανάδειξη και την προστασία των συνεταιριστικών αξιών και αρχών (κανόνων)

v) την οργάνωση εμπορικών σχέσεων μεταξύ των συνεταιρισμών

γ) την πρόσβαση των συνεταιρισμών στα εθνικά και διεθνή δεδομένα όπως η πληροφόρηση και οι «αγορές, η νομοθεσία, οι μέθοδοι και οι τεχνικές της κατάρτισης, της τεχνολογίας και της πιστοποίησης των προϊόντων

δ) την εκπόνηση, όταν τούτο επιβάλλεται και είναι δυνατό, περιφερειακών και διεθνών κανονισμών και νομοθεσιών, σε συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες συνεταιριστικές, εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις.

VI. ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

19. Η παρούσα Σύσταση αναθεωρεί και αντικαθιστά την προηγούμενη Σύσταση του 1966 για τους συνεταιρισμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες.

#

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ Η ΟΠΟΙΑ ΥΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ (ICA) ΤΟ 1995.

Οι συνεταιριστικές αρχές αποτελούν κατευθυντήριες διατάξεις οι οποίες επιτρέπουν στους συνεταιρισμούς να θέσουν σε πρακτική εφαρμογή τις συνεταιριστικές αξίες

1^η Αρχή: Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλα τα πρόσωπα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικού επιπέδου, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας.

2^η Αρχή: Δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις ελεγχόμενες από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής τους και στη λήψη των αποφάσεων. Άνδρες και γυναίκες που προσφέρουν υπηρεσίες ως αιρετοί εκπρόσωποι είναι υπόλογοι στα μέλη. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα ψήφου (κάθε μέλος μία ψήφο) και στους συνεταιρισμούς ανωτέρου βαθμού οργανώνονται επίσης με δημοκρατικό τρόπο.

3^η Αρχή: Οικονομική συμμετοχή των μελών

Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού. Ένα μέρος τουλάχιστον από το κεφάλαιο αυτό αποτελεί συνήθως την κοινή περιουσία του συνεταιρισμού. Τα μέλη συνήθως απολαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση ή καθόλου για το κεφάλαιο που καταθέτουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για οποιονδήποτε ή για όλους από τους ακόλουθους σκοπούς: α) Ανάπτυξη του συνεταιρισμού, ενδεχομένως με τη δημιουργία αποθεματικών, από τα οποία μέρος τουλάχιστον θα είναι αδιανέμητα, β) Απόδοση στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό και γ) Υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη.

4^η Αρχή: Αυτονομία και ανεξαρτησία

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Εάν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή αντλούν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, είναι σ' αυτό ελεύθεροι, ακολουθώντας κανόνες που διασφαλίζουν τη δημοκρατική διοίκηση από τα μέλη και διατηρούν τη συνεταιριστική αυτονομία.

5^η Αρχή: Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και κατάρτιση στα μέλη τους, στα αιρετά μέλη της διοίκησης, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Παρέχουν πληροφόρηση στο κοινό - ιδιαίτερα στους νέους και στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης - σχετικά με τη φύση και τα οφέλη της συνεργασίας.

6^η Αρχή: Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί υπηρετούν με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα τα μέλη τους και ισχυροποιούν τη συνεταιριστική κίνηση όταν συνεργάζονται μεταξύ τους δια μέσου οργανώσεων τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου.

7^η Αρχή: Ενδιαφέρον των συνεταιρισμών για την κοινότητα

Οι συνεταιρισμοί εργάζονται για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους, με πολιτικές που εγκρίνονται από τα μέλη τους.

Το πιο πάνω κείμενο είναι το αυθεντικό κείμενο της Σύστασης, δεόντως υιοθετημένο από την Γενική Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας κατά την ενενηκοστή σύνοδο η οποία έλαβε χώρα στη Γενεύη και η οποία επερατώθη στις 20 Ιουνίου 2002. Προς πιστοποίηση υπέγραψαν τούτο την εικοστή πρώτη Ιουνίου 2002, οι Jean – Jacques ELMIGER

Ο Πρόεδρος της Συνδιάσκεψης

Juan SOMAVIA

Γενικός Διευθυντής του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

Το δημοσιευόμενο εδώ κείμενο της Σύστασης αποτελεί ακριβές αντίγραφο του αυθεντικού, το οποίο υπεγράφη από τον Πρόεδρο της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας και από το Γενικό Διευθυντή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

Πλήρες και ακριβές αντίγραφο του επικυρωμένου πρωτοτύπου κατ' εξουσιοδότηση του Γενικού Διευθυντή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

Ινστιτούτο Συνεταιρισμών Ελλάδος
Δρ Διόνυσος Μαυρόγιαννης
Γενικός Γραμματέας

Βιβλιογραφία

Η βιβλιογραφία περιέχει τα βιβλιογραφικά δεδομένα που αναφέρονται στις υποσημειώσεις. Μια πιο περιεκτική βιβλιογραφία μπορεί να διατεθεί από τον συγγραφέα.

Alexy, Robert. 1985. “Rechtsregeln und Rechtsprinzipien”, in D. Neil MacCormick et al. (eds.) *Conditions of validity and cognition in modern legal thought* (Stuttgart, Steiner).

Alianza Cooperativa Internacional. 2009. *Ley marco para las cooperativas de America Latina/Framework law for the cooperatives in Latin America/Lei marco para as cooperativas de America Latina*, (San José, Costa Rica).

Arranz, Alejandro; Garcia de la Cruz, José Manuel. 1996. “Trabajo autónomo, generación de empleo y economía social”, in CIRIEC (ed.) *Economía Social y Empleo, Revista de debate sobre economía pública, social y cooperativa*, Julio, pp.96 ff.

Assier-Andrieu, Louis. 1996. *Le droit dans les sociétés humaines* (Paris, Nathan).

Barnes, William S. 1951. “La société coopérative. Les recherches de droit compare comme instruments de définition d’une institution économique”, in *Revue internationale de droit comparé*, pp.569 ff.

Barreto, Thomas. 2011. “Penser l’entreprise coopérative: au-delà du réductionnisme du mainstream”, in *Annals of Public and Cooperative Economics*, Vol 82, Issue 2, pp.187 ff.

Bauchmüller, Michael. “Ein grenzenloses Problem”, in *Süddeutsche Zeitung*, 17/18.7.2010, p.23.

Becerra, Santiago Niño. 2009. *El crash del 2010. Toda la verdad sobre la crisis* (Barcelona, Los libros del Lince).

Bernardi, Andrea. 2007. “The Cooperative Difference: Economic, organizational and policy issues”, in *Cooperative Management*, Vol. 3/no. 2, pp.11 ff.

Birchall, Johnston. 2011. *People-centred businesses. Cooperatives, mutuals and the idea of membership* (London, Palgrave Macmillan).

Birchall, Johnston and Hammond Ketilson, Lou. 2009. *Resilience of the cooperative business model in times of crisis* (Geneva, ILO), p.38.

Blackburn, Nadine. 1999. “Desarrollo de nuevas herramientas para asegurar la continuidad de las entidades cooperativas financieras”, in *Revista de la Cooperación Internacional*, Vol. 32, no. 2/1999, pp.39 ff.

Bogdandy, Armin von. 1999. “Gubernative Rechtsetzung. Eine Neubestimmung der Rechtsetzung und des Regierungssystems unter dem Grundgesetz”, in der *Perspektive gemeineuropäischer Dogmatik*, (Tübingen, Mohr Siebeck).

—. 2004. “Democrazia, globalizzazione e il futuro del diritto internazionale”, in *Rivista di diritto internazionale*, pp.317 ff.

Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo. International Association of Cooperative Law Journal. Nos. 22, 1995; 25, 1996; 29, 1997-II: series of articles on cooperative legislation in European countries. Nos. 23/24, 1995: series of articles on the realization of cooperative principles in different national legislations. Nos. 26-27, 1996; No. 37, 2003: series of articles on new financing instruments.

Burghof, Hans-Peter. 2010. “Vielfältiges Bankensystem besteht die Krise”, in *Wirtschaftsdienst*, 2010/7, pp.435 ff.

del Burgo, Unai. 2002. “La desnaturalización de las cooperativas”, in *Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo. International Association of Cooperative Law Journal*, pp.51 ff.

Chuliá, Francisco Vicent. 2002. “El futuro de la legislación cooperativa”, in CIRIEC España (ed), *Revista Jurídica de Economía Social y Cooperativa*, Vol. 13/2002, pp.9 ff.

Cid, Mikel. 2004. “Making the social economy work within the global economy”, in: *Review of International Co-operation*, Vol.97, No.1/ 2004, pp.80 ff.

CIRIEC España. 2002. *Revista Jurídica de Economía Social y Cooperativa*, No. 13/2002, pp.9 ff.

Communication to the Council and the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions. *Communication 23/2/2004 on the promotion of cooperative societies in Europe*, COM/2004/0018 final.

Cracogna, Dante. 2006. "Conclusiones sobre normas internacionales de contabilidad", and "Conclusiones de la red de universidades", in *Revista de la cooperación internacional*, Vol. 39, No.1-2006, pp.99 ff.

Cuevas, Carlos E.; Fischer, Klaus P. 2006. *Cooperative financial institutions. Issues in governance, regulation, and supervision*, World Bank Working Paper No. 82.

Defourny, J. 1992. "Origins, forms and roles of a third major sector", in J. Defourny and J.-L. Monzon Campos (eds): *Économie sociale - The third sector*, (Bruxelles, De Boeck).

Defourny, J.; Develtere P. 2001. "The social economy: The worldwide making of a third sector", in J. Defourny et al. (eds): *The worldwide making of the social economy: Innovations and changes*, (Leuven, ACCO).

Defourny, J.; Nyssens M. 2009. "Social enterprise: The shaping of a new concept in a comparative regional perspective", in J. Defourny et al. (eds): *Social economy. The worldwide making of a third sector*, (Leuven, ACCO).

de Poorter. M. 2011. "Theoretical and empirical arguments to support greater recognition of social economy enterprises and organizations – An international outlook", Ignire. Available at: <http://www.ignire.cl/articulos/theoretical-and-empirical-arguments.html> .

Dix ans d'organisation internationale du travail. 1931. Préface par Albert Thomas. (Genève, BIT), pp. 21-64.

Egger, A. 1925. "The cooperative movement and cooperative law", in *International Labour Review*, Vol. XII, No. 5, pp.609 ff.

Geissler, Heiner, "Wo bleibt euer Aufschrei?“, in: *Die Zeit*, 11.11.2004, p.26

"Gemeinwohldemontage", in: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 21.9.2010, p.7; report on the 2010 Meeting of the German Lawyers' Association (Deutscher Juristentag).

Gervereau, Laurent. 2008. "Pour une écologie culturelle", in *Le Monde*, 3 October.

Gide, Charles. 1905. *Economie sociale*, (Paris, Larose).

Glanz, Stephan; Krügel René; Wyss Andreas, "Lancierung eines internationalen Rechnungslegungsstandards für KMU", in: *Neue Zürcher Zeitung*, 17/18.2.2007, p.3

Göler von Ravensburg. 2010. *Economic and other benefits of the entrepreneurs' cooperative as a specific form of enterprise cluster*, (Dar es Salaam, International Labour Office).

Gruzinski, Serge. 1999. *La pensée métisse*, (Paris, Editions Fayard).

Hart, Herbert L.A.1961. *The concept of law*, (Oxford, Oxford University Press).

Henry, Hagen. 1993. "Structural changes in cooperative movements and consequences for cooperative legislation in western Europe – Finland", in Ashish Shah (ed): *Structural changes in cooperative movements and consequences for cooperative legislation in different regions of the world*, (Geneva, International Labour Office), pp.91 ff.

—. 1994. "Cooperative law and human rights", in *The relationship between the state and cooperatives in cooperative legislation*, (Geneva, International Labour Office), pp.21 ff.

—. 1997. "Co-operation in cooperative legislation – Some provisional remarks", in Bernd Harms and Adelheid Kückelhaus (eds): *Cooperative development and adjustment in anglophone Africa* (Feldafing, German Foundation for International Development), pp.208 ff.

—. 2000. "Genossenschaften als juristische Personen – Konsequenzen für die internationale Beratung bei der Genossenschaftsgesetzgebung in Afrika", in Michael Kirk, Jost W. Kramer, Rolf Steding (eds): *Genossenschaften und Kooperation in einer sich wandelnden Welt. Festschrift für Prof. Dr. Hans-H. Münkner zum 65.* (Münster u.a.: LIT Verlag 2000), pp.417 ff.

—. 2001. "Guidelines for cooperative legislation", in *Review of International Co-operation*, Vol. 94, no. 2/2001, pp.50 ff.

—. 2002. "Aktuelne tendencije u uporednom zadružnom pravu (Zakon o zadrugama, aktuelne tendencije, idealni sadržaji)", in *Pravo. Teorija i praksa (Novi Sad)*, Vol 8/2002, pp.48 ff.

—. 2004. *Kulturfremdes Recht erkennen. Ein Beitrag zur Methodenlehre der Rechtsvergleichung*, (Helsinki, Hakapaino).

—. 2004. *Wartosci i zasady spółdzielcze w legislacjach spółdzielczych. Panstw Czlonkowskich Unii Europejskiej dotyczacych Statutu Spółdzielni Europejskiej [Cooperative values and principles in the cooperative legislations of the EU Member States and in the EU Regulation on the Statute for a European Cooperative Society (SCE)]*, in *Miedzynarodowy Zwiazek Spółdzielczy Miedzynarodowa Organizacja Pracy*, (Warsaw, National Cooperative Council of Poland), pp.3 ff.

- 2005. *Guidelines for cooperative legislation*, 2nd revised edition (Geneva, International Labour Organization).
- 2005. *Política y legislación cooperativa* (Bogotá, Asociación Colombiana de Cooperativas ASCOOP).
- 2007. *Guide de législation coopérative*, 2ième éd., revue et corrigée (Genève, Organisation internationale du travail).
- “The legal structure of cooperatives: Does it matter for sustainable development?”, in Hans Jürgen Rösner und Frank Schulz-Nieswandt (eds): *Beiträge der genossenschaftlichen Selbsthilfe zur wirtschaftlichen und sozialen Entwicklung* (Berlin: LIT Verlag), Bd.1, pp.199 ff.
- 2009. *Cooperatives, crisis, cooperative Law*, paper presented at Expert Group Meeting organized by the Department of Economic and Social Affairs (DESA) of the United Nations “Cooperatives in a world in crisis”, 28-30 April 2009 in New York. Available at: <http://www.un.org/esa/socdev/egms/docs/2009/cooperatives/Hagen.pdf>
- “Zur Ent-Rechtlichung sozialer Beziehungen. Das Beispiel der Boden -rechtsgesetzgebungen in Afrika südlich der Sahara: 20 Thesen”, in Erwin Hepperle and Hans Lenk (eds.): *Land development strategies: Patterns, risks and responsibilities. Strategien der Raumentwicklung: Strukturen, Risiken und Verant wortlichkeiten* (Zürich, vdf Hochschulverlag), pp.221 ff.
- 2012. “Basics and new features of cooperative law - The case of public international cooperative law and the harmonisation of cooperative laws”, in: *Uniform Law Review. Revue de droit uniforme*, Vol. XVII, pp.197 ff.
- “Sustainable development and cooperative law: CSR or CoopSR?”, available at: <http://www.ssrn.com/abstract=2103047>
- 2012. Forthcoming. *The contribution of the International Labour Organization to the formation of the public international cooperative law*, (London, Palgrave).
- Herce, Jose A.; Domínguez, Ana Maria; Romereo, Maria. “El cauce ancho de la internacionalización”, in: *El País*, 1.5.2010, p.29.
- International Cooperative Alliance, Asia Pacific. 1997. Soedjono, Ibnoe; Cordero, Mariano. *Critical study on cooperative legislation and competitive strength* (New Delhi, Document Press).
- International Labour Organization (ILO). 1991. 2000. *Promotion of cooperatives*, Report V(1), International Labour Conference, 88th Session, Geneva, 2000 (Geneva).
- 1993. *Meeting of Experts on Cooperatives*, Final Report ,(Geneva).
- 2007. “The informal economy: Enabling transition to formalization”. Background document to the ILO Tripartite Interregional Symposium on the Informal Economy: Enabling Transition to Formalization, Geneva, 27 – 29 November 2007 (ISIE/207/1).
- Israel, Liora. 2009. *L’arme du droit* (Paris, Presses de Sciences Po).
- Jahn, Joachim. “Selbst die Gesetzgebung wird manchmal ‘outgesourct’”, in: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 29.9.2010, p.21.
- Javillier, Jean-Claude. Forthcoming. “Responsabilité sociétale des entreprises et droit: des synergies indispensables pour un développement durable”, in : *Gouvernance, droit international et responsabilité sociétale des entreprises* (Genève, OIT), pp.54 ff.
- Jeantet, Thierry. 2001. “Die französische Idee der économie sociale: Grundansatz und unternehmerische Umsetzung, in die Zukunft der Genossenschaften” in Wolfgang Harbrecht (ed.): *Der Europäischen Union an der Schwelle zum 21. Jahrhundert* (Nürnberg), pp.83 ff.
- Jessup, Philip C. 1956. *Transnational law* (New Haven, Yale University), p. 113.
- Kemmerer, Alexandra. “Ordnungskraft”, in : *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 11.1.2007, p.40.
- Kennedy, David. 1987. *International legal structure* (Baden-Baden, Nomos).
- Kohler, Berthold. “Im Schatten der Krise”, in: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 11.5.2010, p.1.
- Koizumi, Tetsunori. 1991. “Cultural diffusion, economic integration and the sovereignty of the nation-state”, in *Rechtstheorie*, Beiheft 12, pp.313 ff.
- Laville, Jean-Louis. 2001. “Un projet d’intégration social et culturel”, in *Le monde diplomatique*, Octobre, supplément, p. I.
- Luttermann, Claus. 1994. “Rechnungslegung ist ein Rechtsakt, kein Marketing”, in: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 26.2.2007, p.20.
- Meadows, D.H.; Meadows, D.L.; Randers, Jørgen; and Behrens III, W.W. 1972. *The limits of growth* (New York, Universe Books).
- Le monde diplomatique*. 2001. “Les promesses de l’économie solidaire” (supplement), Octobre.

— 2002: “Avec l’économie sociale et solidaire, une autre façon de créer et de produire” (supplement), Novembre.

Marti, Félix; Ortega, Paul; Idiazabal, Itziar et al. “Palabras y mundos, Informe sobre las lenguas del mundo”, in *El País, Babelia*, 24.2.2007, p.12.

Montesquieu, 1758. *De l’esprit des lois*.

Montolio, José María. 1990. *Legislación cooperativa en América Latina* (Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social).

— 2011. “Legislación cooperativa mundial. Tendencias y perspectivas en América Latina”, in *Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo. International Association of Cooperative Law Journal*, 45/2011, pp.225 ff.

Montt Balmaceda, Manuel. 1998. *Principios de derecho internacional del trabajo. La OIT, 2ª edición* (Santiago de Chile: Editorial Jurídica de Chile).

Müller, Alberto García. 1995. “Articulación de empresas de economía solidaria: Integración horizontal”, in: *Anuario de Estudios Cooperativos*, pp.167 ff.

Münkner, Hans-H. 1972. “Cooperative law as an instrument of state sponsorship of cooperative societies”, in: *Cooperative information* (Geneva, ILO), 1/72, pp.27 ff.

— 1979. *The legal status of pre-cooperatives / Le statut de la pré-coopérative* (Bonn, Friedrich Ebert Stiftung).

— 1992. “Panorama d’une économie sociale qui ne se reconnaît pas comme telle: Le cas de l’Allemagne”, in : *Revue des études coopératives, mutualistes et associatives*, pp.101 ff.

— 1993. “Structural changes in cooperative movements and consequences for cooperative legislation in western Europe”, in: *Structural changes in cooperative movements and consequences for cooperative legislation in different regions of the world* (Geneva, ILO), pp.57 ff.

— 2000. *Reform des Genossenschaftsrechts als Reaktion auf die Herausforderungen des wirtschaftlichen und sozialen Wandels*. Paper presented at the DG Bank Social Science Fund meeting of experts, Frankfurt, 3-4 February.

— 2009. “Bilan sociétal - ein neuer Ansatz zur Messung des Erfolgs von Genossen -schaften in Frankreich”, in: *Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen*, 4/2009, pp.271ff.

— 2010. “Wege zu einer Vereinfachung des französischen Genossenschaftsrechts”, in: *Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen*, 1/2010, pp.64 ff.

Münkner, Hans-H. (ed). 1984. “Towards adjusted patterns of cooperatives in developing countries.” *Results of a Symposium on “Ways towards an African cooperative”* (Bonn, Friedrich Ebert Stiftung).

— 2005. *100 Years Cooperative Credit Societies Act, India 1904. A worldwide applied model of cooperative legislation* (Marburg).

Münkner, Hans-H.; Vernaz, Catherine. 2005. *Annotiertes Genossenschaftsglossar. Annotated cooperative glossary. Glossaire coopératif annoté*. (Marburg, Marburg Consult für Selbsthilfeförderung). The Glossary is also available in Portuguese and in Spanish. A Russian version is forthcoming.

OECD, 2007. *The Social Economy - Building Inclusive Economies* (OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Programme, Paris).

Orizet, Jean. 1969. “The cooperative movement since the first World War”, in: *International Labour Review*, Vol. 6/1969, pp.25 ff.

Ost, François. 2001. “Mondialisation, globalisation, universalisation: S’arracher, encore et toujours, à l’état de nature”, in Ch.-A. Morand (ed.): *Le droit saisi par la mondialisation* (Bruxelles, Bruylant), pp.5 ff.

Partant, François. 1976. *La guérilla économique. Les conditions du développement* (Paris, Seuil).

Pastorino, Roberto Jorge. 1993. *Teoría general del acto cooperativo* (Buenos Aires, Intercoop Editora), p. 192.

Paul, James C.N.; Dias, Clarence J. 1980. *Law and legal resources in the mobilization of the rural poor for self-reliant development* (New York, International Center for Law in Development), p. 33.

Preiswerk, Yvonne ; Vallet, Jacques (eds). 1990. “La pensée métisse: Croyances africaines et rationalité occidentale en questions”, in *Cahiers de l’Institut Universitaire d’Etudes du Développement*, No. 19 (Paris, Presses Universitaires de France), p. 264.

Politakis, George P. et Markov, Kroum. 2004. “Les recommandations internationales du travail: instruments mal exploités ou maillon faible du système normatif ?”, in *Les normes internationales du*

- travail : un patrimoine pour l'avenir. Mélanges en l'honneur de Nicolas Valticos* (Genève, Bureau International du Travail), pp. 497 ff.
- Posner, Richard, 1972. *Economic Analysis of Law* (Boston, Little, Brown and Company).
- Resolution and Conclusions concerning decent work and the informal economy, International Labour Conference 2002, Geneva: International Labour Office 2002.
- Rosanvallon, Pierre. 2011. *La société des égaux* (Paris, Seuil), p. 432.
- Schanze, Erich. "Rechtsökonomik im Wirtschaftsrecht. Ein erfolgreicher Brückenschlag zweier Studiengänge", in: *Neue Zürcher Zeitung*, 11/12.3.2006, p.13
- Schiedt, Hans-Ulrich. 2002. *Die Welt neu erfinden. Karl Bürli (1823-1901) und seine Schriften*, (Zürich: Chronos).
- Schiffer, Hans-Wilhelm. "Auf dem Weg zum globalen Vorbild", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 23.4.2012, Verlagsbeilage, B1
- Schnorr, Gerhard. 1960. *Das Arbeitsrecht als Gegenstand internationaler Rechtsetzung* (München, Beck), p. 342.
- Seiser, Michaela. "Wissensbilanzierung erhöht die Kreditwürdigkeit." Bericht über das Humankapital gewinnt an Bedeutung/Imagevorteil für Unternehmen, in: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 21.7.2004, p.18.
- Serres, Michel, 2009. *Temps des crises* (Paris, Le Pommier), p. 78.
- Seuster, Horst. 1994. "Financing cooperatives", in Eberhard Dülfer and Juhani Laurinkari (eds.): *International handbook of cooperative organizations* (Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht), pp.376 ff.
- Shaw, Malcolm N. 1997. *International law*, 4th ed., (Cambridge: University Press).
- Snaith, Ian. 1995. "Cooperative law reform in the United Kingdom", in: *The world of cooperative enterprise 1995*, pp.201 ff.
- Supiot, Alain. 2010. *L'esprit de Philadelphie. La justice sociale face au marché total* (Paris, Seuil), p. 184.
- . 2010. "Contribution à une analyse juridique de la crise économique de 2008", *Revue internationale du travail*, 2010/2, pp.165 ff.
- Tamanaha, Brian Z. 2000. "A non-essentialist version of legal pluralism", in: *Journal of Law and Society*, pp.296 ff.
- Theron, Jan. 2010. *Cooperative policy and law in east and southern Africa: A review*, CoopAfrica Working Paper No.18 (Dar es Salaam, ILO).
- Troberg, Eliisa. 2000. "Asiantuntijaosuuskunnat. Joustavia verkostoja tietoyhteiskunnassa." [Professional Cooperatives. Flexible networks in the information society], in: *Hallinnon Tutkimus*, Volume 19, Number 1, pp.76 ff.
- Verdross, Alfred; Simma Bruno. 1984. *Universelles Völkerrecht. Theorie und Praxis*, 3. Auflage (Berlin, Duncker & Humblot).
- Verhoeven, Joe. 2000. *Droit international public* (Bruxelles, Larcier).
- Vienney, Claude. 1994. "Economie sociale", in Eberhard Dülfer and Juhani Laurinkari (eds.): *International handbook of cooperative organizations* (Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht), pp.287 ff.
- Villeneuve, Jean-Patrick. "L'état ne suffit plus pour réguler les jeux d'argent. La mondialisation des jeux de hasard et d'argent et les pressions exercées par les sociétés de jeux en ligne fragilisent les législations traditionnelles", in *Le Temps*, 13.4.2010, p.16.
- Virally, Michel. 1956. "La valeur juridique des recommandations des organisations internationales", in *Annuaire français de droit international*, Vol. II, pp.66 ff.
- Wassermann, Rudolf. 1981. "Sprachliche Probleme in der Praxis von Rechtspolitik und Rechtsverwirklichung", in *Zeitschrift für Rechtspolitik*, 11/1981, pp.257 ff.
- Watkins, William Pascoe. 1965. "The promotion and role of cooperation in the developing regions", in *International Labour Review*, pp.85 ff.
- . 1986. *Cooperative principles today and tomorrow*, (Manchester, Holyoake Books).

Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν σημαντικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Η τεκμηριωμένη ανθεκτικότητά τους σε κρίσεις και, συνεπώς, η βιωσιμότητά τους και η ιδιαιτερότητά τους, που συνίσταται στο ότι αποτελούν επιχειρήσεις στηριζόμενες σε αρχές και ελεγχόμενες και κατευθυνόμενες από τα μέλη τους, προσελκύουν όλο και περισσότερο την προσοχή των κυβερνήσεων, των φορέων χάραξης πολιτικής και των πολιτών σε όλο τον κόσμο. Το γεγονός ότι οι συνεταιρισμοί εξυπηρετούν τα μέλη τους και ως εκ τούτου αντισταθμίζουν την ανάγκη για κερδοφορία με τις ανάγκες των μελών τους, τους καθιστά διαφορετικούς από τις κεφαλαιουχικές εταιρείες και ως εκ τούτου απαιτούνται νόμοι που αναγνωρίζουν τις ιδιαιτερότητές τους.

Η ΔΟΕ έχει διαδραματίσει κείμενο ρόλο στην παροχή καθοδήγησης και συμβουλών σχετικά με τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την συνεταιριστική ανάπτυξη σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 είχε πρώτα αναθέσει την επεξεργασία κατευθυντήριων γραμμών για την συνεταιριστική νομοθεσία, για να καλυφθεί το κενό πληροφόρησης σχετικά με το πώς να συντάσσεται ένας συνεταιριστικός νόμος και πολιτική. Το 2005 μια δεύτερη έκδοση παρήχθη για να παράσχει πληροφορίες σχετικά με δύο νέα διεθνή μέσα για τους συνεταιρισμούς – τις Κατευθυντήριες Γραμμές των Ηνωμένων Εθνών με στόχο τη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, και τη Σύσταση Νο 193 της ΔΟΕ του 2002 για την προώθηση των συνεταιρισμών.

Η παρούσα νέα τρίτη έκδοση έχει παραχθεί για να ενσωματώσει περισσότερες νέες εξελίξεις που επηρεάζουν τον τρόπο που εξελίσσεται η συνεταιριστική νομοθεσία. Οι νέες αυτές εξελίξεις είναι πολλαπλές και περιλαμβάνουν μια γενική τάση όσον αφορά την εναρμόνιση της νομοθεσίας, την εμφάνιση διεθνών κανονισμών που επηρεάζουν άμεσα τις επιχειρήσεις, νέα περιφερειακή συνεταιριστική νομοθεσία και περιφερειακούς νόμους-πλαίσια, καθώς και την καινοτομία στην ίδια τη συνεταιριστική μορφή επιχείρησης.

Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν συμβολή στην εκπλήρωση των σκοπών του Διεθνούς Έτους των Ηνωμένων Εθνών για τους Συνεταιρισμούς, που γιορτάστηκε το 2012, και της συνέχειάς του.

Για περισσότερες πληροφορίες, παρακαλούμε επικοινωνήστε με:

International Labour Office (ILO)
Cooperative Branch
4 Route des Morillons
CH-1211 Geneva 22, Switzerland
Tel: +41 22 799 7445
Fax: +41 22 799 8572
E-mail: coop@ilo.org
Website: www.ilo.org/coop

Committee for the Promotion and
Advancement of Cooperatives (COPAC)
150 Route de Ferney, PB 2100
1211 Geneva 2, Switzerland
Tel: + 41 22 929 8825
Fax: + 41 22 798 4122
E-mail: copac@copac.coop
Website: www.copac.coop